

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Міністерство освіти і науки України

Львівський національний університет імені Івана Франка

Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Яблонський Максим Романович

УДК 070.4(71=161.2)(092)

ДИСЕРТАЦІЯ

ЖУРНАЛІСТСЬКА ТА РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ВОЛИНЯКА

Спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ (Яблонський М. Р.)

Науковий керівник

Крупський Іван Васильович,
доктор історичних наук, професор

Луцьк – 2019

АНОТАЦІЯ

Яблонський М. Р. Журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового степеня кандидата наук із соціальних комунікацій (доктора філософії) за спеціальністю 27.00.04 – «Теорія та історія журналістики». – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Львівський національний університет імені Івана Франка. – Луцьк, Львів, 2019.

У дисертації комплексно досліджено журналістську та редакційно-видавничу діяльність Петра Волиняка (псевдонім Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969)). Введено до наукового обігу раніше не авторизовані журналістські тексти. Вперше проаналізовано ранню художню прозу П. Чечета, представлено редакційно-видавничі проекти Петра Волиняка та схарактеризовано архітекtonіку місячників «Нові Дні» та «Соняшник».

У першому розділі – «Теоретико-методологічні засади дослідження» – представлено специфіку вивчення історії української еміграційної преси та журналістики й обґрунтовано методологію дисертаційної роботи.

Доведено, що вивчення інформаційного простору української діаспори – актуальна багатоаспектна проблема, яка об'єднує питання ідеологічного, культурно-історичного, лінгвістичного характеру, демонструє специфіку та закономірності еміграційного середовища. Здійснено огляд різнопланових діаспорних досліджень М. Боровика, А. Драгана, А. Животка, І. Кедрина, А. Курдидика, Д. Лобая, В. Міяковського, М. Марунчака, В. Маруняка, С. Наріжного, В. Софроніва-Левицького, Ю. Тернопільського, Я. Чижа та ін.

Проаналізовано роботи сучасного журналістикознавства: О. Богуславського, В. Губарця, М. Романюка, Н. Сидоренко, О. Вішки, С. Кравченко, Н. Кулеші, М. Присяжного, М. Тимошика, Л. Саєнко, Т. Моїсєєвої, В. Ковпак, В. Чекалюк та ін. Опрацьовано матеріали до енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах», історико-бібліографічного

дослідження «Українська преса в Україні та світі», бібліографічних покажчиків Л. Бачинського, В. Ігнатієнка, С. Козака, О. Фединського та ін.

Обґрунтовано, що методологічною основою роботи є загальнонаукові методи аналізу та синтезу, принципи історизму, об'єктивності, всебічності; методи літературознавства (історико-культурний, естетичний методи, елементи антиколоніального дискурсу, біографічного методу та психоаналізу); журналістичні методи моніторингу, контент-аналізу, якісного контент-аналізу; політичний, соціально-економічний, релігійний, культурний та ін. дискурси; а також метод системного аналізу.

У другому розділі – «Становлення Петра Волиняка як журналіста» – досліджено письменницьку творчість П. Чечета як претекст його журналістської діяльності. «У країні сонця та пісків» – художньо-публіцистичний текст, який має жанрові ознаки подорожнього нарису та літературного репортажу, що наближає його до літератури факту; на стилістичному рівні – характеризується синтезом рис художньої словесності та публіцистичного твору. Чітка громадянська позиція та політичні переконання автора характерні для літературного репортажу «Кубань – земля українська, козака...». Стилїстика тексту презентована максимальною експресивністю, виразною метафоричністю, елементами комічного, доречно використаним літературним наративом. Провідними рисами поезики незакінченої повісті «Михайло Танцюра» є автобіографізм, публіцистичність, виразний антиімперський дискурс. Метафоричне мислення, елементи сатири, а також народно-розмовна лексика є важливими засобами в ідеологічних акцентах тексту.

Третій розділ присвячений висвітленню редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка в Австрії та в Канаді. З'ясовано, що Петро Волиняк 1945 р. в Зальцбургу заснував книжково-журнальне видавництво «Нові Дні», де виходили друком щоденна газета «Останні новини», тижневик «Нові Дні», журнал «Літаври», пластовий двотижневик «Новий Шлях», а також книги письменників діаспори та материкової України. 1948 р. Петро Волиняк прибув до Торонто, наступного року працювати в газеті «Гомін України». У 1950 р. Петро Волиняк

відновлює своє видавництво «Нові Дні», де й виходитимуть друком редаговані ним однойменний журнал, місячник для дітей «Соняшник», книжкова продукція.

Універсальний ілюстрований місячник «Нові Дні» презентовано як одноосібний проект Петра Волиняка, який протягом 20 років виконував роботу колективу редакції. Досліджено, що архітектоніка часопису демонструє цілісність редакційно-видавничого задуму на змістовому, структурному та зображальному рівнях. Проаналізовано відкритий діалог редактора з читачами (рубрики «Наше листування», «Читачі пишуть»). У численних полемічних статтях Петра Волиняка порушується актуальна проблема мовностилістичних і правописних норм мови періодичних і книжкових видань української діаспори.

Доведено, що на сторінках часопису «Нові Дні» представлені всі типи реклами. Кількісно переважає комерційна реклама. Значну роль відіграла соціальна реклама, орієнтована на українців, яких очікують складні інтеграційні процеси в Канаді. Політична реклама представлена найменше. У рекламі переважає вербальний складник, роль світлин і малюнків незначна. Шаблонність рекламного гасла та загалом тексту, нагадування, емоційний чинник, використання такого маркетингового ходу, як підготовка споживача до появи товару на ринку, – до таких стандартів вдається редактор журналу.

Стверджено, що журнал для дітей «Соняшник» (1956–1961) для Петра Волиняка – платформа для формування національно свідомого молодого покоління українців, виховання морально-етичних чеснот, пропагування здорового способу життя. Науково-популярні матеріали з історії України, об'єднані державотворчою ідеєю, статті про життя та діяльність визначних постатей політики, культури та мистецтва, популяризація художніх творів українських письменників, опубліковані як у рубриці «Знай історію свого народу!» («Вивчай історію свого народу»), так і поза нею, – все це складники патріотичного виховання редакторської політики. «Соняшник» – видання, яке забезпечувало християнсько-релігійне, національно-патріотичне, етичне та естетичне виховання.

У четвертому розділі проаналізована журналістська діяльність Петра Волиняка.

З'ясовано, що для інформаційних жанрів Петра Волиняка притаманні регіональний характер і наближення до інтересів україномовної аудиторії. На прикладі текстів, об'єднаних темою культури та мистецтва, простежено такі риси, як лаконізм, оперативність, доступність викладу, об'єктивність, а також елементи роздумів, узагальнень, аналізу.

Доведено, що ідеологічний аспект, зреалізований за допомогою аналізу суспільних фактів та явищ, огляду преси, історичних екскурсів, елементів журналістського розслідування та прогнозування, відіграє вагомий роль в аналітичних публікаціях Петра Волиняка. Автор представляв різні погляди на проблеми, прагнучи максимальної об'єктивності. Суспільно-політична проблематика статей, оглядів і коментаря Петра Волиняка пов'язана з подіями в СРСР та Канаді.

Петро Волиняк як редактор часопису «Нові Дні» вважав, що читачі мають володіти об'єктивною інформацією, тому часто вів дискусії з тими періодичними виданнями діаспори, які з тих чи інших причин спотворювали відомості чи довільно інтерпретували факти. В таких публікаціях переважав ідеологічний дискурс, часто полеміки мали культурологічний чи лінгвістичний характер. Петро Волиняк утверджував думку про те, щоб часописи мали належний видавничий рівень, а журналістські тексти – актуальний характер.

Проаналізовано, що проблематику періодичних видань української діаспори Петро Волиняк висвітлював у зв'язку зі суспільними процесами, звертаючись до таких аналітичних жанрових форм, як огляд, коментар, рецензія, стаття. Часто редактор «Нових Днів» використовував огляди-презентації, серед яких трапляються огляди всього періодичного видання або вибір для огляду найцікавіших публікацій у різних виданнях. У жанрі рецензії журналіст не тільки звертав увагу на проблемні місця, а й висловлював компетентні поради.

В аналітиці Петра Волиняка часто присутня тема української літератури. Різноманітні шевченківські матеріали часопису «Нові Дні», тексти, присвячені

проблемам культурно-національного відродження, демонструють прагнення редактора донести об'єктивну інформацію про події, сформувані тип мислячого українця. Тема еміграційної літератури та радянської літератури в журналістиці Петра Волиняка зреалізована в таких аналітичних жанрах, як рекомендація, коментар, рецензія, літературно-критична стаття, полемічна стаття. Значною мірою ці тексти визначає ідеологічний дискурс. Світоглядні цінності двох систем – радянської та західної – зіткнулися в аналітиці Петра Волиняка, який уважав за потрібне насамперед зацентрувати на соціальній природі художніх текстів. Емоційно-оцінні заголовки часто засвідчують сатирично-критичне авторське ставлення.

Стверджено важливість редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка, який прагнув представити українському читачеві в діаспорі різнопланову книжкову продукцію, універсальний часопис та місячник для дітей. Його журналістська практика – апробація різнопланових жанрів, гострий полемічний стиль, прагнення залучити різні точки зору в дискусійних ситуаціях.

У Додатку Б представлено перелік книжкових видань видавництва «Нові Дні» (Зальцбург, 1946–1948), у Додатку В – книжкових видань відновленого видавництва «Нові Дні» в Торонто (1951–1969).

Ключові слова: історія української еміграційної журналістики, Петро Волиняк, публіцистичний стиль, історія преси української діаспори, «Нові Дні», «Соняшник», аналітична журналістика, інформаційні жанри.

SUMMARY

Yablonsky M.R. Journalistic, editorial and publishing activity of Petro Volyniak. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate of Sciences in Social Communications (Doctor of Philosophy) in specialty 27.00.04 – Theory and History of Journalism. – Lesya Ukrainka Eastern European National University, Ivan Franko National University of Lviv. – Luts'k, Lviv, 2019.

It was comprehensively explored Petro Volyniak's journalistic and editorial publishing activity (pseudonym Petro Kuzmovych Chechet (1907–1969)) in the dissertation. Introduced to a scientific circle previously unauthorized journalistic texts. For the first time the early artistic prose of P. Chechet was analyzed, the editorial and publishing projects of Petro Volyniak were presented, and the architectonics of the «New Days» and «Sunflower» months were described.

In the first chapter – «Theoretical and Methodological Principles of the Research» – is presented the study's peculiarity of the history of Ukrainian emigration press and journalism, substantiated the methodology of dissertation work.

It is proved that the study of the information space of the Ukrainian diaspora is an actual multifaceted problem, which unites issues of ideological, cultural-historical, linguistic character, demonstrates the specificity and regularities of the emigration environment. An overview of the various studies of M. Borovyk, A. Dragan, A. Zhyvotko, I. Kedryn, A. Kurdydyk, D. Lobay, V. Miyakovskiy, M. Marunchak, V. Maruniak, S. Narizhnyi, V. Sofroniv-Levytskyi, Y. Ternopilskyi, Y. Chyzh and others.

The works of modern journalism studies were analyzed: O. Bohuslavskiy, V. Hubarets, M. Romaniuk, N. Sydorenko, A. Vishka, S. Kravchenko, N. Kulesha, M. Prysiashnyi, M. Tymoshyk, L. Saienko, T. Moiseieva, V. Kovpak, V. Chekaliuk and others. The materials for the encyclopaedic dictionary «Ukrainian Journalism in names», the historical and bibliographical research «Ukrainian Press in Ukraine and in the World», bibliographical indexes of L. Bachynskiy, V. Ihnatiienko, S. Kozak, O. Fedynskiy and others were examined.

It was substantiated that the methodological basis of the work is the general scientific methods of analysis and synthesis, the principles of historicism, objectivity, comprehensiveness; methods of literary studies (historical and cultural, aesthetic methods, elements of anti-colonial discourse, biographical method, psychoanalysis and gender approach); Journalistic methods of monitoring, content analysis, qualitative content analysis; political, socio-economic, religious, cultural, etc. discourses; as well as a method of system analysis.

The second chapter «The formation of Petro Volyniak as a journalist» – explores literary creativity of P. Chechet as pretext of his journalistic activity. «In the Land of the Sun and the Sands» is an artistic and journalistic text that has genre signs of travel essay and literary reportage, which brings him closer to the literary fact; it was characterized by the synthesis of signs of artistic literature and journalistic work at the stylistic level. The clear civil position and political beliefs of the author are characteristic of the literary reportage «Kuban – Ukrainian land, Cossacks...». Stylistics of the text is presented with maximum expressiveness, emphatic metaphors, elements of humour, appropriately used literary narrative. The leading features of the poetics of the unfinished story «Mikhailo Tantsiura» are autobiography, journalism, expressive anti-imperial discourse. Metaphorical thought, elements of satire, as well as folk spoken vocabulary are important means in ideological accents of the text.

The third chapter is devoted to the coverage of the editorial and publishing activity of Petro Volyniak in Austria and Canada. It was found out that Petro Volnyak in Austrian Salzburg in 1945 founded the book publishing house «New Days», where the daily newspaper «Last News», the weekly newspaper «New Days», the magazine «Litavry», the scout fortnightly newspaper «New Way», as well as books of diaspora and continental Ukraine were published. Petro Volyniak arrived in Toronto in 1948. He worked there in newspaper «Homin Ukrainy» next year. Petro Volyniak resumed his publishing house «New Days» in 1950, where he would publish the same name magazine, the monthly magazine for children «Sunflower», book products edited by him.

The universal illustrated monthly «New Days» was presented as a single project by Petro Volyniak, who has been working for the editorial staff for over 20 years. It was researched that the magazine's architectonics demonstrates the integrity of the editorial and publishing idea on the informative structural and visual levels. It was analyzed an open dialogue between the editor and readers (the heading «Our correspondence», «Readers write»). It was examined the urgent problem of lingual-stylistic and spelling norms of language in periodical and book editions of the Ukrainian diaspora in numerous polemical articles of Petro Volyniak.

It was proved that on the pages of the magazine «New Days» all types of advertising are represented. Commercial advertising is prevailing quantitatively. Social advertising, targeted at Ukrainians who was facing complex integration processes in Canada, played a significant role. The political advertising is presented at least. The verbal component, in contrast to the role of photos and pictures, dominates in the advertising. Editor of the magazine resorted to standards, such as patterns of advertising slogan and in general text, reminder, emotional factor, usage of such marketing ploy as preparation of consumer for appearance of product on the market .

It was approved that magazine for children «Sunflower» (1956–1961) was for Petro Volyniak a platform for formation of a nationally conscious young generation of Ukrainians, the upbringing of moral and ethical values, and promotion of healthy lifestyle. Popular scientific materials of the history of Ukraine, united by nation building idea, articles about life and activities of prominent figures in politics, culture and art, popularization of artistic works of Ukrainian writers, published both in the heading «Know the history of your folk!» («Explore history of your folk») and beyond it, – all of that are components of patriotic education of editorial policy. «Sunflower» was the publication that provided Christian religious, national patriotic, ethical and aesthetic education.

In the fourth chapter the journalistic activity of Petro Volyniak was analyzed.

It was revealed that regional character and approaching to the interests of the Ukrainian-speaking audience inherent for informational genres of Petro Volyniak. It traced such features as laconicism, efficiency, accessibility of presentation, objectivity, as well as elements of reflection, generalization, analysis using the example of texts united by theme of culture and art.

It was proved that the ideological aspect, realized through analysis of social factors and phenomena, press review, historical excursions, elements of journalistic investigation and forecasting, plays an important role in the analytical publications of Petro Volyniak. The author presented different views on problems, seeking maximum objectivity. The socio-political issues of articles, reviews and commentary by Petro Volyniak are related to events in the USSR and Canada.

Petro Volyniak as the editor of the newspaper «New Days» believed that readers should have objective information, therefore often conducted discussions with those periodical publications of the Diaspora, which, for various reason, distorted the information or arbitrarily interpreted facts. In such publications, ideological discourse prevailed, often controversies were cultural or linguistic. Petro Volyniak affirmed the idea that the periodicals should have a proper publishing level, and journalistic texts are of an actual nature.

It was analyzed that issues of periodicals of the Ukrainian Diaspora, Petro Volyniak, were covered in connection with social processes, referring to such analytical genre forms as review, commentary, review, article. Often the editor of «New Days» used review-presentations, among which there are reviews of all periodicals or the choice to review the most interesting publications in various editions. In the genre of reviews the journalist not only drew attention to the problem areas, but also expressed competent advice.

In the analysis of Petro Volyniak, the topic of Ukrainian literature is often present. The various Shevchenko materials of the magazine «New Days», texts devoted to the problems of the national cultural revival, demonstrate the editor's desire to convey objective information about events, to form a type of thinking Ukrainian. The theme of emigration literature and Soviet literature in the journalism of Petro Volyniak is embodied in such analytical genres as recommendation, commentary, review, literary-critical article, polemical article. To a large extent these texts determine the ideological discourse. The worldview values of the two systems – the Soviet and the Western – collided with the analysis of Petro Volyniak, who considered it necessary first of all to emphasize the social nature of artistic texts. Emotionally-evaluated titles often reveal a satirical-critical author's attitude.

The importance of the editorial and publishing activity of Petro Volyniak, who sought to present a diverse book products to the Ukrainian reader in the diaspora, a universal magazine and a monthly for children, was confirmed. His journalistic practice is the testing of versatile genres, a sharp polemical style, and the desire to draw different points of view in discussion situations.

Appendix B lists the books of the New Days publishing house (Salzburg, 1946–1948), and Appendix C – book editions of the restored publishing house «New Days» in Toronto (1951–1969).

Key words: the history of Ukrainian emigration journalism, Petro Volnyak, journalistic style, the history of the Ukrainian diaspora press, «New Days», «Sunflower», analytical journalism, information genres.

Список публікацій за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Яблонський М. Репортаж Петра Волиняка «Кубань – земля українська, козака...»: жанрові та художньо-публіцистичні особливості. *Діалог: медіа-студії*. Одеса, 2015. Вип. 20. С. 116–127.

2. Яблонський М. Лінгвістичні дискусії Петра Волиняка (на матеріалі публікацій 1950-х років). *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2016. № 1 (25). С. 130–136.

3. Яблонський М. Часопис «Нові Дні»: рубрики «Читачі пишуть» та «Наше листування» як складник редакторської політики Петра Волиняка (матеріали 1960 р.). *Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія: Соціальні комунікації*. Дніпропетровськ, 2016. Вип. 16. С. 164–172.

4. Яблонський М. Аналітика Петра Волиняка початку 1950-х років: тема еміграційної літератури. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2016. № 3 (27). С. 135–142.

5. Яблонський М. «Нові Дні» і преса української діаспори (на матеріалі аналітичних публікацій Петра Волиняка початку 1960-х рр.). *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2017. Т. 1 (66). С. 58–65.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Яблонський М. Аналітичні публікації Петра Волиняка: ідеологічний аспект (на матеріалі «Нових Днів» за 1950-й рік). *III Міжнар. наук. інтернет-симп. «Журналіст як мішень у сучасному світі» (25–31 січ. 2016 р.)*. URL: <http://www.symposium2016.hol.es/gallery/yablonski.pdf> (дата звернення: 31.05.2018).

7. Яблонський М. Інформаційні жанри в журналістиці Петра Волиняка: тема мистецтва (на матеріалі «Нових Днів» кінця 1950-х років). *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (м. Луцьк, 17–18 трав. 2016 р.): у 3 т. Луцьк: Терен, 2016. Т. 3. С. 39–42.

8. Yablonskyu Maxym. Incipieny of Petro Volyniak as a journalist: reportage «Kuban' – zemlia Ukrain's'ka, kozacha...». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2016. № 9–10 (7). С. 188–193.

9. Яблонський М. Сучасна радянська література в аналітичній журналістиці Петра Волиняка 1951–1952 рр. *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (12–13 жовт. 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 112–116. URL: https://vspu.edu.ua/content/event/years16_17/10_13_confer/dop1.pdf (дата звернення: 31.05.2018).

10. Яблонський М. Петро Волиняк: «Шевченко знищив залізну завісу» *Національно-патріотичний досвід світового українства в соціально-комунікаційному дискурсі*: Перш. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: наук. матеріали (м. Запоріжжя, 15–17 жовт. 2017 р.). С. 32–35.

11. Яблонський М. Література «Розстріляного Відродження» в журналістській і редакційній діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» 1950 років). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2017. № 11–12 (8). С. 56–61.

12. Яблонський М. Ілюстрований місячник для дітей «Соняшник»: організаційний аспект. *Молодий вчений*. Херсон, 2018. № 9.1 (61.1). С. 153–157.

13. Яблонський М. Українська діаспорна преса в дослідженнях В. Міяковського. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в*

українській та європейській історії: матеріали Всеукр. наук. історико-краєзнавч. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права (м. Ковель, 18 жовт. 2018 р.). Вип. 65. Ковель, 2018. С. 459–462.

Наукові праці,

які додатково відображають наукові результати дисертації

14. Яблонський М. Рецепція Т. Шевченка у творчості Петра Волиняка 1940-х років. *Волинь філологічна: текст і контекст. Творчість Т. Шевченка: традиції і сучасність*. Луцьк, 2014. Вип. 18. С. 158–169.

15. Яблонський М. Повість Петра Волиняка «Михайло Танцюра»: особливості поетики та стилю. *Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. Луцьк, 2015. № 9 (310). С. 219–224.

16. Яблонський М. «...спалах нового відродження нашої нації»: поети-шістдесятники в редакційній та журналістській діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» першої половини 1960-х років). *Волинь філологічна: текст і контекст. Євген Сверстюк – митець і громадянин*. Луцьк, 2016. Вип. 21. С. 192–201.

17. Яблонський М. Аналітичні публікації Петра Волиняка: ідеологічний аспект (на матеріалі «Нових Днів» за 1950–1951 роки). *STUDIA UCRAINICA VARSOVIENSIA*. Warszawa, 2017. № 5. С. 156–171.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	22
1.1 Вивчення історії української еміграційної преси та журналістики	22
1.2 Методологія дослідження	48
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	52
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ПЕТРА ВОЛИНЯКА ЯК ЖУРНАЛІСТА	54
2.1. Елементи публіцистичного стилю в ранній творчості П. Чечета	55
2.2. Літературний репортаж Петра Волиняка «Кубань – земля українська, козака...»	59
2.3. Повість Петра Волиняка «Михайло Танцюра»: особливості поетики та стилю.....	67
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	75
РОЗДІЛ 3. РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ВОЛИНЯКА	77
3.1. Австрійський період.....	77
3.2. Діяльність у Торонто.....	80
3.2.1. Універсальний місячник «Нові Дні»	82
3.2.1.1. Рубрики «Читачі пишуть» та «Наше листування» як складник редакторської концепції.....	85
3.2.1.2. Мовна політика Петра Волиняка	96
3.2.1.3. Реклама.....	105
3.2.2. Архітектоніка ілюстрованого місячника для дітей «Соняшник»	117
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	136
РОЗДІЛ 4. ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ВОЛИНЯКА.....	138
4.1. Інформаційні жанри	138
4.2. Аналітичні жанри	141
4.2.1. Ідеологічний аспект.....	141
4.2.2. «Нові Дні» і преса української діаспори	155
4.2.3. Літературно-критичний дискурс	163

4.2.3.1. На вістрі ідеологічних суперечок: творчість Т. Шевченка	163
4.2.3.2. Літературно-критична парадигма українського діаспорного простору.....	167
4.2.3.3. Соціополітична модель радянської літератури.....	179
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4.....	185
ВИСНОВКИ	187
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	193
ДОДАТКИ	238
ДОДАТОК А. Список публікацій здобувача за темою дисертації. Апробація результатів дисертації.....	238
ДОДАТОК Б. Книжкові видання видавництва «Нові Дні» (Зальцбург, 1946–1948).....	242
ДОДАТОК В. Книжкові видання видавництва «Нові Дні» (Торонто, 1951–1969).....	244

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Важливим складником журналістикознавства є дослідження досвіду діаспорної журналістики та преси, яка, за спостереженням Ю. Тернопільського, «нерозривно пов'язана з новітньою історією України та українського поселення поза рідними землями». Політичний характер третьої хвилі еміграції визначив роль інтелігенції у збереженні національної ідентичності в екзилі. Інтелектуальні сили української діаспори були об'єднані прагненням національного відродження. З цією метою створені українські громадські організації, наукові установи, видавництва, – все це сприяло розвитку книговидавництва та преси після Другої світової війни в країнах Західної Європи, а згодом – у США та Канаді. Однак розкол у середовищі націоналістичних сил на прихильників консервативної ідеології та прибічників революційних методів боротьби, а також вплив радянської пропаганди стали дезорганізаційними факторами й у журналістському середовищі. Неузгодженість і суперечки характеризують створені в повоєнній Німеччині Союз Української Демократичної Преси (1946), Спілку Українських Журналістів на чужині (1946) та Національно-Демократичне Об'єднання Українських журналістів (1946). В діаспорному просторі американського континенту консолідації журналістських сил сприяли Спілка українських журналістів Америки (1952), Спілка українських журналістів Канади (1957), які 1966 р. об'єдналися у Федерацію, а також організовані ними з'їзди та видання часопису «Український журналіст». 1972 р. була створена Світова федерація українських журналістів.

У контексті таких політичних протиріч українського діаспорного середовища, впливу ідеології дискредитації т. зв. буржуазних націоналістів, пропагованою радянською системою, які виконували деструктивну функцію, а з іншого боку – спонукали до активнішої позиції в боротьбі національних сил в утвердженні української мови, літератури, культури, християнських цінностей і народних традицій поза межами рідного краю, доречно досліджувати

журналістську та редакційно-видавничу діяльність Петра Волиняка (псевдонім Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969)).

Актуальність роботи обґрунтовується потребою об'єктивного дослідження багатогранної діяльності Петра Волиняка.

Для еміграційного середовища характерні неоднозначні судження про Петра Волиняка. Журналіст і літературознавець Анатоль Юриняк 1965 р., у рік 15-ліття часопису «Нові Дні», поставив під сумнів універсалізм та актуальність журналу, звинувачуючи редактора в консервативному підході в оцінці громадсько-політичного життя діаспори. Літературознавець і радіожурналіст І. Качуровський у рецензії на видання вибраних статей і художніх творів Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (Торонто, 1975) підкреслив полемічність його журналістських текстів і вагомість діяльності в налагодженні культурних зв'язків у період хрущовської відлиги. Дослідник наголошував: «[...] тепер, з перспективи років, я можу бачити, якою корисною для культурного життя української еміграції була Волинякова журналістична діяльність».

У спогадах про журналіста, видавця й редактора Петра Волиняка постає портрет патріота та самовідданого працівника. Д. Кислиця, журналіст і мовознавець, виокремив 1950–1969 рр., упродовж яких Петро Волиняк видавав журнал «Нові Дні»: «Витримати двадцять років без меценатів, без власного капіталу, без організації чи партії і т. д. – це таки гідний подиву подвиг на еміграції».

Закономірно, що в радянському інформаційному просторі постать Петра Волиняка була ідеологічно маркованою як негативна. Такою тенденційною є стаття Трохима Львівського «Лицарі зради і шахрайства», опублікована із жанровим уточненням «Лист з Америки». На націоналістичних переконаннях Петра Волиняка акцентується в публіцистиці В. Коротича та І. Гайдаєнка.

У сучасному журналістикознавстві портрет Петра Волиняка представили Н. Антонюк, М. Дальний, Р. Куриленко, М. Романюк.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах комплексної теми кафедри соціальних комунікацій

Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки «Медіа в процесі функціонування інформаційного суспільства» (державний реєстраційний номер 0117U005468).

Мета дисертаційної роботи – комплексне дослідження журналістської, редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка.

Поставлена мета дисертації обумовила такі **завдання**:

- простежити основні тенденції вивчення історії української еміграційної журналістики та преси;
- схарактеризувати методологію дослідження;
- проаналізувати становлення Петра Волиняка як журналіста;
- відтворити австрійський етап редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка;
- простежити особливості діяльності Петра Волиняка в Торонто;
- дослідити архітектуру універсального місячника «Нові Дні»;
- схарактеризувати організаційні та проблемно-тематичні аспекти ілюстрованого місячника для дітей «Соняшник»;
- проаналізувати інформаційні жанри в журналістиці Петра Волиняка;
- зацентрувати на вагомості ідеологічного аспекту в аналітичній журналістиці Петра Волиняка;
- на матеріалі аналітичних публікацій Петра Волиняка простежити характер взаємозв'язків часопису «Нові Дні» і преси української діаспори;
- дослідити літературно-критичний дискурс аналітичної журналістики Петра Волиняка.

Об'єкт дослідження – журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка.

Предмет дослідження – риси публіцистичного стилю в ранній прозі П. Чечета / Петра Волиняка, архітектура часописів «Нові Дні» та «Соняшник», жанровий і проблемно-тематичний аспекти журналістських текстів Петра Волиняка.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1930–1960 рр.: доєміграційний період П. Чечета (до 1945 р.), який характеризується пошуками в художньому слові; активна письменницька, редакційно-видавнича та журналістська діяльність в Австрії (1945–1948) та Канаді (1948–1969).

Методологічною основою дисертації є праці істориків преси Л. Бачинського, О. Богуславського, М. Боровика, А. Драгана, А. Животка, В. Ігнатієнка, С. Квіта, С. Козака, С. Костя, С. Кравченко, І. Крупського, Н. Кулеші, М. Мартинюка, М. Марунчака, С. Наріжного, І. Павлюка, М. Присяжного, М. Романюка, Н. Сидоренко, Л. Снісарчук, Л. Супрун, М. Тимошика, Ю. Шаповала, І. Яриновича та ін.

Методологічні засади журналістики, сформовані в дослідженнях О.-І. Бочковського, Н. Желіховської, М. Житарюка, В. Здоровеги, В. Лизанчука, Й. Лося, І. Михайлина, В. Різуна, О. Сербенської, С. Сірополка, М. Сосновського, О. Холода, Л. Чернявської та ін., стали загальнотеоретичною основою дослідження.

Методи дослідження. У дисертації використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, а також принципи історизму, об'єктивності, всебічності. В дослідженні письменницької творчості залучено історико-культурний, естетичний, елементи біографічного методу, антиколоніального дискурсу та психоаналізу. Використання моніторингу забезпечило з'ясування таких характеристик періодичних видань, як регіон розповсюдження, політичні симпатії, форма власності тощо. За допомогою контент-аналізу простежено кількісно-якісні зв'язки часописів в інформаційному просторі української діаспори. Якісний контент-аналіз є важливим для осягнення сутності текстів, наукової проблеми загалом. Політичний, соціально-економічний, релігійний, культурний та ін. дискурси уможливляють оптимальне бачення взаємозв'язків журналістських текстів. Метод системного аналізу гарантує бачення цілісності багатогранної діяльності Петра Волиняка.

Наукова новизна одержаних результатів:

уперше:

- комплексно й системно досліджено журналістську та редакційно-видавничу діяльність Петра Волиняка в контексті історії журналістики;

- введено до наукового обігу раніше не авторизовані тексти Петра Волиняка;

- проаналізовано ранню художню прозу П. Чечета;

- представлено редакційно-видавничі проекти Петра Волиняка;

- схарактеризовано архітектуру місячників «Нові Дні» та «Соняшник»;

удосконалено:

- розуміння вагомості журналістської та редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка в суспільно-політичному житті української діаспори;

набуло подальшого розвитку:

- дослідження ролі історії української еміграційної журналістики та преси.

Теоретичне значення праці полягає в розвитку й поглибленні теоретичних положень про соціальну роль та професійні стандарти журналістики, про особливості функціонування діаспорної преси.

Практичне значення роботи. Основні твердження та висновки дисертації можна використати в практиці викладання у вищій школі історії української журналістики, в підготовці курсів спеціалізації з історії діаспорної преси, при створенні довідкової та навчальної літератури з історії, теорії і практики журналістики. Проаналізована журналістська і редакційно-видавнича практика Петра Волиняка може слугувати досвідом для сучасних фахівців.

Особистий внесок дисертанта. Дисертація, автореферат, 17 опублікованих статей і тез конференцій, у яких викладено основні положення наукової роботи, виконано самостійно. Усі опубліковані праці написано одноосібно.

Апробація результатів дисертації. Рукопис дисертації обговорено на засіданні кафедри соціальних комунікацій Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Основні положення і результати дослідження апробовано в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня, з-поміж яких: *міжнародні*: III Міжнародний науковий інтернет-симпозіум «Журналіст як мішень у сучасному світі» (25–31 січня 2016 р.), X Міжнародна

науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 17–18 травня 2016 р.), II Міжнародна наукова конференція «Українські медіа в європейському інформаційно-комунікаційному просторі: історія, стан, перспективи» (Ужгород, 21–24 вересня 2016 р.), Перша Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Національно-патріотичний досвід світового українства в соціально-комунікаційному дискурсі» (Запоріжжя, 15–17 жовтня 2017 р.), IV Міжнародна науково-практична конференції «Журналістика. Філологія. Медіаосвіта» (Полтава, 4–5 жовтня 2018 р.); *всеукраїнські*: VI Всеукраїнська науково-практична конференції молодих науковців «Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи» (Луцьк, 11 травня 2015 р.), VII Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи» (Луцьк, 20 травня 2016 р.), II Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (Вінниця, 12–13 жовтня 2016 р.), Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії» (Ковель, 18 жовтня 2018 р.).

Публікації. Основні положення й результати дослідження викладено в 17 публікаціях, серед яких: 1 стаття в міжнародному науковому періодичному виданні «*UCRAINICA VARSOVIENSIA*», який виходить друком при Варшавському університеті, 5 – у вітчизняних фахових виданнях, 11 – у збірниках матеріалів конференцій та інших наукових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 246 сторінок, із яких основного тексту – 192 сторінки. Список використаних джерел налічує 515 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Вивчення історії української діаспорної преси та журналістики

Історія української діаспорної преси та журналістики є важливим складником національного журналістикознавства. Вивчення інформаційного простору української діаспори – актуальна багатоаспектна проблема, яка об'єднує питання ідеологічного, культурно-історичного, лінгвістичного характеру, демонструє специфіку та закономірності еміграційного середовища.

Чи не першим аналізом специфіки та закономірностей української преси в США та Канаді є стаття А. Яриновича «Українська преса в Америці», опублікована 1917 р. в критико-бібліографічному щомісячному часописі «Книгарь» [512]. Автор вирізняє клерикальні та соціалістичні часописи. У статті подається перелік українських періодичних заокеанських видань: «До нас доходять тепер тільки “Свобода” (рідко, бо певне союзна цензура затримує її за ледве помітне австрофільство), “Народня Воля” (робітничка), “Український Голос”, “Гайдамаки” та “Америка”. З полеміки між газетами та згадок про інші можна бачити, що виходять і досі старі знайомці “Канадійський Фермер” і “Канадійський Русин” та нові часописи, як от: “Робітник”, “Нове Життя”, “Робітниче Слово”, “Іскра”, “Ранок” та “Народ” (ред. Мир. Січинський)» [512, с. 179].

А. Яринович зауважує низку недоліків цих видань: наявність значної кількості рекламних торгівельних оголошень; «текст складається головним чином з великих заголовків» [512, с. 179]; «напрямок наших американських газет можна згадувати тільки загально і приблизно, бо окрім цікавого читання вони не дають своїм читачам нічого. Про яке керування громадською думкою можна говорити, коли соціалістична преса, уперто лаючись із клерикальними часописами, не бореться однак з клерикалізмом і не виявляє своєї виразної позиції в питаннях релігії й церковного життя» [512, с. 180]. Дослідник також ставить під сумнів антимілітаризм української еміграційної преси, її демократизм. Окрім того,

А. Яринович указує на наявність газетних полемік, які постають на ґрунті особистих непорозумінь. Чи не найважливішим недоліком є те, що у «провідних статтях політичного провідництва обмаль, тверезої й розважної оцінки подій нема» [512, с. 181].

Дослідник констатує незначну кількість відомостей про москвофільську пресу, зауважуючи: «з нечисленних зразків знати, що американізм дозволяє остаточно викрити ту духовну убогість» [512, с. 181].

Як висновок звучить думка А. Яриновича про потребу збереження національної самобутності української періодики: «Що до бойкості, то американська преса має дещо спільного з російською поширеною пресою, але наша українська вже має тут деякі традиції – їх шкода ламати. Натурально, багатство інформацій згодом змінить млявий тон наших газет, але ідейна провідна лінія не повинна закрутитись на американський зразок» [512, с.182].

У 1920 – поч. 1930 рр. з'являються огляди таборової преси в таких виданнях, як «Книжка» (Станіславів) [13], «Воля» (Відень) [216; 252], «Українська Трибуна» (Варшава) [260], «Літопис Червоної Калини» (Львів) [332]. В історико-бібліографічному етюді В. Ігнатієнка «Українська преса (1816–1923 рр.)» (1926) розглядається також «преса полонених вояків, що виходила в таборах для цих полонених в Німеччині та Австро-Угорщині» [197, с. 64].

Закономірно, що вивчення української еміграційної журналістики та преси представлене насамперед в українській діаспорі.

Дослідник української еміграції, історик, бібліограф С. Наріжний 1934 р. опублікував у збірнику за редакцією Д. Антоновича студію «Українська преса» [296], а 1942 р. чимало уваги присвятив періодичним виданням української діаспори в роботі «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами» [294]. У центрі уваги науковця такі проблеми, як таборова преса [294, с. 50–52]; студентська преса [294, с. 116–118]; часописи, які видавалися в українській гімназії при Педагогічному Інституті в Празі [294, с. 188], зокрема «Пластове Життя» [294, с. 189]; видання Спілки українських лікарів в Чехії [294, с. 221]; книгознавчі журнали [294, с. 232]; видання Союзу

Організацій інженерів українців на еміграції [294, с. 237]; видання Товариства українських економістів в Чехії [294, с. 239]; видання Товариства українських кооператорів при Українській Господарській Академії в Подєбрадах [294, с. 240]; видання Союзу українського сокільства [294, с. 273]; пластові видання [294, с. 281, 288–289]; жіноча преса [294, с. 299]; філателістичне видання [294, с. 305].

У курсі лекцій А. Животка «Нариси історії української журналістики» (Подєбради, 1937) значна увага приділяється історії української діаспорної преси, зокрема розглядаються такі питання, як українська преса після 1917 р., що розвивалася на українських етнічних землях, які входили до складу Росії (Воронежчина, Курщина, Кубань та ін.), а також у місцях компактного проживання українців (Зелений Клин та ін.) [186, с. 102–103]; українська преса іншими мовами [186, с. 103]; таборова преса [186, с. 105–106]; «початки преси нової української політичної еміграції» [186, с. 106–107]; «стан української преси поза ССРСР» 1936 р. [186, с. 107–108].

Суттєвим доповненням праці А. Животка є показчик української преси в США за 1886–1938 рр., упорядкований Я. Чижем 1938 р. [473], а також критичні відгуки А. Чернецького (1947) [469] та І. Німчука (1948) [303].

А. Курдидик в огляді «П'ять років еміграційної преси» (1951) розглянув періодичні видання української діаспори за 1945–1950 рр. [245]. Огляду української преси в Канаді в першій половині ХХ ст. присвячений розділ монографії Л. Білецького «Українські піонери в Канаді 1891 – 1951» (1951) [22, с. 60–65]. У проблематиці статті Б. Казимири «Українці в Канаді» (1954) вирізнено складник «Українська преса в Канаді» [199, с. 207–208]; дослідник проаналізував характер видань, періодичність, а також поінформував про українські видавництва.

У виданні «Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953» (1953), окрім матеріалів, приурочених 60-річчю однієї із перших українських газет у США, представлено також оглядові статті Я. Чижа [474], Д. Лобая [263] та В. Порського (один із псевдонімів В. Міяковського. – М. Я.) [328], які присвячені історії українських періодичних видань у діаспорі.

Стаття В. Міяковського [328] вирізняється аналітичністю, посиленою увагою до відтворення суспільно-політичних особливостей. Так, дослідник простежує складні обставини формування перших зразків української преси в еміграції після Другої світової війни. Це відсутність достовірної інформації про міжнародні події, зокрема про ті, від яких залежала доля емігрантів, поширення провокаційних чуток, загроза репатріації, відсутність газет будь-якою мовою та радіомовлення в перші дні після війни, а також те, що «окремі групи нових емігрантів шукали зв'язків із сусідніми групами» [328, с. 209]. У такому контексті інформаційні листки / бюлетені стали першою формою преси.

У статті вирізнено 2 центри в Німеччині, де виникла українська еміграційна преса, – Ваймар і Авґсбург.

Перші видання української періодичної преси В. Міяковський простежує в середовищі «найбільш видвигнутої на північний захід біля Ваймару значної групи українців, серед яких знаходилася компактна і організована харківська група» [328, с. 209]. Автор статті детально інформує про становлення української преси діаспори.

В. Міяковський аргументовано вважає, що «другим центром виникнення української еміграційної преси і організованого життя української еміграції був Авґсбург, де ще за німецьких часів діяв український комітет і куди пляново спрямовувався потік скитальців» [328, с. 210]. Вагомим фактором є специфіка суспільно-політичних обставин: «Тут знаходилася керівна частина Українського Центрального Комітету з Кракова і Львова, а після зайняття цього району американським військом Авґсбург став місцем осідку українського зв'язкового з американською військовою владою посла Василя Мудрого» [328, с. 210].

У статті інформується про періодичні видання, які виходили друком в Авґсбурзі: «Громадський бюлетень для української колонії Авґсбуржчини» (перше число датується 4 травня 1945 р.), «Радіо-Вісті» (почали видаватися з 1 червня 1945 р.), «Громада» (перше і, очевидно, єдине число побачило світ 25 серпня цього ж року) [328, с. 210].

Закономірно, що наступні центри української еміграції також спричинилися до розвитку української преси. Це Мюнхен, «місце осідку Українського Вільного Університету з Праги і низки громадських і політичних організацій» [328, с. 210]; «Нюрнберг, власне Фюрт, біля Нюрнбергу, що став місцем осідку централі комітету допомоги українському студентству, та Ульм і Ашафенбург – місце найбільшої концентрації таборів переміщених осіб (ДіПи), Лянсгут тощо» [328, с. 210]. В. Міяковський зауважив, що всюди розвиток періодики починався «з циклостилєвих інформаційних бюлетенів» [328, с. 210]. Аналогічно – в центрах англійської зони окупації (Ганновер, Гайденау).

Після інформаційних листків, за спостереженням В. Міяковського, виходили друком наступні періодичні видання: «циклостилева політична преса, літературні періодичні видання, а згодом навіть великі газети і журнали справжнім друком» [328, с. 211]. Видавці в основному обходилися без будь-яких спеціальних ліцензій. «В цей період дозвіл давався лише на інформаційні або літературні видання. Політичні і публіцистичні виходили нелегально, без зазначення місця видання, або з зазначенням явно неправдивого місця друку (Ліон, Берлін, Прага, Париж, Женева)» [328, с. 211].

В. Міяковський простежив певну закономірність: «Перші дозволені до видання інформаційні, таборіві, або позатаборіві циклостилеві тижневики ступнево перетворюються на справжні громадсько-літературні, а згодом громадсько-політичні органи» [328, с. 211]. Йдеться про такі видання, як «Нове Життя» (Авгсбург), «Час» (Фюрт), «Українські Вісті» (Новий Ульм) [328, с. 211].

У статті В. Міяковського наголошується, що розквіт української преси припадає на 1946 р., коли «переходять на друк» згадані «Нове Життя», «Українські Вісті», «Час» та коли «в англійській зоні починає виходити “Луна” (з 2 березня), і “Наша Пошта” (з 18 серпня), а в Мюнхені – “Українська Трибуна” (з 11 серпня)» [328, с. 211], а також інші численні різнопланові періодичні видання.

Значну кількість таких, часто низькоякісних, видань В. Міяковський метафорично схарактеризував як справжню повінь [328, с. 211], підкріплюючи свої висновки міркуваннями В. Петрова, висловленими на конференції МУРу, та

У. Самчука, які прозвучали на І з'їзді Спілки Українських Журналістів (Новий Ульм, 1946). «Проте в більшості пресова служба була, – наголошується у статті, – в міру зовнішніх обставин і матеріальних спроможностей одною з найважливіших форм культурної праці та організації громадської думки, часто героїчним і самовідданим служінням суспільству, жертвенною працею над ширенням демократичних ідей, над відстоюванням моральних християнських засад в часи повійськової ідеологічної розрухи, морального занепаду, непевности і зневіри» [328, с. 211].

Осібнo згадуються видання демократичного характеру, націоналістичні, релігійні, літературні і мистецькі, гумористичні видання, органи окремих установ, об'єднань, товариств та організацій. Розглянуто питання мови видань.

У характеристиці українських періодичних видань повоєнної Австрії В. Міяковський помітив таку закономірність, як «перевага журнального типу видань літературно-наукового і релігійно-громадського характеру» [328, с. 213]. Українська преса в Італії, зосереджена «в осідку військово-полонених в таборі в Ріміні», «не вийшла зі стадії “циклостилевої доби”, але вражає різноманітністю видань, молодечою бадьорістю, дотепним тонким гумором і великою просвітньою працею» [328, с. 213].

Стаття Я. Чижа присвячена висвітленню специфіки та закономірностей розвитку іншомовної преси в США [474]. Нова хвиля еміграції до країни в ХІХ ст. стала, на думку дослідника, передумовою появи нових періодичних видань іншими мовами. У переліку газет – і українські «Америка», започаткована 1886 р., і «Свобода», яка виходить друком із 1893 р., а також «карпаторутенський Amerykansko-Russkij Viestnik», 1891 р. заснування [474, с.130].

Дослідник твердить, що після 1945 р. збільшилася кількість україномовних видань, що обумовлено збільшенням кількості переміщених осіб. Згідно із статистичними даними, 1952 р. у США виходило друком 921 видання іншими мовами, серед яких – 35 українською мовою [474, с. 131]. «Загальний тираж чужомовної преси в Америці виносить 5,448,873 примірників», серед яких наклад видань українською мовою становить 74804 примірники [474, с. 131]. Висновок:

«українська преса в Америці між чужомовними публікаціями займає дев'яте місце щодо кількості і 18-те місце щодо тиражу» [474, с. 131].

Я. Чиж спостеріг загальну тенденцію чужомовних видань у США: після Другої світової війни «заінтересування “старими краями” вже не є таке, як було перед війною. Це виявляється вже хоч би тим, що на місці передвоєнних фраз “ми, українці”, “ми, греки” чи “ми, італійці”, сьогодні вже радше вживається “ми, американські українці”, “ми, американські греки”, чи “ми, американські італійці”» [474, с. 131].

У статті Я. Чижа поінформовано про українські періодичні видання станом на 1952 р. з урахуванням місця видання: у штаті Коннектикут – релігійний місячник «Ковчег»; у штаті Іллінойс – місячник політики і культури «Самостійна Україна»; у штаті Мічиган – гумористичний місячник «Лис», тижневик «Український Прометей», «Українська Громадська Пора» (видається нерегулярно); у штаті Нью-Джерсі – щоденник «Свобода», місячник «Новий Світ», релігійний місячник «Українське Православне Слово»; у штаті Нью-Йорк – місячники «Карпатська Зоря» і «Крила», нерегулярне видання «Бюлетень ОДУМ», релігійний кварталник «Український Вістник», «щоденник комуністичного напрямку» «Українські Щоденні Вісті», «двотижневик советофільського напрямку» «Громадський Голос», місячники «Вісник ООЧСУ» та «Вісті Т-ва Укр. Інженерів»; у штаті Пенсильванія – щоденник «Америка», релігійний тижневик «Шлях», релігійний місячник «Місіонар», місячник «Наше Життя», літературний двомісячник «Київ», пластовий місячник «Молоде Життя», тижневики «Народне Слово» і «Народна Воля» [474, с. 131–132]. У переліку не названо деякі менші періодичні і неперіодичні видання.

Для другої і третьої американсько-української генерацій, а також для інформування англомовного світу про українські проблеми англійською мовою видаються 1 український двотижневик, 2 кварталники і 1 тижневий додаток до «Свободи».

Я. Чиж зауважив закономірність, що «деякі видання почали та ведуть самі новоприбулі. Ці видання віддзеркалюють ще часто старокраєві погляди і цим

вони нагадують чужомовну пресу в Америці ще в самих початках її творення. Проте, і в цих останніх українських виданнях в цій країні спостерігається поступово щораз більше заінтересування Америкою та всією її проблематикою, як теж її минулим, традиціями і культурою та загальним способом життя. Треба признати, що багато з тих статей, хоч навіть і критичних до Америки та деяких аспектів її життя, є в загальному на високому інтелектуальному рівні» [474, с. 132].

Висновок дослідника: «Українська преса, за малими тільки виїмками, за весь час свого існування придержувалась кріпко ідеалів американської демократії та за останнього півсторіччя рішучо заступалась за державну незалежність України. Підтримуючи різні політичні напрямки, ця преса причинилась у великій мірі до політичного виховання і вироблення американсько-української спільноти, збільшуючи тим самим вагу тої спільноти та її голосу в загально-українських справах. В останніх роках, після приїзду до цієї країни коло 60,000 нових імігрантів-українців, між якими чимало інтелектуалів, українська преса в Америці не тільки збільшилася кількістю і тиражем, але теж значно піднесла свій зміст і вигляд» [474, с. 132].

Автор статті «Українська преса в Канаді» [263] – публіцист Д. Лобай, який протягом 1919–1935 рр. був головним редактором прокомуністичної газети «Українські Робітничі Вісті», співпрацював із такими українськими виданнями Канади, як «Правда», «Вперед», «Український Голос». Дослідження починається історичним екскурсом: «Усі три перші українські газети мали одне спільне: їх почали видавати не-українці. “Канадійський Фармер” видавали англійці з Ліберальної партії, “Слово” започаткували англійці з Консервативної партії, а “Ранок” почала видавати канадійська пресвітеріянська церква» [263, с. 168]. Наступну, четверту, газета «Червоний Прапор», яка також виходила друком у Вінніпезі, видавали протягом 1907–1908 рр. (18 чисел) українці, «але це були соціялісти-інтернаціоналісти» [263, с. 168]. 1909 р. її змінив інший «соціялістичний орган – “Робочий Народ”» [263, с. 168].

Представляючи сучасні українські періодичні видання в Канаді, Д. Лобай інформує про характер видання (періодичність і місце видання, рік заснування, ідеологія, кількість сторінок, якість паперу, наявність ілюстрацій), про редактора та власника [263, с. 168–171]. Автор статті, який із 1913 р. проживає в Канаді, здійснив також огляд 50-літньої історії української преси в Канаді [263, с. 171–175], виокремивши видання, які не набули періодичного характеру [263, с. 173–174], англomовну українську пресу [263, с. 174], комуністичну пресу [263, с. 174–175]. Огляд, в якому, на думку Д. Лобая, «могли бути пропущені деякі видання, але їх не багато і вони не належать до більших, поважніших» [263, с. 175], завершено статистичними даними станом на кінець 1952 р.: 26 газет і журналів та 104 видання, які перестали виходити друком.

Сутнісним є зіставлення Д. Лобая української преси у США та Канаді: «Своїм форматом, зовнішнім виглядом, друком і розкладом матеріалу канадійські українські газети й журнали подібні до американських. Але в видавничій справі є між ними різниця. В Америці українські газети видають запомогові союзи для своїх членів. У Канаді таких союзів нема і видавництва часописів спираються (очевидно, друкарська помилка: спираються. – М. Я.) безпосередньо на своїх передплатників і читачів» [263, с. 175].

Огляду української преси в Канаді протягом 1953–1957 рр. присвячена стаття Д. Сокульського [395]. Дослідник наголошує: «Бібліографічні річники “Україніки Канадіяни” і “Славіки Канадіяни” вказують недвозначно на те, що українська книжкова і пресова продукції займають перше місце серед інших слов’янських видань у Канаді» [395]. Огляд преси здійснено з урахуванням місця та характеру видання. Стаття завершується статистичними відомостями: «півтижневиків 1, тижневиків 12, двотижневиків 5, місячників 28, двомісячників 4, кварталників 4, пів річників 1, річників 5, періодично 23. Разом 83 назви. Перестало виходити в часі 1953–57 рр. 35 назв. Разом виходило в часі 1953–57 рр. 118 назв» [395].

У доповіді І. Кедрина «Минуле й сучасне української преси», виголошеній «на зустрічі Мистців Америки й Канади в Торонті» [206, ч. 143], насамперед

наголошується на функції українських періодичних видань: «вона мусить виказувати також усі ті хиби, що їх мав і має український нарід, завинивши у величезній, якщо не вирішній мірі, сам, що досі, при своєму поверх 40-мільйоновому стані, не здобув собі державної самостійности, – також усі ті прикмети, які зазначались на могутньому здвизі української політичної думки й українських політичних та культурницьких надбань впродовж останнього сторіччя.

Тому не можна промовчувати, що довгий час, бо аж майже до перелому 19 і 20 сторіччя, українська преса не могла цілком визволитись з тенет галицької просвітянщини і наддніпрянської хуторянщини. Не можна промовчувати, що технічно вона завжди була і тепер є де-де позаду західньої преси. Не можна промовчати, що напр. ця технічна бідність не походила тільки з фінансової бідности але й із заскорузлости понять широкого громадянства, що таке преса і яка її вартість. Це торкається не тільки минулого [...]» [206, ч. 143]. На жаль, констатує І. Кедрин, у діаспорі «[...] який маленький відсоток передплачує рідну пресу і який ще менший відсоток здає собі справу, що без рідної преси не існує ніяка модерна нація» [206, ч. 143].

На основі дослідження А. Животка (1937), статті про українську пресу в «Енциклопедії українознавства» (1949) та статті Д. Лобая (1953) дослідник подає інформаційно-статистичні дані, які характеризують українські періодичні видання в Україні та за її межами.

Доповідь І. Кедрина примітна також виокремленням найяскравіших рис української еміграційної періодици [206, ч. 144].

У публіцистичному звертанні «Українці у вільному світі (Привіт землякам з України)» (1958) підкреслено, що «Українська еміграція має свою багатотиражну вільну пресу» [437, с. 6]. Судження підтверджено переліком періодичних видань, які виходили друком в європейських країнах, США, Канаді, Аргентині, Бразилії, Австралії [437, с. 6–7]. Висновок: «Усіх українських часописів та журналів на еміграції є б. 75. Всі вони служать не тільки потребам української еміграції, а теж українській визвольній справі» [437, с. 7]. Наступне видання «Українці у вільному

світі» (1967), яке здійснене з нагоди Першого Світового Конгресу Вільних Українців, містить огляд праці українських осередків у різних країнах (в алфавітному порядку), в контексті якого йдеться і про розвиток діаспорної преси (в Австралії [199, с. 6]; в Аргентині [199, с. 8]; в Бельгії [199, с. 9]; в Бразилії [199, с. 11]; у Великобританії [199, с. 12]; у ФРН [199, с. 15]; у США [199, с. 16, 18]; у Франції [199, с. 27].

В. Софронів-Левицький у доповіді «Українська преса в Америці і Канаді» [400], виголошеній на I З'їзді Українських Журналістів Америки і Канади (30–31 жовтня 1965 р.), представив огляд періодичних видань із урахуванням таких аспектів, як партійна приналежність / приватна власність, періодичність, місце видання, а також розглянув важливі методологічні питання професійного рівня журналіста, соціальної відповідальності української журналістики, специфіки роботи працівників редакції, ролі орієнтованості журналістики на читацьку аудиторію.

На I З'їзді Українських Журналістів Америки і Канади була виголошена також доповідь А. Драгана, присвячена висвітленню проблем української журналістики і преси в діаспорі [180]. Зокрема зацентовано на суті журналістики (ч. 216); виокремлено такі засадничі принципи, як свобода преси (ч. 216), роль громадської думки (ч. 217), проблему вибору (ч. 218); сформульовано канони журналістики (відповідальність, свобода преси; незалежність, щирість, правдивість, точність; безсторонність (об'єктивність); «чесна гра»; пристойність) (ч. 220–221). А. Драган сформулював Кодекс принципів редакційних коментаторів (ч. 221) та Кодекс етики журналіста (ч. 222). Примітний цей виступ обговоренням проблем української еміграційної журналістики в загальному контексті: наша журналістика – частина американської / канадської журналістики; українська іманентність; головна ідеологічна мета – визволення України; здорова критика; джентльменство; «проблема доросту», тобто плекання молодих кадрів (ч. 223–224).

У дослідженні М. Марунчака «Історія преси, літератури і друку піонерської доби» (Вінніпег, 1969) висвітлена історія української преси в Канаді. Зокрема

розглянуто газети, які виходили друком у таких містах, як Манітоба, Альберта, Саскачеван, Вінніпег, та журнальні видання; виокремлено пресу для молоді, видання на Сході Канади, гумористичні часописи, двомовну пресу, русофільську пресу, становлення соціалістичної преси [274, с. 17–78]. У роботі здійснена спроба осмислення ролі української преси «в ідентифікації українсько-канадської спільноти» [274, с. 79–96].

Ще 1930 р. Л. Лукасевич видав у Варшаві «Нарис історії української преси 1816–1930», а 1974 р. під псевдонімом Ю. Тернопільський – дослідження (за визначенням автора історично-статистичний нарис) «Українська преса з перспективи 150-ліття» [406]. Автор наголошує, що «осібним питанням є розвиток української преси на еміграції в Європі та за океаном, де наша преса мала зовсім вільні, але дуже тяжкі матеріальні та організаційні умови» [406, с. 18]. Закономірно, що увага дослідника насамперед звернена до початків української діаспорної преси: «У 1866 р. починає виходити перший часопис української еміграції в Америці (ЗСА) в м. Шенандоа – “Америка”, заснована о. Ів. Волянським. Редактором часопису був Вол. Сіменович [...]. Від часу появи “Америки” українська преса в ЗСА поволі розвивається аж до першої світової війни, коли її зріст підвищується, а після трагічних подій в Україні 20-их років і після сталінської політики геноциду в 30-их роках, а далі після другої світової війни наша преса за океаном (в обох Америках) посилюється й набирає значення в формуванні здорової національної думки» [406, с. 23].

Ю. Тернопільський розглядає також специфіку таборової преси 1916–1917 рр. в Австрії та Німеччині [406, с. 32–33]; вказує, що українська преса поза межами етнографічної території протягом 1905–1914, 1914–1917 рр. виходила друком «у Відні, Петербурзі, Москві, а головно в Америці серед великої еміграції, яка від другої половини XIX століття туди виїздила [...]» [406, с. 33].

Окрім того, в дослідженні Ю. Тернопільського висвітлено закономірності функціонування преси української політичної еміграції в Європі (Відень, Прага, Варшава, Берлін, Париж) [406, с. 42–43]. Окрема увага – до представлення

української преси «на виставках в добі від революції 1917–20 до 1941 року» [406, с. 82–116].

І. Кедрин у статті «Джерела до історії української преси (3 нагоди 100-річчя “Свободи”» проаналізував дослідження А. Животка, огляд української преси в «Енциклопедії» В. Кубійовича, що постав на основі роботи А. Животка; книгу Ю. Тернопільського «Українська преса з перспективи 150-ліття» та свої публікації, присвячені історії та методологічним засадам української преси [205].

Дослідження М. Боровика «Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді» (1977) присвячене студіюванню розвитку української преси від її початків 1903 р. до 1967 р.

У першому розділі висвітлено причини еміграції до Канади, історію перших українських поселень у Західній Канаді, становлення церковно-релігійного та громадсько-культурного життя і зокрема початки української преси. Окрема увага приділена поширенню української преси, яка виходила в США, – таким часописам, як «Америка» [36, с. 80], «Руське Слово» [36, с. 80], «Новий Світ» [36, с. 80], «Свобода» [36, с. 80–85], а також періодичних видань з України [36, с. 85–90]. Завершується перший розділ підрозділом «Перші українські газети в Канаді» [36, с. 90–96]. Висновок дослідника: «українська преса відіграла в житті перших наших поселенців дуже важливу роль, ставши співініціатором і співтворцем майже всіх ділянок українського громадського, культурного й політичного життя у Канаді» [36, с. 96].

Другий розділ роботи М. Боровика – «Розвиток української преси в Канаді» [36, с. 97–276]. У першому підрозділі досліджено обставини функціонування українських періодичних видань у степових провінціях і Західній Канаді [36, с. 97–108]. «Колискою української преси в Канаді був Вінніпег, що його названо пізніше “столицею канадської України”. Тут почали виходити перші українські часописи, тут і досі виходять найстарші українські пресові органи» [36, с. 97], – наголошує автор.

М. Боровик відтворює суспільні обставини функціонування української преси в Канаді. Дослідження примітне також урахуванням різнопланових аспектів

функціонування україномовної преси. Проаналізований матеріал подається в монографії, як правило, в причинно-наслідкових зв'язках.

М. Боровик робить висновок, що «у степових провінціях до 1911 року маємо пресу, яка старається задоволити вимоги тодішнього читача. Маємо пресу призначену для фермерів, пресу для робітників, соціалістичного напрямку, пресу загально-українську, національного характеру та пресу релігійно-національну» [36, с. 102].

Дослідник простежує історію часопису «Хата», першого українського літературного журналу в Канаді, редактором і видавцем якого «був Яків Крет. Всього вийшло 6 або 7 чисел, бо в цей час було замало інтелігенції, щоб можна вдержати такий журнал» [36, с. 102].

Другим видавничим українським осередком М. Боровик вважає Едмонтон, вирізняючи діяльність піонера українського друкованого слова Т. Томашевського [36, с. 103]. Однак ще до його приїзду в Едмонтон там видавався релігійний тижневик «Канадієць».

«Видавничі спроби у Ванкувері припадають на 1912–1913 роки. В цей час зі сходу Канади приїхав Павло Крат. Він почав видавати гумористичний часопис “Кадило”» [36, с. 106]. 1920 р. тут Т. Томашевський організував тижневик соціалістичного спрямування «Правда і Воля» [36, с. 107].

Протягом 1946–1947 рр. СУМК (СУМК – Союз Української Молоді Канади. – М. Я.) видавав місячник «Голос Молоді». Кілька чисел інформативного бюлетеню «Поступ» вийшли друком 1950 р. Однак у Ванкувері тепер, наголошує автор дослідження, «не виходить жодна українська газета чи журнал» [36, с. 108].

М. Боровик простежує, що «початки українського друкованого слова в Східній Канаді нотує 1909 рік», тоді «баптисти почали видавати “Домашний Приятель” (в Торонто)» [36, с. 108]. «Релігійно-народний часопис» «Свідок Правди» (1911–1925 (?1926)) видавав пастор І. Колесніков [36, с. 108–109].

У дослідженні наголошується, що поява першого українського суспільно-громадського періодичного видання в Східній Канаді припадає на 1914 р., коли «в Торонто під редакцією Івана Стефаніцького почав виходити двотижневик

“Свідома Сила”. Це була газета соціалістичного напрямку» [36, с. 109]. З 1916 р. видання називається «Робітниче Слово» (тижневик). «Це була газета, яка поширювала серед робітництва соціалістичну пропаганду, подавала вісті про робітничі страйки, заворушення та обороняла робітників проти надмірного визискування працедавцями» [36, с. 109], – акцентує автор роботи. Однак «у 1918 році канадський уряд закрити усі українські видавництва» [36, с. 109].

«Після першої світової війни український видавничий рух в Торонто ожив» [36, с. 109]. Так, із 1920 р. видається ілюстрований журнал «Заморський Вістник», із кінця року – як літературний двотижневик. Та «вже в 1926 році не було жодних українських видань у Східній Канаді» [36, с. 109].

У 1930 рр. видаються: популярний тижневик «Думка» (з 1932 р.; «газета обстоювала національно-визвольний принцип, ширила ідеї культурного, політичного й економічного об’єднання всіх українців для досягнення державної самостійності України» [36, с. 109–1910]); газета соціалістичного напрямку «Голос Карпат» (1932–1933); «Наше Слово», «український місячник, присвячений ширенню освіти» (Ошава, 1933–1935).

«З усіх українських видань, які появилися до другої світової війни в Східній Канаді, – наголошується в монографії, – найдовше виходив “Український Робітник”» (1934–1954), «орган Організації Українських Гетьманців-Державників» [36, с. 110]. Перший редактор – І. Корчинський. «Ідеологічно захищав позиції українського гетьмансько-монархічного руху, а передусім ідеї великого теоретика Вячеслава Липинського. Газета вела боротьбу з комунізмом і безбожництвом» [36, с. 110].

М. Боровик простежує закономірність: «Щойно після другої світової війни з приїздом нових поселенців т. зв. “третьої еміграції”, видавничий рух оживився не тільки в Торонто, але також в інших містах Східньої Канади: в Монтреалі, Оттаві, Гемільтоні, Садбурах та інших. Торонто стає культурним і видавничим осередком (осередком; друкарська помилка. – М. Я.) Східньої Канади» [36, с. 110–111].

Третій підрозділ другого розділу – «Бібліографічний огляд і характеристика періодичних видань» [36, с. 111–276]. Тут в алфавітній послідовності

представлені відомості про українські періодичні видання Канади протягом 1903–1967 рр.

У кінці підрозділу автор інформує про діяльність «Асоціацій етнічної преси», «Федерації етнічної преси», Спілки Українських Журналістів Канади, Федерації Спілки Українських Журналістів ЗСА і Канади, про Перший (1965) і Другий (1966) з'їзди Українських Журналістів ЗСА і Канади [36, с. 274–275], а також подає статистичні дані, які ілюструють тенденцію розвитку української преси в Канаді протягом 1903–1967 рр. [36, с. 276].

Третій розділ дослідження М. Боровика присвячений характеристиці комуністичної преси українською мовою [36, с. 277–298]. Насамперед науковець спростовує думку П. Кравчука («П'ятдесят років служіння народу» (Торонто, 1957)) про те, що соціалістичні газети «Червоний Прапор» (1907–1918) та «Робучий Народ» (1917–1918) належать до комуністичної преси [36, с. 277–278]. М. Боровик вважає, що історія комуністичних газет і журналів у Канаді починається появою газети «Українські Робітничі Вісті» (з березня 1919 р.) [36, с. 278]. Закономірно, що особливості функціонування комуністичних періодичних видань дослідник розглядає в контексті діяльності Комуністичної партії Канади.

М. Боровик робить висновок: «Комуністична преса українською мовою, яку видає групка “українських” комуністів у Канаді – це преса, що не має характеру доброї преси, а їхні редактори перебрали “Кодекс журналістичної етики” і словник московської журналістики. Це преса, яка в кожній галузі людського життя служить виключно московсько-комуністичним інтересам»; «Комуністична преса українською мовою не тільки виступає проти українського народу та української еміграції, вона також виступає проти канадського уряду та його політики. Як доказ хай послужить торонтський процес в 1931 р. та заборона Комуністичної партії Канади» [36, с. 281].

У період легальної діяльності комуністичної партії Канади була заснована газета «Фармерське Життя» (1925–1940). «Головним завданням газети було прихилити, якщо не здобути – українських фермерів на свою сторону, або

викликати в них недовір'я до української національної преси, яку фермери передплачували» [36, с.290], – наголошує М. Боровик.

У червні 1940 р. уряд Канади закрити усі комуністичні організації та товариства й відповідно комуністичну пресу.

М. Боровик зіставляє кількість членів редакційного складу української національної преси та комуністичної, акцентує на низькій роздрібній ціні комуністичних видань та незначній кількості їхніх передплатників і робить висновок, що «дива тут немає, коли мати на увазі, яку велику вагу надають комуністи своїй пропаганді й скільки фондів витрачають на свою пропагандивну пресу» [32, с.298].

У монографії В. Маруняка «Українська еміграція в Німеччині та Австрії по Другій світовій війні» (1985) окремий розділ – «Українська періодика 1945–1951 рр.» [275, с. 224–238] – присвячено студіюванню діаспорної преси.

Дослідник вирізняє такі етапи розвитку української періодики: «Перший період – період “живих газет” і в декількох копіях на машинці писаних видань, – був звужений до передавання скупих вісток у формі усній чи через таборові мегафони, при чому тематичний діапазон такого інформування мав неширокі масштаби, а саме – від репатріаційних тем (зарядження військової влади чи УНРРА) до сухої зовнішньо-політичної інформації та розшуків рідних і знайомих.

Другий – цикльостиловий – етап, характерний частковим доступом до джерел безпосередньої інформації у формі газет і радіо, – пішов глибше. До обширнішої, вже коментованої інформації, доходили вістки про внутрішньо-українське життя, в основному – про культурне та суспільно-громадське життя ближчих і дальших українських таборів.

В третьому періоді – періоді нормального друку, коли стабілізувалися друковані позатаборові газети-тижневики, порушувалася вже ширша культурна, літературна й політична тематика, головно в її полемічному спрямуванні, яка відповідала тодішнім нуртуванням в лоні еміграційного суспільства, – й періодики набували тої форми, якою ми отримували її до рук в 1948 р.» [275, с. 225].

В. Маруняк наголошує, що протягом 1945–1950 рр. українці мали занадто велику кількість періодичних видань (280), що було обумовлено ідеологічними й політичними розходженнями [275, с. 226].

Автор монографії зауважує різні видавничі умови в різних зонах, «тому й кількість пресових видань по зонах була непропорційна» [275, с. 226]. «[...]найслабше була поставлена справа у французькій зоні Німеччини» [275, с. 226]. «Найбільшого чисельного і якісного розвитку досягла наша еміграційна періодика в американській зоні, де американське розуміння волі слова виявлялося в доволі ліберальному ставленні до видавничої діяльності ДП» [275, с. 227]. В. Маруняк нараховує тут приблизно 80 відсотків українських журналістів та еміграційних видань [275, с. 227]. «Справжнім центром українського журналістичного життя стала Баварія, де з 218 періодичних видань американської зони виходило 208 назв (Гессен – 8 назв, Вюртемберг – 2 назви)» [275, с. 228].

В. Маруняк підкреслює, що період вимушеної видавничої порожнечі не був тривалим, «і вже в другій половині 1945 року почали зарисовуватися українські видавничі центри. У вересні 1945 було пороблено в Авгсбурзі заходи для видавання тижневика “Наше Життя”, а наприкінці 1945 появлялися крім “Нашого Життя” такі органи, як “Слово” в Регенсбурзі, “Українські Вісті” в Новому Ульмі, “Неділя” у Швайнфурті і “Час” у Фюрті. В січні 1946 почав виходити у Мюнхені-Карльсфельді тижневик “Християнський шлях”, а в перших місяцях того ж року – в різних таборах американської зони побачили світ інші періодики з ширшими як таборові інспіраціями» [275, с. 228].

Дослідник української еміграції В. Маруняк твердить: «Надпродукція періодиків (один періодик в 1945–1951 роках припадав на 715 читачів!) мала свої причини перш усього у внутрішньо-політичному розбитті українського таборового суспільства, у ривалізації між організаціями студентів, політичних в’язнів чи вояків різних військових формацій і в боротьбі за впливи» [275, с. 228–229].

«Період неупорядкованості видавничих справ ДП в американській зоні припинився аж в серпні 1946 т. зв. Пасінською конференцією редакторів

періодиків усіх національних груп» [275, с. 229]. «Кожна національна група могла отримати ліцензії на чотири газети з таким тиражевим розрахунком, що один примірник мав обслуговувати п'ять читачів» [275, с. 229]. Ліцензії отримали такі видання, як «Наше Життя», «Неділя», «Українські Вісті», «Час», гумористичний часопис «Їжак»; додаткові ліцензії отримали «Українська Трибуна», «На Чужині», «Орлик», «Пу-гу», «Пластун». Однак кількість періодичних видань зменшувалася повільно, бо окремі видавалися без ліцензій, а також «під фірмою ліцензійованих газет чи журналів виходили у формі додатків нові, переважно фахові, органи» [275, с. 229]. Більшою мірою вплинули на кількість видань урядові скорочення в березні 1948 р., валютна реформа в червні 1948 р., а також нові еміграційні процеси.

За спостереженням дослідника, «найактивнішим під видавничим оглядом було середовище ОУН (р), котре протягом 1945–1951 років видавало 18 періодиків, в більшості – цикльостилевих, з чого 5 чужими мовами (пресові служби, видання АБН, “Ідея і Чин”, “Сурма”)» [275, с. 231].

Окрім американської зони, В. Маруняк розглянув специфіку функціонування українських часописів у британській [275, с. 231–234] та австрійській [275, с. 234–235].

На думку дослідника, з названих 280 періодичних видань дві сотні могли б не видаватися взагалі, та й половина з них самоліквідувалася «на першому, третьому або десятому числі [...], а інших сто були висловом політичного, суспільно-громадського, церковного або іншого внутрішнього розбиття» [275, с. 236]. «З такого загального ствердження необхідно зробити виняток для таборових цикльостилевих щоденників і бюлетенів (абстрагуючи від їхньої зовнішньої і редакційної невибагливості), бо вони в 1945 році і на початку 1946 були чи не єдиним джерелом інформації в глухих повоєнних місяцях і виконували важливу функцію зв'язкового між українськими громадами таборів і областей безкомунікаційного часу. З них зродилися теж ті періодики, які з цикльостилевих початків стали нормальними друкованими тижневиками чи місячними журналами, які слід вважати справжніми репрезентантами і вивершенням

видавничого періоду 1945–1951» [275, с. 236]. До «періодиків газетного типу» В. Маруняк відносить такі: «Українська Трибуна», «Українські Вісті», «Час», «Неділя», «Наше Життя», «Українське Слово» [275, с. 236–237]. Серед журналів дослідник вирізняє «репрезентативне видання образотворчих мистців “Українське мистецтво” [...]»; гумористичний двотижневик “Лис Микита” [...]»; літературний місячник “Арка” та живо редагований “Пу-Гу” як перша еміграційна спроба дати українському читачеві популярний на Заході розвагово-ілюстрований магазин» [275, с. 237].

Ще один висновок В. Маруняка щодо еміграційної періодики 1945–1951 рр.: «внаслідок завеликої повоєнної інтенсивності українського політичного сектора здекласовані партійно-політичні періодики творили 21 % всієї періодики. Коли ж додати до цього частину студентських журналів, видання політв’язнів, військових ветеранів й ті тижневики, що мали виразну закраску того чи іншого політичного середовища – відсоток політичної періодики побільшиться до 34 %. Це вказувало не тільки на одностороннє зацікавлення широкого читача, але й на тенденцію тієї психологічної атмосфери, що зависла була над таборами і визначала основний стиль його – пересичення стимулів того життя внутрішньо-політичними моментами, чи точніше політичною боротьбою і розбиттям» [275, с. 237].

В. Маруняк твердить, що «в Австрії перемагав тип літературно-наукової періодики, що було наслідком зосередження, головню в Зальцбурзі, значної частини української творчої інтелігенції» [275, с. 237].

Майже 17 відсотків еміграційних видань, продовжуючи українську національну традицію й усвідомлюючи завдання еміграції, зокрема її культурницьких кіл, зосередились популяризації «серед західного світу національно-визвольних стремлінь шляхом літературно-мистецьких і наукових досягнень» [275, с. 238]. Однак значна частина цих видань («Літаври», «Керма» (Зальцбург); «Культура», «Рідне Слово», «Театр», «Українське Мистецтво» (Мюнхен); «Похід», «Україна і Світ» («у британській зоні Німеччини» [275, с. 238])), не маючи фінансових спроможностей, припинила «своє існування на кількох числах» [275, с. 238].

За підрахунками В. Маруняка, видання для дітей та молоді становили приблизно 20 відсотків від загальної кількості еміграційних періодичних видань. «Дві організації заслуговують на спеціальне вирізнєння: ОПДЛ як відповідальне і унапрямяюче тіло за дитячу літературу і Пласт як зрівноважений виховний чинник для доростаючої молоді, бо видання СУМ мали надто виразний профіль партійно-політичного спрямування» [275, с. 238].

В. Маруняк уважає, що українська еміграційна періодика 1945–1951 рр. є своєрідним «інтермеццо»: хоча в поліграфічному плані «розвиток її пішов в кількісну ширину», але, за невеликим винятком, «редакційно і тематично вона не змогла досягти рівня довоєнних галицьких видань» [275, с. 238].

У сучасному журналістикознавстві концептуальністю, системністю у баченні специфіки та закономірностей історії української діаспорної преси та журналістики характеризуються монографія О. Богуславського «Преса міжвоєнної української еміграції і боротьба за незалежність України: історичний шлях, досвід, дискусії» [31], оглядові статті М. Тимошика [418; 421; 423], дослідження В. Губарця «Преса і книги діаспори. З історії видавничої діяльності українського зарубіжжя» [154] та ін. У навчальному посібнику В. Владимірова «Історія української журналістики (1917–1991)» окремий розділ присвячений пресі української діаспори в міжвоєнний період [61, с. 103–109]. Л. Біловус в історичному аспекті проаналізувала україномовну періодику в національно-культурному житті української діаспори США (1991–2017 рр.) [23].

Значною є увага до вивчення закономірностей розвитку преси певного етапу чи регіону. Українська преса у таборах військовополонених, переміщених осіб і біженців у Європі після Другої світової війни стала предметом дослідження Н. Сидоренко [384–388], О. Сидоренко [344]. В історико-бібліографічному дослідженні О. Вішки проаналізована преса української еміграції в Польщі (1920–1939 рр.) [60]. Монографія С. Кравченко присвячена вивченню періодичних видань Польщі 20–30 рр. ХХ ст. у світлі суспільно-культурних процесів міжвоєнної доби [237]. Н. Кулеша дослідила формування та функціонування української преси в Німеччині 1919–1945 рр. [243]. Проблема становлення та

розвитку преси української еміграції в Німеччині протягом 1945–1953 рр. присвячена монографія М. Присяжного [335]. У публікаціях М. Тимошика проаналізована видавнича справа української еміграції в Німеччині [412; 426]. В історико-бібліографічному дослідженні М. Савки систематизовано та проаналізовано українську еміграційну пресу у Чехословацькій Республіці (20–30-і роки ХХ ст.) [265], стаття Н. Брайлян супроводжується реєстром періодичних видання української еміграції у Чехословаччині (1919–1929 рр.) [39]. Цей період – також у центрі уваги О. Денеки, яка дослідила українську еміграційну пресу у Франції [168]. Особливості функціонування української преси 1920 – поч. 1940 рр. у країнах Балканського регіону проаналізувала О. Дроздовська [182; 183]. У публікації С. Блавацького введено в науковий обіг українську чеськомовну періодику 1920 рр. [26]. Українська періодика в Італії – предмет наукових зацікавлень Ю. Бідзілі [17; 19; 20], Н. Сидоренко [387; 388], М. Тимошика [424]. Публікація Л. Запольської присвячена проблемам розвитку української преси в Австрії після Другої світової війни [193]. У статтях С. Блавацького йдеться про франкомовну періодику Європи 1920–1930 рр. [27; 28]. Особливості розвитку україномовних медіа в Угорщині та Румунії дослідив Ю. Бідзіля [18]. Л. Саєнко [368; 369] та Т. Моїсєєва [287] проаналізували українську пресу Австралії. Н. Кулеша [244] та А. Попок [327] дослідили діяльність української преси на Далекому Сході.

Низка досліджень присвячена вивченню особливостей функціонування преси української діаспори Канади різних етапів: у міжвоєнний період [176], протягом 1945–1994 рр. [155; 156], упродовж 1991–1995 рр. [153], а також релігійним виданням [277]. Політична публіцистика в періодичних та серіальних виданнях української еміграції в Канаді (до 1945 року) стала предметом дослідження В. Ковпак [221]. У дисертації В. Чекалюк проаналізована преса діаспори США як комунікативний чинник формування ідентичності українців (1939–2005 рр.) [464]. Б. Залізняк дослідив часопис М. Шлемкевича «Листи до Приятелів» як тип універсального видання [192].

Тривалу історію часопису «Свободи», однієї з найдавніших українських газет у діаспорі, проаналізовано в багатьох різнопланових публікаціях [21; 147; 158; 205; 230; 248; 404; 463; 465; 513; 514]. В окремих студіях досліджена специфіка інших видань, які виходили друком у США, – газети «Українські Вісті» [223; 227; 228], часопису «Український Історик» [54; 55; 370; 371; 430; 460].

В окремих студіях представлено наукове та публіцистичне осмислення діяльності таких українських часописів Канади, як «Український Голос» [174; 366; 414; 419], «Рідна мова» [415; 417; 427], «Слово Істини» [420], «Наша Культура» [415; 420], «Віра й Культура» [420], «Нові Дні» [32; 159, с. 221–222; 160–162; 165; 167; 285; 304; 321; 322; 375; 438], «Соняшник» [255], «Логос» [276], «Гомін України» [253; 269; 367].

Роль журналу «Natio» як консолідаційної медіаплатформи національних меншин у Польській державі (1927 р.) досліджено у студії Л. Сніцарчук [394]. Часопис «Тризуб» – у центрі досліджень О. Денеки [169], А. Тимошик-Сударикової [428]. Словацькому часопису «Дукля» присвячена кандидатська дисертація О. Кушнір [249].

Значна інформаційна та джерельна база зібрана в матеріалах до енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах» [433], в історико-бібліографічному дослідженні «Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.» [434] (керівник проектів М. Романюк) та у виданні М. Романюка «Оратаї журналістської ниви» [262].

Потребує уваги науковців висвітлення специфіки журналістської діяльності окремих персоналій, що забезпечить цілісне бачення історії журналістики. Низка досліджень присвячені журналістській діяльності Петра Волиняка [2; 9; 49; 159, с. 228–229; 164; 165; 198; 203; 217; 220; 233, с. 61–71; 246; 247; 251; 256; 307; 357; 362, кн. 2, с. 22–25], А. Животка [410], І. Кедрини-Рудницького [7], А. Козака [181], М. Левицького [505], Л. Мишуги [242], І. Овечка [392, с. 189–190], І. Огієнка [411; 413; 416], С. Петлюри [281; 390], С. Радіона [41], Р. Рахманного [392, с. 259–260], М. Сосновського [8; 35; 238; 334], А. Фігус-Ралько [409], С. Ярмуся [422] та ін.

У дослідженні Ю. Тернопільського подано біографії журналістів української діаспори С. Барана [406, с. 126], Д. Донцова [406, с. 130–131], П. Лисяка [406, с. 135–136], Л. Мишуги [406, с. 139–140], В. Мудрого [406, с. 140–141], О. Назарука [406, с. 142–143], І. Німчука [406, с. 144–145], В. Панейка [406, с. 148–150], С. Петлюри [406, с. 150–155], В. Піснячевського [406, с. 155–156], О. Саліковського [406, с. 156–159], М. Шлемкевича [406, с. 172–174], а також видавця І. Тиктора [406, с. 166–168] та мецената української преси Є. Чикаленка [406, с. 169–172].

У виданні М. Марунчака «Біографічний довідник до історії українців Канади» (Вінніпег, 1986) представлена біографічна канва багатьох українських журналістів Канади [373]; закономірно, що презентовано тут і портрет Петра Волиняка [373, с. 117].

Основна інформація про діяльність журналістів української еміграції наявна у виданнях довідкового та енциклопедичного характеру, які побачили світ у діаспорі (див. про Петра Волиняка [87; 218, с. 45]). Тенденційність у судженнях притаманна окремим словниковим статтям енциклопедії української літератури Б. Романенчука «Азбуковник» (1969, 1973). Так, у характеристиці світоглядних основ журналістської діяльності Петра Волиняка зауважено: в універсальному місячнику «Нові Дні», редактором якого він був, «із своєї власної творчости містив принагідно репортажі, а частіше – полемічні відзиви на різні справи, які порушували його емоції. Найбільш нетерпимий був до націоналістів, а в полеміці був темпераментний, гострий, неперебірливий і вульгарно-лайливий» [357, с. 251].

У сучасних виданнях «Енциклопедія сучасної України» в 30 т. (К., видається з 2001 р.; проект ще не завершений) та «Енциклопедія історії України» в 10 т. (К., 2003–2013) подається базова інформація про журналістів української діаспори, а зокрема і про Петра Волиняка [220; 307]. Відомості про Петра Волиняка представлені також у книзі «Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості», упорядкованій В. Просаловою [336, с. 48].

Важливим довідковим джерелом вивчення історії еміграційної преси та журналістики є бібліографічні покажчики. Чи не вперше інформація про українські видання за межами українських земель подана в «Бібліографії української преси (1816–1916)» В. Ігнатієнка (1930) [196].

Закономірно, що значну роботу щодо систематизації інформації матеріалу про періодичні видання було проведено в українській діаспорі. Л. Бачинський зібрав матеріали до бібліографічного покажчика про українські друковані видання в американському Клівленді [11].

У «Свободі» 1960 р. опубліковано «Покажчик змісту “Трибуни УНСоюзу” за рр. 1955, 1956, 1957. 1958 і 1959», видання, яке було додатком до газети «Свобода» [325].

Бібліографічні покажчики української преси поза межами України впродовж 1967 – 1978 рр. упорядкував О. Фединський [440–444; 445].

1935 р. Д. Козицький розпочав упорядковувати матеріали до бібліографії періодичних видань «Пласту» [229]. Пластові видання в Карпатській Україні й Чехії 1923 – 1938 рр. систематизував Л. Бачинський [11], засновник і директор Пластового Архіву-музею в Клівленді. Сучасний канадський дослідник О. Малицький класифікував періодичні та серійні видання українського «Пласту» [270].

«Покажчик літератури про українську пресу» В. Дорошенка, опублікований у часописі «Сучасність» 1963 р., охоплює дослідження, видані у Вільному Світі від 1945 р. Упорядник зауважує, що в «радянських виданнях появляються, розуміється, бібліографічні покажчики тамошньої української преси, але виключно комуністичної. Вона для нас менше цікава. Про некомуністичну ж пресу в межах СРСР, розуміється, згадувати не вільно» [178, с. 111]. Як виняток В. Дорошенко називає монографію М. Бернштейна, присвячену часопису «Основа» (1861–1862) [178, с. 111].

Бібліографію різножанрових українських видань у діаспорі уклали Б. Романенчук [358] та Яр Славутич [391]. «Покажчик видань Івана Тиктора (1923–1977) та концерну “Українська преса” (1923–1939)» містить інформацію

про книги, календарі, періодичні видання та інші матеріали, які побачили світ як у Західній Україні (Львів, Рівне), так і в діаспорі (австрійський Інсбрук, канадський Вінніпег) [324]. Бібліографію української преси в Польщі (1918–1939) та ЗУНР (1918–1919) упорядкував Є. Місило [283].

О. Сидоренко уклала анотований бібліографічний покажчик «Українська таборова преса часів першої світової війни» [389]. Матеріали до бібліографії «Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939pp.)» систематизував М. Мартинюк [272]. «Бібліографія Українці Австраліяни» укладена С. Радіоном [339].

Повнотою охоплення матеріалу відзначаються систематичні покажчики змісту варшавських журналів «Наша Культура» [297] та «Ми» [261], бібліографічний покажчик змісту мюнхенського журналу літератури, мистецтва і критики «Арка» [5], систематичний покажчик змісту часопису М. Шлемкевича «Листи до Приятелів» [6]. Окремі недоліки наявні в бібліографічному довіднику журналу «Сучасність» [16]. С. Козак упорядкував бібліографічні покажчики змісту таких періодичних видань, як газета «Українські Вісті» [226, т. 1, 2; 228], журнали «Пороги» [224; 226, т. 4], «Нові Дні» [225; 226, т. 3] та літературних часописів Австрії, Аргентини, Канади, Німеччини, США [226, т. 4].

Укладено бібліографічний покажчик різножанрових текстів С. Радіона [201].

Хрестоматія «На хвилі доби», упорядкована С. Кравченко [298], – основа вивчення польської літературної періодици 20–30-х років ХХ ст.

Важливим джерелом студіювання історії української діаспорної преси та журналістики є мемуари. Так, чимало фактичного матеріалу зосереджено у статті І. Кедрина «Мої шефи – редактори» [208, с. 248–259; 209]. У спогадах Л. Лукасевича «Роздуми на схилку життя» (1982) подано чимало цінного матеріалу про обставини видання щоденної газети «Українська Трибуна» (Варшава, 1921–1922) [266, с. 148–153]. Д. Кислиця залишив свідчення про редагування місячника «Нові Дні» після смерті Петра Волиняка [214, с. 426–429],

обставини видання часопису «Українські Вісті» у другій половині 1970 рр. [214, с. 432–433].

Отже, джерелами вивчення історії української еміграційної преси й журналістики є різножанрові дослідження, які охоплюють проблеми функціонування україномовної періодики та специфіки журналістської діяльності в діаспорному середовищі, а також довідкові видання бібліографічного, історико-культурного, мемуарного характерів.

1.2. Методологія дослідження

Загальновідомо, що методологія журналістики – «це галузь журналістикознавства, предметом вивчення якого є вивчення шляхів і прийомів наукового аналізу журналістики, дослідження інформаційних явищ з погляду їх історії і сучасності» [191, с. 158]. Методологію як таку визначають «як принципи організації та дослідження, норми, за допомогою яких обираються та оформлюються процедура і техніка» [15, с. 218].

Становлення методології журналістики пов'язують із діяльністю М. Костомарова, М. Драгоманова, І. Франка, М. Грушевського, С. Петлюри, І. Кревецького, Д. Донцова, А. Животка, М. Шлемкевича та ін. Методологічні засади журналістики, сформовані в дослідженнях О.-І. Бочковського [37; 38] та С. Сірополка [38; 390], стали взірцем у професійній діяльності багатьох поколінь працівників преси в українській діаспорі. У доповіді І. Кедрина «Минуле й сучасне української преси», виголошеній «на зустрічі Мистців Америки й Канади в Торонті» [206], схарактеризовано риси та функції українських періодичних видань в еміграції.

У радянський період попри ідеологічні обмеження концептуальністю та ґрунтовністю вирізняються різножанрові дослідження О. Дея, М. Бернштейна, Д. Григораша, М. Шестопада, П. Федченка, І. Дем'янчука, В. Здоровеги, А. Москаленка та ін.

Із 1990 рр. В. Качкан, С. Квіт, І. Крупський, В. Кулик, І. Михайлин, М. Нечиталюк, В. Різун, М. Романюк, Ю. Шаповал та ін. активізували наукові пошуки в різних сферах журналістикознавства.

М. Нечиталюк обґрунтував методологічні засади історико-журналістської науки [299–302]. У низці досліджень В. Різуна, Т. Скотникової, Т. Трачук розглядаються багатоаспектні проблеми історії українського журналістикознавства [352; 355; 356], методологічні засади українського журналістикознавства [59, 15–28; 350; 351; 353; 354]. У навчальному посібнику В. Різун і Т. Скотникової проаналізовані методи наукових досліджень у журналістикознавстві [353]. В центрі дослідницької уваги І. Михайлина – методологічні особливості історії української журналістики як галузі наукового пізнання [282, с. 155–162], методологічні проблеми історії української журналістики [282, с. 178–198]. М. Хилько простежив доцільність застосування філософських, загальнологічних, теоретичних методів дослідження в журналістикознавстві [59, с. 8–15], а також методологічні основи соціальнокомунікаційних досліджень [454] та застосування методу контент-аналізу в журналістикознавчих дослідженнях [59, с. 29–33]. І. Хоменко проаналізував методологію медійних досліджень у часи системної кризи суспільства [457]. Про соціальнокомунікаційний напрям сучасних медіадосліджень ідеться у статті Н. Габор [143]. Л. Василик зацентрувала на концептуальності як методі інтелектуального аналізу публіцистичних текстів [52]. І. Бондаренко підкреслила трансдисциплінарність у дослідженнях соціально-комунікаційних технологій [33]. У публікації М. Бутиріної окреслено напрями медіапсихологічних досліджень у контексті медіакритики [47]. Методологія соціальнокомунікаційних досліджень розглядається в навчальному посібнику О. Холода «Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз» [456], у статті Н. Моїсєєвої «Методологічні аспекти розвитку дослідження соціальної комунікації» [256] та ін. Методологія досліджень мас-медіа зібрана в робочій книзі за заг. ред. К. Сірінюк-Долгарьової [280].

Із врахуванням досвіду у сфері методології вважаємо за потрібне звернутися до системи методологічних принципів, як загальнонаукових, так і спеціальних.

Закономірним є використання загальнонаукових методів аналізу та синтезу, принципів історизму, об'єктивності, всебічності. Логічний шлях від окремого до узагальнення є основою дослідження. Принцип історизму є обов'язковим у вивченні журналістської та редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка в контексті розвитку журналістики та преси в українській діаспорі. Принцип об'єктивності забезпечує достовірність, діалектичність, прогностичність, тобто науковість тексту. За допомогою принципу всебічності досягається бачення специфіки та закономірностей журналістських процесів.

У підрозділі, присвяченому вивченню історії української еміграційної преси та журналістики, важливим є використання моніторингу як цілеспрямованого тривалого дослідження таких об'єктивних характеристик періодичних видань, як регіон розповсюдження, політичні симпатії, форма власності тощо, їхні якісні зміни.

У підрозділі 1.2, у 3 та 4 розділах контент-аналіз як системний метод забезпечує бачення кількісно-якісних зв'язків часописів в інформаційному просторі української діаспори. Сучасні дослідники Н. Костенко та В. Іванов вважають, що контент-аналіз – це «якісно-кількісний метод вивчення документів, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у квантифікаційній обробці тексту з подальшою інтерпретацією результатів» [234, с. 66].

Якісний контент-аналіз чи не найвагоміший в осягненні сутності текстів, наукової проблеми загалом. Адже йдеться не про кількісні показники, а про аналіз ролі певних факторів у тексті, в інформаційному просторі загалом, про взаємозв'язки змістових елементів. Б. Юськів, монографія якого присвячена відтворенню історії розвитку та світового досвіду контент-аналізу, наголосив, що «якісний контент-аналіз фактично є новим різновидом контент-аналізу, який органічно поєднує “обґрунтовану теорію” з кількісним контент-аналізом» [493, с. 111].

Проблематика журналістських текстів Петра Волиняка охоплює широке коло культурно-історичних та соціально-політичних аспектів. Тому закономірним є звертання до політичного, соціально-економічного, релігійного, культурного та ін. дискурсів, які дозволяють простежити взаємозв'язки журналістських текстів. Ідеологічний характер є визначальним не тільки в політичних журналістських текстах Петра Волиняка, а часто й у текстах іншого тематичного спрямування, відповідно полемічний аспект, увага до емоційних засобів впливу, залучення різнопланових аргументів передбачає використання інструментарію міждисциплінарної сфери.

Вивчення формування Петра Волиняка як журналіста обумовило звертання до його письменницької творчості. Тому важливими є методи літературної науки. Як зауважував А. Москаленко, «наука про пресу теж не може бути відокремленою від суміжних суспільних і гуманітарних наук... Вивчення преси вимагає об'єднаних зусиль філософських, історичних, лінгвістичних і літературознавчих дисциплін і використання їх методів» [291, с. 32–33]. Історико-культурний метод, представлений працями М. Костомарова («Обзор сочинений, писанных на малороссийском языке»), П. Куліша («Взгляд на малороссийскую словесность. Эпилог к “Черной раде”»), І. Франка («Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року») та ін., забезпечує аналіз художнього твору в суспільно-політичному контексті та в системі духовних цінностей. Естетичний метод, започаткований в українському літературознавстві Б. Лепким, уможливорює бачення художнього тексту як мистецького явища. Біографічний метод ще з часів Ш. О. де Сент-Бева дозволяє простежити джерела твору, схарактеризувати героїв у взаємозв'язках із життєписом автора. Історико-культурний, естетичний і біографічний методи використано в аналізі таких творів, як «У країні сонця та пісків», «Кубань – земля українська, козака...», «Михайло Танцюра». Антиколоніальний дискурс як спосіб опору імперії актуалізує проблематику таких прозових текстів Петра Волиняка, як репортаж «Кубань – земля українська, козака...», повість «Михайло Танцюра». Психоаналіз як метод відкриває підтекст, зокрема таким потенціалом наділене вчення К. Г. Юнга про структуру

особистості; цей дослідницький підхід використано в аналізі твору «Михайло Танцюра».

Метод системного аналізу в міждисциплінарному дослідженні простежує структурні зв'язки й забезпечує бачення цілісності багатогранної діяльності Петра Волиняка. Так, аналіз узаємозв'язку таких компонентів, як літературна, редакційно-видавнича та журналістська діяльність Петра Волиняка передбачає їхній структурний синтез, – у цьому й полягає функція методу системного аналізу.

Отже, методологічним підґрунтям роботи є загальнонаукові методи аналізу та синтезу, принципи історизму, об'єктивності, всебічності; методи літературознавства (історико-культурний, естетичний методи, елементи антиколоніального дискурсу, біографічного методу та психоаналізу); журналістикознавчі методи моніторингу, контент-аналізу, якісного контент-аналізу; політичний, соціально-економічний, релігійний, культурний та ін. дискурси; а також метод системного аналізу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.

Дослідження інформаційного простору української діаспори – актуальна багатоаспектна проблема, яка об'єднує питання ідеологічного, культурно-історичного, лінгвістичного характеру, демонструючи специфіку та закономірності еміграційного середовища. Важливими джерелами є роботи з історії української преси та журналістики М. Боровика, А. Животка, І. Кедрина, Д. Лобая, М. Марунчака, В. Маруняка, В. Міяковського, С. Наріжного, В. Софроніва-Левицького, Ю. Тернопільського та ін., а також дослідження сучасного журналістикознавства О. Богуславського, В. Губарця, Н. Сидоренко, О. Вішки, С. Кравченко, Н. Кулеші, М. Присяжного, М. Тимошика, Л. Саєнко, Т. Моїсєєвої, В. Ковпак, В. Чекалюк та ін. Значна інформаційна основа енциклопедичних видань, бібліографічних покажчиків, мемуарів і т. ін. забезпечує вивчення контексту проблеми.

Методологічним підґрунтям роботи є загальнонаукові методи аналізу та синтезу, принципи історизму, об'єктивності, всебічності; методи літературознавства (історико-культурний, естетичний методи, елементи антиколоніального дискурсу, біографічного методу та психоаналізу); журналістичкознавчі методи моніторингу, контент-аналізу, якісного контент-аналізу; політичний, соціально-економічний, релігійний, культурний та ін. дискурси; а також метод системного аналізу.

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ПЕТРА ВОЛИНЯКА ЯК ЖУРНАЛІСТА

Становлення Петра Волиняка як журналіста відбулося на письменницькому ґрунті. Ще на початку 1930 рр. П. Чечет дебютував у журналах «Молодий більшовик» («У країні сонця та пісків») [471] та «Життя й революція» («Лола») [470]. В еміграційний період Петро Волиняк здійснив видання своїх художніх творів окремими збірками («Земля кличе» (Зальцбург, 1946), «Під Кизгуртом» (Зальцбург, 1947)), а також надрукував літературний репортаж «Кубань – земля українська, козача...» (Буенос-Айрес; Зальцбург, 1948). Треба зауважити й те, що на початку 1950 рр. Петро Волиняк публікував на сторінках редагованого ним універсального місячника «Нові Дні» (Торонто) і свої художні тексти, зокрема у першому числі видання передруковано оповідання «Мати», а у вересневому того ж 1950 р. – III розділ повісті «Михайло Танцюра», яка так і залишилася незакінченою. Автобіографічний характер мають і інші тексти: оповідання «Арешт» (надруковано в «Нових Днях» [63] вже після смерті Петра Волиняка із приміткою, що це I розділ із недрукованого твору), незакінчена повість «Кам'яне місто». Текст «Іспит» (опубліковано в «Нових Днях» [80] із приміткою «З архіву недрукованих творів») тематично пов'язаний із повістю «Кам'яне місто» [103, с. 547–575].

На сторінках редагованого Петром Волиняком журналу для дітей «Соняшник» опубліковані оповідання «Що одна писанка наробила» [128] та «Перша буква» [99] – твори, практично позбавлений рис художності, натомість насажені виразним дидактизмом.

Б. Романенчук, представляючи Петра Волиняка в енциклопедії української літератури «Азбуковник», наголошує на домінанті його журналістської та редакційно-видавничої діяльності («маловідомий екзильний письменник і відомий журналіст та видавець» [357, с. 250]). «В літературі залишив слід двома збірками оповідань з підсоветського життя “Земля кличе” (1946, 61 ст.) та “Під Кизгуртом” (1947, 47 ст.), – пише дослідник. – Окрім того, видав репортаж з Кубані, де вчителював під час українізації, “Кубань – земля українська козача”

(1948, 71). В усіх трьох книжечках виявив непоганий розповідний хист, але занедбав його розвинути і збився на публіцистику й полеміку» [357, с. 251].

У відгуку на книгу Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (Торонто, 1975) літературознавець І. Качуровський зауважив: «Петро Волиняк нагадує Хвильового: він був, насамперед, літературний діяч, пристрасний полеміст, будитель думки, і лише потім – письменник... І треба сказати, що протягом двох десятиріч (себто п'ятдесятих і шістдесятих років) Волиняк належав до найвизначніших особистостей української еміграції» [203, с. 2].

2.1. Елементи публіцистичного стилю в ранній творчості П. Чечета

Текст П. Чечета «У країні сонця та пісків» опублікований у часописі «Молодий більшовик» 1931 р. Це літературно-художній, суспільно-політичний та науково-популярний журнал для сільської молоді, який виходив друком щомісяця протягом 1925–1926 рр. у Харкові як орган ЦК ЛКМС України, впродовж 1926–1933 рр. – у Києві як орган ЦК ЛКМС України та Київського окружного ЛКМС України.

Маючи на меті представити благотворний вплив колективізації на господарювання в радянських республіках Середньої Азії, автор розглянув актуальну тему меліорації. «У країні сонця та пісків» П. Чечета постав на основі особистого досвіду автора. Закінчивши 1927 р. землевпорядну школу в Житомирі, він навчався на філологічному факультеті Середньоазійського університету в Ташкенті.

Задум зреалізований у тексті, жанрові особливості якого містять ознаки подорожнього нарису (I і II частини) та літературного репортажу (III і IV частини). Очевидно, тому в першій половині твору переважають описи, а в другій – активно виражена подієвість.

Текст «У країні сонця та пісків» рясніє проявами публіцистичного стилю. Насамперед це активне використання мовних кліше («старі віковічні устої» [471, с. 14]; «кривавий диск сонця» [471, с. 14]; «на залізному коні» [471, с. 15]; «з цього дня починається нова сторінка в житті Кизил-Кумів» [471, с. 15]; «сталеві

коні» [471, с. 15]; «Ти починаєш нове життя» [471, с. 15]; «Сонце сідало в піски» [471, с. 15]). Засвідчує публіцистичність також звертання до засобів емоційно-експресивної образності на лексичному на синтаксичному рівнях: «той казак, що за словами Семикіна, ледар, не нащо не здатний, – забуває про спеку, за втому, за мрії про холодну долівку юрти – натягує ковпак на голову і біжить. Так. Біжить казак! Чуєте ви, Семикіни і Курожаткіни? Чуєте товсто шкірі баї?

Казак, що завжди на коні, що ніколи не ходить пішки – пішов до колгоспу і на будівництві цього колгоспу він бігає. Ось вони, ці сірі люди, біжать безкраїми, південним сонцем спаленими степами країни. Їм вже близько до мети.

Я святкую перемогу. Я переконався, що перемога усвідомлена мета. Тепер я певен, що не зважаючи на “допомогу” частини агрономів, на тяжкі умови будівництва в умовах Кизил-Кумів – колгосп змете усю наволоч, що стоїть на шляху до переможного фінішу» [471, с. 15]. Наведений уривок яскраво демонструє і такі публіцистичні ознаки, як патетичність, оцінність.

П. Чечет часто послуговується актуальною лексикою (артіль, радгосп, колгосп, меліорація, райвиконком, секретар парткому, план, «директиви уряду й партії» [471, с. 14]) та аббревіатурою (РВК), привнесеними радянською добою.

Екзотичний світ Сходу очима європейця – це і колорит місця (описи степу, авторські спостереження за природою і часом), і особливості побуту та світогляду місцевого населення. Орієнтальну специфіку засвідчує і використання слів казахської мови (абеткою) без перекладу та пояснення, але контекст твору дає можливість зрозуміти зміст («– Огі, ога. Джерче су бересіз бе? – йшов жалібний зойк з сотень сухими пустельними вітрами обпалених уст» [471, с. 15]; «Я прощаюся з колгоспниками, сідаю на коня і відповідаючи на численні вигуки – Хаїраки! Каш! Джіда рахмат! Вигукнув:

– Хаїр тамирдар – і кінь пішов слідом за силуетами двох верблюдів, що коливаючись блукали на фоні місячної азійської ночі...» [471, с. 15]). Подекуди в тексті проступає філологічна зацікавленість автора: «Базари були першими осілими пунктами, тому Середньо-Азійських селищ мають назви “базар” з

прикметником над ним. Наприклад; Янгі-Базар, Ішан-Базар, Ак-Базар, тощо» [471, с. 14].

Екзотичність місця доповнена цікавими розповідями місцевого фельдшера із своєї практики, «в яких особливо підкреслював, що найбільша смертність в Кизил-Кумах від укусів каракуртів та скарпіонів.

– Лише казаки можуть перенести цей укусу, а європеєць ніколи! – кінчив він і глянув невиразно-сірими очима, на мене. Немов хотів сказати: візьми до уваги й зроби належні висновки» [471, с. 14].

Пейзажі позначені точністю, увагою до деталей та водночас художньою образністю (тропи, засоби поетичного синтаксису): «Коні готові, ми їдемо на захід. По обидва боки дороги простяглися квадратики, обв'язані ариками, а в них пахта, люцерна, дині...

Кончилась оаза. Ми в'їхали в дикий Голодний Степ.

Голодний Степ який жах наводить назва на європейця. А насправді воно зовсім не так. Цей степ – чудовий килим квітів весною. А в червні? В той час, коли життя, так бурхливо розвивалося в квітні – травні, то в червні воно майже завмерло. Квіти й трави висохли, степ із різнокольорового килима стає схожим на сіру ряднину.

Перед нами горів захід, над степом тиша. Величність цієї тиші порушував шелест сарани, що повзла по сухій траві. Жодної тварини, жодної пташки не видно. Лише зрідка наш віз підскакував – то колесо попадало на черепаху. Тоді я озирався назад і дивився, як черепаха знову висувала голову й повзла знову» [471, с. 14]; «Зблідлі зорі вже йшли на спочинок, коли я прокинувся від доторку чиеїсь руки. То будив візник. Ми під'їхали до першого (й останнього) караван-сараю, тут маємо спочивати та підгодувати коней. З чайханик винесли чайник, чай, ми поснідали, відпочили і поїхали далі. Степ був живіший. На посухлій траві видно росу, що кришталевими промінчиками виблискує на перших проміннях сонця. Перед нами замаячили декілька вербових кущів. Перші кущі за всю ніч їзди! За кущами скоро забованіло рівне плесо Казакстанської красуні – Сир-Дар'ї. Кругом тиша. Лише пекло сонце. Здається відчуваєш, як його проміні з силою б'ють на

бідну, спалену землю. З усіх боків чулися крики билдуруків і зрідка – шум від качиних крил, що хлюпали в сірій воді Сир-Дар’ї» [471, с. 14] і т. ін.

Синтез логічного та емоційно-образного забезпечує автору успішну реалізацію задуму – продемонструвати переваги соціалістичного господарювання, зокрема ефективність меліорації, тобто пропагувати колгоспне господарювання. Актуальність ідеологічного аспекту осмислено крізь суб’єктивне сприйняття П. Чечета. Зокрема автор показує різючі зміни, які відбулися в житті казахів. У перших частинах в описах степу домінувала безвихідь ситуації («На посухлій траві видно росу, що кришталевиими промінчиками виблискує на перших проміннях сонця. Перед нами замаячили декілька вербових кущів. Перші кущі за всю ніч їзди!» [471, с. 14]; «...на кілометрів 7–8 простяглася висока смуга жовто-сірого піску, що застелила весь обрій. Під самою кручею пісчаного моря був центр Кизил-Кумського району, – сірий-сірий, ані одної зеленої гілочки, жодної білої плями» [471, с. 14]). В останній частині відтворено свято, яке об’єднало і завзятих кочівників, що не вірили в меліорацію, і більшість, яка вже «наочно на багатьох прикладах переконалася в її могутності» [471, с. 15]. Автор наголошує: «Люди чекали тієї хвилини, коли по мертвих ариках піде вода, що оживить колгоспниківську землю» [471, с. 15]; «Вода пішла на штурм Кизил-Кумів.

Бережіться всі, хто хоче стояти осторонь і бути мовчазним свідком. Тут нове викликало на герць все старе. Це буде останній казковий герць. Вода мусить заллати піски, пельку Семикіну, приїжджим і своїм.

А ось і допомога. Там з півдня знімалася курява – то їхали трактори тракторної комени допомогти молодому колгоспові вперше зорати политу цілину.

Три сталеві “запорожці” з ревінням борсалися у піску. Ще мить і вони вибились на рівний шлях і пішли швидко-швидко. Поява тракторів знищила сумнівів. Було ясно всім, що з цього дня починається нова сторінка в житті Кизил-Кумів» [471, с. 15]). Тепер степ у сприйнятті автора сповнений оптимістичного потенціалу: «...Я об’їхав конем степ, що ще місяць тому був такий дикий, мовчазний. Віднині він змінився. Трактори прийшли не дарма. Я бачу як клітка за кліткою сірого степу чорніє, то сталеві коні вперше

перевертають зрошений льос...» [471, с. 15]. Нове життя – це насамперед успішне господарювання («Сонце сідало в піски, коли трактори кінчали роботу і в супроводі колгоспників пішли на спочинок. Над Кизил-Юртою маяв червоний прапор і новий агроном казак читав лекції про те, як садити картоплю і що вона дає для колгоспників» [471, с. 15]), але П. Чечет не забуває підкреслити ідеологічний чинник (художня деталь «червоний прапор»).

Автор тексту виставляє акценти змін навіть у піснях місцевого населення, тобто йдеться про світоглядні зрушення. Порівняймо: «Мій перекладач безпечно розлігся на возі й мугиче якусь безкраю, мов цей сірий мовчазний степ, пісню, не турбуючись, що в цю ніч ми мусимо проїхати 80 кілометрів» [471, с. 14] і «Гей, степ! Не чути тобі більше сумних пісень пастухів, що оспівують сумну свою долю. Ти починаєш нове життя, що прийшло сьогодні разом із каламутною водою Сир-Дар» [471, с. 15].

Отже, «У країні сонця та пісків» П. Чечета – художньо-публіцистичний текст, який має різні жанрові ознаки подорожнього нарису (I і II частини) та літературного репортажу (III і IV частини), що наближає його до літератури факту, а на стилістичному рівні характеризується синтезом рис художньої словесності та публіцистичного твору.

2.2. Літературний репортаж Петра Волиняка «Кубань – земля українська, козача...»

Репортаж «Кубань – земля українська, козача...» побачив світ 1948 р. в екзилі, значно пізніше, ніж відбулися описані події на Кубані 1932–1933 рр. Зрозуміло, що такий гостропроблемний текст не міг бути виданий у Радянському Союзі. Як писав Вадим Сварог (псевдонім Балаха Вадима Віталійовича. – М. Я.), «Його (Петра Волиняка. – М. Я.) журналістична діяльність почалася пізно, бо могла відбуватися лише у вільному українському суспільстві, а не в країні, придушеній чоботом антинародного режиму, який бачить в українських патріотах свого ворога № 1» [103, с. IX]. Адміністрація часопису «Нові Дні» в березневному числі 1954 р. зауважила, що «Кубань – земля українська, козача...» – «єдина в нас

книжка про Кубанщину в добу ліквідації українзації в цій області...». Проблематика репортажу Петра Волиняка споріднена з публіцистично-історичним нарисом О. Панченка «Розгром українського відродження на Кубані» (Лос-Анжелес, 1973) [317], однак жанрова реалізація інша. За спостереженням Яра Славутича, «цю маленьку книжку можна сміливо назвати великим досягненням самоствердження нашої соборности. За останні п'ять років це, безперечно, найкраща публікація з цієї галузі.

Кубань – земля українська, козака цінна, передусім, своєю реалістичною правдивістю. Це дійсний документ про нищення московськими більшовиками кубанських українців у тридцяті роки. Фізичне вбивство українського козацтва йшло впарі з нищенням українських культурних надбань того краю» [392, с. 158].

1932 р. Петро Волиняк «зробив перерву у своєму навчанні (навчався у Ташкентському Середньо-азійському державному університеті, де студіював східні мови на Сходознавчому факультеті, а коли факультет був ліквідований, повернувся до Києва, де 1930 р. вступив до Українського інституту лінгвістичної освіти. – М. Я.) й поїхав на Кубань – українізувати школи для нащадків запорозьких козаків. Через деякий час (1933 р. – М. Я.) вернувся обурений: московська влада припинила українізацію на Кубані, а українізаторам загрожував арешт» [103, с. X].

Обставини видання репортажу Петра Волиняка (через 15 р. окремим книжковим виданням, а не в періодичному виданні) можуть спонукати до думки про жанровий різновид репортажу-спогаду, однак форма відтворення подій – спостереження в теперішньому часі. Текст розгортається як погляд безпосереднього учасника (не просто свідка (Й. Бех-Карлсон)), якому аж ніяк не потрібен «метод маски», – детальність та яскравість реалій забезпечені перебуванням автора в атмосфері згортання українізації та організації голодомору на Кубані 1932–1933 рр. Наявність у творі «Кубань – земля українська, козака...» не тільки споглядання, а й осмислення (елементи аналізу подій, авторських роздумів і висновків) свідчить про ознаки проблемного репортажу; отже, інформаційний аспект поєднаний із аналітичним началом. Водночас яскрава

метафоричність і виразний літературний наратив тексту є свідченням ознак літературного репортажу. Зрештою, як зауважив І. Аньєс, «репортаж є одним з найбільш літературних жанрів журналістики» [4, с. 310].

На початку I та II розділів автор не тільки повідомляє про місце подій, а й коментує. Початок III розділу містить комунікативний аспект – художнє звертання до читача [86, с. 12], після якого – про вулиці, порослі бур'янами, майдан, церкву та людей станиці Ново-Малоросійської; це не суха, безстороння інформація, а об'єктивне бачення в житті окремої територіальної громади закономірностей соціально-політичної системи СРСР.

Петро Волиняк гостро підмічає прикмети радянської доби. Це представлено в характеристиці влади: «...урядує станична рада на чолі з надісланим десь з далекого району (щоб не свій був і не пожалів кого, боронь Боже!) комуністом» [86, с. 14]; «Здавалося, що ось-ось найде просвітлення і товариш Півень заспіває іншої пісні, ніж співає щоденно (Прізвище комуніста наділене виразним сатиричним акцентом. – М. Я.). Бачу, що мучить його совість, що почуває вину свою перед народом, але покаятись не може. Дуже далеко пішов у запродавстві своєму товариш Півень» [86, с. 33] (як у посланні Т. Шевченка «І мертвим, і живим...», «Гірше ляха свої діти / Її розпинають» [481, т. 1, с. 253]). Розмірковуючи про обставини, автор репортажу вказує на зміни у психології та моделі поведінки людини («...відповідаю трохи злякано, пам'ятаючи, що тепер “людина людині вовк є”» [86, с. 5]).

Для розуміння обставин радянської доби Петро Волиняк залучає ретроекскурси, що пояснюють походження кубанських козаків. Так, історичні перекази, почуті на Малиновому Клині («...ще за цариці Катерини треба було Москві заселити кубанські степи, не так, щоб боронитись від Кавказу, як, швидше, завоювати його. Тож приходило військо на Полтавщину, оточувало село, забиравало старого й малого й під конвоєм гнало на Кубань» [86, с. 5]), спонукають автора зробити зіставлення: «Слухаю цю немудру розповідь і мимоволі порівнюю часи цариці Катерини, яку наш народ прозвав сукою, з часами “найгеніяльнішого” Леніна і “сонцеподібного” Сталіна. Тільки одна різниця: тоді лише вивозили, а

тепер ще й самі тікаємо! Тікаємо, бо нема місця українцеві в Києві, чи в Харкові: як за зайцями сталінські песиголовці полюють за ними. Тож і тікають українські патріоти з України, як щури з дірявого корабля, щоб життя своє врятувати» [86, с. 6–7]. Драматичне «На нашій – не своїй землі» [481, т. 2, с.] найбільш доречно характеризує цю національно-політичну ситуацію.

Доречно навести висновки, основані на аналізі історичних закономірностей: «За чорних часів “звіроподібного всея Русі самодержця” Миколи II станичний отаман в тому будинку коней тримав. А в наші “найщасливіші часи епохи сонцеподібного вождя” Йосипа I, голова станичної ради до його козаків замикав, щоб себе шанувати, а свою владу і вождя “геніяльного” над усе в світі любити, їх привчити» [86, с. 14]; «Як колись жахався народ царського опричника часів Івана Грозного, з мітлою й собачою головою за плечима, так жахається й появи совєтського активіста чорної доби Йосипа Сталіна» [86, с. 26]; «О, вікову традицію має Москва в продукції рабів! В цьому внутрішня сила московської ідеології: раб – підстава багатства й величі держави! Це знав Юрій Долгоруков, в цьому не сумнівався Іван Грозний, це було програмою Петра й Катерини Великих, це стало практикою “геніяльного” Леніна й “богорівного” Сталіна. Відняти землю й засоби виробництва, а потім позбавити останнього куска хліба і процес фабрикації рабів закінчено. Тоді запрягай їх до воза, а на кінці довгого дишла повісь кусок цвілої шкорини, хлясни бичем, і всі тягнутимуть отого московського воза й від “щастя” співатимуть на всю країну, на весь світ:

“Масква мая, страна мая,

Ти самая любімая”...» [86, с. 49]

Автор репортажу наводить чимало фактичних підтверджень того, що жителі Малинового Клину – етнічні українці. Це мова, прізвища [86, с. 14–15], український фольклор, серед якого і Шевченкові твори [86, с. 39], а найважливіше – спосіб мислення, національний дух, який не може викоренити влада, тож прагне знищити фізично – голодомором. Петро Волиняк зауважує про кубанців як про людей, сильних духом [86, с. 10–11, 16].

У репортажі «Кубань – земля українська, козача...» наголошується, що процеси українізації мають тільки формальне вираження. Натомість – «Глуха чутка про скору ліквідацію українізації ходила по Кубані, затруювала свідомість і гнітила душу. Деякі слабодухи вже повільно повертали в бік “єдиної неделімої”, що для зовнішньої відміни тепер перебудувалися на “пролетарській основі”. В деяких станицях позривали українські вивіски й замінили їх російськими. В інших школи, не чекаючи ніякого наказу, самовільно русифікувалися. Але почувалася слабкість і нерішучість з обох боків. Треба було натиску, якогось шаленого вітру, що розірвав би оцю завісу непевности, яка розділяє тепер Україну й Кубань» [86, с. 62]; «А натиск Москви росте й росте. Невідомо чого перестали приходити українські часописи з Ростова, Харкова й Києва. Офіційної заборони нема, але й часописів нема» [86, с. 62–63]. Український педагогічний інститут ім. Миколи Скрипника в Краснодарі був основним джерелом українства на Кубані [317, с. 70–73]. «Тон і напрям розмосковлення краю задавали професор Іван Шаля і доцент Петро Гребінник» [86, с. 65]. «Постановленіє» про скасування українізації вміщене в невеликій транспортній газеті, а не в багатотиражному «Молоті», щоб уникнути заворушень [86, с. 68–69]. До інституту прибули нові навчальні плани, основані на політиці русифікації.

Радянське господарювання призвело до винищення родючих земель, жнива на Кубані мають жалюгідний вигляд [86, с. 27–34]. Після примусової колективізації актом антиукраїнського терору став організований владою голодомор. «Завдання не в тім, щоб зробити з козака “чесного колгоспника”, а треба було втяти лінію української оборони, яка перейшла в наступ. Обезкровити українську націю не духово, бо тут Москва безсила вже, а просто фізично. Зменшити на 20 – 30 відсотків фізичну потугу України, чим збільшити оборонний потенціал Росії. Саме в цьому полягала “генеральна лінія” партії» [86, с. 64]. Автор звертається до символічного вираження образу смерті: «Смерть голодна йшла степами забур’яненими й на ходу косу мантачила. Почорніли люди від страху й голоду, а вмирати не хочуть» [86, с. 22]. Радянська держава торує шляхи смерті, «І все мовчить, і все терпить. Не запротестує, не обізветься навіть, бо чи

знайдеться сміливість протестувати, коли вся безмежна країна, “від молдаванина до фіна” і від литовця до японця, день і ніч виспівує:

“Человек проходит, как хозяїн,
необ’ятной родіни маєй”?» [86, с. 22–23].

Політична гострота Петра Волиняка підсилена влучними Шевченковими спостереженнями («Кавказ») «Од молдованина до фінна / На всіх языках все мовчить, / Бо благоденствує!» [481, т. 1, с. 247–248], що саркастично підтверджує закономірність імперських структур, побудованих на рабському поневоленні усіх національностей.

У зображенні голодомору як геноциду українців (і, зокрема, репресивного закону про колоски) автор поєднав гостро викривальний пафос із ліризмом [86, с. 51–52]. Петро Волиняк наводить факти голодної смерті, переховування пшениці й вилучення хліба в козаків станиці Ново-Малоросійської (зокрема й так званими «шукачами ям»). Комсомолец Юдин проявив милосердя, не конфіскувавши увесь хліб, за що був покараний; «Після того ніякий активіст жалю не мав» [86, с. 54]. Автор репортажу резюмує: «Так кінчався листопад 1932 року. Ішли дні за днями, однакові своєю безнадією й горем однакові. В кінці листопаду до станиці з’явився загін ГПУ. Це була остання стадія перед ліквідацією станиці» [86, с. 54]. Невдовзі в газеті «Молот», «Як насмішка над голодною Кубанню, повідомлялося скільки муки, крупи та інших продуктів завезено до станиці Полтавської, чи то пак, Красноармійської» [86, с. 66].

У тексті постійно наголошується на принципах колоніального загарбання та підпорядкування, на яких будує Радянський Союз взаємини з регіонами, а тим більше з українськими землями. Москва як центр імперії активно нагадує про свою присутність у репортажі як визискувача Кубані. На підтвердження цієї закономірності Петро Волиняк послуговується такими ідіомами, як «Москва сльозам не вірить» [86, с. 41, 52], «Москва грає, як по нотах» [86, с. 67], «в СССР і пса гірчицю їсти навчать, ще й вилизувати примусять» [86, с. 59]. Чимало образів та ситуацій репортажу характеризують суспільно-політичні обставини Кубані поч. 1930 рр. (старший брат, братній народ, саботаж, блатна посада, куркульсько-

петлюрівський саботаж на Кубані, плян хлібоздачі, секретний тік, петлюрівщина, контрреволюція, розкуркулення, московський посіпака, сталінська путівка; «Офіційно це зветься культурно-масова робота, а народ зве просто: добровільно-примусово!» [86, с. 25]; «Для побудови комунізму в одній країні – найбільша жертва не повинна зупиняти» [86, с. 34]; «смерть куркулю, хліб державі!» [86, с. 42] та ін. [86, с. 46, 56, 69, 70]). Кульмінацією безглуздості тоталітарної системи є зображення так званої братньої колгоспно-пролетарської підтримки як балагану, що нагадує театр абсурду: «Особливо заворушились активісти, коли прибула ціла валка колгоспників з сталінградського краю на “прорив”. Гості їхали на своїх возах, везли свої серпи й коси. На передньому возі якась жінка, що сиділа, звисивши свої червоні, порепані ноги, тримала на граблях червоний прапор. Це мало символізувати творчу співпрацю народів СРСР.

Мрячив дощик, густий і надокучливий. Виходили статечні козаки, ставали на воротях і мовчки дивилися на цей невиданий ще карнавал. Не розуміли мети цієї комедії: кінчається листопад, а розумні, дорослі люди зганяють з далеких країв людей на жнива. Стою й я під школою й теж думаю: безмежна глупота, чи провокація?» [86, с. 54–55].

Максимально полярно представляючи конфронтацію людей і влади на Кубані, автор тексту залучає фольклор радянського часу як свідчення сатиричного сприйняття українцями тоталітарної доби. Це народні ідіоми («сюди тень, туди тень та й пропав трудовень!» [86, с. 13]; «Була в собаки хата, так і в вашої влади» [86, с. 19]) та пісні (напр., «Наварили нам кандьору, / нема й соли – лиш вода! / Обіцяли рай і щастя, / а тут – горе та біда!» [86, с. 31]).

Елементи літературного наративу також підпорядковані авторському задуму відтворити закономірності часу. Найчастіше Петро Волиняк звертається до Шевченкових образів. Окрім згаданих ситуацій, це, як і в поета, саркастичне пересмислення біблійного образу всевидящего ока (поема «Юродивий»): «Де ж тебе, пшеничко-годувальнице наша, заховати, щоб око всевидящее з Кремля московського не запримітило?» [86, с. 51]; «Шор, всевидящее партійне око в станиці Ново-Малоросійській, чудово виконував наказ партії» [86, с. 64]. Алюзії

до поеми «Кавказ» проступають у характеристиці образу представника влади: «А Шор з ката ГПУ знову перетворився на всесильного уповноваженого райкому, якому й сонце коритись мусить [...]» [86, с. 48]; порівняймо: «Чом ви нам / Платить за сонце не повинні!» [481, т. 1, с. 247].

Описучи річку Тиху, автор репортажу згадує А. Чайковського [86, с. 12], національні переконання якого радянська влада таврувала. Осінній дощ у репортажі [86, с. 56] сугоłosний художнім спостереження М. Коцюбинського в повісті «Fata morgana» з її актуальною темою землі. Простір степу, що традиційно асоціюється в українців із волею, що засвідчено в багатьох літературних творах, у тексті Петра Волиняка вже має інші, корозійні, радянські, виміри [86, с. 59]. Апелюючи до творів Ю. Липи, в репортажі наголошується на знищеній ідеї нації: «Націю Москва доїдає, а замість неї, як гідке опудало у брудном у тумані, стирчить потворний, інтернаціональний божок – соціалізм» [86, с. 59–60]. Топос майдану як громадського центру у станиці продовжує традицію П. Тичини (поезія «На майдані коло церкви...»): тут відбувається перевиховання кубанських козаків у радянських рабів [86, с. 58–62].

Національний акцент, заявлений як позиція в назві репортажу, витриманий упродовж усього тексту. А в останньому Х розділі професор Шаля обґрунтовує: «Найбільше геройство бути на волі й працювати, а вмерти, чи до в'язниці потрапити – кожен зуміє. А за Кубань не забувайте, бо це земля наша, українська. Не з катерининських часів, бо ще Святослав з косогами й ясами за землю Тматороканську бився...» [86, с. 69]. Антеїстичні мотиви набувають ідеологічної перспективи: «А приїдемо напевно, бо це не втеча, а відступ. Тільки короткий, тимчасовий відступ. Ми вернемось до тебе, земле сонячна! Вернемось і не лишимо більше, бо Кубань – земля українська, козака...» [86, с. 71].

У репортажі поєднано особистісне, лірико-емоційне сприйняття жорстокості радянської доби («Мовчав. Тільки жалем з очей стрілив. Кинув ним під західній беріг і тоді чорна тінь, (як сум стоптаної душі людської), від верб, що на березі красувалися, на воду впала» [86, с. 21]; «...сірі тумани стояли над станицею, як символ горя й безнадії» [86, с. 57]) із виразним публіцистичним

акцентом («Страшне це глухе, досі чуже й незрозуміле слово: с а б о т а ж. Як кара Божа, якої ніяка сила людська не відверне, несподівано впало воно на кубанську землю, ніби смертним покривалом накрило її і, здавалося, от-от задушить все, що лишилося живе на ній. [...]).

Бур'яни в степу замість пшениці поросли – саботаж!

Не хотять козаки робити, з голоду пухнучи, щоб Москву годувати – саботаж!» [86, с. 35–36]); у такий спосіб автор прагне не тільки донести своє розуміння історичних обставин, а й допомагає це зробити читачам.

Як наголошував Яр Славутич ще 1949 р., «Цінність книжки *Кубань – земля українська, козака* подвійна: з одного боку вона сприймається як реальний, правдивий документ московсько-імперіялістичного варварства, а з другого – вартісний нарис талановитого автора, що розуміє вагу слова і його вплив на читацькі маси» [392, с. 159].

Отже, репортаж «Кубань – земля українська, козака...» має виразні риси авторської індивідуальності – чітка громадянська позиція та політичні переконання. Твір презентує майстерну стилістику, заявлену в максимальній емоційності, експресивності, виразній метафоричності, елементах комічного, в доречно використаному літературному наративі. Текст Петра Волиняка – це не тільки спостереження подій, живим очевидцем яких він був, а й бачення взаємозв'язків, усвідомлення першопричин суспільних процесів, тенденцій розвитку. Визначальними є жанрові особливості літературного репортажу (яскрава метафоричність і виразний літературний наратив), на основі якого заявлені риси проблемного репортажу (інформаційний аспект поєднаний із аналітичним началом).

2.3. Повість Петра Волиняка «Михайло Танцюра»: особливості поетики та стилю

Література третьої хвилі еміграції, яку не випадково іменують інтелектуальною, продовжила модерністські традиції, обірвані «Розстріляним Відродженням» у радянській Україні, демонструючи свободу творчого

самовираження. Діяльність літературних угруповань (МУРу, згодом «Слова», Нью-Йоркської групи) та окремих індивідуальностей, їхня видавнича і публіцистична робота («МУР», «Арка», «Хорс», «Заграва», «Літературно-науковий вісник», «Орлик» та ін.) засвідчують тяглість естетики національного як внутрішнього стержня.

Ще в кінці 1940 рр. з'являються перші спроби осмислення української еміграційної літератури того часу [170; 171; 372; 459; 482–484]. Наприкінці ХХ ст. Г. Грабович простежив певну традицію періодичних видань другої половини 1940 рр. і наступних десятиліть. Так, «найстаріший еміграційний місячник *Нові дні*, що виходить у Торонто, розпочав своє північноамериканське втілення в лютому 1950 р. програмовою передовою статтею, яка чітко і ясно проголошувала ідею пов'язування з недавно минулим таборовим періодом» [151, с. 17]. У примітці дослідник указує, що засновник і редактор цього часопису Петро Волиняк «видавав у таборовий період *Літаври* і *Наш шлях*» [151, с. 17]. Аналогічні закономірності зауважив науковець і в історії літературознавчих публікацій У. Самчука, Ю. Шереха та ін. [151, с. 17–18]. На продовження роздумів можна навести низку таких публікацій на сторінках «Нових Днів», редагованих Петром Волиняком [149; 373].

Відомі три розділи планованої повісті Петра Волиняка «Михайло Танцюра». Задум письменника так і не був реалізований у великому епічному жанрі, однак і в такому вигляді текст виразно демонструє антиімперський дискурс. 1950 р. у вересневому числі редагованого Петром Волиняком часопису «Нові Дні» опубліковано III розділ твору «Михайло Танцюра» [87]. А у книзі його вибраних статей та оповідань «Поговоримо відверто» (1975), виданій уже після смерті автора, вміщено всі три наявні розділи повісті [103].

Створений у Торонто, текст реконструює простори індивідуальної пам'яті письменника та драматичний досвід покоління 1920 рр., що стало заручником радянської системи. Значною мірою тут прочитується авторське буття цього періоду. Та й біографія головного героя містить низку деталей, які чітко скеровують до життєпису Петра Волиняка, а тоді ще П. Чечета. Так, у сім'ї, де

народився майбутній письменник і журналіст, було троє синів (Петро, Степан, Віктор). Спочатку Петро Кузьмович закінчив землевпорядну школу в Житомирі 1927 р., а потім, після роботи за набутим фахом в Україні, студіював східні мови у Середньоазійському державному університеті (Ташкент); після закриття філологічного факультету вступив у Києві до Українського інституту лінгвістичної освіти (УІЛО) [163, с. 228]. Такі ж етапи життєвих університетів пройшов і Михайло Танцюра. Він «родом з заходу України. Відкись з-під польського кордону» [103, с. 578], його село – «над Случем» [103, с. 579]. Рідне село автора Гульськ розташоване також на цій річці.

Батько Михайла Танцюри, який носив тавро «петлюрівського самостійника» [103, с. 578], вирішив, що заради освіти його трьом синам треба не тільки вступити до комсомолу, а й зректися свого батька. «Родинна дискусія» [103, с. 579] закінчилася позитивним рішенням тільки стосовно комсомолу. Через три місяці Михайло, alter ego автора, став студентом сільськогосподарського інституту, бо для вихідця з села це був єдиний варіант. Правда, він не втрачав надії стати філологом, «науковцем у галузі мовознавства чи літературознавства» [103, с. 579]. У мовознавчому інституті Танцюрі складалося добре, бо «Як вихованця радянської школи й колишнього селянина-бідняка та комсомольця ще з 1925 року, його обрали секретарем комсомольського осередку» [103, с. 579]. Та й перспектива стати науковцем була гарною: «“Плями” на його соціальному походженні вже загубились, та й комсомольський квиток робив своє. Тому вже з першого курсу професура була зобов’язана приділяти йому особливу увагу як майбутньому кандидату в аспіранти» [103, с. 580].

Герої твору розмежовані не стільки ідеологічним, скільки національним критерієм. Як наголошує автор, «в цій повісті показано, як усі, що почувають себе українцями, намагаються врятувати його (Михайла Танцюру. – М. Я.) від небезпеки» [103, с. 576].

У повісті діють не стільки студенти мовознавчого інституту, скільки їхні соціальні маски та ролі (за К. Г. Юнгом), тобто йдеться про соціальну роль Персони. Та й головний герой твору розпізнає цю подвійність: «Михайлові

здавалося, що ця жінка (Зіна Чорнякович. – М. Я.) весь час була в масці і сьогодні, може вперше за цілі роки, скинула її й стала собою» [103, с. 584]; «Не вбирайся в маску, бо ти (Зіна Чорнякович. – М. Я.) без неї краща» [103, с. 585]. Він також носить соціальну маску: «типовий представник наймолодшого покоління доби українського ренесансу в часи НЕП-у, який, щоб здобути освіту й мати змогу працювати, змушений був вдавати з себе “ідейного комсомольця”» [103, с. 576]. А Зіна Чорнякович, «соковита, чорнокоса красуня» [103, с. 581], своє єство вміло приховує за жартом. Доступна інформація про неї обмежується лише освітою та роботою: вона закінчила мовно-літературний факультет інституту професійної освіти, працює «на вечірній зміні» якоїсь київської школи, а вдень здобуває ще один диплом, що засвідчить знання іноземних мов. Дівчата бачили в цій симпатичній особі суперницю, тому породжували різні слухи, які мали би скомпрометувати її моральне обличчя.

Конфлікт, який виник між Танцюрою і Салістрою на зборах студентського наукового гуртка під час обговорення доповіді культпропа «Впровадження латинської абетки в українській мові, як один з чинників поступу до комунізму», містить відгомін азбучної війни в Галичині ХІХ ст. Опоненти Ізі виступали несміливо, «говорили лише впівголоса, прикриваючи свою позицію турботою про швидший прихід комунізму» [103, с. 580]. Ця обставина свідчить про риси імагологічного портрета українця цієї доби – непевність, боязнь. Хоча згодом, коли Михайло обґрунтував свою позицію комуністичною перспективою, всі вороги латинки активізувалися, «і з Ізіної теорії за годину лишилося мокре місце. Її назвали трохи не лівим, троцькістським ухилом у мовознавстві» [103, с. 581].

У ІІІ розділі автор простежує такі риси тодішньої студентської атмосфери, як непевність, страх і підозри. Недовірливо сприйняв Михайло запитання Зіни про його вчорашні словесні баталії. У хлопця мимоволі зародилася думка про те, що завтра та матиме чим звітувати. На щастя, він помилявся і тепер тішився з цього.

Окрилена почуттями до Михайла, Зіна наважиться доволі гостро відкинути залищання культпропа Салістри: «– Ти занадто малий для мене, Ізя. Не тілом, а гідністю, бо навіть у жартах міри не знаєш...» [103, с. 585].

У галереї студентських портретів Петро Волиняк вирізняє таємничу особу Сергія Ківленка: «[...] акуратний зовні і завжди зрівноважений хлопець, [...] справді один з тих студентів, які дуже добре знали соціально-економічні дисципліни», розумівся «в питаннях так званої партійно-комсомольської етики» [103, с. 587], і тому «тихцем говорили, що він колишній видатний обласний комсомольський активіст, якого виключено з партії й комсомолу за троцкізм» [103, с. 587]. Суперечність полягала в тому, що за анкетною Сергій – робітник із Чернігова.

Промовисте порівняння «вона (Зіна Чорнякович. – М. Я.) так цікавиться другим дипломом, як горобці погруддями Маркса й Леніна, які стоять на Думській площі перед міськкомом партії» [103, с. 582], коментар Михайла «Мало втрачу» [103, с. 586] щодо його рішення пропустити лекції з «Економіки України» та «Історії партії» відкрито демонструють авторське ставлення до радянських ідеологічних цінностей. Оцінкою своїх героїв Петро Волиняк відкидає груповий метод навчання, зокрема «гурткову проробку лекцій» [103, с. 586]: «майже всі вони були проти гурткової системи, хоч заперечувати гурткове навчання ніхто з них і не зважився, – бо як можна було виступити проти системи, яка мала привчити студентів до колективізму? Це було б рівнозначним заперечити соціалізм» [103, с. 586]; «не треба вкорочувати собі й так короткого віку на вивчення всякої нудоти» [103, с. 587]. «...поетично-політична інтермедія» [103, с. 590] – так автор визначив «гурткову проробку лекцій».

Наталка Лісницька привселюдно каже: «Я люблю його дарма, що він секретар комсомолу, [...] «нехай твоя комсомольська совість (якщо вона в тебе є!) не лякається цього слова, бо я все одно українка...» [103, с. 590]. Освідчення Наталки Лісницької Михайлу демонструє, що визначальною у світоглядних цінностях є національна ідентичність: «Він (Михайло Танцюра. – М. Я.) [...] розуміє Хвильового і він любить його не любов'ю комсомольця до комуніста – з

обов'язку, а як людину, як надзвичайного українця, який одним своїм незміренно дужим розчерком порвав ті заржавілі ланцюги, якими ми були століттями прип'яті до ганебного стовпа, ім'я якому Хохландія...» [103, с. 590].

Під час діалогу-диспуту у відповіді Ізі Михайлові слова «щиро, по-комсомольському» [103, с. 577] звучать як синоніми, що демонструє абсолютний цинізм Салістри. Наодинці з Танцюрою культпроп відверто ображає його національну гідність: «...ти хоч і секретар вузівського осередку, але недороблений тип комсомольця, як і всі “щирі” українці» [103, с. 577]. Коментуючи діалог супротивників, автор підкреслює «відвертий Ізін цинізм» [103, с. 577], його дволичну сутність, бо «хоч зовні і вдавав з себе цілком лояльного до української справи, але й помітно ворожого ставлення до України» [103, с. 577]. Драматизм ситуації посилюється відчуттям Ізі своєї переваги, «бо був певен, що за сіонізм йому винесуть хіба що “догану з попередженням”, а в гіршому випадку викинуть з комсомолу й з інституту, а за український націоналізм Танцюра муситиме відсидіти в Липках чи Лук'янівці, а тоді поїхати ще й в гостину до білих ведмедів» [103, с. 578].

Пейзаж як позасюжетний елемент наділений рисами психологізму. Автор демонструє, що природа – аналог людських передчуттів, переживань: «Це ревіння хуртовини знову нагнало на нього (на Михайла. – М. Я.) якийсь неспокій і тривогу» [103, с. 592]; «І всі також мовчали. Слухали, як над Києвом шугав вітер. Здавалося, що ця могутня хуртовина своїми неозорим сірими крильми хоче сьогодні вже розметати його старовинні будівлі, щоб потім на цім голім місці посіяти насіння чужого життя, що має ту манливу зверху, але вбивчу своїм змістом – соціалізм.

І всі мовчки вслухувалися. А серця їх билися в унісон. І слухали однією душею, як під ударами бурі стогнав старий Київ. І ніби чекали тривожно: витримає Золотоверхий, чи впаде?...» [103, с. 592].

Соціальні катаклізми, що наростають, автор виражає переходячи від метафоричного речення до прямих: «Над Києвом щораз більше густішали хмари. Що день, то більше було арештів. По Інститутській день і ніч невпинно курсував

“чорний ворон”: то в Липки з Лук’янівки, то навпаки: з Липок у Лук’янівку. Один вигляд цієї зловісної машини викликав передсмертну тугу не тільки в простих смертних, а й багатьох комсомольців і партійців» [103, с. 591].

У поезиці повісті привертає увагу політична метафора Петра Волиняка «поцілувати лапу московського володаря доведеться» [103, с. 579], тобто тоталітарна система заставить піти на ідейний компроміс, пристосовуючись зазнати самоприниження. У творенні цього тропу відчувається вплив перифразу П. Тичини «поцілувати пантофлю папи» (збірка «Замість сонетів і октав»), хоча цей вислів має і давнішу літературну традицію, скажімо, в сатиричному романі Ф. Рабле «Гаргантюа та Пантагрюель» [338, с. 480]. Побудова метафори Петра Волиняка постала і під впливом образу з Шевченкового «Кавказу» «Довелось запить / З московської чаші московську отруту» [481, с. 248].

Інтертекстуальність твору Петра Волиняка побудована на літературних уподобаннях Наталки Лісницької – новелі Миколи Хвильового «Кіт у чоботях» (1921) та поетичній збірці Т. Осьмачки «Скитські вогні» (К., 1924). Доречно наголосити, що творчість М. Хвильового та Т. Осьмачки є літературним уподобанням і Петра Волиняка. Так, вже в перші роки його роботи як редактора часопису «Нові Дні» (видавався з лютого 1950 р.) можна простежити закономірність: серед літературних матеріалів – увага до творчості та літературознавчого осмислення цих авторів [56; 116; 118; 122; 149; 309–311; 383; 384; 448–452; 485].

Імагологічний аспект заявлений негативним ставленням до євреїв як до вмілих пристосуванців. Автор створив непривабливий образ культпропа Ізі Салістри: рудий «довгоносик», який промовляє «своїм бляшаним голосом» [103, с. 576]. Михайло категоричний у ставленні до Ізі: «Не тич свого довгого носа до чужого проса» [103, с. 577].

У стильовій тканині тексту важливу роль відіграють елементи публіцистичного стилю: «Родинна дискусія» [103, с. 579]; «Михайлові здавалося, що “життєвий корабель” щасливо обминув всі радянські мілини й небезпечні підводні скелі та незабаром пристане до тихої пристані, що ім’я їй Інститут

Мовознавства ВУАН» [103, с. 580]; «розірвати поржавлені вже ланцюги традиції й звільнити українську культуру від ганебних буржуазно-февдальних традицій» [103, с.580]; «комунізм... вже вириковується на світлих соціалістичних обріях України» [103, с. 580]; «Її (теорію Ізі Салістри про впровадження латинської абетки в українській мові. – М. Я.) назвали трохи не лівим, троцькістським ухилом у мовознавстві» [103, с. 581]; «від неї тхне отим, як він казав, пролетарським шевцем з харківської артїлі “Красний сапожник”» [103, с. 583]; «Своє становище вона розуміє, але кориться своїй долі лише зовні» [103, с. 592]; «поцілувати лапу московського володаря» [103, с. 579]; «йому прибувало, як то кажуть, і з роси і з води» [103, с. 579]; «вихованця радянської школи й колишнього селянина-бідняка та комсомольця ще з 1925 року» [103, с. 579]; «елементи пляну духової кастрації воскреслої вже України» [103, с. 580] та ін.

Творчим здобутком автора є сатирична функція елементів публіцистики: «Ти висии між комунізмом і націоналізмом, як калатало в розколотому дзвоні, і не знаєш у який бік тобі вдаритись...» [103, с. 581]; «Накажи цьому туркові своїм непохитним, як непохитний авторитет вовка для безборонного ягняти, комсомольським авторитетом, нехай він заціпиться й мовчить, аки риба. Бо він сухий педант і хіба може почути буремну нічну мову “Кота в чоботях”?» [103, с. 588]; «Виклик приймаю і користаю з того, що вона зветься милозвучним ім'ям Наталка, а не глухим словом, як казав Хвильовий, Гапка. Відповідаю від усієї душі й мого окомсомоленого серця» [103, с. 588]. В уяві Наталки майбутня дружина Михайла постає як «рабоча із-под станка» [103, с. 591], та хлопець розумів, «що це кпини не з нього, а з системи» [103, с. 592].

Хоча є в тексті й чимало словесних штампів, стандартних виразів, що знижують художню вартість повісті, а з іншого боку, свідчать про закономірність переходу Петра Волиняка до журналістської діяльності («хотів стати науковцем у галузі мовознавства чи літературознавства» [103, с. 579]; «як вихованця радянської школи й колишнього селянина-бідняка» [103, с. 579]; «“Пляма” на його соціальному походженні» [103, с. 580]; «лишилося мокре місце» [103, с. 581]; «жінка, перед якою й святий не встоїть» [103, с. 582]; «кривим оком

кидав» [103, с. 582]; «з чаруючою посмішкою на повних червоних губах, не йшла, а пливла до нього» [103, с. 582]; «Його важкі, сірі, з рудуватим відблиском, брови опустилися ще нижче, майже впали на повіки» [103, с. 583]; «Зіна аж сяяла радістю» [103, с. 584]; «Він (випадок. – М. Я.) творив якусь дивну атмосферу людяности» [103, с. 584]; «явила йому сьогодні свою внутрішню красу» [103, с. 586]; «А серця їх билися в унісон» [103, с. 592]). Трапляється чимало й народно-розмовних елементів: «йому рука відсохне» [103, с. 579]; «не тепер, то в четвер» [103, с. 579]; «нема чого поперед батька в пекло лізти» [103, с. 580]; «лишилося мокре місце» [103, с. 581]; «“тень на плетень”» [103, с. 581]; «Злі язики» [103, с. 582] та ін.

Часто образність твору має ідеологічну спрямованість, як-от фразеологізм «чорний ворон» [103, с. 591], перифрази «до білих ведмедів» [103, с. 578], «Золотоверхий» [103, с. 592].

Проблематика тексту увиразнює світоглядні переконання автора, який «...був демократом найчистішої води, [...] був проти всіх тоталітарних ідеологій будь-якого забарвлення і пристрасно викривав той варварський, антинародний режим, що поставив собі метою вчинити над нашим народом етноцид, знищити його національну душу» [103, с. XIII].

Отже, для поезики незакінченої повісті Петра Волиняка «Михайло Танцюра» характерні автобіографізм, публіцистичність, виразний антиімперський дискурс. Метафоричне мислення, елементи сатири, а також народно-розмовна лексика є важливими засобами в ідеологічних акцентах твору.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.

Становлення Петра Волиняка як журналіста відбулося на письменницькому ґрунті. На початку 1930 рр. П. Чечет опублікував такі зразки малої прози, як «У країні сонця та пісків» та «Лола». В еміграції Петро Волиняк здійснив видання своїх художніх творів окремими збірками («Земля кличе» (Зальцбург, 1946), «Під Кизгуртом» (Зальцбург, 1947)), а також надрукував літературний репортаж «Кубань – земля українська, козака...» (Буенос-Айрес; Зальцбург, 1948).

На сторінках редагованих Петром Волиняком часописів опубліковані такі його художні твори: оповідання «Мати», III розділ повісті «Михайло Танцюра» («Нові Дні»); «Що одна писанка наробила», «Перша буква» («Соняшник»). Незакінченими залишилися повість «Михайло Танцюра» та роман «Кам'яне місто», які мають автобіографічний характер. Життєпис письменника формує також сюжетну канву оповідань «Арешт» та «Іспит».

«У країні сонця та пісків» П. Чечета – художньо-публіцистичний текст, який має жанрові ознаки подорожнього нариса (увага до описів) та літературного репортажу (домінанта події). Виразними у творі є прояви публіцистичного стилю: активне використання мовних кліше, звертання до засобів емоційно-експресивної образності на лексичному та синтаксичному рівнях, патетичність, оцінність. Автор часто послуговується актуальною лексикою та аббревіатурою, привнесеними радянською добою.

Чітка громадянська позиція та політичні переконання автора характерні для літературного репортажу «Кубань – земля українська, козача...». Стилїстика тексту презентована максимальною експресивністю, виразною метафоричністю, елементами комічного, доречно використаним літературним наративом. Актуальна проблематика твору – згортання українзації та голодомор на Кубані 1932–1933 рр. – зреалізована в поєднанні інформаційного з аналітичним началом, з елементами авторських роздумів і висновків.

Провідними рисами поетики незакінченої повісті «Михайло Танцюра» є автобіографізм, публіцистичність, виразний антиімперський дискурс. Автор приділяє значну увагу ідеологічним і національним критеріям у характеристиці героїв, акцентує на їхніх соціальних масках та ролях. У тексті простежується відкрите авторське ставлення до радянських ідеологічних цінностей. Петро Волиняк часто використовує політичну метафору, інтертекстуальність, імагологічний аспект, психологізований пейзаж, елементи публіцистики, які подекуди наділені сатиричною функцією.

РОЗДІЛ 3. РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ВОЛИНЯКА

3.1. Австрійський період

У «Біографічній довідці», вміщеній у книзі Петра Волиняка «Поговоримо відверто», інформується: «По закінченні Другої світової війни Петро Волиняк озвався в Австрії і незабаром розвинув в Зальцбургу видавничу діяльність, залучивши до редакційної праці в своєму видавництві досвідченіших мешканців табору ДП, а серед них і Юрія Клена – свого кол. професора з УІЛО. У Зальцбургу він видавав щоденну газету “Останні новини”, тижневу газету “Нові дні”, журнал “Літаври” [...]» [103, с. XVIII–XIX].

Зальцбург, як і Інсбрук та Ляндек, В. Маруняк розцінює як центр пресового і видавничого життя в Австрії після Другої світової війни [275, с. 234]. В. Міяковський датує появу періодичних видань «Останні Новини» та «Нові Дні» кінцем вересня 1945 р. [328, с. 212]. В. Маруняк уточнює: перше число щоденника «Останні Новини» – 30 вересня, тижневика «Нові Дні» – 27 вересня; місячник «Літаври» виходив друком із квітня по грудень 1947 р., всього 6 чисел [275, с. 235].

Книжково-журнальне видавництво «Нові Дні» було закладене в жовтні 1945 р. [225, т. 3, с. 8]. Д. Кислиця свідчить, що у своєму видавництві «Нові Дні» Петро Волиняк видавав також пластовий двотижневик «Новий Шлях» [103, с. 595]. «Хто не жив у той час, в роки пісдя II-ї світової війни у Німеччині чи Австрії, той не може до кінця збагнути, як тоді не легко було щось поважне затівати і виставляти голову, тим більше людині зі сходу, – наголошує Д. Кислиця. – Волинякові не бракувало й тоді ані відваги, ані оптимізму та енергії. Ні одна велика група (чи й ціле блискуче середовище) не в силі була зробити того у видавничій сфері, що доконав сам чи на власну руку Петро Волиняк у Зальцбургу. Відтоді й заповонила Волиняка ідея – видавцем бути й надалі» [103, с. 595].

М. Могильницький залишив інформаційно насичені та колоритні спогади, в яких відтворено обставини австрійського періоду діяльності Петра Волиняка. «Весна 1945 року. Скінчилася 2-га світова війна. Наша група “остівців” швидко попрощалася з своїми бараками серед болот і опинилась у Зальцбургу, а згодом розмістилась у трьох таборах для переміщених осіб. Перший табір – Лексенфельд розташувався в одному з будинків католицького монастиря. Співмешканцями однієї з кімнат у бараку № 7 були Петро Кузьмович Волиняк і автор цих рядків.

Петро Кузьмович уже з перших днів існування табору заходився видавати невеличку, в основному лише інформативну газетку. Були неспокійні часи репатріації. Мешканці таборів потребували вістей зі світу, відомостей щодо можливостей переселення до заокеанських країн та про небезпеки репатріації. Дякуючи Петрові Волинякові почали виходити щоденні “Останні новини”. Редактором їх був Петро Сагайдачний. Постачав матеріали покійний нині Юрко Пундик – беручи їх переважно з англійської й німецької преси. “Останні новини” спочатку друкувались на циклостилі. Кожного ранку були чути голоси кольпортерів, що повідомляли цікаві для таборян новини. Раз на тиждень, крім “Останніх новин”, виходили “Нові дні”. Згодом пощастило П. Волинякові купити вживану друкарню, придбати нові черенки шрифтів, і відтоді журнал “Нові дні” значно покращав і знайшов собі вдячних читачів не лише в таборах, а й далеко поза їхніми межами – аж до виїзду П. Волиняка до Канади» [103, с. 623]. Серед однодумців Петра Волиняка – Олекса Калиник (псевдонім Олекси Михайловича Самійленка), з яким приятелював ще з часів навчання в Київському інституті мовної освіти, де, до речі, він заснував студентську ланку підпільної Спілки Української Молоді [195].

«Таборова управа пробувала накласти руку на на видавництво “Нові дні”, “усуспільнити його”. На захист Волиняка стала спілка літераторів, науковців і мистців, і цю атаку було відбито. Супротивники Волиняка відступили, але не зреклися своїх намірів відібрати в нього друкарню. Ця боротьба тривала довший час і вимотувала нерви. Петро Кузьмович був змушений продати друкарню першому, хто трапився. Купили її росіяни з табору Парш. Коли це сталося,

виступи проти Волиняка ще посилюлись, і вдруге спілка письменників, науковців і мистців взяла Волиняка під свій захист та спростувала обвинувачення, що йому були за цей його вчинок зроблені» [103, с. 623].

В. Маруняк констатує, що «у зв'язку із масовою еміграцією українців Австрії в заокеанські країни та з переходом більшості залишенців на статус австрійських громадян, – від 1948 р. кількість періодиків постійно зменшувалася і в 1950 р. Австрія залишилася без українського друкованого слова» [275, с. 235].

Окрім періодичних видань, Петро Волиняк видавав книги письменників діаспори та материкової України. Тут представлена класична українська література (М. Гоголь, А. Кашенко, В. Стефаник, О. Стороженко), окремі твори радянської літератури (М. Івченко, М. Хвильовий), література української діаспори (Б. Олександрів, А. Коломиєць, Д. Гуменна, І. Наддністровий, В. Скорупський, Порфирій Горотак (містифіковане ім'я, створене Л. Мосендзом та Юрієм Кленом). Закономірно, що у видавництві «Нові Дні» побачили світ книги Петра Волиняка: «Земля кличе. Оповідання» (1946) та «Під Кизгуртом. Оповідання» (1947) [Додаток Б.].

Треба наголосити, що еміграційний період обумовив звертання П. Чечета до псевдоніма Петро Волиняк. Прибране ім'я діяча продовжує традицію багатьох поколінь українських журналістів, публіцистів, громадських діячів. Серед псевдонімів М. Драгоманова – Українець, Волинець, М. Галицький. Діаспорні дослідники історії української журналістики та преси також зверталися до такого засобу камуфляжу, який підкреслює їхнє походження. Так, А. Животко обирав псевдоніми А. Пуховський та А. Пухальський, бо народився у слободі Пуховій на Воронежчині. В. Порський – один із псевдонімів В. Міяковського; походження цього прибраного імені пояснюється назвою села Порськ Великий поблизу Ковеля, де для родини був придбаний маєток. Історик преси Л. Лукасевич більшою мірою відомий під псевдонімом Ю. Тернопільський, вибір якого, очевидно, обумовлений повагою до діда по батькові К. Лукасевича, який був священиком і першим головою товариства «Просвіта» в селі Мшанець на Тереховлянщині [208, с. 309, 395, 434; 266, с. 33–34].

Закономірно, що в еміграції обрання псевдоніма мало усвідомлену мету – вберегти родину, яка залишилася на радянській території, від переслідувань (Іван Багряний, Павло Степ, Леонід Полтава та ін.). Збірка малої прози письменника та публіциста У. Самчука «Местники» (Прага, 1932) була видана під псевдонімом Ольга Волинянка, що засвідчило патріотичні переконання автора, його любов до малої батьківщини. Можна припустити, що цей факт вплинув на вибір псевдоніма П. Чечетом.

Отже, в складних умовах життя в таборах для переміщених осіб австрійського Зальцбургу Петро Волиняк 1945 р. заснував книжково-журнальне видавництво «Нові Дні», де виходили друком часописи «Останні Новини», «Нові Дні», «Літаври», «Новий Шлях», а також книги української класичної та сучасної (як діаспорної, так і радянської) літератури.

3.2. Діяльність у Торонто

У «Біографічній довідці» Петра Волиняка йдеться про те, що «до Канади прибув П. К. (Петро Кузьмович Чечет. – М. Я.) за контрактом влітку 1948 р. – як сільсько-господарський робітник і пропрацював у фермера з півроку. На весні наступного року він почав працювати в газеті “Гомін України”, Торонто, – як управитель видавництва, редактор відділу літератури, науки і мистецтва [...]» [103, с. XIX]. Однак праця у періодичному виданні «Гомін України» не була тривалою. 1950 р. Петро Волиняк відновлює своє видавництво «Нові Дні», де й виходитиме друком редагований ним однойменний журнал, місячник для дітей «Соняшник», книжкова продукція. Д. Кислиця у статті «П. К. Волиняк – видавець і редактор» свідчив: «Хоч видавництво його не було дуже рентабельним, але трималося вже міцно – головним чином, завдяки скромним фінансовим вимогам видавця-редактора для його особистого життя» [103, с. 596].

У видавництві «Нові Дні» побачили світ видання творів О. Гончара, А. Любченка, П. Маляра, В. Чапленка [Додаток В.]. Більшою мірою у видавництві представлена дитяча література (твори Т. Шевченка, М. Трублаїні, збірки народних казок та авторських художніх текстів) [Додаток В.].

Водночас Петро Волиняк знаходив можливість декілька років працювати в українській школі вчителем, кілька разів бути керівником літніх курсів українознавства при кафедральній громаді Св. Володимира, де й завідував бібліотекою [103, с. XIX].

Потребою часу було видання українських підручників, і Петро Волиняк заповнює цю прогалину, маючи певний комерційний успіх. Однак, як пригадував Д. Кислиця, «латав Волиняк свій скромний бюджет коштом підручників. Не хотів слухати і дуже сердито реагував, коли, бувало, порадиш йому піднести ціни хоч на підручники, якщо на журнал не хоче» [103, с. 596, 598]. Автор спогадів наголошував на високому рівні цих навчальних видань: «Його шкільні підручники, наприклад, на голову й дві стоять вище за підручники не одного ніби патентованого автора чи ніби вченого. А до того ж його підручники дихають любов'ю до всього українського, до живої України» [103, с. 606].

У видавництві «Нові Дні» побачила світ низка підручників та читанок Петра Волиняка: «Барвінок», «Дніпро», «Запоріжжя», «Київ», «Лани», «Фізична географія України», які перевидавалися [Додаток В.]. На сторінках цих видань Петро Волиняк практикував звертання до вчителів та батьків [113; 114].

Незважаючи на постійну журналістську та редакційну зайнятість, Петро Волиняк займався активною громадсько-політичною діяльністю: «Був членом СУЖЕРО (СУЖЕРО – Союз українців жертв російського комуністичного терору. – М. Я.) від його заснування, а головою його від жовтня 1958 до жовтня 1960 р., членом УРДП (УРДП – Українська революційно-демократична партія. – М. Я.) з 1950 р., головою краєвого комітету УРДП 1968 і 1969 р. – до смерті» [103, с. XIX].

Отже, з кінця 1940 рр. у Торонто Петро Волиняк провадить активну діяльність як журналіст (часописи «Гомін України» (1948–1949), «Нові Дні» (1950–1969)), видавець (видавництво «Нові Дні» (1950–1969)) і редактор (місячник «Нові Дні» (1950–1969), ілюстрований журнал для дітей «Соняшник» (1956–1961)); займається громадсько-політичною роботою (вчителювання в

українській школі, керівництво літніми курсами українознавства, завідування бібліотекою; членство в СУЖЕРО та УРДП).

3.2.1. Універсальний місячник «Нові Дні»

В. Софронів-Левицький у доповіді «Українська преса в Америці і Канаді», виголошеній на ІЗ'їзді Українських Журналістів Америки і Канади (30–31 жовтня 1965 р.), представляючи періодичні видання, поінформував зокрема і про щомісячні журнали Канади. Примітно, що першим було названо «Нові Дні»: «У Канаді 9 місячників: два загальні, приватного видання журнали: „Нові Дні” Петра Волиняка і „Ми і Світ” Миколи Колянківського, що виходять у Торонті, три релігійного характеру місячники „Світло”, видаване Василями в Торонті, „Голос Спасителя”, видаваний Редемптористами в Йорктоні, Саск., і „Віра і Культура”, орган української греко-православної Митрополії у Вінніпегу. Крім цього виходить у Вінніпегу два жіночі журнали: „Жіночий Світ”, орган Організації Українок Канади, і „Промінь”, орган Союзу Українок Канада. І врешті два журнали для молоді: „Молада (Молода; друкарська помилка. – М.Я.) Україна”; орган Об’єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ), що виходить у Торонті, і журнал для українських католицьких дітей „Наш Приятель”, що виходить у Вінніпегу» [400, ч. 212].

Ю. Тернопільський в алфавітному списку преси, яка виходила друком поза межами УРСР 1966 р., також згадує місячник «Нові Дні» [406, с. 67]. Цей часопис Петро Волиняк видавав 20 років. Д. Кислиця у статті «П. К. Волиняк – видавець і редактор» роздумував: «А все таки – як Волиняк міг утримати журнал двадцять років? Його пояснення було таке: знав читачів, був щирий з ними, був ощадний і не перегинав цін. Та це була загальникова відповідь, трохи формальна, хоч і цілком правдива. Як сам же він (Петро Волиняк. – М. Я.) признавався, мало йому поміг досвід видавничий із Зальцбургу, бо тут умови не ті – складніші, тяжчі, а читачі примхливіші і т. д. Там, у Зальцбургу, він міг найняти не тільки цілу людину – десятки людей, а тут треба покладатись на себе самого. Більше допомогли йому спостереження над “Гомоном України”, вивчені причини труднощів у

моєму видавництві (“Наш Вік”) та в інших. Зважився він видавати “Нові Дні” не відразу. З цією ідеєю він проносився з півроку, безліч разів запитуючи сам себе і тих, що мали вже якийсь досвід: “Втримаюсь чи не втримаюсь?”» [103, с. 599]. Д. Кислиця пояснював секрет довговічності «Нових Днів» патріотизмом редактора і видавця в одній особі [103, с. 600].

Як редактор, Петро Волиняк був «перебірливий і вибагливий в доборі матеріалу, вміщуваного в журналі, – далеко не все вміщував, що під руку попадалося, уважно і вдумливо вивчав надісланий матеріал – і тому не могли в нього проскочити, наприклад, провокативні речі [...]» [103, с. 601]. З іншого боку, як свідчив Д. Кислиця, «не цензурував, як дехто інший, а друкував він навіть – як на його думку – непотрібні статті: аби тим довести, що він не затискає нікого, що він демократ на ділі» [103, с. 603–604]. Редактор шанував свою автуру, «а дуже ревно бідкався, тяжко потерпав і мало не плакав – з якоїсь причини втративши доброго автора» [103, с. 604].

Д. Кислиця наголошував, що за редакцією Петра Волиняка був «живий, цікавий і змістом та формою (мовою) добрий журнал, переважно з дуже актуальною тематикою. Не всі числа журналу були рівні й однаково добрі, та загалом журнал був одним із найкращих, що їх коли-будь мала українська еміграція» [103, с. 605].

Вадим Сварог у статті «Велике серце Петра Волиняка» зауважував: «Ставши журналістом і редактором, можна сказати, випадково, Петро Кузьмович знайшов у цій праці своє покликання. Він невіддільний від свого журналу, який був на скитальщині його біографією. “Нові дні” – це Волинякові мислі, ідеї і мрії. У безперервній присутності “Нових днів” на арені нашої еміграції Петро Кузьмович убачав свою життєву місію. Його журнал був його вкладом у нашу справу, його жертвним приношенням батьківщині» [103, с. XIII]. Автор спогадів розцінює двадцятилітнє видання Петром Волиняком часопису «Нові Дні» як життєвий подвиг: «свій журнал він зробив особливим явищем в нашій журналістиці. Він знайшов своєрідну стилістичну манеру, яка дуже імпонувала його читачам. Він прагнув зробити своє публіцистичне слово твердою крицею,

тією іскристою зброєю, про яку мріяла Леся Українка. Він оголосив нещадну війну всім “героям” гучнопорожньої фрази й пози, обожувачам власної особи, власного гаманця й шлунку» [103, с. XIV].

У спогадах письменника та публіциста Сергія Домазара (псевдонім Сергія Федоровича Давиденка) наголошувалося на україноцентричній концепції редактора Петра Волиняка: «Дехто закидав йому, що він, мовляв, не любив галичан. Але цікаво, що всеукраїнці серед галичан не робили йому таких закидів. Бож і Волиняк не був тільки волиняком. Він був всеукраїнець. Він боровся за всеукраїнську літературну мову. Він боровся за всеукраїнську людину. А це було дуже тяжко в американській Галичині, якою є українська Канада і США.

Адже й донині жодне періодичне українське видання там, газета чи журнал, не зробило поважної спроби дбати про чистоту української мови» [177, с. 5].

Сучасний публіцист і громадський діяч М. Слабошпицький твердить, що «“Нові дні” виразно тяжіли до тамтешньої універсальності» [225, т. 3, с. 4].

Після смерті Петра Волиняка перший січневий номер 1970 р. (ч. 240) впорядкував Б. Олександрів. Наступний випуск (Лютий–березень, ч. 241–242) редагувала колегія: Д. В. Кислиця – головний редактор, М. Г. Дальний – відповідальний секретар; за адміністрацію та друкування відповідав П. В. Майсюра. Протягом 1970–1976 рр. журнал редагував Дмитро Кислиця (справжнє прізвище – Ієвлев), 1977 р. – Вадим Сварог (справжнє прізвище – Балах), 1978–1997 рр. – Мар’ян Дальний (псевдонім Мар’яна Григоровича Горготи).

Як наголошував С. Козак, «змінювалися умови видання журналу, тематика матеріалів, автори, навіть редактори, та оце – перебування “у духовному зв’язку з Україною” – залишалося тією “сталою величиною”, яка супроводжувала історію та долю видання упродовж усього періоду його існування – усі майже п’ять десятиліть» [225, т. 3, с. 9].

Історія «Нових Днів» тривала 48 років (573 числа), це історія «громадсько-політичного, суспільного та насамперед культурного буття українців після Другої світової війни. І не лише в Канаді, а й в усьому світі» [225, т. 3, с. 11].

3.2.1.1. Рубрики «Читачі пишуть» та «Наше листування» як складник редакторської концепції

Преса української діаспори ХХ ст. розвивалася у складних економічних та політичних умовах. З одного боку, треба було утвердитися в чужому середовищі, не втративши національного обличчя, а з іншого – не обминати інтеграційних процесів, адже її аудиторія – це громадяни інших держав (чи переміщені особи, які не повернуться до України). Ідеологічна розмежованість – чи не найважливіша проблема, обумовлена не тільки багатопартійною системою США, Канади, інших держав, а й впливом радянської пропаганди. Ще С. Сірополко твердив: «Кожний часопис встановлює свою ідеологію в залежності від того, чиї інтереси збирається він заступати: інтереси всього народу, чи окремої її частини – певної партії або класи громадянства...» [38, с. 185]. Будучи творцем громадської думки, преса має бути відповідальною за друковане слово. Це завдання ускладнюється розмежованістю українського діаспорного середовища.

Водночас є багато приватних періодичних видань, «які чесно служать інтересам громадянства, не зв'язуючи себе тією чи іншою партійною програмою, які не женуться за прибутками, а навпаки, нерідко йдуть на великі втрати, щоб зберегти свій часопис, як незалежний орган, де до слова допускаються люди різних поглядів і таборів, але однієї віри – служіння добру свого народу» [38, с. 176].

Архітектоніка часопису демонструє цілісність редакційно-видавничого задуму на змістовому, структурному та зображальному рівнях. У внутрішній структурі періодичного видання значну роль відіграє система рубрикації, яка уможливорює тематичне впорядкування матеріалу, полегшує читацький пошук.

Журнальна рубрикація як постійний складник періодичного видання покликана продемонструвати також такі ознаки часопису, як періодичність та актуальність.

Ще 1938 р. у Подєбрадах (Чехословаччина) видано лекції О.-І. Бочковського, в яких висвітлено особливості архітектоніки часопису [37]. Низку

сучасних досліджень О. Дзвінчук [174], О. Харитоненко [447], В. Шевченко [476–479] та ін. присвячено цій багатоаспектній проблемі.

Петро Волиняк як редактор місячника «Нові Дні» завжди вів відкритий діалог із читачами. Така закономірність характеризує заснований ним часопис із першого числа видання (Торонто, лютий 1950 р.). Дбаючи про належний фаховий рівень журналу, означеного як «універсальний ілюстрований місячник», він вивчає запити читачів. У першому номері часопису вміщено редакційне «Слово до читачів», де задекларовано засади видання [115]. Перше число містить також заклик до відкритого діалогу з читачами, адже «коли з праці видавця й редактора не будуть вдоволені читачі, то таке видання крім того, що воно не втримається, не має навіть морального права на існування» [74]. У цьому звертанні «Дорогий Читачу!» запропоновано питання: «1. Що вам у нашому журналі не подобається і чим саме не подобається? 2. Що вам у нашому журналі подобається і чим саме подобається? 3. Ваша стаття (чоловік чи жінка)? 4. Скільки вам років? 5. Яку ви маєте освіту? 6. Чи ви канадієць, чи новоприбулий?» [74]. Окрім таких стандартних анкетних запитань, пропонується відповісти, які «нові відділи» чи теми були б бажаними для читачів. На сьомому році видання Петро Волиняк знову звертається до підписників часопису («Ще раз про анкету читачам. Запитник» (1956. Ч. 81. С. 32; 1956. Ч. 82. С. 27)); висновки та статистика анкетування подані наступного року в березневому числі (1957. Ч. 86. С. 27). Отже, редакційна політика місячника «Нові Дні» орієнтована на налагодження контактів із читачами.

Реклама часопису «Нові Дні» вміщена у першій книзі А. Любченка «Щоденник» (Торонто, 1951), що побачила світ в однойменному видавництві: «„НОВІ ДНІ” – журнал, що поширює любов і згоду між українцями.

„НОВІ ДНІ” – журнал, у якому знайдете все – від поезії і художньої прози почавши, і на політичні (політиці. – друкарська помилка. – М. Я.) і науці скінчивши.

„НОВІ ДНІ” – журнал, у якому співпрацюють найкращі наші поети, письменники, критики, публіцисти і вчені.

„НОВІ ДНІ” – журнал справді безпартійний, в чому ви переконаєтесь, одержавши перше число» [267, с. 151].

Як уже наголошувалося, «Нові Дні» – одноосібний проект Петра Волиняка, який протягом 20 років самотійно виконував роботу колективу редакції: добирав матеріал; вів рубрики «З місцевого життя», «З нових видань», «Рецензії», «Огляд преси», «Інші про нас», «Шевченківські вечори», «Література в поневоленій Україні», «Сучасна поезія в Україні», «Листи з Кубані», «Наше листування», «Читачі пишуть», «Некрологи» та ін.; був автором багатьох різножанрових статей, присвячених актуальним питанням суспільно-політичного та культурно-мистецького життя; організовував передплату тощо. Титанічна праця редактора покладена на те, щоб часопис був періодичним виданням і відповідав статусу «універсальний ілюстрований місячник». Про визнання журналу свідчить схвальна стаття, опублікована в часописі «Українські Вісті» (Новий Ульм, Німеччина) до десятилітнього ювілею «Нових Днів». Тут наголошується: «„НОВІ ДНІ” – належить до числа (і то дуже, ой як дуже обмеженого числа!) найкращих журналів такого типу. Літературно-мистецький місячник, ілюстрований, загострений вічно своєю тематикою й поставою до животрепетних проблем нашої дійсності, а зокрема до дійсності нашої політичної еміграції, трактованої завжди в постійному взаємозв’язку з нашим національним материком – Батьківщиною, сміливий у ставленні цілого ряду питань і проблем, бойовий. Живий. Ніхто цього „НОВИМ ДНЯМ” не одмовить. В цьому і є секрет його живучости» [172].

На сторінках видання Петро Волиняк постійно інформує про жертводавців на пресовий фонд, про тих, хто поширював журнал і приєднав нових передплатників; повідомляє про нові представництва часопису в інших країнах (Німеччина, Великобританія, Австралія, Аргентина). Серед важливих організаційних моментів – нагадування про передплату (потреба продовжити; нові умови); пояснення, чому черговий номер виходить із запізненням; оповіщення про зміну місця друку «Нових Днів», про зміну адреси «Нових Днів». Редакція місячника вітає читачів із нагоди Великодніх і Різдвяних свят, висловлює вдячність за поздоровлення й побажання; окремі вітання з

десятиліттям часопису. Упродовж двадцятилітнього редагування Петра Волиняка зафіксовано поодинокі матеріали «Родинної хроніки» (із сімейного життя читачів журналу). Декілька разів подавалося оголошення про розшук людей.

Редактор журналу періодично подає інформацію про продаж книг, які побачили світ у видавництві «Нові Дні» і зокрема підручників (в т. ч. Петра Волиняка), й опрацьованих річників часописів «Нові Дні» та «Соняшник».

У часописі інформується про коректорські недогляди. Ознакою доброї організаційної роботи є також представлення списку авторів місячника за рік.

Свідченням популярності місячника «Нові Дні» є стаття Петра Волиняка з промовистою назвою «Конференція наших читачів у Чикаго» [84].

Ів Аньєс в аналізі газетних рубрик указує на те, що рубрика «Листи читачів» є ознакою доброго стану видання, оскільки «це чітка ознака інтересу читачів до інформації, пояснень та коментарів, які їм надаються. За цим ховається інтерес і гордість від публікації листа (можливо), але понад усе відданість журналу, емоційний зв'язок, [...] який формує цю відданість.

Пошта для газети є також доказом, що вона шукає цього зв'язку і підтримує його, що вона поважає своїх читачів, їхні думки, вважає їхній внесок важливим, корисним доповненням до роботи журналістів» [4, с. 250]. Не є винятком і журнальне видання.

У книзі вибраних статей та оповідань Петра Волиняка «Поговоримо відверто» до списку статей, опублікованих протягом 20 років у часописі «Нові Дні», не ввійшли ті, що вміщені в рубриках «Наше листування», «Читачі пишуть»; у примітці йдеться тільки про їхню значну кількість [103, с. 659].

Рубрики «Наше листування» та «Читачі пишуть» у місячнику «Нові Дні» доводять, що зміст журналу цікавий читачам, має відгомін аудиторії. У 1950 рр. ця рубрика іменувалася по-різному: «З листів до редакції», «Листування редакції», «Листи до редакції», «Слово мають читачі», «Наше листування», «Читачі пишуть». У змісті часопису цей матеріал, як правило, позначається разом з іншими – «Ілюстрації. Листування. Нотатки» (чи «Листування. Інформації. Дописи», «Рецензії. Листування. Дописи», «Рецензії. Листування. Огляди»,

«Рецензії. Бібліографія. Дописи. Листування», «Рецензії. Листування. Дописи. Некрологи», «Некрологи. Листування. Дописи», «Листування. Інформації. Дописи. Бібліографія», «Дописи. Бібліографія. Листування», «Дописи. Рецензії. Бібліографія»).

Із кінця 1959 р. (Ч. 119) та в 1960 р. (Чч. 120–128) рубрика «Читачі пишуть» друкується під закликом «Подвоїмо кількість передплатників журналу до його 10-річчя!». Висновок Петра Волиняка сформульований у статті «Що ж принесла видавництву кампанія за подвоєння передплатників?» [127]. У 1961 р. слоган дещо змінений – «Гуртом розбудовуймо наш журнал» (Чч. 132–134).

До аналізу залучаємо матеріали рубрики «Наше листування» («Читачі пишуть») за 1960 р., оскільки «Нові Дні» вже виходили друком десятиліття і усталилася певна традиція у веденні рубрики.

У ювілейному році в аналізованій рубриці вміщено багато привітань як окремих читачів, так і організацій (відділ СУЖЕРО в Оттаві (1960. Ч. 122. С. 25), відділ СУЖЕРО в Лашині (1960. Ч. 122. С. 27)). Так, відділ СУЖЕРО в Лашині склав «щиру подяку за невтомну працю у висвітленні злочинів московських комуністичних окупантів України.

Дякуємо Вам і за об'єктивне та історично правдиве висвітлення подій з часів визвольних змагань УНРеспубліки та її діячів, а також і за інформації (хоч Ви це робите й не дуже часто) з діяльності уряду УНР в екзилі»; журнал «10 років інформує нас про життя нашого народу в Україні і у вільному світі» (1960. Ч. 122. С. 27).

Від Комітету українців Канади привітав часопис ексекутивний директор В. Кохан (1960. ч. 124. С. 23).

Низка надісланих листів пов'язана з питаннями видання журналу (пожертви коштів, передплата). З-поміж таких текстів вирізняється лист П. Кукурудзи (1960. Ч. 121. С. 27): читач, маючи видавничий досвід, іронізує над поняттям післяплатник, залучаючи до своїх роздумів цитати з американської газети, що збанкрутувала через таких осіб («післяплатник – це страшний розбійник, а душа в нього чорна, як пекельна смола» (1960. Ч. 121. С. 27)).

У багатьох дописах висловлюється вдячність за змістовні матеріали. Так, схвальні відгуки викликали: репортаж Петра Волиняка «Зустріч із людьми з того світу» (1960. Ч. 120. С. 24), матеріал про І. Ле (1960, Ч. 122. С. 26), поезії Л. Первомайського (1960. Ч. 122. С. 26).

Читачі критично сприймають зміст часопису. Так, неповноту матеріалів статті Л. Дражевської «Десять років праці УВАН у США», опублікованої у квітневому номері 1960 р., зауважує А. Шумовський (1960. Ч. 126–127. С. 27–28). Читачі А. Лисий та О. Коновал (1960. Ч. 128. С. 28–29) обговорюють статтю Петра Волиняка «Ювілейна зустріч ОДУМ», вміщену в попередньому числі [129].

У рубриці «Читачі пишуть» червневого номера привертає увагу повністю наведений лист співачки Є. Мозгової-Винниченко (1960. Ч. 125. Червень. С. 28), в якому звинувачено Петра Волиняка в упередженому ставленні до артистів (статті «Вечір-концерт ОДУМ-у» та «Під веселим оборогом» квітневого номера 1960 р.). У відповіді із властивою сатирою редактор часопису аргументовано доводить, що критикував репертуар, а не виконання. Петро Волиняк наголошує, що змістовий чинник є дуже важливим: «Десять літ я писав про це делікатно – ніхто не почув. На одинадцятому році я висловився з усією можливою точністю – почули всі. Дякувати Богові!» (1960. Ч. 125. Червень. С. 29). Підтримку позиції Петра Волиняка щодо відповідальності за репертуар висловив читач С. Мілянський в рубриці «Читачі пишуть» наступного номера (1960. Ч. 126–127. С. 26).

Чимало читачів висловлюють свої поради щодо покращення журналу. С. Левченко пропонує не друкувати листи читачів (1960. Ч. 121. С. 25) та описи еротичних сцен (1960. Ч. 121. С. 26). М. Гірна вважає, що було б добре подавати на сторінках журналу гарно ілюстровані публікації з докняжих часів історії України (1960. Ч. 128. С. 27). Петро Волиняк у відповіді вказав на брак коштів, що унеможливило виконання цієї важливої роботи.

Читач, що заховався за криптонімом Г. Ш., висловив побажання більше представляти на сторінках «Нових Днів» прозові твори; задля цього пропонує друкувати перекладні тексти чи писати й самому редактору («Ваші репортажі цікаві й дотепні і читати їх приємно» (1960. Ч. 128. С. 31)); позитивно згадуються

твори Д. Гуменної (1960. Ч. 128. С. 31). С. Мартюк зауважує малу автуру «Нових Днів», бажаючи бачити на сторінках часопису Юрія Шереха, В. Чапленка та ін. (1960. Ч. 129. С. 32 – зворот прикінцевої титульної сторінки).

Читач Г. Гордієнко висловлює зауваження щодо нового способу друкування першої сторінки титульного аркуша (1960. Ч. 125. С. 30). У відповіді редактор обіцяє з'ясувати думку інших читачів із цього питання.

Читачі місячника обговорюють видавничі задуми Петра Волиняка. Так, І. Халява та М. Зеленська підтримують намір видати вірші М. Ситника (1960. ч. 124. С. 25–26) (див. публікації [81; 86; 315; 445]). Ф. Федоренко (1960. Ч. 120. С. 23) і В. Дробенко (1960. Ч. 130. С. 30) схвально відгукуються про шкільні підручники Петра Волиняка.

Осібнo треба зупинитися на критичних зауваженнях читачів.

С. Парамонов висловлює сподівання, що його зауваги спричиняться до покращення видання. Він вважає, що часопис не є універсальним; на його думку, це літературний місячник, адже наукові статті друкуються рідко: «Це дуже велика прогалина і дуже типова для всіх українських часописів: науку якось оминають. Я сам науковець, але я проти занадто спеціальних наукових тем у часописі типу «Нових Днів». Є загальні проблеми біології, фізики, астрономії, геології і т. д., мимо яких культурний українець пройти не може. Але де він прочитає українською мовою те із згаданих наук, що зараз цікавить кожную культурну людину?

Отже, мені здається, що було б бажане поширити рамки часопису, а коли цього з будь-яких причин не можна зробити, то називати «Нові Дні» тим, чим вони є – літературним часописом» (1960. Ч. 124. С. 23).

На доведення своєї думки С. Парамонов проаналізував зміст Ч. 121 за 1960 р.: 5,5 сторінок займає художня література, «решта – спогади, дискусія про літературу» (1960. Ч. 124. С. 23). Автор листа закидає, що краще надрукувати твори Івана Ле, ніж «оповідати про діяльність Івана Ле» (1960. Ч. 124. С. 24). (Правда, в аналізованому номері подано як раз навпаки: з журналу «Вітчизна» (1959. № 12) передруковано спогади Івана Ле про Ю. Яновського (С. 18–22),

прокоментовані Петром Волиняком (С. 22–24)). С. Парамонов указує на те, що з 5,5 сторінок 2 припадає на поезію, переважно це передрук віршів «підрадянських українських поетів. Часто-густо вони не стільки вартісні самі, скільки інформують, що тепер пишуть ТАМ, себто це служить деяким покажчиком того, як там широко відкритий клапан для дихання неомарксовим повітрям. Показова сама тематика радянських віршів» (1960. Ч. 124. С. 24).

Читач С. Парамонов закидає, що в журналі велика кількість оголошень, зауважуючи при цьому: «Якщо це крок (так я гадаю) до дальшої розбудови журналу, то застереження повинні відпасти. «Нові Дні», мені здається, по десятих роках «випробування» могли б перетворитися в більший і справді універсальний часопис, і думаю, Ви в цьому напрямку знайшли б собі велику підтримку в усіх українців: хліба, духовного хліба ми потребуємо» (1960. Ч. 124. С. 24).

У відповіді Петро Волиняк розкриває складності редакторської роботи в еміграційних умовах: «Не враховуєте лиш одного: щоб дотримати пропорції у матеріалі, та ще й дати такий матеріал, який редактор уважав би добрим і цікавим для своїх читачів, то треба б мати у редакційній течці стало в запасі не менше сотні нових віршів, кілька десятків оповідань, цілу купу статей з різних ділянок науки, з десятків висококваліфікованих авторів «про запас», яким можна кожної хвилини замовити бажану статтю на будь-яку тему... Це мають усі журнали світу, крім наших еміграційних» (1960. Ч. 124. С. 24).

Обґрунтовуючи звертання до текстів радянських авторів, Петро Волиняк зауважує, що оповідання «молодого підрадянського письменника А. Дімарова „Жінка з дитиною”» «мало стільки відгуків читачів, як жодне інше оповідання за 10 літ існування журналу. Я спеціально цікавився, чим саме воно припало до смаку читачам. Виявив, що не тільки тим, що воно грамотно мовно й літературно зроблене, а головне моральною чистотою людських взаємин та яскравим зображенням характерів героїв. Якби я мав змогу мати в кожному числі оповідання, яке б припало так до смаку читачам, то може б я й не ганявся за оголошеннями.

Признаюсь щиро, що якби не оголошення, то журналу давно би не було» (1960. Ч. 124. С. 24).

Редактор часопису пише й про видавничі проблеми: тираж за останні 5–6 років збільшився на 2–3 сотні примірників, вартість друку піднялася вдвічі. «Я прошу читачів одного: дві тисячі платних примірників і тоді я не ходитиму, а літатиму, бо візьму когось на працю (хоч пошту розібрати й випакувати журнал!) і щось платитиму авторам» (1960. Ч. 124. С. 24).

Петро Волиняк не погоджується з думкою С. Парамонова про «Нові Дні» як про літературний місячник.

Сатира, яскрава метафоричність стилю проступає у відповіді Петра Волиняка щодо ідеологічних проблем: «Не згоден з Вами в одному: Ви згадуєте Маркса... В СРСР викинули на смітник не тільки Маркса й Енгельса, а й Леніна. Нічого там іншого, крім огидної російської імперіялістичної диктатури нема. Якщо Ви придивитесь добре, то побачите, що Ленін, присягаючи на Марксову бороду, давно заперечив у практиці його науку... Сталін і Хрущов, присягаючи на Ленінову лисину, давно відмовилися від елементарних засад ленінізму. На жаль, в СРСР добре знають ціну тим усім «теоретикам»!» (1960. Ч. 124. С. 24–25).

Читач М. Белендюк переконаний у тому, що Петро Волиняк журнал для дітей «Соняшник» робить занадто релігійним: «Ви зводите цей корисний журналик (без солодкого патріотичного забарвлення) до певного вужчого засягу, ближчого Вашим почуванням. Моя скромна думка, що релігійні питання є приватною власністю людини, а національні питання власністю нас усіх. Шаную приватні погляди кожної людини [...], але там, де мова про національні інтереси, не сміє бути жодних особистих смаків, уподобань та тенденційности. Тим більше, якщо мова про виховання дітей: не можна їх релігійно виховувати людям, які до цього не покликані – лишімо це священикам, нехай вони їх вчать релігії, а нам треба їх вчити любити рідний край таким, як він є: з різними людьми, вірами й поглядами, якщо вони національно творчі» (1960. Ч. 124. С. 25). У відповіді редактор і видавець часописів «Нові Дні» та «Соняшник» наголошує, що «навчати дітей релігійности треба завжди і всім. Якщо ми здамо це тільки на

священиків, то буде дуже погано. Хочби тому, що вони того зробити не зможуть фізично (не вистачить у них часу і змоги фізичної). Між іншим, знання Нового та Старого Заповіту і навіть церковного уставу ніяк не гарантує релігійності людини» (1960. Ч 124. С. 25).

У травневому числі читачі Н. Литвиненко та І. Близнак, учителі української мови в Українській католицькій парохіяльній Школі ім. св. Юра в Нью-Йорку, спростовують твердження дописувача Ф. Федоренка (1960, Ч. 120. С. 23): «українська мова є обов'язкова в нашій школі від 1951 року.

Навчання її починається з другої класи. У всіх класах – кожного дня 40–45 хвилинна лекція української мови. У вищих класах вивчається граматику, географію та історію України і літературу в об'ємі доступному дитині 10–13 років життя» (1960. Ч. 124. С. 26).

Петро Волиняк закликає розібратися в ситуації, що склалася, бо Ф. Федоренко мав намір допомогти школі. Натомість редактор «Нових Днів» закликає вчителів Н. Литвиненко та І. Близнака ознайомитися з неперіодичним журналом «Де наші діти?» (видання Центрального батьківського комітету у Філадельфії), де «подано жахливі антиукраїнські факти» (1960. Ч. 124. С. 26).

У червневому номері «Нових Днів» у рубриці «Наше листування» вміщено лист письменника П. Карпенка-Криниці до редактора з проханням надрукувати його без жодних змін (1960. Ч. 125. С. 25). Дописувач зауважує, що вже більше десяти років не бере участі в діяльності української еміграції, не читає пресу діаспори. Однак це призвело, припускає П. Карпенко-Криниця, до того, що окремі особи спекулюють його творчістю. З-поміж багатьох прикладів письменник наводить два. Перший стосується втручання в тексти його поезій із тенденційною метою – наблизити до задуму книги «Проміння. Збірка Християнських Поезій» (Торонто; Вінніпег, 1954), упорядкованої В. Остапчуком, за редакцією М. Подворняка. Другий є вираженням редакторсько-коректорського надбальства при передруку його віршів, опублікованих у «Нових Днях» (червень 1958), у журналі Ю. Косача «За Синім Океаном» (1959. Ч. 3; 1960. Ч. 2).

Петро Волиняк не коментує наведених П. Карпенком-Криницею ситуацій, однак сам факт друку його листа свідчить про ставлення редактора «Нових Днів» до такого роду фальсифікацій і втручання в авторський текст.

У наступному номері журналу в рубриці «Читачі пишуть» опублікований лист редактора книги «Проміння. Збірка Християнських Поезій» М. Подворняка, в якому йдеться про те, що видання було здійснене у варіанті, запропонованому упорядником (1960. Ч. 126–127. С. 26–27). У відповіді Петро Волиняк наголосив, що в ситуації, що склалася, треба і вибачення попросити в П. Карпенка-Криниці (адже йдеться про порушення авторського права), і вкласти до кожного примірника книги виправлені тексти його поезій. Принагідно редактор часопису «Нові Дні» розмірковує, що віра вимірюється не кількістю, а втручатися в текст «значить тільки вульгаризувати справу віри в Бога, а це рівнозначне з ширенням безбожництва» (1960. Ч. 126–127. С. 27).

Лист від В. Кохана привідкриває таїну напружених стосунків в емігрантському середовищі. Справа в тому, що в січневому номері Петро Волиняк опублікував «Прилюдний запит президентові КУК-у о. д-рові В. Кушніреві та виконавчому директорові Централі КУК-у В.Коханові» (КУК – Комітет українців Канади. – М. Я.), в якому акцентується на тому, що редактора «Нових Днів» і редактора «Молодої України» Б. Олександрова не було запрошено на пресову конференцію з представниками Централі КУК (Торонто, 4 грудня 1959 р.) [105]. Причину цього Петро Волиняк убачає в протистоянні між вихідцями із західних і східних регіонів України. У листі ж В. Кохана пояснюється людським фактором (1960. Ч. 121. С. 29).

Отже, матеріали рубрик «Читачі пишуть» та «Наше листування» доводять популярність часопису, його зв'язок із читачами. І поради читачів, і полемічні виступи сприяли виробленню оптимальної редакційної політики. Це плідний діалог у пошуку відповідей на актуальні питання.

3.2.1.2. Мовна політика Петра Волиняка

К. Костів наголошував: «Маючи на увазі принцип майстерності й оперативної науковості, кожен журналіст має писати свій журналістський матеріал зразковою українською літературною мовою; дбати, щоб його думки були чіткі, а його виклад яскравий, барвистий і популярний» [185, с. 314].

Як засновник і редактор часопису «Нові Дні», Петро Волиняк приділяв значну увагу лінгвістичним проблемам. Із відстані часу співробітник цього місячника М. Дальний, а протягом 1978–1997 рр. його редактор, зауважував, що під час керівництва Петра Волиняка журнал «був добре редагований» [167]. Треба наголосити, що в доеміграційний період П. Чечет здобув ґрунтовну філологічну освіту – на факультеті східних мов у Середньоазійському державному університеті (Ташкент) та в Українському інституті лінгвістичної освіти, «де тоді викладали Микола Зеров, Михайло Калинович, Максим Рильський, Євген Дробязко, Григорій Сабалдир та інші видатні педагоги» [166, с. 22]. Петро Волиняк мав значний письменницький і редакційно-видавничий досвід.

Журналістська та редакторська робота видавця «Нових Днів» сприяла формуванню професійних принципів журналістики. Усвідомлюючи роль мови періодичних видань, Петро Волиняк був вимогливим не тільки до інформаційної функції часописів (достовірність фактів, логічність і доступність викладу), а й акцентував на відповідальності за лінгвістичну компетентність.

Проблему функціонування української мови в діаспорі проаналізовано в монографії Ю. Жлуктенка «Українська мова на лінгвістичній карті Канади» [190]. У дослідженнях О. Логвиненко [264], І. Сковронської [390] розглянуто лінгвістичні аспекти еміграційної преси. Особливості журналістських помилок з'ясовано в дослідженнях Т. Бондаренко [34], А. Капелюшного [200].

Ще 1948 р. М. Шлемкевич у статті «Орган громадської думки (ідеї до філософії публіцистики)», опублікованій у мюнхенському часописі «Проблеми», в розділі «На еміграції» наголосив: «Незабаром тільки друковане слово стане ланкою, що в'язатиме нас в спільноту духа, тільки друковане слово, себто в першій мірі преса, публіцистика. Вона буде – що так скажемо – нашою

батьківщиною на вигнанні, основою нашої спільноти, що стане тільки спільнотою духових зв'язків» [488, с. 20]. Відповідальність за друковане слово, вимогливість до себе та українських колег по журналістському цеху об'єднує полемічні статті Петра Волиняка; до аналізу залучені статті, опубліковані на шпальтах місячника «Нові Дні» впродовж 1950 рр.

Так, у рубриці «Мовні чудеса...» Петро Волиняк опублікував полемічний допис «Бугайські справи» [67]. Критична увага автора звернена на курйозні випадки слововживання на сторінках вінніпезького часопису «Новий Шлях» (1955. 14 жовт. (Ч. 82)). Зокрема йдеться про підпис до світлини «Сем Вей у Милфорді, Онт., навчив свого дворічного расового бугая бути верхівцем...» та про оголошення, в якому згадуються «жіночі породи» [58]. Наведені автором допису цитати є зразками т. зв. мовних «перлів», що демонструють утрату змістової ясності.

1958 р. у рубриці «З нашої преси» Петро Волиняк надрукував статтю «“Нова канадійська порода свинь...”», назва якої містить цитату з публікації тижневика «Новий Шлях». Сатиричні нотки назви привідкривають критичний дискурс зауваг редактора «Нових Днів». Петро Волиняк нагадує про те, що колись він уже повідомляв про алогічність поняття «бугай-верхівець», використаного в публікації «Нового Шляху». А цього разу йдеться про спотворену форму родового відмінка множини: «замість “свиней” ужито “свинь”» [92]. Цитуючи «“Канадійська порода свинь...”», «Лакомбська порода свинь...», «...стабільну нову породу свинь...» і т. ін., Петро Волиняк скаламбуриє: «Так і хочеться сказати:

– Редакторе, української мови НЕ свинь» [92] (Тут і далі виділення в цитатах належить автору цитати. – М. Я.). І водночас іронічно зауважив: «Але не скажу! Боюсь сказати правду ввічі, бо зараз “націоналістична преса” з усіх континентів накинеться на мене:

– Волиняк сякий-претакый “совет”! Волиняк – галичаножер! Волиняк антисоборник! Бий його! Тю! Га-га-га! Держіть його! В'яжіть його!..

Отож, – як відомий боягуз, – я не осмілюсь сказати “редакторе, української мови не свинь...”, а скажу смиренно й дуже, дуже виховано:

– Редакторе! Голубчику! “Правописний словник” Голоскевича продається в усіх книгарнях і коштує всього-навсього 5 доларів. Заглядати ж у нього треба не тільки читачам, а й редакторам також... Хочби вряди-годи» [92]. У полемічному стилі Петра Волиняка асоціативно прочитується органічне включення заклику М. Рильського «Не бійтесь заглядати у словник» («Мова», 1956).

Петро Волиняк застерігає своїх опонентів: тим, «хто вчився з Матвійчукового букваря і з читанки пані (вибачте – не просто пані, а пані доктор!) Марії Овчаренко» [92], видання Г. Голоскевича навряд чи допоможе. Тому скеровує до навчальних видань (букваря та читанок), ним підготовлених. Очевидно, що для редакторів «Нового Шляху» такий крок неприйнятний, тому радить стати соборниками насправді, взявши хоч одного «східняка» на посаду мовного редактора.

Відповідь редактора «Нових Днів» відкриває ті суперечності, що розмежовували українську громаду в діаспорі не тільки за політичними особливостями, а й за регіональними (йдеться про протистояння емігрантів із різних частин України – галичан і т. зв. «східняків»). Як писав М. Дальний, «прищепили Волинякові ярлик ненависника всіх галичан і давніх петлюрівських емігрантів» [166, с. 24].

Петро Волиняк висловлює подив: «люди, які на кожному кроці величають себе націоналістами і яких я завжди зву “націоналістами” (в лапках), остаточно й безповоротньо втратили відчуття української мови» [92]. Звертаючись до міркування авторитетного проф. І. Огієнка про те, що мова – душа народу, автор допису гостро ставить питання: «...які ж ви націоналісти, як ви втратили національну душу?» [92].

Наостанок, навівши відмінювання в однині та множині іменника “свиня”, Петро Волиняк іронічно зауважив, що «Навіть діти таку “премудрість”

вивчають», і побажав успіхів у навчанні та «в опануванні мистецтва братолюбія» [92].

До речі, читачі відгукнулися на цю гостру статтю Петра Волиняка. Правда, критику редактора «Нових Днів» переважно сприймали як упереджене ставлення до часопису «Новий Шлях», хоча всі схвалили «одвертість і точність вислову» [65]. У відповіді Петро Волиняк спростував ці закиди [65].

Промовисто категорична назва статті Петра Волиняка «Мовні вибрики підривають повагу до нації» [88]. Її поява обумовлена тим, що в науковому кварталнику Торонтського університету проф. Ватсон Кіркконелл зробив огляд українських книжкових видань у Канаді за 1957 р. Автора статті цікавить, «як чужий вчений розцінює наш еміграційний мовний розгартіяш і сваволлю, якої допускаються часто-густо й визначні наші письменники, як, наприклад, Тодось Осьмачка та Іван Багряний, а інші визначні письменники (дозвольте не називати їх імен сьогодні!) взагалі мови не знають і принципово знати не хочуть (мовляв, на те є редактори!)» [88, с. 25]. Петро Волиняк указує, що лінгвістична проблема має ще й регіональний характер, оскільки йдеться про антипатії між виходцями з різних частин України: «Нічого прикидатись: у нас таки ще й сьогодні є дві мови, два правописи, дві церкви, дві столиці, словом – два народи» [88, с. 25]. Із прикрістю автор статті зауважує, що таку закономірність помічають «вдумливі чужі вчені, у тім числі і проф. Ватсон Кіркконелл: він бачить два центри (Київ і Львів), він бачить регіоналізм у мові еміграції і, звичайно, приходить до висновку, що українська літературна мова сьогодні ще не існує. А раз не існує літературна мова, то – висновок напрошується сам – не може бути не тільки літератури, а й окремого якісного літературного твору...» [88, с. 26].

Петро Волиняк наголошує на тому, що норми української літературної мови давно вироблені, «хоч вони, як і в кожному живому організмі, змінюються і удосконалюються», але «сумнів у цьому може бути лиш на еміграції, де кожен “сам собі велосипед”» [88, с. 26]. Роздуми автора статті підтверджуються ненормальною редакційною практикою в діаспорі, коли письменник застерігає не робити жодних змін у його творі; така закономірність призвела до того, що «на

еміграції майже нема виробленого письменника: на кожному з них лежить печать початківства: у літературній формі твору, у мовностилістичному і навіть лексичному складі твору» [88, с. 26]. Петро Волиняк зауважує, що «План до двору» та «Ротонда душогубців» Т. Осьмачки, порівняно із його «Старшим боярином», «є величезним регресом у ділянці форми та мовностилю» [88, с. 26]. Аналогічні спостереження й про «Огненне коло» та «Марусю Богуславку» Івана Багряного в зіставленні з «Тигроловами»: «регрес у композиції й мові очевидний» [88, с. 26]. Висновок очільника «Нових Днів» пояснюється «відсутністю руки доброго літературного редактора» [88, с. 26]. Однак змінити цю ситуацію практично неможливо, оскільки критика класиків – табу; правда, на Івана Багряного «можна “їхати” сміліш, бо на таке “їхання” є вже традиційне благословення “націоналістів” і деяких церков...» [88, с. 26].

Петро Волиняк пригадує ситуацію, яка склалася навколо критики Юрієм Шерехом «Далекого світу» Галини Журби, відсилаючи до публікації в «Нових Днях» (1956. Ч. 77), та навколо критики В. Чапленком «Темноти» У. Самчука (1958. Чч. 102–103). Редактор цього часопису навіть робить висновок, що «критики в умовах України мають більше волі, ніж критики на еміграції» [88, с. 27]. Звичайно, таке зіставлення автора статті не можна розцінювати як об'єктивне, бо українська радянська критика була залежною і від комуністичної ідеології, і від пріоритету російської мови.

Як редактор місячника «Нові Дні», Петро Волиняк пропонує розгорнути аргументовану дискусію на сторінках його видання.

Висновок Петра Волиняка, чия діяльність охоплювала різні сфери (редактор, журналіст, письменник, літературний критик), демонструє об'єктивне бачення проблеми: «Розвиток літератури зумовлюють два чинники: абсолютна свобода письменника і така ж воля критики» [88, с. 27].

Передруковуючи відкритий лист харківського письменника Івана Виргана до редактора столичного журналу «Україна» з київської «Літературної газети», редакція часопису «Нові Дні» подала свій коментар «Боротьба письменників за

добірну мову» [342]. Речення, що починається «Я це знаю...», вказує на авторство очільника видання.

Тут акцентується: «Лист свідчить, що хоч Сталін і вмер, але “діло його живе” – ганебна практика вихолощування української мови й далі продовжується» [342]. Серед форм і способів такої практики наводяться наступні: починаючи від 1933 р. в редакціях України працювали «росіяни, жида чи найогидніші хахли, які навмисне збіднювали мову творів» [342]; часто мовним редакторам у НКВС давали вказівки, відповідно до яких треба було усувати оригінальні вислови українських письменників, замінюючи публіцистичними штампами; редакторів зобов’язували вживати ту форму слова чи словосполучення, яка ближча до норм слововживання російської мови. Інформується, що ці дані – від знайомого редактора київського видавництва «Пролетарська правда».

У коментарі подаються короткі відомості про письменника Івана Виргана і тематично-стильові особливості його оповідання «Василина» («У ньому показано звірства німецьких окупантів над українською людиною, але твір цілком позбавлений рис агітки» [342]).

У підсумку – зіставлення зацікавленості лінгвістичними проблемами українських письменників у материковій Україні та в діаспорі: «Лист свідчить, як наші письменники в окупованій Україні плекають українську мову і як їм це важко робити. На еміграції – повна воля, але мало хто з наших письменників цікавиться такою “дрібницею”, як мова твору – на те, як сказав один “великий” письменник, є редактори...» [342]. Таке порівняння має на меті спонукати українських письменників в еміграції до мовної відповідальності.

Серед шляхів пошуку відповідей на мовні проблеми – листування з читачами. Часопис «Нові Дні» завжди проводив відкриту редакційну політику. У практиці місячника наявне представлення різнопланових дописів – не тільки схвальних, а й критичних. Часто в рубриці «Наше листування» Петро Волиняк сам вів діалог із читачами.

У жовтневому числі 1955 р. представлено лист С. Риндика до проф. В. Чапенка [349] та допис проф. О. Старчука «Правописна справа» [401]. У звертанні до В. Чапенка обговорюється доцільність вживання фемінітивів докторка, посолка, професорка і т. ін. Проф. О. Старчук пропонує схвалити новий правопис; на його думку, в цьому питанні «повинні мати слово наші наукові установи УВАН і НТШ» [401, с. 31]. У дописі «Правописна справа» наголошується, що актуальною є не тільки боротьба проти росіянізмів і полонізмів, а й проти англіцизмів та інших впливів, невластивих українській мові. Випадково вибравши з окремого числа українського часопису, що видається в Канаді, чимало лексичних і стилістичних помилок, проф. О. Старчук ставить питання: «Чому ж редакції часописів, що терплять на хронічну хворобу незнання і недбальства, не наймуть собі освічену людину, щоб виправляла статті дописувачів та самих редакторів?» [401, с. 31]. У відповіді Петро Волиняк наголошує, що варто прямо називати такий часопис, «то може хтось засоромиться, або хоч читачі тієї газети примусять своїх редакторів подумати, що не можна кпити з них» [64]. Як слушно зауважував М. Дальний, «своєю критикою він (Петро Волиняк. – М. Я.) заставляв усіх критикованих думати, перевіряти свої позиції і рухатись вперед» [166, с. 23].

Петро Волиняк, дбаючи про правописні та мовностилістичні норми, допомагав, як наголошував, міркуючи про завдання журналістики, М. Шлемкевич, «привернути слову його достойність, достойність шляхетного матеріалу, в якому об'являється правда, а не матеріалу, з якого тчуть завіси туману для людської думки!» [487, с. 145].

Отже, полемічні публікації Петра Волиняка, присвячені лінгвістичним проблемам, є науково обґрунтованими. Як відомо, розквіт критики мови періодичних видань припадає на 50 рр. ХХ ст. [48, с. 315], і різножанрові тексти Петра Волиняка є в цьому плані яскравим свідченням цієї закономірності.

У контексті поставленої проблеми доречно звернутися й до інших дискусійних матеріалів лінгвістичного характеру місячника «Нові Дні». Так, Г. Наконечна в березневому числі 1955 р. представила статтю «В обороні

“галицизмів”» [293]. Редакція часопису опублікувала її із приміткою про те, що друкується з метою обговорення. Авторка переконана, що кожна мова відображає специфіку певної спільноти. Оскільки високий писемний стиль мови Київської Русі, який мав і розмовний варіант мови вищих суспільних верств, відрізнявся від живої народної мови, то «ця мова не була витвором українського духа, вона була принесена з св. Письмом» [293, с. 23]. Згодом відбудеться асиміляція з народною мовою, однак занепаде державна самостійність і культура й залишиться тільки варіант «язичія».

Простежуючи історію формування української мови, Г. Наконечна зауважила її суспільний характер, а також роль окремих особистостей. Авторка переконана в тому, що історичні обставини формували ментальність народу. Незважаючи на відсутність політичного державницького життя, «геній української народної мови об’єднує територіально розшматовану спільноту і стремить до вирізнення й єдності культурного життя» [293, с. 23]. Через заборону українського друкованого слова в Російській імперії в XIX ст. розвиток книжної мови реалізується в Галичині. Зокрема йдеться про становлення наукової термінології.

Події 1917 р. сприяли розвитку української мови. Однак «червоний узурпатор ліквідує впорядників української літературної мови і перехвачує у свої руки регуляцію мовного річища. І тепер сходяться в нім потоки не з української землі, а з московської» [293, с. 23]. Авторка статті зауважує, що лексичний склад художніх творів доби Відродження, наукових праць і словників ВАН містять чималий відсоток «галицизмів». Цей живий мовний обмін буде припинено політичними кордонами.

Г. Наконечна вважає, що сучасний поневолений стан українських земель породив мовну уніфікацію. Втрата регіональних особливостей розцінюється як позитив, на відміну від насадження російськомовної термінології та мовної норми, скерованої на близькість із російською.

У статті Г. Наконечної наголошується, що для української еміграції постало проблемне питання: «Чи крокувати з сучасною Україною (в обох значеннях) і

переймати за інерцією, і з фальшивого розуміння мовної єдності, всі накинени нам русизми, тільки тому, щоб всі користувалися точно тим самим засобом слів, тими самими формами й зворотами? Чи зберігати, хоч і регіональний, але свій, український, лексичний скарб, вживати далі кличної форми та інших народніх форм, що їх тепер усунуто з граматики української мови? Це стосується головно до так званих “галицизмів”, лексичних дублетів, що належали ще три десятки тому літ до фонду спільної нам мови, яких однак Москва позбавила сьогодні права громадянства за їх “буржуазний націоналізм”, за їх “петлюрівщину”, тобто за їх український дух» [293, с. 23]. Ці протилежні позиції мають своїх прихильників та опонентів. Так, «синхроністи» вважають, що оскільки українська літературна мова сформувалася на основі середньонаддніпрянських діалектів, тому колгоспниця центральної України, «а власне її російський наставник» [293, с. 23] має вирішувати лексичний склад української мови. «Діахроністи» ж переконані в тому, що процес формування української літературної мови у своїй основі закінчився, тому «в дальшому її розвитку повинні брати участь всі члени української спільноти, керуючися в першу чергу не регіональними амбіціями, а тими здобутками, які яка група вкладає в скарбницю української мови» [293, с. 23], а запровадження росіянізмів «означало б просто патологічне самокаліцтво» [293, с. 24].

Отже, якою ж повинна бути мова української еміграції? Усвідомлювати те, що літературна мова має об'єднати українців усіх континентів, чи прищеплювати росіянізми заради того, щоб «“крокувати” з батьківщиною» [293, с. 24]. Таким проблемним питанням закінчується стаття Г. Наконечної. Статтею «Чи є що обороняти?» В. Чапленко відповів на ці запитання у серпневому числі «Нових Днів» за 1955 р. [461].

В. Чапленко не заперечує наявності русифікаційного тиску на українську мову в материковій Україні, свідченням чого є творчість О. Гончара. Але водночас «в Рильського, Бажана, Яновського мова класично-українська» [461]. Автор відповіді вказує і на те, що вживати кличну форму та «будувати фрази по-українському» в радянській Україні ніхто не забороняє.

Автор статті «Чи є що обороняти?» наголосив, що Г. Наконечна зовсім оминула проблему мови української еміграції, зокрема періодичних видань. Він констатує, що «тепер навіть газета “Українські вісті”, видавана передніше доброю мовою, аж рябіє такими росіянізмами, яких, наприклад, у “Радянській Україні” ніколи не знайдете» [461]. На жаль, «староємігрантські видання типу “Америки” чи “Свободи”» містять чимало граматичних, стилістичних, логічних помилок. Навівши чимало таких прикладів, В. Чапленко ставить питання, звертаючись до Г. Наконечної: «Чи таку мову маємо обороняти?» [461]. Боротись із русифікацією української мови в радянській Україні треба вищою мовною культурою в еміграції. Однак не тільки газетна періодика, а й книги приватних видавництв, наукових установ не демонструють високу мовну культуру.

Треба наголосити, що редактор і видавець «Нових Днів» приділяв значну увагу лінгвістичним проблемам, про що свідчать також і публікації співробітників (В. Сварога [374], В. Чапленка [462]), і передруки таких матеріалів із радянської періодики [150; 187; 188; 453]. У часописі друкувалися рецензії на мовознавчі праці, зокрема на «Нарис сучасної української літературної мови» Ю. Шереха (Мюнхен, 1954) [306; 364]. На сторінках часопису протягом 1950 рр. рекламувалися «Український літературний наголос» (Вінніпег, 1952) митрополита Іларіона (1952. Ч. 35, С. 32) та «Українська літературна мова, її виникнення й розвиток» (Нью-Йорк, 1955) В. Чапленка (1956. Ч. 81. С. 21; Ч. 82, С. 33).

Отже, Петро Волиняк як редактор місячника «Нові Дні» вболівав за високу мовну культуру видання (рубрики «Мовні чудеса...», «З нашої преси», «Наше листування»; публікації мовознавчих розвідок; передруки; рецензії та реклама лінгвістичних праць).

3.2.1.3. Реклама

Відповідно до суті та мети традиційно розрізняють комерційну, соціальну та політичну реклами, кожна з яких виконує інформаційну функцію, впливаючи на соціально-економічні та культурні аспекти суспільства. Реклама як соціальне явище є елементом масової культури, адже повідомляє не тільки про тенденції

економічного розвитку суспільства чи про існуючі індивідуальні потреби, а й про соціокультурні процеси, що характеризують соціум. Останній аспект є особливо важливим в умовах інтеграції українців як нацменшини в Канаді. Соціальна мобільність, культурне та громадське життя, стандарти життя, моделі поведінки та суспільні стереотипи значною мірою сформовані рекламою.

«Нові Дні», «як і більшість українських канадських видань, – зауважує М. Боровик, – поміщує торговельні оголошення» [36, с. 221]. Йдеться про комерційну рекламу, якій надається перевага з огляду на фінансовий прибуток для часопису як посередника між рекламодавцями і споживачами. Презентуючи стандарти матеріального життя, такого типу оголошення враховують бажання впевненості та стабільності широкої аудиторії, соціальні стереотипи. Комерційна реклама виконує ці ситуативні завдання, формує переконання потенційних покупців, споживачів товарів і послуг, тобто є засобом спонукання до фінансової дії, отже, доводить свій споживчий характер. Психолог Е. Фромм підкреслює: «Реклама апелює не до розуму, а до почуття; як будь-яке гіпнотичне навіювання, вона намагається впливати на свої об'єкти емоційно, щоб змусити їх підкоритися інтелектуально» [446, с. 75].

Комерційна реклама – одна з найдавніших, і закономірно, що саме економічний складник є визначальним у тому, наскільки часто такого типу тексти розміщуються в журналі. Інформаційна, економічна, просвітницька, соціальна та естетична функції комерційної реклами на сторінках «Нових Днів» часто об'єднані національним аспектом, адже популяризуються товари й послуги, які пропонують переважно підприємці українського походження, та й з огляду на читацьку аудиторію місячника потенційними споживачами теж очікується аналогічна національна частина суспільства. Подекуди в рекламних текстах навіть наголошується на національному чиннику: «ROGERS DAIRY Ltd. МОЛОКО І МОЛОЧНІ ПЕРЕТВОРИ. СПОЖИВАЙТЕ ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ» (1960. Ч. 128. с. 1 та ін.); «ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА Future Fuel Oil Ltd. & Service Station» (1963. Ч. 167. С. 20 та ін.); «W. WALTER HRYNYK. Хотите купить або продати готель,

фарму, дім, підприємство, то звертайтеся з повним довір'ям до української фірми» (1967. Ч. 214. Зворот прикінцевої титульної сторінки та ін.).

Закономірно, що назви комерційних закладів – англійською мовою, а їхні функціональні особливості пояснено в журналі українською, зокрема: «THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU полагоджує справи всіх родів подорожі в Канаді, Америці та в цілому світі» (1963. Ч. 160. С. 9 та ін.); «JOSEPH J. RAJCA FURS. Кушнірська робітня» (1963. Ч. 160. С. 12 та ін.); «DNIPRO Fuel Oil Ltd. Безплатно чистимо фортнеси і даємо безплатну цілорічну обслугову печей усім нашим відборцям опалової оливи» (1960. Ч. 128. С. 8 та ін.); «MODERN HEATING. Опалення» (1960. Ч. 128. С. 16 та ін.); «Watson's. CRISS X CROSS. КОРОТКІ ПІДШТАНЦІ для ЧОЛОВІКІВ ТА ХЛОПЦІВ» (1960. Ч. 128. С. 20 та ін.); «Penmans. СПІДНЯ БІЛИЗНА “95”» (1960. Ч. 128. С. 26 та ін.); «Penmans. БІЛИЗНА “71”» (1960. Ч. 129. С. 26 та ін.). Рекламу «ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА. BURLACOFF'S FURNITURE» (1960. Ч. 128. С. 31 та ін.) супроводжується таким коментарем: «Читачам “Нових Днів” – спеціальна увага і знижка».

У рекламних текстах акцентується на перевазі пропонованих товарів чи послуг, тобто аргументується той чи інший вибір: «Penmans. СПІДНЯ БІЛИЗНА “95”. Служить довгі роки і тому оплачується купити “95” Пенменс найвищої якості спідню білизну з найкращої тканини, що гарантує більшу охорону й тепло. Майже 90 літ досвіду запевняють вам відповідний вибір... досконалу охорону. Зроблені так, що видержують навіть найчастіше прання [...]. СЛАВНІ ВІД 1868» (1960. Ч. 128. Вересень. С. 26 та ін.); «ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ. Найшвидша і найдешевша в Торонті» (1961. Ч. 136. С. 19 та ін.); «Penmans. Робочі скарпетки. ЗМІЩЕНІ НЕЙЛОНОМ НА П'ЯТАХ І ПАЛЬЦЯХ ЩО ТРИВКІШІ ЗА ІНШІ» (1960. Ч. 128. С. 19 та ін.); «ALPHA FURNITURE Co. Ltd. Великий вибір меблів до спалень, їдалень, кухонь, віталень, а також килими, лампи, столики» (1969. Ч. 232. С. 26 та ін.) та ін. Історичний складник в аргументації («Майже 90 літ досвіду запевняють вам відповідний вибір... досконалу охорону», «СЛАВНІ ВІД 1868»), а також акцент на досвіді таких покупок, що сформував

певну модель поведінки споживачів, підкреслюють комерційний успіх торгової марки.

Наведені рекламні оголошення розміщені в рамці прямокутної форми, що дозволяє відразу сприйняти візуально цю інформацію з-поміж текстових матеріалів. Як правило, вони розміщені внизу сторінки і займають її $1/8 - 1/2$ або ж у формі колонки скраю сторінки 2–3 рекламні тексти. Із другої половини 1960 рр. Петро Волиняк практикує відводити для реклами окрему сторінку.

У кінці 1960 рр. у часописі з'являється реклама алкогольних напоїв, при чому простежується збільшення обсягу її розміщення на сторінці видання. Напр., «ACADIAN FOUR SEASONS Canadian Whisky. Добра на кожен пору року» (1968. Ч. 222–223. Зворот прикінцевої титульної сторінки та ін.); «КУПУЙТЕ ДЕЛЮКС. ACADIAN CZARINA VODKA» (1968. Ч. 226. Зворот прикінцевої титульної сторінки та ін.); «ACADIAN. Що найкраще у склянці? Канадська родина добрих напоїв» (1969. Ч. 234–235. С. 22 та ін.). Ці рекламні тексти супроводжуються зображенням продукції.

Рекламний характер має інформаційне повідомлення «ПРИЗНАЧЕННЯ У ФІРМИ ГУДЕРГАМ І ВОРТС ЛІМІТЕД» (1960. Ч. 129. Жовтень. С. 32 та ін.) про призначення торонтським представником організації А. Запаринюка; текст супроводжується світлиною цієї особи. Згодом у часописі рекламуються послуги організацій різного роду святкувань, які може забезпечити А. Запаринюк; ефективності реклами сприяє розміщення портрета: такий маркетинговий хід формує довіру споживачів (1960. Ч. 131. С. 32 та ін.).

Постійно на окремій сторінці розміщував редактор «Нових Днів» рекламу магазину «UKRAINSKA KNYHA» із зазначенням адреси: «Найновіші цікаві книжки з України продає “Українська книга”» (1960. Ч. 128. С. 18 та ін.); «Нові платівки української музики» (1960. Ч. 129. С. 21 та ін.); «Книга для всіх і про все» (реклама «Української радянської енциклопедії») (1960. Ч. 130. С. 31 та ін.); «Нові платівки української музики» (1960. Ч. 130. Прикінцева титульна сторінка та ін.); «Нове!» (1963. Ч. 160. С. 10 та ін.), «Вишивки з України» (1963. Ч. 161. С. 32 та ін.), «Нові вироби Львівської кераміко-скульптурної фабрики в Україні»

(1963. Ч. 167. С. 32 та ін.) і т. ін. Часто на одній сторінці представлені різні товари цього магазину, напр., у травневому числі «Нових Днів» за 1961 р. (Ч. 136) на третій сторінці обкладинки подані наступні тексти. «До століття з дня смерти Т. Шевченка. Статуетка 4 цілі заввишки, спеціально виготовлена до століття з дня смерти Кобзаря України.

Зроблена з органічного скла, білого кольору, дуже тривкий матеріал – при падінні не б'ється.

Ціна: 1. Доляр, при замовленні поштою додайте 10 центів на поштову пересилку.

При замовленні 10 штук чи більше – поштова пересилка за наш рахунок». Це рекламне оголошення супроводжується світлиною погруддя Т. Шевченка. «Найкраща граматики української мови (Фонетика, морфологія, синтаксис, орфографія, пунктуація) для англомовних канадців, що хочуть вивчати українську мову. Автори: А. П. Метушевський, Р. Г. Звятковська.

Граматики написана англійською мовою (теоретична частина), граматичні терміни подані двома мовами, завдання і вправи побудовані на уривках з творів класиків та сучасних українських письменників.

В кінці книжки подано короткий українсько-англійський словничок.

Книжка видана в Києві (в-во “Радянська Школа”), 1961 р. в твердій оправі (синій коленкор), стор. 212.

Ціна: 1. 00 дол., на поштову пересилку – 10 центів додатково.

При замовленні 10 прим. і більше поштова пересилка за наш рахунок». Поруч із цим рекламним текстом розміщене фото «Підручник UKRAINIAN GRAMMAR». На цій же сторінці – і рекламне повідомлення «Дуже обмежена кількість Шевченкового “ЗАПОВІТУ” в перекладі 44 мовами світу. Чепурно зроблена книжка, видання Академії Наук УРСР, ціна 35 центів (разом з пересилкою)» (1961. Ч. 136. Травень. Зворот прикінцевлі титульної сторінки та ін.).

Саме за рекламу магазину «UKRAINSKA KNYHA», що займався продажем товарів із радянської України, українські еміграційні часописи (зокрема «Гомін

України)), окремі читачі «Нових Днів» докоряли Петру Волинякові у співпраці з комуністичним режимом. Редактор місячника закликав своїх читачів самим відповісти на питання, «чи приймати оголошення “УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ”?» [109, с. 18]. Згодом були оприлюднені результати опитування, відповідно до яких абсолютна більшість (80 %) висловилося за розміщення торговельних оголошень магазину «UKRAINSKA KNYHA» [62].

Осібнo – про саморекламу. Закономірно, що Петро Волиняк як власник видавництва «Нові Дні» популяризує на сторінках однойменного періодичного видання свою книжкову та журнальну продукцію. Йдеться про оправлені річники журналів «Соняшник» і «Нові Дні», а також про книги, інформація про які часто об'єднана в тематичні блоки. Напр., «Шкільні підручники. Замовляти в “Нових Днях”. Школам і книгарням та церковним громадам – знижка» (1960. Ч. 128. С. 9 та ін.); «Шкільні підручники для всіх клас українських шкіл на еміграції» (1963. Ч. 167. С. 10 та ін.); «Оправлені річники журналів “Нові Дні”. Замовляти в «Нових Днях». (1960. Ч. 129. С. 12 та ін.); «Маємо такі дитячі видання: Тарас Шевченко – Вірші. Райдуга – збірка для дітей молодшого віку. М. Трублаїні – Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку. “Сонечко й хмаринка” – збірка для дітей молодшого віку “Рукавичка”» (1960. Ч. 128. С. 31 та ін.).

На сторінках «Нових Днів» Петро Волиняк намагався порятувати своє ще одне дітище – ілюстрований місячник для дітей «Соняшник»: «Приймається передплата на дитячий місячний журнал “Соняшник”» (1960. Ч. 129. С. 18 та ін.). Пропонуючи оправлені річники цього часопису, редактор видання наводить переконливі й логічні аргументи: «“Соняшник”. Два річники в одній книжці (роки 1956–1957). Купіть для Вашої дитини річник “Соняшника” – матимете найкращу дитячу книжку з різноманітним матеріалом, з багатьма ілюстраціями, чимало з яких виконані у двох кольорах, написана гарною мовою, сучасним правописом. Річник “Соняшника” позбавить клопоту – “Що дати почитати дитині?..”» (1960. Ч. 129. С. 12 та ін.); «Гарний подарунок дітям на різдвяні свята. Чотири річники “СОНЯШНИКА”» (1960. Ч. 131. Грудень. С. 17 та ін.). Вже після того, як ілюстрований місячник для дітей «Соняшник» припинив існування, Петро

Волиняк продовжував рекламувати це видання: «Гарний подарунок дітям “Соняшник”. Шість річників» (1963. Ч. 160. С. 2 та ін.).

Закономірно, що книжкова продукція видавництва «Нові Дні» активно рекламувалася на сторінках однойменного часопису. У таких рекламних текстах використовуються звертання (напр., «До всіх наших читачів»: «Повідомляємо, що наш “Буквар” вийшов десятим виданням» (1965. Ч. 188. С. 32)), вигук («Увага! Перевидання у видавництві “Нові Дні”. О. Синявський “НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ”» (1960. Ч. 130. С. 30)) чи наказові форми («Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, “Уваги до сучасної української літературної мови”.

2. “Новий обрій”, ч. 2, альманах.

Обидві книжки замовляти в “Нових Днях”». (1963. Ч. 161. С. 10; 1963. Ч. 167. С. 30). Треба зауважити, що альманах «Новий обрій» (1960. Ч. 2) був виданий у видавництві «Ластівка» (Мельбурн, Австралія) за ред. Д. Чуба (псевдонім Д. Нитченка).

Простежуються випадки, коли Петро Волиняк на сторінках місячника «Нові Дні» проводить попередню інформаційну роботу, готуючи читачів до появи нової книжкової продукції. Напр., «Увага! Уже друкується друга частина граматики української мови: Дмитро Кислиця. Синтакса української мови. Школам і книгарням – знижка. Замовляти в “Нових Днях” (1963. Ч. 161. С. 30; 1963. Ч. 162 / 163. С. 20).

Особлива рекламна кампанія розгорнулась у зв’язку з виданням роману О. Гончара «Собор». Текст відразу ж після появи в радянській Україні 1968 р. на сторінках журналу «Вітчизна» й окремими книгами у видавництвах «Дніпро» та «Радянський письменник» зазнав за невеликим винятком (М. Малиновська, Л. Новиченко, І. Сірак, С. Шаховський) огульної критики за зображення аморальності вчинків радянської людини праці. Насамперед Петро Волиняк інформує: «У найближчий час у видавництві “Нові Дні» вийде роман Олеся Гончара “Собор”. Ціну повідомимо пізніше» (1968. Ч. 221. С. 26). Коли ж книга побачила світ, редактор часопису під псевдонімом П. Вол. публікує статтю «Як

появилось еміграційне видання “Собору”» (1968. Ч. 222/223. С. 21–23); у цьому ж числі – і реклама: «У нашому видавництві вийшло нове видання “Собору”» (1968. Ч. 222/223. С. 23; аналогічно: 1968. Ч. 224/225. С. 30 та ін.). Наступного року рекламний текст дещо змінено: «У нашому видавництві вийшов новий роман Олеся Гончара “Собор”» (1969. Ч. 231. С. 17 та ін.).

Реклама «Перевидання праці Олени Курило» (1960. Ч. 129. С. 30) має тільки інформативний характер. Згодом у рубриці «Огляд преси» представлено «Перші пресові відгуки на “Уваги...” О. Курило». (1960. Ч. 131. С. 29), що дає можливість читачам скласти конкретне уявлення про це лінгвістичне дослідження.

Взагалі рекламі книжкової продукції приділено багато уваги, і, до речі, не всі рекламовані видання вийшли друком у видавництві «Нові Дні»: «Докія Гуменна. Книга оповідань “Жадоба”» (1960. Ч. 129. С. 30); «Щойно появився вперше роман Леоніда Мосендза “Останній пророк”» (1960. Ч. 129. С. 31); «Нова книжка. Павло Степ. “Б Р А Т И”: віршована казка» (1960. Ч. 130. С. 24; 1960. Ч. 131. С. 9); «Книжки Івана Манила» (1960. Ч. 131. Зворот титульної сторінки); «Уже вийшла з друку нова книжка В. Чапленка – повість “УКРАЇНЦІ”» (1960. Ч. 131. Зворот прикінцевої титульної сторінки та ін.); «Новий випуск видавництва Юліана Середяка в Аргентині. Анатоль Галан “Невигадане”» (1968. Ч. 221. Зворот титульної сторінки); «Вийшов з друку новий роман з життя сучасної України “Грань”» (1969. Ч. 232. Зворот титульної сторінки); «Замовте собі нову книжку поезій: Віра Ворскло “Листи без адреси”» (1969. Ч. 233. С. 10 та ін.); «Об’єднання Українських Письменників “Слово”. Докія Гуменна. “Золотий плуг”. Роман» (1969. Ч. 237. С. 22 та ін.); «“Утрачений ранок”. Роман. Вже вийшов з друку під цією назвою найновіший твір З. Дончука» (1969. Ч. 237. С. 20 та ін.) і т. ін.

Подекуди у часописі рекламуються українські часописи («Журнал “МОЛОДА УКРАЇНА” незабаром відзначатиме 10-ту річницю свого існування» (1960. Ч. 129. С. 29)) та книгарня («Книгаря “АРКА” (1967. Ч. 214. С. 23).

Трапляється прихована реклама передплати: «Якщо ви хочете зробити комусь різдвяний подарунок, який би пам’ятався цілий рік, то найкращим з таких подарунків буде передплата на «Нові Дні» (1963. Ч. 167. С. 29).

Саморекламного характеру є також такі повідомлення редакції, як: «Нових передплатників приєднали. На розбудову журналу жертвували» (1960. Ч. 128. Друга сторінка титульного аркуша та ін.); «Нових передплатників приєднали» (1963. Ч. 167. Зворот титульної сторінки); звертання «До всіх читачів» (1960. Ч. 131. С. 25 та ін.). Слоган «Подвоїмо кількість передплатників журналу до його 10-річчя!» актуалізує матеріали рубрики «Читачі пишуть» (1960. Ч. 128. С. 27–31).

Сфери культури дозвілля стосуються рекламні оголошення про плановані фільми, концерти: «“Сон” за Шевченком у Канаді» (1969. Ч. 231. С. 32); «Кінотеатр “Брайтон”. З 1-го травня 1969 р. висвітлюється великий художній фільм виробництва Київської Кіностудії ім. Ол. Довженка “Сон” (За Тарасом Шевченком)» (1969. Ч. 231. Зворот прикінцевої титульної сторінки); «Андрій Кикоть і тріо бандуристок виступлять у Торонті 20 й 21 листопада 1969 року в залі Масей Гол» (1969. Ч. 237. С. 23).

Реклама банківських послуг у «Нових Днях» не належить до активно представлених. Однак місце розташування в журналі, розміщення на сторінці (від 5/6 сторінки до усієї сторінки), великий розмір шрифту, написання слів великими літерами – все це візуально привертає увагу читача як потенційного споживача банківських послуг: «ОСЬ ТРИ ВАЖЛИВІ ПРИЧИНИ ЧОМУ ДЛЯ ВАС БУДЕ КОРИСНО ВІДНОВИТИ І ПЕРЕДЕКОРУВАТИ ВАШ ДІМ ТЕПЕР!» (1965. Ч. 181. С. 7). Уся сторінка присвячена рекламі банківських бондів (облігацій): «КУПУЙТЕ CANADA SAVINGS BONDS [...]. ЦЕ ЧУДОВИЙ СПОСІБ ОЩАДЖЕННЯ» (1965. Ч. 189. С. 28 та ін.); «ПОДВОЙТЕ ВАШІ ГРОШІ ЧЕРЕЗ CANADA SAVINGS BONDS [...]. КУПІТЬ ЩЕ СЬОГОДНІ – НА МІСЦІ ВАШОЇ ПРАЦІ, В БАНКУ, АБО В БЮРО ІНВЕСТИЦІЙ» (1967. Ч. 213. Прикінцева титульна сторінка); «CANADA SAVINGS BONDS. Подвоїть свої гроші впродовж дев'яток років. 8 % пересічних річних відсотків від зрілості» (1969. Ч. 237. Прикінцева титульна сторінка).

Соціальна реклама в місячнику «Нові Дні» – важливий складник українського видання в Канаді. Адже значна частина соціальної реклами має на меті оптимізувати та інтенсифікувати інтеграцію вихідців із України в нове

суспільство. Окрім суто рекламних текстів, цій меті підпорядковано низку публікацій, зокрема: Елен Л. Ферклоу «Нові іміграційні правила» (1962. Ч. 146. С. 7–10); Елен Л. Ферклоу «Уникайте бути експлуатованими» (1962. Ч. 146. С. 11).

Такі рекламні оголошення займають всю сторінку, часто вони об'єднані спільною назвою «Одна із серії нотаток про провінційні закони, які цікавлять, або стосуються нових канадців»: «Одна із серії нотаток про провінційні закони, які цікавлять, або стосуються нових канадців. Можливості освіти доступні новим канадцям» (1960. Ч. 129. Зворот прикінцевої титульної сторінки); «Новоприбулі... Пізнайте мову ваших нових приятелів» (1960. Ч. 129. Прикінцева титульна сторінка); «Одна із серії нотаток про провінційні закони, які цікавлять, або стосуються нових канадців. Харитативні допомоги доступні новим канадцям» (1960. Ч. 130. С. 28); «Пізнайте свої права. Законно прийняті імігранти втішаються такими самими правами, як і всі інші канадійські робітники» (1960. Ч. 130); «Одна із серії нотаток про провінційні закони, які цікавлять, або стосуються нових канадців. Закони в Онтаріо» (1960. Ч. 128. Четверта сторінка титульного аркуша); «Одна із серії нотаток про провінційні закони, які цікавлять, або стосуються нових канадців. Сільськогосподарські закони для вашої охорони» (1960. Ч. 131. Зворот прикінцевої титульної сторінки); «Чому ви повинні стати канадським громадянином? (1960. Ч. 131. Прикінцева титульна сторінка); «Починаючи від 30 червня 1968 р. важливі зміни у забезпеченні від безробіття. UNEMPLOYMENT INSURANCE COMMISSION» (1968. Ч. 221. С. 15); «Канадійський уряд. «Для нас Канада добра!» (1969. Ч. 229 С. 30); «Від Департаменту Праці напрямний проект щодо прав людини» (1969. Ч. 238. С. 27) і т. ін.

Соціальна реклама має очікуваний комерційний ефект. Йдеться зокрема про підтримку місцевого виробництва: «60, 000 нових робіт. Ми, канадці, купуємо імпортованих товарів по \$ 235 на особу річно. Якщоб кожний з нас відложив з тої суми \$ 100 на закуп товарів канадського виробу, це в Онтаріо створило б 60. 000 нових місць праці» (1963. Ч. 162 / 163. С. 32).

Окремий аспект соціальної реклами – популяризація здорового способу життя: «Спитайте вашого лікаря чи аптекаря» (1960. Ч. 128. С. 20 та ін.); «Жертвуйте на фонд поборювання недуг серця!» (1966. Ч. 193. С. 30). За матеріалами преси Петро Волиняк готував науково-популярні замітки: «Смажене м'ясо – шкідливе» (1969. Ч. 231. С. 32); «Страх і діабет» (1969. Ч. 238. С. 28) і т. ін.

Зберегти національну ідентичність на чужині закликає українських читачів реклама Шевченківської фундації: «Шевченківська фундація – це наша майбутність у Канаді» (1968. Ч. 218. С. 21 та ін.). Така ж мета об'єднує численні інформаційні повідомлення, які мають рекламний характер, про діяльність культурно-мистецького товариства «Козуб» (Торонто): «Козубівська зустріч Нового року» (1960. Ч. 130. С. 9 та ін.); «Із діяльності “Козуба”». (1962. Ч. 146. С. 32); «З козубівських п'ятниць» (1960. Ч. 130. С. 26–27); «З вечорів “Козубу”» (1961. Ч. 136. С. 32); «Чергові п'ятниці “Козубу”» (1961. Ч. 136. С. 32) і т. ін.

Закономірно, що політична реклама активізується напередодні виборів, маючи на меті створити позитивний імідж політика, сформувані стійке позитивне ставлення до планованої події. На думку І. Шовкуна, політична реклама – це форма політичної комунікації в умовах вибору, що здійснює адресний вплив на групи людей та електоральні групи. Вона відображає суть політичної платформи певних політичних сил [489, с. 116]. Ілюстрацією слугують такі рекламні тексти, як: П. Волиняк, «Міські вибори» (1960. Ч. 130. Зворот титульної сторінки. С. 32); «LAMPORТ, Allan A. НА ВАШОГО ГОЛОВУ ТОРОНТА ПЕРЕВИБЕРІТЬ ЛЕМПОРТА» (1960. Ч. 130. С. 32); «Мін. І. Яремко кандидує у Белвудс» (1963. Ч. 160. Зворот прикінцевої титульної сторінки); «Андрю Брувин – кандидат НДПартії в окрузі Грінвуд» (1962. Ч. 148. С. 32); «Волтер Ґордон – ліберальний кандидат в окрузі Давенпорт» (1962. Ч. 148. С. 32); «Увага! Громадське віче. «Українці й нова партія» (1961. Ч. 136. Друга сторінка титульного аркуша); у рубриці «Українці й нова партія» стаття Кен Брайдена «Ще раз про програму Нової Партії» (1961. Ч. 136. С. 27–28) і т. ін. Інформування про місцеві політичні

новини в рубриці «З місцевого життя» також мають рекламний характер: «Зміни й доповнення в провінційному уряді Онтаріо» (1960. Ч. 131. С. 28).

Зовнішня політична ситуація в період холодної війни знаходить відгомін і на сторінках часопису «Нові Дні». Так, на першій сторінці обкладинки жовтневого числа за 1960 р. вміщена світлина з таким підписом: «Високодостойний Джон Діфенбейкер – голова уряду Канади, передовий борець за волю людини й народів, що на генеральній асамблеї ОН, 26 вересня 1960 року перший відважно підняв щит і пішов у протинаступ на провідника російського комуністичного імперіялізму Микиту Хрущова» (1960. Ч. 129. Титульна сторінка). У цьому ж номері представлена публікація «Голова уряду Канади зробив перший удар по Хрущову» (1960. Ч. 129. Зворот титульної сторінки. С. 32).

Значну роль у політичній рекламі журналу «Нові Дні» відіграє національний аспект. Йдеться про рекламу «Українського Робітничого Союзу» («Вступайте в члени Українського Робітничого Союзу» (1968. Ч. 221. Зворот титульної сторінки та ін.); про рекламні інформування діяльності СУЖЕРО, ОДУМу (ОДУМ – Об'єднання демократичної української молоді) та УНСоюзу (Українського Народного Союзу) (Волиняк П. Ювілейні з'їзди СУЖЕРО та ОДУМу (1960. Ч. 130. С. 18–19); Чапленко В. Прем'єр Канади вітає з'їзд СУЖЕРО (1960. Ч. 130. С. 20); Вол. П. 50-ліття УНСоюзу (1960. Ч. 131. С. 31–32) та ін.).

Отже, на сторінках часопису «Нові Дні» наявні всі типи реклами. Кількісно переважає комерційна реклама. Значну роль відіграла соціальна реклама, орієнтована на українців, яких очікують складні інтеграційні процеси в Канаді. Політична реклама представлена найменше.

У рекламі переважає вербальний складник, роль світлин і малюнків незначна. Шаблонність рекламного гасла та загалом тексту, нагадування, емоційний чинник, використання такого маркетингового ходу, як підготовка споживача до появи товару на ринку, – до таких стандартів вдається редактор журналу.

3.2.2. Архітектоніка ілюстрованого місячника для дітей «Соняшник»

І. Кедрин у доповіді, виголошеній «на зустрічі Мистців Америки й Канади в Торонті» (1954), характеризуючи ознаки української еміграційної періодики, зауважив зокрема її бідність, «що проявляється головню в ділянці пресової ілюстрації і в браку часописів для дітей» [206]. На американському континенті в 1920 рр. виходив друком англійською мовою журнал для підлітків «The Ukrainian juvenile magazine» (Jersey City). З 1934 р. в Чикаго видавався Офіційний Орган Ліги Української Католицької Молоді «Українська молодь / Ukrainian Youth» українською та англійською мовами (варіанти дещо відрізнялися), часопис містив відділ «Для наших найменших». «Авангард», журнал для української молоді на еміграції, почав виходити друком у Мюнхені в грудні 1946 р. У Вінніпегу з 1949 р. друкується «Мій Приятель», означений редакцією як «одинокий журнал для всіх українських дітей в Канаді й Америці» (у 1950 рр. – «Єдиний журнал для всіх українських дітей в Канаді й Америці»), який видає Централь Українців Католиків. 1951 р. – початок виходу журналу української демократичної молоді «Молода Україна» (Торонто), 1954 р. – журналу для дітей кожного віку «Веселка» (Jersey City), 1956 р. – ілюстрованого місячника для дітей «Соняшник» (Торонто), 1963 р. – журналу української молоді «Крилаті» (Нью-Йорк).

Про періодичне видання для дітей «Соняшник» інформується в дослідженні д-ра Михайла Боровика «Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді»: «Журнал містить дитячі оповідання, поезії, казки та багато ілюстрацій. Матеріал для дітвори незавжди вміло підібраний. “Соняшник” подає звідомлення й світлини з дитячих виступів на концертах і академіях, що їх влаштовує “Рідна Школа” у вільному світі.

Головніші співробітники: І. Багрянний, В. Ворскло, С. Риндик, Дм. Соловей. З мистців-графіків: Мирон Левицький, М. Битинський, О. Канюка. Журнал передруковує багато матеріалу з української радянської дитячої літератури. На своїх сторінках торговельних оголошень не поміщує» [36, с. 250].

Ілюстрований місячник для дітей «Соняшник» видавав Петро Волиняк протягом 1956–1961 рр. у Торонто. Вийшло друком 72 числа. На першій сторінці

вказано рік видання, число, ціну (30 центів), на останній – «“Соняшник”, ілюстрований місячник для дітей. Редактор – Петро Волиняк», вартість передплати на рік (з урахуванням країни проживання (Канада, США, Австралія, Великобританія, інші країни)), адресу видавництва.

Редактор видання точно не означив віковий ценз читацької аудиторії, але відразу у зверненні до читачів першого числа чітко сформулював мету часопису: «Ваш, діти, журнал “Соняшник” видається для всіх українських дітей поза Україною. У ньому друкуватимуться твори для менших і більших дітей. Тут ви читатимете вірші, оповідання і нариси про Україну та наш народ, про українські міста, ріки, моря, про наші степи та гори.

Тут ви матиме також оповідання з нашої історії, про нашу віру та церкву, про наші свята. Будуть також оповідання про наших великих людей.

У журналі буде багато малюнків та фот. У кожному числі будуть фота українських дітей в українських школах по всьому світі.

Журнал “Соняшник” помагатиме вам пізнати й любити нашу Україну» (1956. Ч. 1).

«Бог і Україна – це провідні ідеї нашої дитячої літератури від її початків донині» – такі скерування визначено у виданні Об’єднання Українських Педагогів Канади «Що повинна прочитати українська дитина? Список книжок для дітей дошкільного і шкільного віку» (Торонто, 1957) [491, с. 6]. Проблематика та тематика періодичного видання Петра Волиняка відповідає християнській та патріотичній настанові.

Петро Волиняк, маючи досвід видання книг для дітей та підручників у власному видавництві «Нові Дні», в також письменницький досвід (Петро Волиняк – автор творів, героями яких є діти, – «Лист із Волині» («Мати»), «Де предки спочили»), очевидно, усвідомлював, що комунікативна функція періодичного видання для дітей сприятиме ефективній реалізації навчально-виховних, наукових та розвивальних чи пізнавальних завдань. Водночас редактор і видавець в одній особі не визначає тематичну та функціональну спрямованість видання (часописи пізнавального спрямування (розважально-пізнавальні,

розвивально-пізнавальні, науково-пізнавальні, навчальні, духовно-релігійні), ігрові та розважальні). Можна припустити, що Петро Волиняк прагнув охопити різні галузі.

Доречно наголосити на ролі назви: образ соняшника формує асоціативні зв'язки з Україною. Загальновідомо, що образи, теми й мотиви, об'єднані патріотичними стрижнем, становлять цілий комплекс національної ідентичності. Закономірно, що національно-патріотична тематика – одна з провідних в ілюстрованому місячнику для дітей «Соняшник».

Часопис має окремі редакційно-видавничі недоліки: відсутність нумерації сторінок, не завжди вказано авторство текстів, ілюстрацій і світлин, цитат, якими названо фото, лише подекуди вирізнено рубрики («Весела сторінка», «Знай історію свого народу!» («Вивчай історію свого народу»), «Помізькуймо трохи!» («Подумайте!», «Подумаймо трошки!»), «Наші читачі пишуть» («Читачі пишуть»)).

Важливим складником архітекτονіки ілюстрованого місячника для дітей «Соняшник» є задум зворотного зв'язку зі своїми читачами, втілений у рубриці «Наші читачі пишуть» («Читачі пишуть»)). Переважно це листи маленьких читачів, які діляться своїми успіхами, розповідають про Канаду дітям інших країн, про святкування Різдва, пропонуючи іншим читачам поділитися такою інформацією (1960. Ч. 50); про святкування Великодня (1959. Ч. 40–41); висловлюють враження про шевченківські урочистості у школі, захоплено розповідають про свої хобі (1960. Ч. 53–54); про влаштування учнями святкування шостої річниці української школи в австралійському Ньюпорті (1959. Ч. 45); про пригоду в літньому таборі (1959. Ч. 43–44), про своє навчання (1959. Ч. 42) і т. ін. Розповідь дванадцятилітнього читача Б. Коби з канадського Лондона «На фермі» (1958. Ч. 36) не вміщено в цій рубриці, хоча за формальними ознаками (авторизація юного дописувача, місце його проживання) могло би бути представлене.

Подекуди в часописі подаються завдання дітям, відповіді на які публікуються в наступних номерах. Наприклад, загадки надруковані у квітневому числі 1957 р., а розгадки – на останній сторінці наступного, травневого, числа.

Пізнавальну та розвиваючу функцію має завдання до малюнка О. Канюки, де зображено пам'ятник у с. Богінщині на Полтавщині (1957. Ч. 15). У травневому числі редактор у дописі «Кому збудовано цього пам'ятника» інформує про переможців, правда, очікуваних десяти імен не було, бо надіслали листи тільки четверо, всі відповіді були правильними (1957. Ч. 16). Відповідь редактора журналу читачкам Катрусі та Любі Шевченко «з Енфілд Геїтс, Південна Австралія» вміщена в червневому числі (1957. Ч. 18).

Петро Волиняк не тільки повідомляє про тих, хто правильно розгадав хрестиківку «Твори Т. Шевченка», а й похвалить за грамотне письмо, нагадає про важливість самостійного виконання завдань (1959. Ч. 40–41).

Спонукою до співпраці та водночас до самоорганізації є таке звертання редактора часопису: «Пишіть у “Соняшник”, присилайте фота з ваших шкіл. От напишіть як ви відсвяткували Великдень. Тільки **пишіть самі**, без допомоги батьків і вчителів» (тут і далі виділення жирним у цитатах належать автору. – М. Я.) (1959. Ч. 40–41); «Діти, напишіть у “Соняшник”, як ви вшановували сторіччя з дня смерті Тараса Шевченка. Напишіть, які Шевченкові твори ви читали, які його вірші ви знаєте напам'ять» (1961. Ч. 63).

Знахідкою редактора є публікація світлин своїх читачів. Як правило, це колективні фото учнів українських шкіл в українській діаспорі (у бельгійському Льєжі (1956. Ч. 1); «Група школярів української школи православної церкви в Гамільтоні, Онтаріо, Канада під час шкільного концерту» (1956. Ч. 6); «Українська школа “Буковина” при Буковинській православної церкві Святої Трійці у столиці Канада – Оттава» (1959. Ч. 48); «в Гораті (Тасманія)» (1961. Ч. 63); «в Брукліні (біля Мельбурну, Австралія)» (1961. Ч. 63) та ін.). Чимало світлин ілюструють, як активно відпочивають юні читачі, беруть участь у різнопланових конкурсах. Напр., «Відпочинковий дитячий табір торонтонтського православного осередку “Київ”» (1956. Ч. 6); сцени з п'єси-казки «Орися»

Л. Петрушевської, вчительки «Рідної школи» в австралійському Канберрі (в журналі – Кенберрі. – М. Я.), поставленої її учнями (1956. Ч. 10); «Шкільна ялинка української школи у Льєжі (Бельгія)» (1957. Ч. 14); сцена з вистави «Лісова казка» Рідна Школа ім. Т. Г. Шевченка в Сант Албане (Австралія) (1958. Ч. 27); виступи дітей на святі матері в українській школі «у Брукліні біля Мельбурну, Австралія» (1958. Ч. 31–32) та ін.

Часто світлини супроводжуються коментарем: «Усі без винятку учні школи читають “Соняшник”».

Петро Волиняк висловлює подяку малим читачам за допомогу журналові (1959. Ч. 37), вітає із християнськими святами: «УСІХ ЧИТАЧІВ “СОНЯШНИКА” ВІТАЄМО З СВЯТОМ РІЗДВА ХРИСТОВОГО, БАЖАЄМО ЇМ УСІМ ГАРНО КОЛЯДУВАТИ І БАГАТО УСПІХІВ У НАВЧАННІ В НОВОМУ РОЦІ» (1959. Ч. 37); «УСІМ НАШИМ ЧИТАЧАМ БАЖАЄМО РАДІСНОГО ВЕЛИКОДНЯ, ВІТАЄМО УСІХ РАДІСНИМ УКРАЇНСЬКИМ ПРИВІТОМ – ХРИСТОС ВОСКРЕС! – ВОІСТИНУ ВОСКРЕС!» (1959. Ч. 40–41).

Однак поза увагою редактора інші важливі та цікаві для дітей пропозиції, як-от організація різноманітних конкурсів на кращий дитячий малюнок чи художній текст і відповідно публікація творів переможців, нагороди (українською книгою, річною підпискою часопису), заохочення до цих задумів дорослих, що сприяло б покращенню фінансового становища видання. Такі акції спонукали б до активної пізнавальної та комунікативної діяльності юних читачів.

Редактор і видавець місячника для дітей намагався привабити своїх читачів насамперед змістовим наповненням. Серед здобутків журналу – пізнавальна рубрика «Знай історію свого народу!» («Вивчай історію свого народу»). Опубліковані в ній матеріали мають науково-популярний характер. Їхня мета – наголосити на державотворчій традиції українського народу; закономірно, що увага редактора спрямована до історії Київської Русі, козацької доби, періоду УНР. Авторство статей (до речі, не завжди зазначене) належить редактору.

Публікація Петра Волиняка «Печенізька орда» (1958. Вересень, ч. 33) примітна не тільки інформаційно насиченим матеріалом, який поділений на

частини для кращого сприйняття дитячою аудиторією, засвоєнню сприяє й чергування науково-популярного та художнього стилів. Так, перші частини тексту («Відки прийшли печеніги?», «Київ без князя і без війська») мають інформативний виклад, а наступні («Відважний і мудрий юнак», «Смерть Святослава») написані у жанрі історичного оповідання.

Наступні матеріали цієї рубрики не авторизовані, але редакторський стиль тексту і постійні зв'язкові елементи, на зразок «Про [...] розкажемо вам у черговому числі “Соняшника”», дають підстави твердити про те, що вони належать Петрові Волиняку.

У публікації «Русь-Україна за часів Олега» (1960. Ч. 58–59) частини інформаційно насиченого тексту поділені на складники із відповідними назвами («Стара назва України», «Данина на Великого князя київського», «Полюддя», «Військо і зброя Руської держави у IX – X століттях», «Заморські Олегові походи та їх значення»), що сприяє кращому візуальному сприйняттю та запам'ятовуванню. Доречним є ілюстративний матеріал.

У пізнавальній публікації «Давні народи, що населяли Україну» (1961. Ч. 62; 1961. Ч. 63) інформується про скіфів (у тексті – скитів). Науково-популярний текст наближає до читачів місячника історію VII–III ст. до н. е. Матеріал розміщений у двох числах. Цікавий виклад тексту забезпечує високий ступінь очікування продовження в наступному номері. Закономірними є вирізнення окремих частин, ілюстративний матеріал.

У науково-популярній статті «Грецькі міста на півдні України» (1961. Ч. 65–66) відтворено історію VI ст. до н. е. Важливою для сприйняття матеріалу є спроба представити на карті грецькі міста-колонії на півдні України. Особлива увага присвячена історії Ольвії.

Пізнавальний характер має публікація Петра Волиняка «Відки походить назва нашої столиці?» (1957. Ч. 23). Автор наводить різні легенди, які пояснюють заснування Києва та походження його назви; їхнім очевидним джерелом є «Повість минулих літ». Стаття супроводжується світлинами радянської столиці України, що, ймовірно, не знаходило одностайної підтримки в емігрантському

середовищі. Як уже цитувалося дослідження М. Боровика «Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді», «журнал передруковує багато матеріалу з української радянської дитячої літератури» [36, с. 250].

Неавторизованою є публікація «Кий – перший князь київський» (1959. Ч. 48). Ця науково-популярна стаття починається питаннями, які мають привернути увагу читача: «Хто заснував нашу столицю – Київ? Хто були перші мешканці нашої золотoverхої столиці?» (1959. Ч. 48). Текст оснований на пам'ятці давньої української літератури «Повість минулих літ», авторство якої приписують літописцю Нестору; закономірно, що у статті, призначеній для дитячого читання, згадується ця легендарна особистість. Актуалізації матеріалу сприяє зв'язок із сучасністю.

Науково-популярна стаття «Князь-лицар Святослав» (1956. Ч. 6) опублікована без авторства. У тексті в доступній для дитячого сприйняття формі пропагується лицарські чесноти, утверджується думка про умовність матеріальних цінностей.

Стаття «Київ за князя Ярослава Мудрого» (1956. Ч. 11) також неавторизована. Тут на науково-популярному рівні продемонстровано розквіт столиці Київської Русі в різних сферах – культури, економіки, релігії. Текст супроводжують ілюстрації древнього та сучасного Києва. Проблематика та стилістика тексту «Останній бій і розгром печенігів» (1958. Ч. 34–35), в якому зазначене авторство Петра Волиняка, доводять авторство редактора часопису й статті «Київ за князя Ярослава Мудрого» (1956. Ч. 11).

Цикл публікацій Петра Волиняка «Відки взялося місто Переяслав», «Як білгородці перехитрили печенігів» та «Останній бій і розгром печенігів» (1958. Ч. 34/35) об'єднаний задумом реконструювати державницькі традиції княжої доби. Всі ці тексти основані на оповіданнях «Повісті минулих літ», джерелами яких слугували український фольклор («Казка про Кирила Кожум'яку» як претекст твору «Відки взялося місто Переяслав», легенда про білгородський кисіль – «Як білгородці перехитрили печенігів») та історичні події («Останній бій і розгром печенігів»).

Ювілейний чинник (250-річчя з дня смерті українського гетьмана І. Мазепи) спричинив публікацію Петра Волиняка «Мазепинський рік (1709 – 1959)» (1959. Ч. 46–47). Значний за обсягом (як для дитячого читання) текст поділений на частини, що сприяє кращому сприйняттю та вирізненню ідейно-тематичних складників.

В останній частині тексту – висновки про роль і значення І. Мазепи в історії України. Автор науково-популярної статті чітко вирізнив вагомість діяльності українського гетьмана в політиці, освіті, культурі та релігії.

Петро Волиняк простежує тяглість національно-визвольної традиції: «Усі українці, які дбають про визволення України, звать себе мазепинцями. Це найбільша честь бути мазепинцем.

Симон Петлюра, який керував нашим визволенням з-під Росії, був найбільшим мазепинцем наших часів» (1959. Ч. 46/47).

Аналогічний матеріал до вересня 1958 р. подавався без зазначення рубрики (напр., публікації Петра Волиняка «Симон Петлюра» (1957. Ч. 17), «Відки походить назва нашої столиці?» (1957. Ч. 23), «Перемога над арсенальцями» (1958. Ч. 26) та ін.).

Закономірним є вміщення публікації Петра Волиняка «Симон Петлюра» у травневому числі 1957 р.: 10 (22) травня 1879 р. лідер української нації народився в Полтаві, а 25 травня 1926 р. його було вбито в Парижі. Подавши короткі відомості життєпису діяча, редактор «Соняшника» наголошує: «З того часу всі українці по всьому світі у день 25 травня згадують ім'я Симона Петлюри. У той день у церквах відправляють панахиди за душу Симона Петлюри і всіх українців, що загинули в боротьбі за волю України.

Російські комуністи найбільше бояться згадки про Симона Петлюру. Вони бояться його й по смерті. А ми, українці, найбільше Симона Петлюру любимо й шануємо. Бути петлюрівцем – сьогодні найбільша честь, для кожного українця» (1957. Ч. 17). Петро Волиняк має на меті не тільки реалізуватися в інформативній функції, а й досягнути виховної національно-патріотичної мети.

Своєрідним продовженням цієї статті є публікація Петра Волиняка «Перемога над арсенальцями» (1958. Ч. 26), в якій відтворено лютневі події 1918 р. в Києві. На тлі складних політичних обставин (придушення повстання комуністів військами УНР) автор зобразив портрет С. Петлюри як ідеального лідера нації, який формує покоління свідомих українців.

У травневих числах часопису редактор Петро Волиняк часто вміщує науково-популярні статті про С. Петлюру, що було пов'язано, як уже зауважувалося, з датами життя і загибелі політичного діяча. Так, на початку тексту «Головний отаман військ УНР Симон Петлюра» (1958. Ч. 29) наголошується: «У травні місяці українці всього світу відзначають смерть Симона Петлюри. Симон Петлюра – голова нашої держави. Він усе своє життя боровся проти Росії. Росіяни найбільше боялися Петлюри, бо за ним ішли всі українці» (1958. Ч. 29). 1960 р. опублікована неавторизована стаття «Симон Васильович Петлюра» (1960. Травень / Червень, ч. 53/54), хоча зрозуміло, що текст належить Петру Волинякові. Подавши найважливіші біографічні відомості борця за державність України, редактор місячника наголошує на його важливому ідейному значенні. На завершення тексту зацентовано на актуальності програмних засад С. Петлюри: «Усі українці продовжують боротьбу, яка розпочалась під керівництвом великого сина України Симона Петлюри.

І так буде доти, поки остаточно не переможемо Росію і не визволимось» (1960. Ч. 53–54).

«Ім'я Симона Петлюри було і є й тепер пострахом для наших ворогів, бо під його керівництвом ми були збудували власну державу» – провідна думка публікації «Тридцятьп'ятиріччя з дні смерти Симона Петлюри» (1961. Ч. 65–66), авторство якої, найімовірніше, належить Петру Волинякові. У статті наголошується, що 25 травня – день жалоби для всіх українців, а 1961 р. – «35 років із дня смерти Симона Петлюри» (1961. Ч. 65–66). Як це характерно для таких текстів редактора часопису, на завершення допису – акцент на актуальності діяльності українського політика: в цей день «ми згадуємо його діла і готуємось до остаточного визволення нашої України» (1961. Ч. 65–66).

Тематично узгоджені в цих числах і поезії, присвячені пам'яті С. Петлюри, зокрема «У день жалоби» Д. Чуба (1957. Ч. 17), «25 травня 1926 року» М. Ситника (1960. Ч. 53–54), «Симон Петлюра» Л. Полтави (1961. Ч. 65/66).

Поява публікації Петра Волиняка «Академік Михайло Грушевський» (1959. Ч. 48) обумовлена відзначенням 25-річниці з дня смерті М. Грушевського. У вступних заувагах наголошується: «Нема такої ділянки українського життя, у якій би не позначився вплив цієї людини: великий вчений-історик, організатор науки, політики, творець нашої держави, письменник і так далі і так далі... М. Грушевський – людина, без якої не можна уявити України в нових часах» (1959. Ч. 48). Інформаційно насичений текст містить підзаголовки, що значно полегшує сприйняття дітьми. Актуалізують матеріал такі міркування автора: «Сьогодні в Україні заборонено навіть згадувати ім'я Грушевського. Усі ж українці на чужині вшановують пам'ять першого президента України, великого вченого, якого знає весь світ, великого борця за нашу волю й державу. Саме тепер відзначаємо 25 років з дня смерті академіка Михайла Грушевського» (1959. Ч. 48).

На чільному місці в редакційному задумі Петра Волиняка – релігійне виховання українських дітей. Цій меті підпорядковане представлення науково-популярних публікацій митрополита Іларіона (світське ім'я – І. Огієнко, відомий громадський, політичний і церковний діяч, мовознавець, педагог). «Покора – будівна чеснота» митрополита Іларіона (1956. Ч. 4) містить в основі біблійну притчу, яка вчить дотримання слова, бути покірним: «Непокора батькові чи матері, – то найбільша провина.

І що обіцяєш – те виконай. А коли скажеш недобре – покайся і виправ себе» (1956. Ч. 4).

Сприяє дитячому сприйняттю життєва ситуація, яка ілюструє істину, виведену в назві публікації митрополита Іларіона «Терпіння гартують нам духа» (1956. Ч. 6). Текст побудований як розгортання тези, представленої на початку: «Терпіння – це найвища школа в житті, і блаженна людина, що належно перейде цю школу!

Як свідоцтво про навчання в цій школі, терпіння лишають на людських обличчях зморшки, – найбільшу окрасу людини.

По цих зморшках можна бачити все, що людина пережила.

Можна читати, як по книжці» (1956. Ч. 6). Промовиста метафора обличчя як книга життя забезпечує образне та емоційне засвоєння основної думки.

Науково-популярна публікація Петра Волиняка «Феодосій Печерський – український святий» (1958. Ч. 29) має пізнавальний характер. Уміщена саме у травневому числі, оскільки 16 травня православною церквою вшановується пам'ять цього святого. Крім того, 1958 р. відзначається 850 р. його канонізації. Закономірно, що значна увага приділяється розповіді про дитинство, становлення релігійного світогляду, а також ролі у розвитку Києво-Печерського монастиря, значенню його проповідей та канонізації. Текст розміщений на 3,5 сторінках, тому логічним є вирізнення окремих частин. Публікація супроводжена світлинами. У кінцівці тексту – вихід на актуальні політичні проблеми.

Аналогічний характер (на проблемно-тематичному та композиційному рівнях) має стаття Петра Волиняка «Преподобний Антоній Печерський» (1958. Ч. 30).

Публікація Павла Степа (псевдонім поета та перекладача Кириленка Варфоломія Гавриловича. – М. Я.) «Свята Покрова» (1956. Ч. 10) покликана не тільки заповнити інформаційну прогалину в релігійному вихованні юних читачів, а й сприяти розвитку національно-патріотичних засад. «Покрова – українське свято» – перша частина статті, приурочена висвітленню ролі свята в календарно-обрядовому циклі українців. Окремі частини тексту побудовані на апокрифічних легендах, у яких продемонстровано допомогу християнам Матері Божої. Окремий акцент на тому, що Матір Божа є покровителькою козацтва, війська УНР та УПА.

Упродовж тексту продемонстровано зв'язок із сучасністю: «Так було аж поки безбожна комуністична влада не запанувала в Україні. Ця влада поруйнувала всі церкви. Вона не дозволяє людям молитись. Вона відібрала від людей землю і все їх добро та завела нову кріпаччину»; «День Святої Покрови –

став днем роковин УПА»; «Святу Покрову шанують усі українці: і православні, і католики» (1956. Ч. 10).

Матеріал про Святу Покрову супроводжується народною приказкою «На Покрову зими не лай і кожуха не ховай».

Петро Волиняк як редактор часопису часто дотримується тематичного принципу у формуванні змісту. Закономірно, що різдвяні та великодні святкування стають визначальними у концепції січневих і квітневих / травневих чисел відповідно. Так, перший номер року містить матеріал, пов'язаний із різдвяним календарно-обрядовим циклом. Наприклад, «Щедрівка», оповідання І. Боднарчука «Коляда в діда Миколи» вміщені в першому числі видання (1956. Ч. 1), поезія П. Степа «З Різдвом Христовим!» відкриває 1959 р. (1959. Ч. 37). Треба підкреслити увагу редактора до віршованих творів: «Христос Воскрес!» Віри Ворскло (справжнє прізвище – Юлія Триріг. – М. Я.), «Великдень» М. Щербака (1957. Ч. 16); «Великдень» Віри Ворскло (1958. Ч. 28); «На Великдень» В. Дубини; «Писаночка» та «На Великдень» Л. Глібова (у журналі – Л. Глібів), «Великодні дзвони» Г. Чупринки (1959. Ч. 40–41).

Оповідання Петра Волиняка «Що одна писанка наробила» (1958. Ч. 28) має виразну дидактичну мету – возвеличення радості Воскресіння, яка охопила весь живий світ. Текст супроводжений ілюстраціями, окрім того, на першій сторінці обкладинки розміщений графічний малюнок у кольорі, який відображає кульмінацію твору.

Календарно-тематичний принцип у формуванні змісту, як правило, обумовлений пам'ятними датами в історії української державності та культури.

Березневі номери «Соняшника» приурочені постаті Т. Шевченка. Мета таких випусків – наблизити канон національного класика до дитячого сприйняття. Враховуючи вікові особливості світогляду, Петро Волиняк пропонує поетичні тексти Т. Шевченка, які традиційно належать до творів для дитячого читання («Над Дніпровою сагою...» (1957. Ч. 15), «Мені тринадцятий минало...» (1958. Ч. 27), «Вітер віє-повіває...» (уривок із «Перебенді») (1960. Ч. 51), «Встала весна, чорну землю...» (уривок із «Гайдамаків» (розділ «Гонта в Умані»)) (1960. Ч. 53–

54; 1961. Ч. 63), «Зацвіла в долині...» (1961. Ч. 63)). Окрім того, в часописі представлені відомості з біографії класика української літератури, зокрема у викладенні Д. Красицького «Дитинство Тараса» (1961. Ч. 63; 1961. Ч. 65–66); оповідання О. Іваненко «Вербова гілка» (1960. Ч. 51) як зразок історико-біографічної прози, а також твори поетичної шевченкіани (О. Кобець «Хвала Шевченкові» (1958. Ч. 27), В. Чорногор «Читає донька вже “Кобзар”» (1960. Ч. 51)).

На першій сторінці обкладинки цих номерів вміщені портрети Т. Шевченка або ілюстрації до його творів (кольорова гравюра Ю. Матушевського «“Мені тринадцятий минало...”» (1957. Ч. 15)).

Закономірно, що ювілейного 1961 р. простежується особлива увага редактора місячника для дітей до життя і творчості Т. Шевченка. Осердям березневого числа став «Заповіт». На першій сторінці обкладинки номера – портрет Кобзаря. Поезії «Шевченко» М. Рильського та «В роковини Шевченка» О. Олеса покликані в художньо-образній формі довести роль митця в історії українства (1961. Ч. 63).

Осібнo – про публікацію Петра Волиняка «По Шевченківських місцях» (1961. Ч. 63). У тексті простежуються елементи репортажу, можна припустити, що автор реконструює з пам'яті свої відвідини цих місць за радянських часів. Публікація поділена на частини, що, безперечно, сприяє кращому сприйняттю та засвоєнню матеріалу дітьми.

У тексті гармонійно витримано два плани зображення – часів Т. Шевченка та радянських, що забезпечує актуальність: «Серед села височить пам'ятник Тарасові Григоровичу Шевченкові. На сірому гранітному постаменті з непокритою головою стоїть Кобзар України з книжкою в руці. Наче він прийшов подивитись, як живуть його нащадки-земляки.

А живуть вони погано, і досі у злиднях, і досі працюють, як колись на панщині, у колгоспах. Як і колись, за Шевченкових часів, чекають волі – російські окупанти й досі ще поневолюють їх.

Та життя тепер змінилося. Не ті тепер уже люди. Ще в 1917 році скинуто російського царя. Створено Українську Самостійну Державу. Народ воскрес. Тепер народ не так дежно втримати в темноті, як колись, за Шевченкових часів» (1961. Ч.63). У кінцівці – підсумок про розповідь: «Так українці, хоч і перебувають ще досі в російській неволі, намагаються зберегти все, що розповідає світові про великого поета, про велику людину, яка віддала своє життя в боротьбі з російськими займанцями України, яка боролась за волю і щастя людей усього світу» (1961. Ч. 63).

Публікація супроводжена світлинами. Доречним є також пояснення слова іншомовного походження обеліск.

Упродовж 1961 р. редактор «Соняшника» періодично знайомив юних читачів із поетичними творами Т. Шевченка, формуючи їхню громадянську свідомість та естетичний смак. Текстами поетичної шевченкіани Петро Волиняк демонстрував суспільний і мистецький авторитет національного генія.

У рік столітнього ювілею І. Франка закономірною є увага до життя та творчості українського Титана праці. Показовою є замітка редакції часопису, тобто Петра Волиняка, «Століття з дня народження Івана Франка» (1956. Ч. 10). Текст не переобтяжений біографічними фактами. Показовим є визначення лейтмотиву життя та творчості Каменяра: «До кузні його батька завжди приходили люди і малий Іван уже змалку бачив їх горе, а підрісши, зрозумів, що український народ, поневолений у Австро-Угорській та в Російській імперіях, мусить бути визволений. Він знав, що тільки в своїй державі наші люди житимуть щасливо.

У всіх своїх творах Іван Франко закликав наш народ до волі, закликав визволитись і будувати власну державу» (1956. Ч. 10).

У цьому ж числі представлені такі поетичні твори І. Франка, як «У долині село лежить...» та «Каменярі», які зорієнтовані на різну вікову аудиторію. Оповідання радянського прозаїка І. Кирія «“Кобзар”» показує юним читачам роль творчості Т. Шевченка у становленні світогляду І. Франка, а також спадкоємність волелюбних традицій в українському національному просторі.

Жанр казки в доробку І. Франка належить до улюбленої дитячої лектури, тому закономірно, що такі тексти періодично друкуються на сторінках «Соняшника». Зокрема, «Заєць і Ведмідь» (1957. Ч. 22), «Лисичка і рак» (1960. Ч. 53–54), а також сформатована в драматичну форму Т. Горбунцовою казка І. Франка «Заєць і їжак», (1958. Ч. 34–35).

У лютневих і серпневих числах «Соняшника» часто вміщена поезія Лесі Українки. Наприклад, «Вишеньки» (1958. Ч. 31–32), «Мамо, іде вже зима!» (1959. Ч. 38) – твори, які стали органічним складником дитячого читання. Звичайно, й у інших номерах редактор публікував тексти Лесі Українки (поезія «На зеленому горбочку» (1958. Ч. 29)).

1958 р. вміщена науково-популярна стаття Петра Волиняка «Леся Українка» (1958. Ч. 31–32), в якій подано основні факти біографії письменниці, особлива увага звернена на дитячі роки, рівень освіченості; зацентровано на патріотичних мотивах її творчості. Примітним є навчально-виховне завершення тексту: «У цьому році українці всього світу відзначають 45 років з дня смерті Лесі Українки. Найкращою пам'яткою для поетки буде вивчення її творів» (1958. Ч. 31–32). Публікація супроводжена репродукцією портрета Лесі Українки (художник – Г. Радченко).

Журнал «Соняшник» для Петра Волиняка – платформа для формування національно свідомого молодого покоління українців, виховання морально-етичних чеснот, пропагування здорового способу життя. Науково-популярні матеріали з історії України, об'єднані державотворчою ідеєю, статті про життя та діяльність визначних постатей політики, культури та мистецтва, популяризація художніх творів українських письменників, опубліковані, як у рубриці «Знай історію свого народу!» («Вивчай історію свого народу»), так і поза нею, – все це складники патріотичного виховання редакторської політики. На чільному місці – прагнення редактора наголосити на вагомості національної історії, такий задум є в основі публікацій «Що ми святкували в січні?» (1959. Ч. 38), «Що ми святували у січні?» (1960. Ч. 50). Наснажені державницькими ідеями численні поетичні твори, опубліковані на сторінках «Соняшника»: В. Сварога («Ще зброї греміти!») (1956.

Ч. 2); «Здійми свої хвилі, Славуто!» (1956. Ч. 11)), К. Лугової («Мій прапор» (1957. Ч. 22)), Г. Чорнобицької («У похід» (1958. Ч. 31–32)), Н. Калюжної («Боже, храни Україну!» (1958. Ч. 31–32)), О. Олесь («Як дзвони радісно гудуть...» (1958. Ч. 26)), М. Щербака («Світися Києве!» (1960. Ч. 50)) та ін.

Любов до рідного краю популяризується в поезії «Полісяночка» українського радянського автора П. Маха (1961. Ч. 65–66). У творах письменників української діаспори патріотична ідея поєднується з мотивами інтеграції, такі особливості притаманні для низки оповідань, опублікованих у «Соняшнику»: «Михасева зустріч з Канадою» І. Боднарчука (1956. Ч. 6), «Дід Мороз з України» Павла Степа (1959. Ч. 37), «Михасева перемога» Тетяни Волошки (псевдонім Тетяни Олександр. – М. Я.) (1960. Ч. 53–54) та ін.

Національно-патріотичне виховання дітей у редакторській політиці Петра Волиняка досягається також завдяки популяризації «Пласту»; це вміщення художніх творів (оповідання І. Боднарчука «Ми тут перші», поезії Віри Ворскло «Наш табір», «Ранок» (1957. Ч. 18)), та публікація щоденника учасниці національного скаутського руху Г. Нитченко «У шатрі “Пантер”. Із пластового щоденника» (1958. Ч. 28).

Використав редактор місячника для дітей і великий виховний потенціал фольклорних жанрів. Особлива увага приділена жанру казки: «Коза-дереза» (1956. Ч. 2), «Казка про липку і зажерливу бабу» (1956. Ч. 7–8), «Царівна-жаба». Казка (1957. Ч. 15); окрім українських народних казок, у «Соняшнику» опубліковані білоруська народна казка «Музика і чорти» (1957. Ч. 24), індійська «Казка про поганого друга» (1957. Ч. 22) та фінська «Лисиця, ведмідь і тетерюк» (1958. Ч. 30).

Жанр літературної казки представлений творами К. Ушинського («Журавель та чапля» (1959. Ч. 40–41), «Вітер і сонце» (1959. Ч. 42), «Лисиця та глечик» (1959. Ч. 45)), Миколи Трублаїні «Мандри Закомарика» (1958. Ч. 33. Ч. 40–41)), О. Іваненко («Зимова казка» (1956. Ч. 1), «Кульбабка» (1956. Ч. 4), «Джмелик» (1956. Ч. 6), «Синичка» (1956. Ч. 11), «Бурулька» (1957. Ч. 14), «Казка

про золоту рибку» (1957. Ч. 17)), М. Пригари «Про ведмедика» (1958. Ч. 34–35), П. Вакуленка «Казка про море» (1959. Ч. 43–44).

Сприяє розвиткові логічного мислення жанр казки-загадки («Вовк, коза і капуста» (1959. Ч. 38); «Казка-загадка». Подав Т. М-к (1959. Ч. 40–41)).

Чимало художніх творів, уміщених на сторінках «Соняшника», об'єднані метою потреби популяризації навчання. Переважно це сюжетні поетичні твори: «Про книжку» М. Пригари (1956. Ч. 10); «Літери» Г. Черінь (1957. Ч. 15; у тексті вірша зашифроване прізвище Т. Шевченка); «Правда ж, мамо, я великий?» М. Познанської (1959. Ч. 45); «Як я читаю», «В цьому році довге літо» М. Стельмаха (1959. Ч. 45); «Букварик» Г. Бойка (1959. Ч. 46–47); «Бачить – не бачить...» Л. Глібова (1960. Ч. 50); «Звідки двійки?» І. Кульської (1960. Ч. 50); «Читає донька вже “Кобзар”» В. Чорногора (1960. Ч. 51) та ін. В оповіданні Петра Волиняка «Перша буква» (1959. Ч. 45) відтворено прагнення п'ятирічної Оленки вчитися в українській школі.

За допомогою художніх творів редактор місячника для дітей виховує у своїх читачів працелюбність (поезія К. Дрока «Топольська» (1960. Ч. 55–56)), критикує лінь (оповідання Н. Забіли «Про ліниву дівчинку» (1960. Ч. 55–56; 1960. Ч. 57)) та боягузство (поезії Івана Багряного «Рятуй мене, мамо...» (1957. Ч. 14); О. Пархоменка «Боягуз» (1959. Ч. 40–41), Г. Чорнобицької «Зоїні пригоди» (1960. Ч. 55–56)). У журналі популяризуються професії (поезія Івана Багряного «Інженер» (1957. Ч. 15)).

Виховну мету має і рубрика «Весела сторінка», представлена в окремих числах часопису (1956. Ч. 2; 1958. Ч. 29; 1958. Ч. 33). Подекуди гумористичні твори друкуються поза названою рубрикою (1958. Ч. 28; 1958. Ч. 34–35; 1960. Ч. 51; 1960. Ч. 58–59; 1961. Ч. 65–66).

Логічне мислення розвивають завдання рубрики «Поміркуймо трохи!» (інші назви рубрики – «Подумайте!», «Подумаймо трошки!»). Напр., «Хрестиківка» (1959. Ч. 38), «Малюнок-загадка “На букву А”» (1959. Ч. 42); «Кіт і миші. Головоломка (Завдання до малюнка)» (1959. Ч. 45); «Загадки» (1957. Ч. 16);

математична гра (1957. Ч. 23), «Зимові загадки» (1957. Ч. 24); «Вчися малювати по клітинках» (1958. Ч. 27).

Уважність та артикуляційну вправність розвиває скороговка Л. Кондрашенко «Африки-жирафрика» (1957. Ч. 18), вірш із внутрішньою римою (без указівки авторства) «У Галі три лялі» (1960. Ч. 58–59).

Любов до природи – один із провідних тематичних спрямувань «Соняшника», зреалізований переважно в художніх творах і науково-популярних статтях. Тексти супроводжені ілюстраціями. Така специфіка забезпечує водночас і виховну, і пізнавальну, і естетичну функції.

Календарний принцип у змістовому наповненні часопису обумовив відповідну закономірність: колообіг часу – колообіг природи. Закономірно, що в зимових числах часопису визначальними темами є зимові явища природи, життя тварин і рослинний світ у цю пору року. Цій меті підпорядковані численні поетичні твори: «Зима» В. Ворскло, «Дід Мороз несе мішок» і «Падав сніг на поріг» П. Воронька (1956. Ч. 1); «Горобчик» Г. Чорнобицької (1956. Ч. 2); «Мої квіти» О. Пархоменка, «Ганнуся» В. Ладижця, «Оксанка» В. Кириленка, «Перший сніг» Павла Степа (1958. Ч. 36); «Ти не бійся, дівчинко» Г. Бойка, «Сніжок» К. Перелісної, «Зимова пісенька» Л. Глібова (в місячнику – Л. Глібів. – М. Я.) (1959. Ч. 37); «Мамо, іде вже зима!» Лесі Українки та ін.

Прозові тексти не настільки численні. Так, у жанрі літературної казки представлені твори О. Іваненко «Зимова казка» (1956. Ч. 1), «Бурулька» (1957. Ч. 14). Цікавими для дитячої читацької аудиторії є казка «Чого місяць лютий найкоротший місяць року?» (1959. Ч. 38), гумористичний текст «Лис» (без указівки авторства), ілюстрований малюнками В. Григор'євої (1959. Ч. 48). На сторінках місячника були опубліковані такі оповідання, як «Їдальня для птахів» О. Копиленка (1956. Ч. 2), ««Стріла»» Павла Степа (1958. Ч. 36), «Дід Мороз з України» Павла Степа (1959. Ч. 37).

Аналогічна календарно-тематична та жанрова закономірність простежується у весняних, літніх та осінніх числах журналу.

Практично в кожному номері журналу вміщені тексти, які виховують любов до тварин. Переважно це художні твори. Напр., «Юрасева іграшка», «Білочка» Г. Демченко (1956. Ч. 1); «Що треба киці?» М. Щербака; «Їдальня для птахів» О. Копиленка; «Горобчик» Г. Чернобицької (1956. Ч. 2); «Билина і горобець», «Вовк і козлята» Н. Забіли; «Кіт-рибалка» О. Саєнка (1956. Ч. 4); «Перепел», «Про куличка» Д. Білоуса; «Наша киця» В. Шевця (1956. Ч. 6); «Голуби» Н. Забіли; «Їжачок» М. Стельмаха (1956. Ч. 7–8); «Шишкар» Д. Білоуса (1956. Ч. 10); «Через ліс-переліг», «Журавлик і рукавиці» М. Стельмаха (1956. Ч. 11); «Горе матері-кита» П. Вакуленка; «Сорока-білобока» Н. Забіли (1957. Ч. 14); «Пригоди котика Кікі» Л. Мосендза (1957. Ч. 14; 1957. Ч. 15) і т. ін. На думку У. Лешко, зміст окремих творів «не завжди відповідає запитам саме дитячої читацької аудиторії та не відповідає оптимістичному дитячому світосприйняттю» [255]; йдеться про оповідання П. Вакуленка «Горе матері-кита» (1957. Ч. 14) та поезію М. Стельмаха «Квочка» (1958. Ч. 30), в сюжеті яких наявні трагічні епізоди. Однак тексти для читання обираються дорослими, і логічно, що ці твори мають бути ними прокоментовані; повчальний характер ситуацій – на поверхні. Зрештою, багато важить, який саме вік дитини. До речі, ліричний сюжет твору М. Стельмаха «Квочка» виразно суголосний із дитячою лічилкою-забавкою «Сорока-ворона», яка ніколи не сприймалася трагічно.

Можна категорично твердити, що всі матеріали ілюстрованого місячника для дітей «Соняшник» об'єднані задумом естетичного виховання. Так, художні та науково-популярні тексти характеризуються образністю, багатством художніх засобів. Розповіді про красу природи і людських взаємин, ілюстрації сприяють формуванню естетичного ідеалу юних читачів. «Українська вільна дитяча література – книжка й преса – мусять бути поставлені на якнайвищому літературному рівні і мусять мати високий рівень мистецького оформлення» [348, с. 390], – наголошувалося в резолюції Конференції Працівників Дитячої Літератури 1969 р.

У часописі переважають тексти українських авторів. Виняток становлять переклади казки Є. Туркало-Розгін «Чоловік і вовк» (1958. Ч. 27) та «Пісні про

Гайавату» Г. Лонгфелло (у перекладі К. Шмиговського публікувалася протягом декількох років: 1957. Ч. 24. – 1960. Ч. 50).

На сторінках журналу для дітей Петро Волиняк у різний спосіб нагадував про передплату, рекламував видання. Як саморекламу можна розцінювати світлину на останній сторінці обкладинки, де зображено дитину у віці до трьох років; фото супроводжує підпис «Тільки я “Соняшника” не маю...» (1956. Лютий, ч. 2). Найчастіше редактор звертався до батьків: **«Батьки й матері! Вчасно відновіть передплату на “Соняшник” – не пошкодуйте 25 – 30 центів на місяць на журнал. Це найменший видаток на вашу дитину!»** (1959. Ч. 38); **«Батьки і вчителі! Подбайте про віднову передплати “Соняшника” для Ваших дітей! Подбайте, щоб “Соняшник” був у кожної дитини!»** (1959. Ч. 48). Як бачимо, тексти виділені напівжирним шрифтом, що сприяє їхньому візуальному вирізненню.

Привертає увагу така змодельована редакцією ситуація: «Батьки! Вчасно відновіть передплату на “Соняшник”. Журнал – це **найменший видаток** на Вашу дитину – він коштує **лиш одного цента** на день. Невже Вам шкода цента на день, щоб потім, – у випадку найбільшого нещастя в родині, коли Ваші діти не вмітимуть розмовляти мовою Ваших батьків, дідів і прадідів, сказати: я зробив, усе, що міг!?

А від такого нещастя на чужині ніхто не гарантований.

Чекаємо на відновлення передплати!» (1959. Ч. 37). І, як уже зауважувалося, на сторінках «Нових Днів» інформувалося про продаж річних комплектів місячника для дітей «Соняшник».

Отже, ілюстрований часопис для дітей «Соняшник» – періодичне видання, яке забезпечувало християнсько-релігійне, національно-патріотичне, етичне та естетичне виховання.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.

Місячник «Нові Дні» – одноосібний проект Петра Волиняка, який протягом 20 років самотійно виконував роботу колективу редакції. Архітектоніка часопису

демонструє цілісність редакційно-видавничого задуму на змістовому, структурному та зображальному рівнях. Проаналізовано відкритий діалог редактора з читачами (рубрики «Наше листування», «Читачі пишуть»). У численних полемічних статтях Петра Волиняка порушується актуальна проблема мовностилістичних і правописних норм мови періодичних і книжкових видань української діаспори.

На сторінках часопису «Нові Дні» представлені всі типи реклами. Кількісно переважає комерційна реклама. Значну роль відіграла соціальна реклама, орієнтована на українців, яких очікують складні інтеграційні процеси в Канаді. Політична реклама представлена найменше. У рекламі переважає вербальний складник, роль світлин і малюнків незначна. Шаблонність рекламного гасла та загалом тексту, нагадування, емоційний чинник, використання такого маркетингового ходу, як підготовка споживача до появи товару на ринку, – до таких стандартів вдається редактор журналу.

Журнал для дітей «Соняшник» (1956–1961) для Петра Волиняка – платформа для формування національно свідомого молодого покоління українців, виховання морально-етичних чеснот, пропагування здорового способу життя. Науково-популярні матеріали з історії України, об'єднані державотворчою ідеєю, статті про життя та діяльність визначних постатей політики, культури та мистецтва, популяризація художніх творів українських письменників, опубліковані як у рубриці «Знай історію свого народу!» («Вивчай історію свого народу»), так і поза нею, – все це складники патріотичного виховання редакторської політики. «Соняшник» – видання, яке забезпечувало християнсько-релігійне, національно-патріотичне, етичне та естетичне виховання.

РОЗДІЛ 4. ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕТРА ВОЛИНЯКА

4.1. Інформаційні жанри

Інформаційні жанри насамперед вирізняються максимальною достовірністю, лаконізмом, оперативністю, доступністю викладу, об'єктивністю. Однак у текстах місячника наявна певна відстань часу від події, що дозволяє журналісту звернутися до додаткових джерел чи представити елементи роздумів, узагальнень, аналізу тощо. Для інформаційних жанрів Петра Волиняка притаманний регіональний характер і наближення до інтересів україномовної аудиторії. Така закономірність характерна і для текстів, об'єднаних темою культури та мистецтва.

Як уже зауважувалося, до діяльності в часописі «Нові Дні» Петро Волиняк був співробітником торонтського тижневика «Гомін України» (видавався з грудня 1948 р.), де відповідав за рубрику «Література, наука, мистецтво». Отже, вже був набутий журналістський досвід роботи у культурно-мистецькій сфері.

До аналізу залучаємо тексти за 1958 р. як етапні, оскільки на той час журнал «Нові Дні» виходив друком майже десятиліття.

У кінці 1950 рр. темі культури та мистецтва Петро Волиняк присвятив чимало журналістських матеріалів, серед яких представлені і інформаційні жанри. Так, у коментованому повідомленні «Ганна Ширей у Торонті» йдеться про концерт «на черговій п'ятниці літературно-мистецького стоваришення “Козуб”» [133, с. 26] співачки Г. Ширей, яка вперше виступала в Канаді. Автор інформує і про класику та народні пісні в репертуарі співачки («т. зв. “п'яницьких”» [133, с. 26]), і про сприймання публіки («Слухачі ж дуже прихильно сприймають її класику і просто шаленіють, слухаючи її виконання народніх пісень» [133, с. 25]; «треба було тільки уважно стежити за виразом облич, слухачів, щоб переконатися, що Г. Ширей має особливий дар доносити до слухача кожен твір» [133, с. 25–26]). Петро Волиняк роз'яснює специфіку «т. зв. “п'яницьких”» пісень «Ой п'є вдова, гуляє», «Ой п'яна я; п'яна» і зауважує їх майстерне виконання: «Глибоке розуміння народньої творчості і просто вроджена культура дали їй

змогу у цих творах не перейти межі, не “пересолити”, на що спокушаються при виконанні подібних творів і найвизначніші співаки» [133, с. 26]. Автор замітки наголошує на унікальності репертуару Г. Ширей: вона виконує маловідомі пісні, як давні, так і сучасні («Пісня про Петлюру» (слова Н. Зибенко, музика І. Зайця)), а також новостворені («Наша пісне, дзвени» (слова Р. Василенка, музика В. Гавриленка)). Закономірним є висновок про її успіх та побажання української публіки знову почути співачку в Канаді.

Про постановку п'єси І. Кочерги «Фея гірконого мигдалю» інформується у тематичному звіті «“Фея гірконого мигдалю” в Торонті». Петро Волиняк повідомляє про успішне сценічне втілення, здійснене музично-драматичним ансамблем при філії УНО в Торонті під керівництвом Р. Василенка, незважаючи на «брак кваліфікованих артистів та нормальних умов праці» [123, с. 23]. У цьому тексті редактора «Нових Днів» простежуються елементи аналізу: «За висловом В. Ревуцького у виставі було видно дві театральні школи: стара українська (Г. та М. Тагаєви) – перевтілення в героя, і сучасна радянська (Р. Василенко) – представлення героя. Ми б додали, що там була ще й третя група – більш і менш кваліфіковані аматори різних “безшкіл”, за винятком Віри Василенко, вихованки Р. Василенка, та Ніни Тарновецької – кваліфікованої артистки з Одеси.

Не зважаючи на це, поставник п'єси, Р. Василенко, зумів створити яскравий, ідучий без напруги і захоплено сприйманий глядачами спектакль» [123, с. 23]. Автор замітки зауважує про майстерне чи задовільне виконання ролей акторами, слабку роботу групи студентів, вказує на невідповідність реквізиту, «що зменшило мистецьку вартість спектаклю» [123, с. 23]. У висновках тексту йдеться про гарне загальне враження від вистави Р. Василенка, який уперше поставив твір І. Кочерги поза межами України, а також про повість-вертеп Івана Багряного «Розгром» у творчих планах режисера. Інформаційно насичений звіт доречно доповнюють світлини.

У замітці «Тетяна Прушинська грає...» витримані такі параметри жанру, як обсяг та повідомлення про подію на початку тексту. Тут інформується про два концерти молодой піаністки в Торонто 27 та 30 березня 1958 р. [117].

Коментоване повідомлення «Йосип Гірняк у Торонті» надруковане в грудневому числі «Нових Днів» без вказівки авторства. У виданні вибраних статей та оповідань Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (1975) цей текст подається у списку статей Петра Волиняка, вміщених у редагованому ним місячнику [103, с. 646].

Йдеться тут про особливість події – приїзд відомого актора; під час вечора інформувалося про роботу Українського Театру в Америці протягом 10 років та демонструвалися перші дві платівки УТА, записані під керівництвом В. Змія, колишнього учасника театру-студії Й. Гірняка (на платівках – читання Й. Гірняком «Синів» В. Стефаника й «Чухраїнців» Остапа Вишні та О. Добровольською «Чарівної хустини» Н. Забіли й народних казок в обробці І. Неходи). Петро Волиняк наголошує, що «центральною пунктом вечора були «Сини» В. Стефаника. Тут у гармонійному поєднанні злилися в єдине – концентруюча академічність Стефаникового стилю з силою авторської експресії. Тембр голосу Гірняка якнайбільше підходить до відтворення образу старого Максима. З української землі виростає велетень, рівноцінний Шекспірівським образам» [81, с. 29–30]. Автор коментованого повідомлення роз'яснює актуальність «Чухраїнців» Остапа Вишні, «класичного зразка національного жанру сатири» [81, с. 30] і водночас зауважує надмірну експресивність читця. Йдеться і про майстерність виконання текстів О. Добровольською.

Петро Волиняк інформує про патетичне вступне слово В. Ревуцького та завершує повідомлення проблемним запитанням: «Але чи не дає цей вечір “ляпаса” нашому громадянству, що так обмежило ще творчо активних О. Добровольську і Й. Гірняка» [81, с.30].

Доречно зауважити, що тема культури та мистецтва осмислена редактором «Нових Днів» 1958 р. і в низці аналітичних публікацій [75; 82; 83; 97; 106].

Отже, тема культури та мистецтва в журналістиці Петра Волиняка кінця 1950 рр. зреалізована в таких інформаційних жанрах, як коментоване повідомлення, тематичний звіт, замітка.

4.2. Аналітичні жанри

4.2.1. Ідеологічний аспект

К. Костів наголошував: «Український журналіст, як син недержавного народу, повинен свідомо взяти на себе обов'язок виховувати читачів у патріотичному дусі» [185, с. 314]. Журналістська діяльність Петра Волиняка була повністю підпорядкована цій меті. Доречно проаналізувати аналітичні публікації журналіста, виокремивши в тематиці ідеологічний аспект, зокрема суспільно-політичні огляди, а також статті, в яких літературно-мистецькі проблеми розглядаються у взаємозв'язку з ідеологічними. Джерельною базою обрані матеріали часопису «Нові Дні» перших двох років видання – 1950 і 1951 рр.

У редакційній статті першого числа «Слово до читачів» задекларовано такі засади журналу:

«1. Християнські ідеї, як єдиний ґрунт існування людства, а відси й підтримка українських християнських Церков.

2. Активна участь у розбудові країн, в яких живемо, але з настановою, що українці не є об'єкт у цій розбудові, а свідомий своєї сили й ваги суб'єкт.

3. Пам'ятати, що ми українці і робити все можливе для визволення України, керуючись народною традицією, що “хто матір забуває – того Бог карає”. Відси моральна, а як стане можливим, то й матеріальна підтримка УПАрмії, яку створив цілий народ і яка тільки йому й належить, являючись тепер єдиною нашою діючою збройною силою.

4. Безкомпромісова боротьба з комунізмом, агентурою російського імперіалізму і найжахливішою пошестю людства взагалі.

5. Припинення, або хоч зменшення внутрішньо-української боротьби, бо вона знесилює націю» [115].

Ці ідейні настанови стануть основою і для журналістики Петра Волиняка. Природньо, що найбільш адекватно вони можуть бути зреалізовані в аналітичних жанрах, які покликані з'ясувати суть явища.

У статті «Гнучкість російської тактики» Петро Волиняк аналізує складні українсько-російські взаємини. За допомогою історичних екскурсів автор робить

висновок про домінанту імперського мислення в російській ментальності. Цитуючи шовіністичні твердження В. Белінського про Т. Шевченка, журналіст наголошує, що всупереч загальноросійським тенденціям, Кобзар «покликав до життя українську націю» [72, с. 6], а «через півстоліття після Белінського Україна стала найбільшою небезпекою для Росії, бо загрожувала цілковитим розвалом всій імперії. Росія замість наступу пішла на поступки, але то не втримало, а може навіть і прискорило розвал її державного організму. Доба визвольних змагань, а потім культурний і політичний український ренесанс на чолі з академіком М. Скрипником та таким же несамовитим, як колись Белінський, але українським націоналістом, М. Хвильовим – з одного боку – та розвитком української національної думки під впливом творчості В. Липинського, Д. Донцова, Ю. Липи та інших на західньо-українських землях – переконали росіян, що українська справа для їх остаточно програна. Росія вже не могла зважитись на відкритий бій з Україною і настала доба “визнань” права українського народу на існування, але з тенденцією затримати Україну в “добровільній федерації” з Росією» [72, с. 7]. Петро Волиняк указує на різні способи боротьби з українською ідеєю, серед яких підступні методи роботи Національно-Трудового Союзу, «який складається переважно з колишніх власовських недобитків та активнішої й живої ще частини старої російської еміграції» [72, с. 7]. Ця частина російської еміграції обіцяє українцям зробити столицею майбутньої Росії не Москву, а Київ. Такі поступки тільки заради федерації з «старшим братом». «З цією метою вже в 1943 р. в Німеччині виготовлено спеціальний “герб”: на тлі російських національних кольорів зроблено тризуб, який ніби має символізувати нерозривну єдність російської нації, себто, в їх трактуванні, народи російський, український та білоруський» [72, с. 7]. На думку автора статті, це ще один, хоч і безнадійний, спосіб спіймати довірливих українців.

Водночас Петро Волиняк указує на зміни в поглядах деяких західних політиків на східноєвропейські справи, зокрема наближення їх до об’єктивної оцінки українського питання, покликаючись на статтю В. Карола в американському журналі «Лайф». Така тенденція викликала занепокоєння росіян.

Нова російська тактика – це висвітлення діяльності УПА не як армії українського сепаратизму, а як «„російського (!!!) антикомунізму”». (Орган НТС “Посєв”, Лїмбург, Німеччина, 22. 1. 1950 р., Ч. 4 (19). На цьому російські “старші брати” не зупиняються і пишуть: “Український чи будьякий інший сепаратизм, це не козир в боротьбі проти советського режиму. А якщо й козир, то тільки в руках Сталїна”» [72, с. 7]. Автор статті коментує, що в такий спосіб вони хочуть «залякати світ й відвернути його симпатії, які за останні роки невпинно зростають, від українського визвольного руху. Коли росїяни безсилі зорганізувати навіть найменший опір російського населення большевицькій владі (та то й неможливо, бо як росїянин може боротися проти своєї влади й своєї держави!), то вони в досить таки некультурний спосіб намагаються присвоїти собі здобутки українського й інших поневолених народів» [72, с. 7].

Петро Волиняк показує, що аналогічні позиції займає соціалістична Ліга Борьби за Народную Свободу (О. Керенський), яка подає у своєму бюлетені від 5 березня 1950 р. в кореспонденції співробітника з Британської зони Німеччини тенденційні свідчення новоприбулого німецького полоненого з СРСР. У наведених показах йдеться про відсутність українського питання в СРСР, а також національної ворожнечі загалом. Окрім того, новоприбулий каже, що українською мовою там ніхто не розмовляє [72, с. 8], хоча кореспондент зауважує, що той говорить «по-російськи добре, з сильним українським та німецьким акцентом» [72, с. 7]. Петро Волиняк з іронією коментує, що мовознавство ще не фіксувало ознак українсько-німецького акценту [72, с. 7].

Автор статті робить висновок, що «ці факти свідчать, що росїяни надзвичайно чуйні до українських справ і відповідно до обставин і часу негайно міняють свою тактику» [72, с. 8], а українцям треба бути уважними до всіляких ворожих диверсій.

Стаття «Дещо про політику й культуру» починається акцентом на актуальній проблемі: «В нашій пресі, зокрема в “Н. Д.” («Нових Днях». – М. Я.), щораз то частіше чути голоси, що розвиток культури й виховання у нас не відповідає зростаючим потребам української еміграції» [73, с. 20]. Петро Волиняк

зіставляє сучасні українські книжкові видання Канади (кінець 1940 – поч. 1950 рр.) із виданнями 1946–1948 рр. у Німеччині та Австрії. Незважаючи на економічні труднощі й заборони, українці в повоєнній Європі «мали такі досягнення, про які не могли навіть і мріяти еміграції російська й польська, хоч вони мали великі зв'язки серед чужинного світу, велику кількість культурних сил і значний емігрантський досвід, який створив навіть свою традицію» [73, с. 20]. Причину сучасного загрозливого стану публіцист вбачає в тому, що «українство в Канаді і ЗДА (США. – М. Я.) не становить цілості, а розпорошене на безліч, дрібних партій, груп і напрямків, які фактично ізолюються одна від другої, перетворюючись у звичайні українські секти. В Канаді і ЗДА нема нічого загальноукраїнського, а все, що існує, то воно є не українське, а соціалістичне, монархічне, мельниківське, бандерівське чи лебедівське, католицьке чи православне... І люди, які в Європі щось робили, приїхавши сюди, з жахом дивляться на цей поділ і не знають куди пристати. Коли ж хтось зважиться пристати до якоїсь організації, то там він ніякого впливу не має, бо йому не довіряють (принаймні до певного часу)» [73, с. 20–21].

На думку Петра Волиняка, не варто розмежовувати політику й культуру української еміграції в Канаді, адже мета спільна – «служити визвольній ідеї, підготувати ґрунт для звільнення України з під влади Росії» [63, с. 21], а «справжня культура, як і справжня політика, творяться не на еміграції, а всім народом на його власній матірній території» [73, с. 21].

У статті наведено низку фактів, які засвідчують необхідність спільної праці політики й культури української еміграції в Канаді. Це значні пожертви на користь УПА, однак про діяльність УПА видано тільки одну книгу («УПА: Українська Повстанська Армія» М. Лебеда (1946)) та листівки. Петро Волиняк зауважує, що варто було б організувати конкурс на написання художнього тексту з життя й боротьби УПА. Інший факт – «місцевий конфлікт між Торонтським Народним Домом з одного боку й СУМ-м (СУМ – Союз Української Молоді. – М. Я.) та Пластом – з другого» [73, с. 21], з якого користають комуністи, оскільки українські національні організації є групами, які ворогують між собою. Як

наслідок – збільшення накладу комуністичної періодики: «Українського Життя» (Торонто) до 18 тисяч, а «Українського Слова» (Вінніпег) до 10 тисяч.

За задумом автора статті, наведені факти мали би звернути увагу «на той загрозливий стан, в якому ми опинилися завдяки роздрібленню й розмежуванню справ культури й політики», а треба українські сили й кошти скеровувати не на боротьбу груп між собою, а «на створення великих культурних цінностей, які разом з тим будуть творенням і великої української політики» [73, с. 21]. Тому «більшою політикою є видати якийсь твір Т. Осьмачки чи І. Багряного, які живцем виринають кусок найболючішого періоду нашої історії і дають його читачеві, формуючи цим його світогляд, як видавати “політичні твори” про “ворожу” домівку її керівника», – переконаний Петро Волиняк [73, с. 21].

Стаття «Процес СВУ й СУМ-у – процес над воюючою Україною» написана до 20-ліття процесу СВУ та СУМ-у. Петро Волиняк насамперед наголошує на доцільності різних форм ведення боротьби. Констатує поразку української зброї, яка в 1917–1921 рр. була вперше вжита після довгого періоду культурного відродження, автор зауважує й певні здобутки, бо Росія змушена була визнати самостійність України у союзі з нею. За допомогою історичного екскурсу показано, що ще до 1926–1927 рр. в Україні спалахували повстання проти окупаційної влади, але було зрозуміло, що треба шукати нових форм боротьби, відповідних новим умовам. Серед таких – створення Української Автокефальної Православної Церкви та «лояльність» українців до влади з метою забезпечення місця праці, у такий спосіб «почато здійснення, поки що стихійне, великого завдання: обсадити всі місця в державному й партійному апараті українцями й поширити українську ідею від верхів аж до найглибших низів» [111, с. 17]. Петро Волиняк, на відміну від усталеної думки в українській історіографії, вважає, що СВУ (Союз Визволення України) на чолі з академіком С. Єфремовим і його юнацький відділ СУМ (Союз Української Молоді) на чолі з племінником академіка Єфремова студентом М. Павлушковим були створені в якості «єдиного українського центру, який би взявся за планування українського наступу і став єдиним керівним штабом цього наступу» [111, с. 17].

Автор статті вважає, що «гасло групи Єфремова “Україна для українців”, заклик Хвильового “Геть від Москви!”, українізація й поширення української культури, й національної свідомості не лише в Україні, а в усіх закутинах ССРСР, де жили українці (аж до Паміру й далекого Сходу включно) – це були основні лінії тотального українського наступу на Росію» [111, с. 17]. Перед Росією постало єдине завдання: «стримати цей наступ, який вів ні до чого іншого, як до створення Української держави, яка ізолювала б Росію від цілого світу і припинила б існування її як першорядної світової держави» [111, с. 18]. Тому розпочнеться процес СВУ й СУМ-у, а також постане наказ УАПЦ „самоліквідуватися” [111, с. 18].

Остання частина статті – «Сумнівська демонстрація в Торонті» – присвячена висвітленню організованим заходам з нагоди 20-ліття процесу СВУ й СУМ-у в Україні. І хоча місцева організація СУМ-у подбала про чисельну демонстрацію, але «ані написи на транспарантах, ані промови не висвітлили значення й мети свята» [111, с. 18]. На жаль, констатує Петро Волиняк, таким шляхом пішла й українська преса, тенденційно висвітлюючи події. Так, «Гомін України» запевняє, що до успіху демонстрації спричинився не тільки СУМ, й Ліга Визволення України, а у «звіті-статті Р. Рахманного в цій газеті про СВУ згадано лише в двох реченнях» [111, с. 18]. «Український Робітник» у своєму звіті про демонстрацію зовсім не згадує СВУ й СУМ [111, с. 19]. Автор статті твердить, що й учасники демонстрації не знали про її мету та організаторів, як і імена провідників СВУ [111, с. 18].

Висновок Петро Волиняка про внутрішню негативну частину свята: «загально-українське виставлено як привада для загалу, а коли люди масово зійшлись, то почався звичайний партійно-груповий бізнес. [...] Сприяла цьому торгіві властивість мас легко сприймати зовнішні, матеріальні, або [...] видимі форми боротьби, і нездібність тих мас бачити глибокі загально-національні зрушення, або [...] невидимі звичайним оком прояви і незбагненні посереднім розумом процеси, які єдині, визрівши, дають змогу організувати військовий виступ» [111, с. 19]. Автор статті переконаний в успішності такого військового

виступу, «який буде наслідком загально-національного дозріння й підготовки» [111, с. 19].

Завершується стаття відкритими питаннями, які в тодішніх обставинах звучали як риторичні: «коли наш СУМ стане справді самостійною організацією молоді й не дозволить капіталізувати свої здобутки іншим, і коли наші організації й преса перестануть із загально-українського робити групове?...» [111, с. 19].

У коментарі «Кремль признався до злочинів» Петро Волиняк наводить документ, що потрапив до рук голови екзильного уряду Білоруської Народної Республіки інж. М. Абрамчика, «який свідчить про масове народовбивство в ССРСР» [85, с. 12]. Журналіст здійснює історичні екскурси в період єжовщини (масові арешти та вбивства), звертається і до власного досвіду (ув'язнення в Дніпропетровській тюрмі з травня 1938 р. по травень 1939 р.). Петро Волиняк усвідомлював, що радянська система знищить виконавця своїх злочинів, але не був поінформований про те, що і М. Єжов розділить долю своїх жертв: 10 квітня 1939 р. його заарештовано за звинуваченням у керівництві змовницькою організацією у військах та органах НКВС СРСР, у проведенні шпигунства на користь іноземних розвідок, у підготовці терористичних актів проти керівників партії й держави й озброєного повстання проти радянської влади та ін., а 4 лютого 1940 р. було розстріляно.

Висновок автора коментаря сформульований чітко: «Москва єдина винна у винищенні населення окупованих Росією держав і народів, але вона намагається коштом ліквідації своїх “шкідників” типу Кісєльова в Білорусії чи Балицького в Україні, зняти з себе відповідальність за винищення поверх трьох мільйонів білорусів, коло двадцяти мільйонів українців і багатьох мільйонів інших поневолених Росією народів» [85, с. 13].

Протягом 1951 р. Петро Волиняк продовжив практику аналітичних публікацій, осмислюючи суспільно-політичні події, а також досліджуючи літературно-мистецькі проблеми у взаємозв'язку з ідеологічними.

Стаття «Дещо про соціалізм і літературу» починається ідеологічними акцентами: «позбавити людину і цілий народ їх національних ознак, традицій,

звичок і системи думання, і прищепити тій людині й цілому народові, російські ознаки й російську культуру – стало рівнозначним з переродженням тієї людини чи цілого народу в соціалістичну одиницю» [135, с. 29].

Текст цієї публікації Петра Волиняка побудований на аналізі статті К. Зелінського «Як будувати курс літератури народів СРСР?» (московська „Літературна Газета” Ч. 89 від 30 вересня 1950 р.). У «Нових Днях» відразу акцентується на назві статті радянського автора: «не курс **літератур** народів, а курс **літератури** народів, себто десятки народів уже “створили” одну соціалістичну літературу. Окремі народи вже не творять своїх власних літератур, а всю свою енергію віддають на створення спільної літератури». Тому Петро Волиняк прогнозує: «Коли погодитись з твердженням, що без власної літератури нема народу, то легко прийти до висновку, що в СРСР вже нема народів, або в найближчий час їх не буде» [135, с. 29]. Закономірно, що автор статті «Дещо про соціалізм і літературу» виокремлює ідеологічну основу курсу літератури СРСР (праці Й. Сталіна, А. Жданова і С. Кірова), а також те, що «історію кожного “совєтського” народу треба розглядати (і писати!) під кутом зору розвитку російської історії, відкидаючи всі факти й події, які були скеровані проти Росії, або хоч і не скеровані проти, то не принесуть їй користи» [135, с. 29]. Такі вказівки, за задумом К. Зелінського, мають стосуватися «й історії літератури народів СРСР», і тому він домагається розгляду «літератури народів СРСР, як єдиного явища» [135, с. 29]. Серед задумів радянського чиновника від літератури – створення «Вступу в історію літератури народів СРСР» як єдиного підручника для всіх вищих учбових закладів СРСР, запровадження нового терміна совєтська література. К. Зелінський вважає, що творчість О. Корнійчука є характерним явищем української радянської літератури; Петро Волиняк погоджується, бо «творчість же таких самобутніх українських авторів як М. Рильський, П. Тичина, Ю. Яновський, М. Бажан, хоч усі вони “тричіорденосці” і лавреати сталінських премій, але вони сюди не надаються, бо в їх творчості є щось українське, є щось таке, що в російські “соціалістичні” рямки не вкладається... Тому такий другорядний чи навіть третьорядний драматург, яким є О. Корнійчук, має

представляти українську вітку “соціалістичної літератури народів СРСР”» [135, с. 30].

Стаття завершується суспільно-політичним висновком: «Російська нація в соціалізмі знайшла наймодерніший і найдосконаліший інструмент для збереження свого панування і за допомогою тієї маски й була врятована від розвалу російська імперія» [135, с. 30].

Стаття «Чергова диверсія російського комунізму» опублікована в травневому числі 1951 р. без вказівки авторства, однак у книзі Петра Волиняка «Поговоримо відверто» вона подається у «Списку статей П. К. Волиняка, надрукованих у “Нових Днях”» [103, с. 642].

Насамперед Петро Волиняк констатує, що комуністична преса в Канаді, яка видається українською мовою, вихваляє російську національну політику «в Україні та возвеличує заслуги українських комуністів у Канаді, як єдиних оборонців української культури на американському континенті» [124].

Автор статті припускає, що заради впливу на «канадійських і американських зкомунізованих українців» «Москва пішла на нечувану по своїй нахабности і розмаху провокацію: вона наказала канадійським українцям поставити пам’ятник найбільшому українцеві і найбільшому ворогові Росії Тарасові Шевченкові» [124]. Петро Волиняк провів журналістське розслідування, яке засвідчило, що пам’ятник був спроектований і виготовлений у Москві, а «коло двох місяців тому два вагони того пам’ятника (бронзова фігура поета в 22 фути височиною та 70 тонн українського граніту) прибули на станцію Торонто» [124]. Коли робітники, маючи підозру, що то пам’ятник Ленінові чи Сталінові, не хотіли його розвантажувати і почали закликати до страйку, то на розкішному авто прибули двоє комуністів «жидівської національності, відбули короткі розмови в конторі товарової станції і пам’ятник негайно був відправлений» [124].

Петро Волиняк твердить, що пам’ятник виготовили радянські скульптори М. Вронський і О. Олійник, які одержали за нього Сталінську премію II ступеня (50 тис. крб.). На доведення цієї інформації він наводить покликання на

московську «Літературну Газету» (Ч. 32 від 17 березня 1951 р.); правда, цей «пам'ятник Т. Шевченкові, **невідомо де поставлений**» [124]. На переконання автора статті, це один із численних фактів, які «свідчать про відпруження російського тиску на Україну і гадюче загравання. Але це тимчасове, як і завжди то бувало, коли Росії загрожувала небезпека» [124].

Оглядовий характер має стаття Петра Волиняка «Підсумки декади», в якій висвітлена декада української культури в Москві. Окрім традиційних відзнак, сталося те, що виходить за межі «пристойности і політичного такту»: ще в час декади почалися напади на українську культуру, навіть на твори, які демонстровано на декаді (опера «Богдан Хмельницький», музика К. Данкевича, текст О. Корнійчука та В. Василевської). Редактор місячника «Нові Дні» ставить питання: «Щож заставило Росію так безтактно напасти на свого “меншого любого брата”, себто на український поневолений народ?» [102, с. 26], відповідь на яке подає сам: «Україна, після незчисленних російських погромів, знову виросла, знову зміцніла і тепер знову, є загроза, що Україна переможе Росію у тому невидимому зовні змагові, який не вгавав і не вгаває на всій земній кулі, де тільки є українці і росіяни» [102, с. 26].

Як аргумент Петро Волиняк наводить низку прізвищ українців, визнаних у різних сферах СРСР, і водночас розмірковує, що Україна й українці в СРСР найбільш люблені й шановані іншими народами. Тому, твердить автор статті, «коли в Ленінградському журналі “Звезда”, який ще недавно був під обстрілом, появляється переклад одної з найкращих поезій В. Сосюри, коли не тільки в Україні, а і в Москві та Ленінграді з успіхом іде українська опера Жуковського “Від щирого серця”, коли в Україні надзвичайний успіх мала нова українська опера К. Данкевича “Богдан Хмельницький” і цю оперу з оваціями сприймають у Москві (треба зазначити, що в Москві і в Ленінграді є сотні тисяч українців, які себе не виявляють, але масами закупають усі квитки на імпрези в час українських декад (рівень національної ідентичності яких аналогічний образу Т. Шевченка Кирпа-Гнучкошиєнко-въ із сатиричного звертання “Панове субскрибенти!” (поема “Гайдамаки”; передмова до нездійсненого видання

«Кобзаря» (1847)). – М. Я.)), то це все видалося для Москви дуже загрозливим: тому починається ліквідація цих творів, їх творців, а разом і тих потаємних українців чи українських прихильників, які уможлиблюють вихід цих “порочних” (вираз передової “Правди”) творів до російської публіки, чи то через сцену Большого театру чи через російський журнал “Звезда”» [102, с. 26].

Назва другої частини публікації – «Канадійські українські комуністи палять ...московську “Правду”!» – має контroversійний характер. Йдеться про те, що у т. зв. «прогресивній» книгарні в Торонто на Батерст 300 відсутня газета «Правда» за 2 липня 1951 р., «де була опублікована та погромна стаття на український народ, а зокрема на Володимира Сосюру, Олександра Корнійчука, Костя Данкевича та інших діячів нашої культури. Це число спалене, як спалено і всі числа “Радянської України” з “викриттями українського націоналізму” у розвиток статті “Правди”» [102, с. 26].

Петро Волиняк наводить розлогі цитати із статей московської «Правди» «Вище ідейний рівень і художню майстерність!» (від 7 липня 1951 р.), «Проти ідеологічних викривлень у літературі» (від 13 липня 1951 р.), а також із статті від 16 липня 1951 р., що засвідчують антиукраїнський характер радянської політики.

Остання частина статті – «Кого ж знищує “Правда”, себто Росія?». Петро Волиняк акцентує на очевидному факті: «голова Верховної Ради (О. Корнійчук. – М. Я.) не сміє вільно висловитись у п’єсі, – щоб не забути збездіяти України і не перевертати її історії, а значить і бажань українського народу, – то хто ж вам повірить, що він і Верховна Рада, якою він керує (голова ж, а не ноги, він там!), має право видавати закони на користь українського народу й України?» [102, с. 27].

Розлогі міркування автора статті присвячені В. Сосюрі: «Сосюра не раз був під обстрілом совєтської критики. Його обвинувачували в побутовому розкладі (любив випити, а потому заплакати), його обвинувачували за міщанські настрої в поезії (хто не пам’ятає його “Білих акацій”?), а один раз (на початку 30-х років) В. Сосюра трохи був не наклав головою за збірку “Серце”, яка була майже вся написана в Ленінграді, гостро протиросійська, у якій поет порівняв Петра

Великого з сталінською сучасністю, і взагалі написав таке й так, що ніби від Володьки Сосюри того не можна було й чекати. Та збірка була в продажу лише два дні і її майже ніхто не має і мало хто знає.

Але не зважаючи на це, Сосюра завжди мав славу радянського поета і обвинувачувати його в націоналізмі було таки дуже важко, бо він лише безмежно любив свою землю і своїх людей, не питаючи чи вони радянські чи не радянські» [102, с. 28]. Петро Волиняк вважає, що поезія В. Сосюри «Любіть Україну» теж радянська, бо написана «з приводу звільнення України від німців [...], коли автор повернувся з фактичного заслання (евакуації) в глибину Росії» [102, с. 28]. Емоціями й патріотизмом переповнена ця поезія, як і «Моєму краєві» М. Рильського. До речі, ці твори редактор «Нових Днів» помістив на першій сторінці цього числа. Петро Волиняк ставить риторичні питання: «І хіба за любов до своєї землі, до свого народу можна катувати? Хіба це не є властивість лише всепожираючої російської породи безкласовиків і космополітів, які не можуть допустити, щоб хтось любив свій край?» [102, с. 28].

Автор статті спостеріг, що частина української преси в Канаді, передруковуючи вірш В. Сосюри «Любіть Україну», «свідомо опускає деякі строфи (протинімецькі), ніби це мало б безчестити Сосюру... Не маємо права виступати в ролі вчителя чи опікуна, але з редакторського обов'язку засуджуємо таку фактичну переробку Сосюри» [102, с. 28]. «Це навпаки принижує тих, хто боїться показати, що Сосюра тішився, що “на захід женуть чужинців в зелених мундирах”» [102, с. 28]. Петро Волиняк стратегічно виставляє ідеологічні акценти: «Крім того, це зменшує наші пропагандивні можливості проти Росії, бо з російської критики цього вірша кожному видно, що в ССРСР можна ненавидіти німців, але поруч з цим ніяк не дозволено любити Україну» [102, с. 28].

Висновки автора статті оптимістичні: події, які відбуваються тепер в Україні, тільки засвідують невмирущість народу. «Всупереч слъзоточивим запевненням наших урапатріотів, ми незламні і невмирущі, бо **“душу українця продовбати тяжче, ніж камінь. На тисячі ренегатів припадають десятки**

тисяч непоборних. Грунт родить українство”, як висловився Юрій Шерех у своїй праці “Думки проти течії”» [102, с. 28].

У постскрипті Петро Волиняк зауважує, що американська преса принесла звістку про те, що одеський композитор К. Данкевич, автор музики опери «Богдан Хмельницький», написав до «Правди» покайний лист. Редактор «Нових Днів» вважає, що «його заяву треба так: „Клянусь, що ніколи вже не писатиму нічого на українські теми і в українському дусі, а якщо й писатиму, то так, щоб того твору ніхто не слухав і ним не цікавився.” Це єдине, що може врятувати йому життя...» [102, с. 28].

Своєрідним продовженням цієї статті Петра Волиняка є його публікація в жовтневому числі «Боротьба з українським змістом в українській літературі», в якій висвітлено матеріали розширеного пленуму Спілки радянських письменників України, що відбувся в кінці липня – на початку серпня 1951 р. Автор відразу наголошує, що завдання пленуму, згідно з наказами з Москви, – «викорчувати рештки буржуазного націоналізму» [66, с. 20]. Наставнови Й. Сталіна повторив О. Корнійчук, який виголосив основну доповідь, «розкритикувавши буквально всіх, починаючи з Сосюри і кінчаючи самим собою» [66, с. 20]. О. Корнійчук уважав, що «український націоналізм цілком відродився у війні і в повоєнні роки» [66, с. 20], найбільше уваги приділяючи критиці творів Ю. Яновського та літературознавчих досліджень Ю. Кобилицького. «Але сміх і сльози викликає Корнійчукова критика самого себе, – коментує Петро Волиняк. – Приниження, якого зазнає людина за соціалізму, тут виступає просто класично» [66, с. 24].

На основі доповіді О. Корнійчука та дискусії, яка відбулася на пленумі СРПУ редактор «Нових Днів» робить низку висновків:

«1. В час останньої війни в українському народі збільшилася віра в розвал російської соціалістичної тюрми народів і письменники, як авангард нації, цю віру відбили в своїх творах;

2. В повоєнні роки ця віра не зникла, а навпаки зросла і цей зріст її знову знайшов свій відгук в українській радянській літературі – українські письменники

почали в своїх творах будувати мур між Україною і Росією, почали встановлювати “невидимі (поки що!) кордони” між цими “братніми республіками”;

3. У зв’язку з тим, що внаслідок чистки “безродних космополітів” українські літературні кола в Україні очистились від жидівського елементу, який від часу ліквідації Скрипника посідав у нашому літературному процесі панівне місце і був прямою агентурою ГПУ-НКВД серед письменників, – українські письменники і критики виступали майже однозгідно, не ліквідуючи один одного, а зберігаючи і допомагаючи один одному;

4. Росія, що в час війни змушена була піти на поступки Україні, тепер – на порозі нової світової війни – намагається проламати спільний фронт української літератури і зламати її опір пляновій русифікації України» [66, с. 24–25].

Висновки Петра Волиняка дещо тенденційні, однак вони засвідчують актуальність українського національного питання в культурі й мистецтві СРСР. Аналогічним підтвердженням є і наведені дебати, які розгорнулися після доповіді О. Корнійчука. До речі, автор статті зауважив різницю «в звітах про пленум, які вміщено в московській і в київській літературних газетах: в київській все злагіднено, а в московській загострено і критиковано виступи, які “не задовольнили пленум”» [66, с. 25]. На думку Петра Волиняка, «все це є доказом того, що Україна бореться і ця боротьба не тільки не вщухає, а загострюється, і Росія мусить або поступитись, або приступити до негайної чергової фізичної ліквідації українських письменників» [66, с. 25].

Отже, на матеріалі аналітичних публікацій Петра Волиняка на сторінках часопису «Нові Дні» за 1950 та 1951 рр. виокремлено ідеологічний аспект. Суспільно-політична проблематика таких текстів пов’язана з подіями в СРСР та Канаді. Значною мірою ідеологічний аспект в аналітичних публікаціях Петра Волиняка зреалізований за допомогою аналізу суспільних фактів та явищ, огляду преси, історичних екскурсів, елементів журналістського розслідування та прогнозування.

4.2.2. «Нові Дні» і преса української діаспори

У роботі «Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді» М. Боровик наголосив: «Українські періодичні видання на еміграції виконують важливу соціальну функцію. З одного боку вони запевняють постійний широкий контакт між українцями в діаспорі, а з другого – уможлиблюють публічну дискусію над поточними проблемами українського політичного, культурного, господарського і наукового життя» [36, с. 78]. Таку місію виконував зокрема й місячник «Нові Дні». Усталилася упереджена думка, що приватний видавець завжди зможе поставити особисті інтереси вище громадських, змінювати напрям періодичного видання, що призводить до дезорієнтації читача. Стереотипним є також бачення приватного часопису як підприємства, єдиною метою якого є прибуток [36, с. 175–176]. Водночас є багато приватних періодичних видань, «які чесно служать інтересам громадянства, не зв'язуючи себе тією чи іншою партійною програмою, які не женуться за прибутками, а навпаки, нерідко йдуть на великі втрати, щоб зберегти свій часопис, як незалежний орган, де до слова допускаються люди різних поглядів і таборів, але однієї віри – служіння добру свого народу» [36, с. 176]. Видаючи свій журнал, Петро Волиняк проводив відкриту редакційну роботу з читачами, нагадуючи про передплату чи висловлюючи вдячність за приєднання нових субскрибентів. Він дотримувався думки, що зростання вартості поліграфічних послуг не має вплинути на ціну видання, тому кошти, отримані з продажу його підручників (читанки «Лани», «Дніпро», «Запоріжжя», а також «Фізична географія України»), йшли на потреби місячника «Нові Дні». Саме через брак вчасної оплати історія видання Петром Волиняком часопису для дітей «Соняшник» не була тривалою (Торонто, 1956–1961). На сторінках журналу «Нові Дні» Петро Волиняк представляв різні точки зору, часто відкрито опозиційні, вважаючи, що періодичне видання має відкрито обговорювати проблеми. Згодом М. Сосновський у доповіді на Конференції Українських Журналістів зауважував: «Українська журналістика клигає не тільки на відтинку

загальної світової інформації, а й недомагає в ділянці українського життя, допускаючися, дуже часто, неточностей та прямої тенденційності.

Нарікаючи на тенденційність чужих видань, радіо й телебачення, ми самі промовчуємо немилі нам події й факти, внаслідок чого пересічний читач, який хоче мати, приблизно, повний образ українського життя в діаспорі, мусить читати бодай декілька українських тижневиків і обидва українські щоденники. Український журналіст чомусь обмежує коло своїх зацікавлень тільки до ділянок близьких йому ідеологічно, політично чи конфесійно. Такий підхід до інформації треба розцінювати як негатив, бо для добра читача і для добра газети необхідна найповніша інформація з українського життя на всіх його відтинках» [398, с. 367–368].

Свого часу Ю. Тернопільський наголошував: «Стежити за історичним розвитком преси це так, як стежити за життям народу. В історії української преси, як в дзеркалі, відбиваються всі перипетії нашого національного життя на всіх етнографічних територіях і в головних скупченнях еміграції» [406, с. 13]. Перипетії українського життя в діаспорі відтворював також часопис «Нові Дні». Петро Волиняк вів рубрикацію матеріалів журналу, серед постійних рубрик – «Огляд преси», «З нових видань». До речі, бібліографічний покажчик «Українська преса у Вільному Світі в роках 1961 і 1962» В. Дорошенка містить 471 найменування різнопланових видань [178, с. 54–75], в алфавітному покажчику української преси в Канаді за 1966 р. Ю. Тернопільський подає 58 найменувань [406, с. 67–68].

Міркування С. Сірополка про те, що «преса повинна бути виразницею не випадкової поголки, а суспільної opinio чи приватної думки, що ґрунтується на фактах, або логічних аргументах» [38, с. 190], звучить як аксіома. Однак у кожному конкретному випадку бути виразником громадської думки означає постійно відстоювати суспільні інтереси, часто втрачаючи при цьому прихильників (у тому числі передплатників) і здобуваючи нових опонентів, зокрема серед інших періодичних видань.

До аналізу залучено матеріали поч. 1960 рр., одні з найпоказовіших у відтворенні корпоративних взаємин у середовищі преси української діаспори.

Петро Волиняк уважав неприпустимим втручання в текст без авторської згоди. У статті зі саркастичною назвою «Зразок “толерантності”, “братолюбія” і “соборності”» (рубрика «Огляд преси») він наводить свідчення Яра Славутича про викривлення інформації щодо підручників Петра Волиняка в часописах «Вільне Слово» та «Свобода» (стаття Яра Славутича «Про нові методи навчання української мови») [79].

У рубриці «З нових видань» травневого числа 1960 р. представлені не тільки книжкові, а й журнальні видання, зокрема в таких аналітичних жанрах, як огляд, коментар, рецензія. На жаль, матеріали рубрики переважно не авторизовані, однак у виданні вибраних статей та оповідань Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (Торонто, 1975) у примітці упорядників наголошено, що до «Списку статей П. К. Волиняка, надрукованих у “Нових Днях”» не увійшли «вміщені під рубриками: «Читачі пишуть», «Наше листування» (дуже велике), «З нових видань», анотації книжок та дрібні нотатки й повідомлення» [103, с. 659].

В огляді видання Союзу Українок Канади «Промінь» (чч. 1, 2 1960 р., Вінніпег) домінує зауваження про неактуальність матеріалів [110]. Про суголосність ідеологічної платформи свідчить рецензія на перше число двомісячника «Тризуб» (Нью-Йорк, США), видання, яке має намір «продовжувати традицію і основні настанови “Тризуба”, заснованого Симоном Петлюрою в Парижі» [119]. З-поміж матеріалів вирізнено статтю А. Зубенка «В сорокові роковини Зимового походу». Чимало критичних зауважень висловлено в рецензії на «Український Огляд» (Нью-Йорк, США), редагований М. Шлемкевичем. Наголошуючи на необхідності такого типу видання (дайджест, «себто є журналом передруків кращих і цікавіших творів з інших періодичних видань» [120]) та зазначаючи, що в часописі подано джерела, з яких представлено матеріали, водночас висловлено кілька побажань. Так, редакція журналу «Український Огляд» неретельно поставилася до організаційних моментів (не

зазначено періодичність) та мовно-стилістичної редакторської роботи, а основне, на думку Петра Волиняка, – цілковито наслідує американські зразки.

У рубриці «3 нових видань» вересневого числа 1960 р. презентовано тільки один часопис – «журнал української визвольної думки» «Вільна Україна» (чч. 26, 27, 1960). Тут згадано цікаві статті Д. Солов'я, С. Ріпецького, В. Лисого та ін. [69]. Водночас зазначено, що в ч. 27 «продовжується “соціалістична атака” на УНРаду та її Виконний Орган, що ми (Петро Волиняк. – М. Я.) вважаємо зовсім безпотрібним і нічим не виправданим, бо УНРада мусіла припинити співпрацю з АКВБ (Американський комітет визволення від більшовизму (створений у січні 1951 р.). – М. Я.), якщо його радіостанція «Свобода» саботує навіть ухвали Конгресу США у справі тижня поневолених націй. І тут ніяка “атака” нічого не допоможе – більшість українців таки лишиться на стороні ВОУНРади» [69].

У рубриці «Огляд преси» листопадового числа 1960 р. звертається увага на передову статтю редактора «Листів до приятелів» М. Шлемкевича «Втеча в життєві передмістя» («Листів до приятелів», ч. 7–8, 1960) [70]. Петро Волиняк зазначає, що «втеча інтелігенції від громадсько-політичного життя, її самоізоляція... є не тільки небезпечна, а навіть дуже загрозлива для української справи» [70]. Передруковуючи статтю М. Шлемкевича, редактор «Нових Днів» закликає в коментарі до обговорення цієї проблеми в пресі української діаспори.

У грудневому числі 1960 р. цієї рубрики вміщено рецензію із промовистою назвою «“Обломов” – повість... Тургенєва» [93]. У критичному полі зору – стаття С. Романовича «Зайві люди» в «Молодій Україні» (1960. Ч. 74). Петро Волиняк дорікає редактору часопису Б. Олександріву незнання російської класичної літератури та стилістики української мови.

У рубриці «Огляд преси» вересневого числа 1961 р. вміщено кілька матеріалів. Зокрема передруковано з торонтського тижневика «Вільне Слово» (12. 07. 1961) допис «Читачі про часопис», який постав на основі замітки «Читачі звертають увагу» із часопису «Бюлетень Асоціації Української Католицької Преси» (Філадельфія). Тут ідеться про недостовірність інформації в окремих репортажах, на що звертають увагу читачі. Петро Волиняк при цьому вказує на

фактичні помилки й у виданні «Вільне Слово» (допис д-ра С. Росохи про зустріч СУЖЕРО (СУЖЕРО – Союз українців жертв російського комуністичного терору (заснований 1950 р. у Торонто; багатолітнім учасником цієї організації був Петро Волиняк). – М. Я.) на фермі «Київ» (12. 07. 1961)) [104]. Із тижневика «Українські Вісті» (Новий Ульм, Німеччина) редактор «Нових Днів» передруковує критичну оцінку книжки М. Приходька «Далекими дорогами», коментуючи, що це об'єктивне бачення не збігається із багатьма хвалебними відгуками [131]. У статті «Партійно-редакторське калатало» Петро Волиняк звертається до матеріалів «Гомону України» (10. 06. 1961; 12. 08. 1961), які свідчать про непослідовність оцінки позиції «Нових Днів», а також про хитання «Гомону України» щодо Нової Партії [98]. Публікація «Рішуча оцінка!» містить передрук матеріалу з щоденної газети «Свобода» (Джерсі Сіті, США) про створення в Індонезії організації молоді «Прамуна» («Авангард») [112].

Петро Волиняк як редактор часопису подавав чимало матеріалів дискусійного характеру. Стаття «Про одну “оборону”» передує передруку тенденційної публікації Б. Коцюби «Сморід московських вислужників» із тижневика «Вільне Слово» (Торонто, 04.11.1961). Авторство цієї статті не зазначене, однак у згаданій книжці Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (Торонто, 1975) вона подана у списку його статей [103, с. 649]. Редактор «Нових Днів» вважає, що боронити Яра Славутича від «нападок» В. Чапленка (стаття «Чи подолання кризи», опублікована в минулому числі часопису) немає потреби, адже йдеться про конструктивну критику. Задля об'єктивності висвітлення ситуації, що склалася, Петро Волиняк передруковує публікацію Б. Коцюби, пропонуючи й редакторів «Вільного Слова» здійснити аналогічне [108].

У рубриці «Огляд преси» листопадового числа 1961 р. без зазначення авторства опубліковано дві статті: «Намагання поділити народ на ворогуючі групи» та «З журбою радість обнялась...». Перша у виданні творів Петра Волиняка «Поговоримо відверто» подається у списку його статей [103, с. 649].

Промовиста назва «Намагання поділити народ на ворогуючі групи» демонструє ідеологічне спрямування публікації. Петро Волиняк виступає із

конструктивною критикою позиції Т. Кобзея, який у тижневику «Поступ» (Вінніпег, 08. 10. 1961) надрукував статтю «Кому заімпонували “мухи в помаді”». Т. Кобзей вважає, що критична стаття про Шевченківські святкування «Мухи в помаді», опублікована в часописі «Вісник», органі Української православної церкви в Канаді, є зразком руйнівної критики. Редактор «Нових Днів» зауважує, що статтю із «Вісника» передруковано зі скороченнями в комуністичному часописі «Українське Життя» (Торонто): «дивіться, мовляв, як націоналісти сваряться!» [90, с. 27]. Петро Волиняк переконаний, що критики бояться тільки «слабодухі люди (чи й групи) з високорозвиненим почуттям меншовартості» [90, с. 27]. А Т. Кобзей і редакція «Поступу» «просто таки узалежнюють наше громадське життя від комуністичної преси: не критикуй, бо можуть комуністи передрукувати, а тоді ти пропав!» [90, с. 27]. Редактор «Нових Днів» вважає, що Т. Кобзей мав би підозрювати тут комуністичну провокацію [90, с. 27–28]. Висновок Петра Волиняка: ця та інші публікації Т. Кобзея не сприяють консолідації українців у діаспорі, не допоможуть формуванню «мільйонного Шевченківського фонду в Канаді» [90, с. 28].

Назва статті «З журбою радість обнялась...», побудована на оксиморонній сентенції О. Олеся, вповні відтворює провідний задум автора (хоча текст і не авторизований, але ведення полеміки з дописувачем часопису «Українські Вісті» О. Кеєм від імені автора репортажу «Пам'ятника Кобзареві відкрито», опублікованого в «Нових Днях» (1961, ч. 138–139), підтверджує, що стаття належить Петру Волинякові). Редактор «Нових Днів» у такий спосіб висловлює свої почуття після прочитаної статті О. Кея, яку він наводить повністю. Дописувач тижневіка «Українські Вісті» наголошує, що після прочитання репортажу Петра Волиняка спочатку був переповнений позитиву: «Сила силенна земляків, повинь рідної мови, знайома реакція рідного оточення, екстаз юрби, майже релігійне впоєння – як давно я щось подібне переживав! І як точно це передав автор» [78, с. 28]. Однак згодом він усвідомив, що всі ті відчуття обумовлені силою «філософії серця», яку розцінює як «комплекс меншовартості»; О. Кей вважає, що її має заступити «філософія розуму». У своїх роздумах

дописувач асоціативно пов'язує відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Торонто з київськими подіями початку січня 1918 р.

У відповіді Петро Волиняк наводить оцінку свого репортажу І. Бакалою з Мюнхена: «У ньому показана українська сила і розмах...» [78, с. 29]. Однак оцінка тижневиком «Українські Вісті» викликала в редактора «Нових Днів» розпач: «Що б ти не зробив, щоб ти не збудував» в середовищі української діаспори «зараз же його хтось перекреслить (друкарська помилка: перекреслить. – М. Я.)!» [78, с. 29]. Петро Волиняк доводить, що почуття меншовартості українців гіперболізоване, ніяка інша недержавна нація чи нація, яка не мала успіху на міжнародній арені боротьби, не страждає таким самоприниженням. Крім того, О. Кей не є поінформованим про оцінку бою під Крутами ні сучасниками (М. Грушевський, Л. Старицька-Черняхівська, П. Тичина), ні істориками. Петро Волиняк наголошує, що потрібно популяризувати факти з історії визвольних змагань в Україні, що він і робить на сторінках читанок і часопису для дітей «Соняшник».

Відстоюючи «філософію серця», автор статті «З журбою радість обнялась...» наголошує, що «Захід просто тужить за душею, але її не має. Ми не раз чули, що західньому читачеві в романах треба давати тільки “філософію розуму”, як Ви кажете. Але це говорять неуки. От, всупереч їх твердженням, твори Ів. Багряного мають найбільший успіх на заході. А ось недавно вийшли переклади М. Хвильового англійською мовою і американська критика їх оцінила якнайкраще. А покажіть мені захоплення на Заході творами таких “філософів розуму”, як Косач і Костецький, чи наші модерністи!» [78, с. 29].

Петро Волиняк вважає, що треба зібрати та видати матеріали про Крути, «щоб раз і назавжди запобігти шкідливому хахлацько-малоросійському вболіванню (до безтями сльозоточиво-стогнальному!) над Крутами» [78, с. 29].

Отже, у відповіді Петра Волиняка порушуються актуальні проблеми української діаспори – ментальності, розколотості українського середовища, потреби вивчення історії та оцінки національного літературного процесу.

Часопис «Нові Дні» для Петра Волиняка став трибуною, з якої він міг відстоювати свої переконання. Редактор уважав, що читачі мають володіти

об'єктивною інформацією, тому часто вів дискусії з тими періодичними виданнями діаспори, які з тих чи інших причин спотворювали відомості чи доволіно інтерпретували факти; переважав ідеологічний дискурс, часто полеміки мали культурологічний чи лінгвістичний характер.

На початку 1960 рр. проблематику періодичних видань української діаспори Петро Волиняк висвітлював у зв'язку зі суспільними процесами (рубрики «Огляд преси», «З нових видань»), звертаючись до таких аналітичних жанрових форм, як огляд, коментар, рецензія, стаття. Часто редактор «Нових Днів» використовував огляди-презентації, серед яких трапляються огляди всього періодичного видання або вибір для огляду найцікавіших публікацій у різних виданнях. Петро Волиняк практикував передрук дискусійних матеріалів, які супроводжував коментарями чи статтями. У жанрі рецензії журналіст не тільки звертав увагу на проблемні місця, а й висловлював компетентні поради.

У різножанрових аналітичних текстах Петро Волиняк досліджував проблему у взаємозв'язках, наголошував на першопричинах, часто звертався до аналогій.

В організації проаналізованих аналітичних текстів Петра Волиняка значну роль відіграють заголовки, серед яких переважає констатуючо-описовий («Зразок “толерантности”, “братолюбія” і “соборности”», «Втеча інтелігенції від громадсько-політичного життя», «“Правдиве звітування”», «Партійно-редакторське калатало», «Якісна оцінка одної книжки», «Рішуча оцінка!», «Про одну “оборону”», «Намагання поділити народ на ворогуючі групи»). Стилїстика заголовків часто обумовлена сатиричною актуалізацією, трапляється виразно інтригуючий характер («“Обломов” – повість... Тургенєва»), залучаються ресурси інтертекстуальності (зокрема цитата в заголовку («З журбою радість обнялась...»)).

Отже, здобутий фактичний матеріал продемонстрував жанрову палітру аналітичної журналістики Петра Волиняка, а також дав змогу простежити характер взаємозв'язків у медійному середовищі української діаспори початку 1960 рр.

4.2.3. Літературно-критичний дискурс

4.2.3.1. На вістрі ідеологічних суперечок: творчість Т. Шевченка

Закономірно, що ювілейний рік активізує наукові пошуки, скеровує громадськість до визначної постаті, спрямовує журналістів до потреби висвітлення актуальних подій, аналітичного омислення їх значення та масштабів. 1961 та 1964 роки об'єднали під знаком Т. Шевченка українців усього світу, розмежованих кордонами держав та ідеологічними суперечностями.

Петро Волиняк як редактор і видавець універсального ілюстрованого місячника «Нові Дні» упродовж 1964 р. провів значну роботу для популяризації творчості Т. Шевченка. По-перше, це публікації творів ювіляра («Заповіт» та «Ісаія. Глава 5. Подражаніє» Т. Шевченка (Березень, ч. 70)), поетичної шевченкіани (цикл думок О. Неприцького-Грановського «Пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашингтоні» (Ч. 73); «Твоїм пісням полум'яніти» В. Сосюри, «Ти – океан» Б. Олійника (Ч. 174–175)), дослідження митрополита Іларіона «Релігійність Тараса Шевченка» (Ч. 170), статті О. Архипенка «Чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка» (Ч. 171). Окрім того, на сторінках видання представлені передруки матеріалів із радянської періодики: «Слово про Тараса Шевченка» Генерального директора ЮНЕСКО Рене Майо (з «Літературної України») (Ч. 172), «Новий фільм “Наймичка”» М. Стефановича, «Був би добрий початок» Б. Гмирі (з «Української культури») (Ч. 172), «Як народився “Заповіт”?» В. Святюця (з «України») (Ч. 174–175). Інформаційно багатими є повідомлення «Канада вшановує Кобзаря України» (Ч. 171), «Міська Рада Парижу вшановує Шевченка» (Ч. 174–175), «Шевченківське свято», «Утверджуючи правду життя» (Ч. 179).

«І утвердився ти, наш Кобзарю, у світі» Петра Волиняка (Ч. 174–175; Ч. 176) – репортаж про відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні. Окрім обов'язкових інформаційних складників цього жанру, в тексті є чимало елементів аналітичного характеру. Привертає увагу і його чітке структурування: репортаж поділений частини, які відображають і шлях роздумів автора, і розвиток подій

(«Напруга, варта його поезій», «Хто це все встиг зробити?», «Різна “вага” пам’ятників», «Присвячений визволенню, волі й незалежності всіх поневолених націй», «Єдність: Вашингтон – Шевченко», «Прапори й молодь, сонце й музика», «Схилить прапори в пошані!», «“Заповіт” над столицею США» та ін.).

У подвійному літньому числі надруковано також «Промову Двайта Айзенгавера 34-го Президента США, при відкритті пам’ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні В суботу, 27-го червня 1964 року», «Слово на Шевченківському Бенкеті у Вашингтоні 27 червня 1964 «Встане Україна!» Голови ВО УНРади М. Ливицького, «Пропам’ятну грамоту (Прочитану під час відкриття пам’ятника Шевченкові та підписана членами Управи Комітету Пам’ятника, має бути вмурована в підставу цього пам’ятника)», «Молитву, якою Первоієрарх Української католицької церкви у США, впреосв. Митрополит Амброзій Сенишин, Ч. С. В. В., розпочав урочистості відкриття пам’ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні», «Молитву, якою Первоієрарх Української православної церкви у США, впреосв. Митрополит Іван Теодорович закінчив урочистості відкриття пам’ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні».

У журналі рекламується біографічне дослідження Д. Чуба «Живий Шевченко» (Ч. 174–175; Ч. 176), інформується про видання монографії І. Кейвана «Шевченко – образотворчий мистець» (Ч. 179), про платівки пісень на слова Т. Шевченка, випущені «Русалкою» (Ч. 179), подається звертання до українців Канади зібрати фонди для Шевченківської фундації (Ч. 179).

Закономірно, що більшість матеріалів березневого числа «Нових Днів» присвячені вшануванню національного класика. Зразком політичної аналітики в цьому номері є стаття Петра Волиняка «Шевченко знищив залізну завісу». Спонукою до її написання стало осмислення парадоксального факту – «українські діячі культури й науки з окупованої України звернулися з відкритим листом до української еміграції з проханням дозволити їм взяти участь у відкритті пам’ятника Тарасові Шевченкові у столиці США – Вашингтоні» [126, с. 6].

Автор статті простежив відгуки преси української діаспори: «Рішуче й негайно виступили проти лише три часописи: «Свобода» (орган... Українського

Народнього Союзу), «Народня Воля» (орган... Українського Робітничого Союзу) і «Канадійський Фармер», що є приватною газетою чеха Карла Доячека» [126, с. 6].

Для об'єктивного інформування читачів у статті наводяться передрук тексту «Слово до українців, до української громади в США, до «Комітету пам'ятника Т. Г. Шевченку», а також вступ редакції «Літературної України».

Петро Волиняк ознайомлює читачів із відгуками преси української діаспори. Серед схвальних – стаття лідера УРДП Ф. Гаєнка «Дружнє слово» («Українські Вісті» (Новий Ульм) від 22–29 грудня 1963 р.); новорічне звернення до українського народу голови Виконного Органу УНРади М. Лівичького, видрукуване в багатьох українських часописах; редакційна стаття «Вільного слова» «Б'ємо себе, а не ворога» (18 січня 1964 р.). Подається інформація про суперечливі матеріали вінніпезького тижневика «Новий Шлях» (8 лютого 1964 р.; 22 лютого 1964 р.), про пораду О. Коновала («Молода Україна», орган ЦК ОДУМ, Торонто) «не запрошувати діячів культури з України на відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні бо “їм би (діячам культури. П. В.) пізніше підшили і петлюрівщину, і самостійність, і націоналізм, і зраду”. Але редакція додає від себе, що “більшість спіробітників та прихильників «Молодої України» вважають, що культурних діячів України, серед яких є кілька проміментних імен, що приносить честь і славу нашій нації (згадати хоч би М. Рильського) – треба неодмінно запросити..., як дорогих гостей, на відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні» [126, с. 10]. Згадує Петро Волиняк і схвальну позицію газети «Українське Життя» (Чикаго).

У статті наголошується, «що вся преса ОУНр також проти. Католицька преса стримується виразно говорити, хоч деякі католицькі часописи виступають проти» [126, с. 11].

Петро Волиняк наводить також заперечну думку В. Шаяна, висловлену у статті «Глум над Шевченком» («Українська Думка» (Лондон), чч. 5, 6 1964 р.), осібно вирізняє редакційну статтю тижневика «Український Голос» (Вінніпег, 19. 02. 64 р.), «у якій ставляться певні вимоги до діячів культури в Україні» [126, с. 11].

Редактор «Нових Днів» аналізує статтю Юрія Дивнича (Юрій Дивнич – псевдонім Ю. Лавріненка. – М. Я.) «Лист: з України чи з Москви» («Листи до Приятелів» (кн. 11–12, 1963)). Петро Волиняк спростовує припущення, висловлені у цій публікації.

Стратегічними є такі міркування журналіста: «Якщо ми не запросимо діячів культури з України, мотивуючи тим, що ми “чисті”, а вони “нечисті”, то ставимо під знак запитання існування самої нації: нації нема, а є тільки еміграція. Це вже був би шедевр політичної глупоти» [126, с. 15]. Утверджуючи думку про потребу запрошення діячів культури та науки з радянської України на відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, Петро Волиняк наголошує: «усі ми певні, що визволитись ми можемо тільки самі, як того захоче народ. Народ же в Україні, а ми лиш додаток до нього. Як же ми поможемо народові, якщо боятимемось навіть зустрічі з ним?

[...] Хай діячі культури побачать нашу силу, відчують нашу любов до Кобзаря, до нашого народу, врешті хай почують свій національний гімн» [126, с. 15–16].

Чітко сформувавши свої висновки, автор статті водночас дає можливість кожному читачеві осмислити проблему, представивши різні погляди на дискусійне питання.

У травневому числі «Нових Днів» вміщено позитивну «Відповідь діячам культури Української Радянської Соціалістичної Республіки від діячів культури в Америці й Канаді». Тут висловлені побажання, щоб Шевченківські святкування стали «днями поширення і здійснення [...] величних, але ніким не спотворених, ідеалів Поета» [58, с. 11].

Отже, різнопланові шевченківські матеріали часопису «Нові Дні» за 1964 р. демонструють прагнення редактора донести об'єктивну інформацію про події, сформувати тип мислячого українця.

4.2.3.2. Літературно-критична парадигма українського діаспорного простору

Увага редактора «Нових Днів» до літературного процесу є закономірною. Як уже зауважувалося, П. Чечет здобув філологічну освіту на факультеті східних мов у Середньо-азійському державному університеті (Ташкент), а після закриття – в Українському інституті лінгвістичної освіти. У кінці 1940 рр. Петро Волиняк був співробітником торонтського тижневика «Гомін України» (видавався з грудня 1948 р.), де вів рубрику «Література, наука, мистецтво». Окрім того, був автором різножанрових художніх текстів.

У низці сучасних публікацій розглядаються жанрові та функціональні особливості журналістських текстів, предметом дослідження яких є художня література [288–290; 292].

Як відомо, аналітичні жанри покликані з'ясувати суть явища, тому обов'язковою умовою є компетентність журналіста, його високий інтелектуальний рівень. Оперативність в аналізі такого інформаційного явища, як художня література, в умовах еміграції може бути досягнутою, якщо предметом дослідження є художні тексти письменників діаспори.

Із першого року видання часопису «Нові Дні», означеного як «універсальний ілюстрований місячник», простежується значна увага до літератури, культури та мистецтва. Окрім журналістських текстів, у часописі вміщувались художні твори українських письменників – як класичні, так і сучасні; іноді це були передруки з радянських періодичних видань. Часто публікаціям художніх текстів передувало ознайомлення з автором: у формі жанру рекомендації Петро Волиняк презентував читачам важливі етапи творчості письменника, розглядаючи їх у взаємозв'язках із суспільними тенденціями доби. Редактор часопису скеровував увагу до актуальних проблем художніх текстів, що друкуються, іноді акцентував на жанрово-стильових особливостях.

М. Марунчак наголошував, що журнал «Нові Дні» «став літературною трибуною для багатьох поетів і письменників, як також літературним інтерпретатором канадських українських буднів» [273, с. 117].

Редактор уважав за потрібне постійно знайомити своїх читачів із літературними новинками, часто пропонуючи уривки творів, які ще не були надруковані. Так, у квітневому числі першого року видання вміщено уривок «Рішальний крок» із повісті В. Кримського «Предки». Вказавши на новизну теми твору («автор малює картину з життя українського народу в часах неоліту» [345]), Петро Волиняк твердить про сміливість тексту [345].

Пропонуючи читачам «Нових Днів» розділ «Про щастя, гроші і теплі краї» із повісті В. Гайдарівського «Заячий пастух», Петро Волиняк знайомить із постаттю письменника, шахтаря з Донбасу, який розпочав свою літературну діяльність ще в радянській Україні як автор різножанрових текстів із життя робітників свого краю. В еміграції В. Гайдарівський відомий повістю «Ще одне кохання» (1947). Наголошується на реалістичному світогляді письменника-гуманіста: «Його рисунок чіткий, ідейна спрямованість ясно окреслена, тон філософського спокою й рівноваги пронизує кожен його твір. Його вчителі – українські реалісти, його духовна вітчизна – соняшна українська земля з її витривалістю і мудрістю» [343].

Наступного року надруковано ще один уривок із цієї повісті під назвою «Найми». Редакція часопису (а фактично Петро Волиняк) вважає повість В. Гайдарівського «Заячий пастух» одним із найкращих творів української літератури в діаспорі. Жанрово-стилістичні особливості та проблематика тексту визначені так: «Це – казка в реалістичному оформленні про вікові мрії нашого народу про волю й незалежність, сподіванки світлого майбутнього» [340].

Представляючи поета О. Веретенченка (1951. Ч. 15), редактор часопису «Нові Дні» коротко відтворює основні етапи його творчості, наголосивши на лірико-філософському напрямку його дебюту (збірка «Перший грім» (К.; Х., 1941)) та розвитку протягом 1941–1944 рр. Критику імponує думка Ю. Косача (1947) про пізній експресіонізм О. Веретенченка. В аналізі останнього періоду Петро Волиняк зауважує нахил «до поем широкого епічного розмаху. Разом з тим поет не занедбує лірико-філософської мініатюри, що є ідеальною формою правдивої поезії» [96]. Про підсумок пройденого десятилітнього творчого шляху

свідчать підготовлені до друку збірка «Дим вічності» та історична поема «Чорна долина», вибіркове знайомство з якими і пропонують читачам «Нових Днів».

У травневому числі 1951 р. Петро Волиняк презентує вірші Н. Щербини зі збірки «О, земле!», яка готується до друку. Перші поетичні збірки («Ранок» (ДВУ, 1929), «Гомін буднів» (ДВУ, 1930)) уродженця Кубані вийшли друком у період початку «російського наступу на Україну, коли громилося все українське і на українську літературу накладалася російська соціалістична уздечка» [91]. Тому оцінка радянської критики за невеликим винятком (М. Степняк у часописі «Червоний шлях») була тенденційною. «Таємною директивою ЦК КП(б)У заборонено друкувати твори Н. Щербини. Аж перед початком війни (в 1941 р.) твори нашого поета зрідка почали появлятися в центральних часописах та в “Літературному Журналі”», – наголошує редактор «Нових Днів» [91].

Публікуючи поему П. Карпенка-Криниці «Парабелюм Лариси Гук», Петро Волиняк у рекомендації свідомо оминає назви міст у біографії емігранта. В окресленні етапів творчого шляху редактор «Нових Днів» звертається до оцінок літературних критиків Л. Полтави, Ю. Косача. На думку Петра Волиняка, поема «Парабелюм Лариси Гук» є «продовженням психологічної перебудови» автора [138, с. 4]. Тема тексту – братовбивство – є особливо злободенною для українців, бо, як наголошується, «в часи останнього бою за наше самовизначення і звільнення, проблеми братолюб'я і братоненависництва, логічним кінцем якого є братовбивство, є дуже пекучими й актуальними. Ще М. Хвильовий глибоко усвідомив це і устами Матері-України («Я») кликав нас ненавидіти й убивати ворогів, а не своїх батьків і братів» [138, с. 4]. Петро Волиняк акцентує на гуманізмі П. Карпенка-Криниці, який «цілком розкриває трагедію братовбивства, показуючи приреченість братовбивника і абсурдність самого чину братовбивства» [138, с. 5]. Героїня поеми, як підмічає критик, «стала на шлях пасивної боротьби з братовбивством» [138, с. 5]. Висновок Петра Волиняка: «“Парабелюм Лариси Гук” – перший мистецький твір, яким поет розкриває банкрутство ідеології, що ґрунтується на відомому гаслі: для досягнення мети всі засоби добрі» [138, с. 5].

Презентуючи автора роману «Маруся Богуславка», уривок із якого подано в серпневому числі за 1952 р., Петро Волиняк пише про еволюцію письменника І. Багряного від поезії до прози й публіцистики, звертаючи увагу й на творчі грані в драматургії та літературі для дітей [136].

Свідченням зацікавленості Петра Волиняка художньою літературою та літературною критикою є ведення постійних рубрик «З нових видань» та «Рецензії».

Журналістські матеріали рубрики «З нових видань» часто не авторизовані, однак у виданні вибраних статей та оповідань Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (Торонто, 1975) інформується, що до «Списку статей П. К. Волиняка, надрукованих у “Нових Днях”» не увійшли «вміщені під рубриками: «Читачі пишуть», «Наше листування» (дуже велике), «З нових видань», анотації книжок та дрібні нотатки й повідомлення» [103, с. 659].

У лютневому числі рубрики «З нових видань» 1951 р. презентовано такі видання, як «План до двору» Т. Осьмачки, «Підняті вітрила» П. Карпенка-Криниці, «Поєдинок з дияволом» О. Гая-Головка, «Ромко-бомко» О. Федейка, а також періодичні видання. Рекомендуючи повість Т. Осьмачки, зауважено, що в ній «змальовано чи не найжахливіший період нашої історії, коли більшовики “планом до двору” тероризували Україну так само, як і колись в Іспанії за часів інквізиції тероризували людей висловом “автодафе”. (“План до двору”, передмова автора.)» [118]. Петро Волиняк указує на те, що віршова збірка П. Карпенка-Криниці є мистецьким здобутком автора, свідченням його поетичного таланту [100]. У тексті О. Гая-Головка «описано терпіння української людини в зах. Європі після закінчення другої світової війни» [94].

У травневому числі цього ж року в цій рубриці з-поміж журнальних видань представлена і сатирична повість В. Чапленка «Люди в тенетах» (Вінніпег, 1951). В рекомендації наголошується: цей твір «відомого письменника реаліста, В. Чапленка, заслуговує на особливу увагу читача, особливо того, що з власної практики не знає умов життя в СРСР» [71].

У наступному числі в цій рубриці йдеться про низку книжкових і періодичних видань. Варто звернути увагу на представлення мемуарів С. Парфанович (у журналі допущена друкарська помилка: С. Парфонович. – М. Я.) «У Києві в 1940 році»: «У книжці досить цікаво показані переживання західньо-української письменниці в Києві в часи, коли українці змушені були найбільш маскувати своєї погляди, себто видавати з себе не тільки лояльних до влади, а навіть більших патріотів Росії ніж України» [399]. Жанрову природу твору «В його тіні (Симон Петлюра в історії українського народу)» П. Сагайдачного визначено як літературний нарис. Наголошується, що автор «мав на меті показати, що національна революція 1917 року відбувалася “В тіні Симона Петлюри”» [101, с. 47]. Зауважено такі недоліки: «трапляються галицькі русизми» [101, с. 47]; недостатньо інформації про історичні події; цитати англійською, перекладені українською, не варто подавати мовою оригіналу; «Здається нам також зайвим переконуванням нашого читача, що Симон Петлюра не був антисеміт. Українці це й так добре знають, а жидів тим ніяк не переконаєш. То чи не варто час гаяти? Краще було б виписати всі жидівські злочини проти України і українців [...], то це мабуть більше вплинуло б на на жидів і їх ставлення до пам'яті Симона Петлюри і до українців взагалі» [101, с. 47–48].

У рубриці «Рецензії» травневого числа першого року видання Петро Волиняк нищівно критикує книгу І. Манила «Запоріжжя сміється» (Аугсбург, 1950). «Сказати, що Іван Манило цілковитий бездара і стовідсотковий графоман не можна. Він досить грамотний, мова його віршів відносно легка і плавна, часом у його можна помітити навіть проблески спостережливості й дотепу. Його байки, коли їх порівнювати з байками хоч би плужанського “літературного папаші” С. Пилипенка, яскравіші, часом написані невимушено й інколи читаються легко, інша справа, що цей жанр мабуть в наші часи успіху мати не буде» [139], – наголошує редактор «Нових Днів». Петро Волиняк погоджується із загальною думкою критики, що цей автор ніякої користі українській літературі не приносить, а тільки шкодить. Так, у рецензованій «книжечці... зібрані гуморески, поезії, епіграми й пародії, від яких не тільки пахне, а просто тхне жовчю й ненавистю до

всіх діячів нашої літератури й літературної критики без уваги на їх стаж і творчі досягнення» [139]. Рецензент указує на упереджене ставлення письменника до літературних критиків і письменників: «Особливо він не злюбив критиків, які не визнавали його за генія» [100]. Найбільше обурення викликає в Петра Волиняка пародія І. Манила на поезію Є. Маланюка «Під чужим небом».

Пригадуючи яскраву відповідь С. Єсеніна на критику Д. Бедного, Петро Волиняк переконливо доводить пересічному читачеві, що книга І. Манила не варта уваги. Висновок рецензента: «У Манила вийшов не сміх, а найменше... непристойність» [139].

До речі, в рубриці «Літературні новини» (1950. Ч. 7) Петро Волиняк із властивою іронією цитує гіперболізовану оцінку І. Манила із поетичної збірки Ю. Буряківця «Зірниця» (за редакцією І. Манила), що вийшла друком у видавництві «Молода Генерація», яке очолює сам І. Манило: «“І в синів росли звитяжні крила, / У боях гриміла далина. / Мій народе, ти зродив Манила, / Винниченка, Барку, Богуна!..”» [29].

Різко саркастично розкритикував Петро Волиняк драму Івана Українця «За Україну» (йдеться про рецензію «Кпини з української літератури», опубліковану в рубриці «З нових видань» у листопадовому числі 1951 р. під криптонімом П. П.; авторство Петра Волиняка вказується у згаданому виданні «Поговоримо відверто» [103, с. 642]). Серед недоліків тексту – невідповідність зображених подій часу (1934 р.), незнання суспільно-політичних обставин радянської України, бідність мови, недолугість образів, наслідування оповідання В. Винниченка «Поміркований та щирий». Промовистими є такі міркування: «Тюрма совєтська змальована, як чисто демократична установа: в'язні співають пісень, сваряться з наглядачами, “попивають горілку” (стор. 37), політикують і навіть ворогують: українці з росіянами. Причиною національної ворожнечі є те, що “українці не змогли дістати горілки, і це їх дратує...”! (стор. 37). А наглядачі, як і пристало особам, що розмовляють мовою бушменів, ходять не з автоматами, а з... киями і “гатають в'язнів без розбору на всі боки...” (стор. 41)» [331]. Петро Волиняк

наголошує, що такий текст для такого поважного видавництва, як «Наша Культура», – «не тільки драма, а справжня трагедія» [331].

Цього ж року (вересневе число) в рубриці «Рецензії» представлено перший випуск дитячої бібліотеки «Євшан-зілля» «Привіт, Україно, тобі!» [77]. Редактор часопису «Нові Дні» постійно цікавився темою дитячої літератури. Як уже зауважувалося, Петро Волиняк – автор читанок «Лани», «Дніпро», «Запоріжжя». У його видавництві «Нові Дні» (Торонто) побачили світ такі дитячі видання, як народна казка «Яйце-райце» (1951), за редакцією Петра Волиняка книга казок і поезій «Моя збілочка» (1952), казка М. Трублаїні «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку» (1953) та ін. Протягом 1956–1961 рр. Петро Волиняк видавав ілюстрований місячник для дітей «Соняшник».

В аналізі першого випуску дитячої бібліотеки «Євшан-зілля» Петро Волиняк насамперед звертає увагу на тексти, серед яких переважає поезія. Більшість із них відповідають дитячій лектурі, мають належний мистецький рівень і пройняті патріотизмом. Критику викликає оповідання В. Барки «Обніжок», темою якого є «любов і згода між людьми» [77, с. 25], але, на думку Петра Волиняка, реалізація цієї вдячної теми «не зможе захопити дітей: автор розв’язує проблему любови й єдності співом жайворонка, який „прикликав до миру-злагоди“» [77, с. 25]. Можливо, родумує рецензент, «авторове серце це все „чує і розуміє“, але ми переконані, що до сердець юних читачів автор цієї ідеї таки не доніс» [77, с. 25]. Петро Волиняк закидає надуманість змісту твору, штучність художніх засобів, недосконалість синтаксису. Тому висновок звучить категорично: «Вважаємо, що цей твір написаний не для дітей, бо до дитини голою пропагандою й філософствуванням таки не промовиш» [77, с. 26].

Редактор «Нових Днів» висловлює письменникам слухні поради: «Пишучи щось дітям, автор мусить вкладати свою ідею в найяскравіші життєві приклади, себто зробити абстрактну ідею конкретним явищем, яке б не тільки промовило до дитячого розуму й серця, а аж припекло б той розум і серце. Тільки такий твір діти читатимуть, його запам’ятають і з нього навчатимуться» [77, с. 26].

Зауваги Петра Волиняка викликає і мова редакції книги: «редакція всі свої відозви, заклики й повідомлення пише дуже перечуленою мовою» [77, с. 26].

Критик переконаний, що малюнок у дитячій книзі значить дуже багато, адже «допомагає дитині зрозуміти твір, малюнок може (й мусить!) викликати в дитини розвиток уяви й фантазії і виробляти мистецький смак» [77, с. 26]. Ілюстрації у книзі «Привіт, Україно, тобі!» О. Судомори, В. Цимбала, В. Новаківської імпонують Петру Волинякові, однак «обкладинка (робота М. Михалевича)... вражає невикінченістю (особливо шрифти)» [77, с. 26].

Висновок Петра Волиняка: недоліків у виданні чимало, але вони не заперечують вартості першої, справді вартої уваги, дитячої книги в Канаді. А критика лише доброзичлива, заради кращої якості наступних видань.

Як бачимо, рецензії Петра Волиняка відповідають критеріям жанру: журналіст представив достоїнства й недоліки видань, з'ясував, чи потрібні вони читацькій аудиторії. Окрім того, висловлюючи зауваження, рецензент намагається донести аспекти, що забезпечують якісний рівень книги. Тексти рецензій Петра Волиняка яскраво демонструють ставлення автора до аналізованого явища. Предметом цих журналістських творів є найпоказовіші чи скандальні видання. Петро Волиняк у доступній формі представив ті особливості рецензованих текстів, які не міг побачити звичайний читач. Для редактора «Нових Днів» переказ сюжету чи характеристика персонажів не стали самоціллю, він розглядає окремі аспекти тексту, але в комплексі пов'язаних із ними проблем. В обґрунтуванні своєї позиції рецензент звертається до вдало дібраного ілюстративного матеріалу. Літературні рецензії Петра Волиняка є монорецензіями, вони мають малий обсяг.

У рубриці «З нових видань» червневого числа Петра Волиняк презентує «збірник для дошкілля та дітей нижчих класів» «Літо», упорядкований М. Юркевич (Філадельфія, США, 1952). Здобутком книги критик вважає те, що «упорядчиця... не обмежилась лише галицькими та еміграційними авторами, як це часто в таких випадках буває, а вмістила тут і твори сучасних наших письменників з України», а це дає змогу засипати «прірву між еміграцією й

Україною, яка в нас таки існує і дехто намагається її всіляко збільшувати» [137]. Серед недоліків – «дрібний друк, що утруднює читання самим дітям» [137], невелика кількість ілюстрацій, відсутність редактора видання. Попри це, Петро Волиняк переконаний, що ця книга, спеціально впорядкована для читання в літній період, потрібна й корисна батькам та вчителям.

Коментарі Петра Волиняка (рубрика «З нових видань») об'єднані спільною метою – сформувати історико-культурний та освітній простір українців діаспори.

У рубриці «Наші співробітники» березневого числа першого року видання представлено письменників У. Самчука [89] та Т. Осьмачку [116]. Ці матеріали подані без вказівки авторства, але у виданні творів Петра Волиняка «Поговоримо відверто» вони є у переліку його статей, опублікованих у «Нових Днях» [103, с. 641].

У статті з промовистою назвою «Старший боярин української літератури» редактор «Нових Днів» знайомить читачів із Т. Осьмачкою. Представляючи етапи творчості, Петро Волиняк простежує шлях успішного поета й прозаїка, талановитого перекладача В. Шекспіра, визнаного критикою й читачами. «На жаль, доба соціалізму, яка почала активно ліквідувати все живе в Україні (особливо починаючи від 1929 р.) застала Т. Осьмачку припинити свою літературну діяльність. Починаючи від 1929 р., а кінчаючи аж 1942 р., поет майже не виходить з совєтських тюрем і божевільень. Щоб врятувати своє життя він був змушений вдавати з себе душевнохворого» [116, с. 19]. Як не парадоксально, але врятувала письменника війна. Петро Волиняк представляє перемоги Т. Осьмачки в літературних конкурсах: поетична збірка «Сучасникам» (Львів, 1943) удостоєна першої нагороди як найкраща книга за 1941–1943 рр.; у березні 1944 р. повість «Старший боярин» отримала першу нагороду на конкурсі Українського Видавництва (Краків; Львів). Еміграційний етап (Німеччина, потім США, Канада) також був плідним. Один із найвизначніших критиків сучасності Юрій Шерех, наголошує Петро Волиняк, високо поцінував його прозову (стаття «Над Україною дзвони гудуть») і поетичну (стаття «“Поет” Теодосія Осьмачки») творчість. Серед шанувальників поезії Т. Осьмачки і В. Винниченко, незважаючи на те, що їхні

політичні переконання були протилежними [116, с. 20]. Найновіший текст – повість «План до двору», в якій зображено «життя українського села в перші роки після голоду 1933 р., коли соціалістична система викінчувала рештки селян, які ще не вмерли в 1933 р. Одною з цих метод було доведення “твердого (значить: невідкладного) завдання” хлібоздачі, грошового податку й навіть позики до окремого селянського господарства. Господарство того “плянуну” не могло виконати, а так як воно було “тверде”, то за невиконання селянина забирали з хати і з цілою родиною вивозили на заслання. “Плян до двору” давали лише тим, хто був призначений на ліквідацію і був він рівнозначний з смертним вирокон» [116, с. 20]. Петро Волиняк указує на новизну теми й на доступність реалістичного стилю повісті для широкого читацького загалу. Редактор «Нових Днів» пропонує читачам одну з ліричних поезій Т. Осьмачки й обіцяє друкувати його твори в наступних числах.

Стаття «Найбільший український романіст» присвячена творчості У. Самчука. Петро Волиняк відтворює читачам української діаспори етапи творчого розвитку письменника, відомого в Україні та за її межами. Окрім інформації про художні тексти, подає відості про його журналістську діяльність. Наголошується на тому, що «Перший том “Волині” було нагороджено першою літературною нагородою на 1934 рік Товариства Письменників і Журналістів ім. Франка у Львові. Той твір перекладено на польську і хорватські мови і передруковано у газеті “Свобода” (Нью Йорк)» [89, с. 18].

Йдеться у статті і про активну участь У. Самчука в подіях 1938–1939 рр. на Закарпатті: «Друкувався у газетах, що там виходили – “Нова Свобода”, “Наступ”, об’їхав з промовами ціле Закарпаття, брав участь при обороні, як звітодавець Головного Командування, попав до мадярського ув’язнення в Тячеві і пізніше написав більшу повість-репортаж “Сонце з заходу”, перша частина якої була друкована у американській “Свободі” (1948 р.)» [89, с. 18]; у цей період співпрацював із газетою «Українське Слово» (Париж), в якій опублікував кілька десятків актуальних репортажів; окремі з них («Український Клондайк», «Село Буштино» та ін.) були передруковані українською еміграційною пресою.

Петро Волиняк інформує також про діяльність У. Самчука під час Другої світової війни. Йдеться про те, що в Рівному разом із С. Скрипником організував видавництво «Волинь», став головним редактором однойменної газети. У цей період вирізняється «великий репортаж з першої поїздки до Києва після його окупації німцями у 1941 р. під назвою “Крізь бурю і сніг”» [89, с. 18], а також «два більші репортажі з поїздки по Україні: “У країні приблизних вартостей” і “В країні занепаду та руїни”» [89, с. 18].

Творчу еволюцію письменника й організатора культурного життя підкреслює Петро Волиняк в еміграційний період. Йому імponує думка літературного критика Гр. Шевчука (Гр. Шевчук – один із псевдонімів Ю. Шевельова. – М. Я.) про життєствердність твору «Морозів хутір» (перша частина трилогії «Ост») [89, с. 19]. Другий том «Осту», інформує Петро Волиняк, «має дати синтетичний образ буття українського народу в апокаліптичних роках 1928–33» [89, с. 19]. Серед нових текстів вирізняються також мемуари – «щоденник останніх місяців війни та перший місяць “миру” – “П’ять по дванадцятій”» [89, с. 19]. Йдеться і про журналістську та громадську діяльність. Редактор місячника «Нові Дні» обіцяє опублікувати на сторінках свого видання нові твори У. Самчука.

Публікація Петра Волиняка «Юрій Клен» передуює передруку статті О. Бургардта «Про генезу поеми “Попіл імперій”» із тижневика «Нові Дні», який видавав П. Чечет ще в Австрії (У цей період, як наголошує Петро Волиняк, Юрій Клен був активним співробітником його видань). Редактор місячника нагадує читачам, що письменник належав до п’ятірного грона неокласиків: це «людина великої освіти, справжній європеїст, великий український патріот, хоч і був німецького походження» [130].

Синтетична стаття Петра Волиняка «25 років творчості Уласа Самчука» [134] суголосна публікації «Найбільший український романіст». У статті 1951 р. редактор «Нових Днів» вважає автора найвизначнішим романістом, тому громадянство має уможливити його літературну працю в несприятливих умовах еміграції. На думку Петра Волиняка, «справжню літературну діяльність наш

романіст розвиває..., активно співпрацюючи у “Літературно-Науковому Віснику”, а пізніше у “Віснику” Дмитра Донцова» [134, с. 20]. Інформується, що У. Самчук співпрацював також із такими українськими журналами, як «Дзвони», «Дажбог», «Розбудова нації» та з підпільним органом ОУН «Сурма»; з останнього видання багато його творів передруковувала легальна українська преса, але без вказівки авторства. Петро Волиняк зауважує знаковість трилогії «Волинь».

У біографії письменника вирізняє участь у визвольній боротьбі Закарпатської України в 1938–1939 рр., а в період Другої світової війни – організацію видавництва «Волинь» у Рівному та роботу головного редактора однойменної газети. Редактор місячника «Нові Дні» оприлюднює такий драматичний факт: «в березні 1942 року за статтю “Так було, так буде” гестапо замикає його до в’язниці. По щасливому виході з кривавих лап гестапо (звільнено його по амністії в день народження Гітлера) йому рішуче забороняється писати на політичні теми, а лише дозволено висловлюватися у пресі на побутові теми» [134, с. 20]. На еміграції в Німеччині – активна участь у громадському та культурному житті (МУР, еміграційні часописи, прозова творчість); у Канаді (з 1948 р.) У. Самчук – один із засновників тижневика «Наш Вік» (Торонто); «пише серію статей у “Свободі”, друкується в “Українському Голосі” (Вінніпег), а з часу появи “Нових Днів” стає сталим нашим співробітником» [134, с. 21], – наголошує Петро Волиняк. Художня проза, спогади, п’єса «Шумлять жорна» – нові етапи творчості плідного письменника; трилогія «Волині» перекладається французькою. Як підсумок – думка редактора «Нових Днів» про актуальність проблематики текстів У. Самчука: «В більшості його творів ставляться проблеми епохи» [134, с. 21].

Літературно-критичні статті Петра Волиняка мають переважно оглядовий характер, вони покликані ознайомити широку читацьку аудиторію з основними віхами життя та творчості письменників української діаспори. Літературно-мистецькі явища розглянуті у взаємозв’язках із суспільно-політичними процесами.

Отже, протягом 1950–1952 рр. Петро Волиняк на сторінках торонтського часопису «Нові Дні» осмислював тему еміграційної літератури в таких

аналітичних жанрах, як рекомендація, коментар, рецензія, стаття. Переважає невеликий обсяг цих журналістських текстів, який узгоджується з логічністю та чіткою аргументацією. Автор часто звертається до аналогій. У жанрах рецензії та статті аналіз художньої літератури здійснюється у взаємозв'язках із суспільно-політичними проблемами, що обумовлює значний ідеологічний акцент.

4.2.3.3. Соціополітична модель радянської літератури

Сучасна радянська література для читачів діаспори була мало доступною, тому Петро Волиняк як редактор журналу намагався заповнити цю прогалину, не тільки публікуючи художні тексти, а й пропустивши їх крізь аналітичний погляд журналіста.

Редактор місячника «Нові Дні» Петро Волиняк, за спостереженням М. Боровика, пропагував «погляд потреби “культобміну” з підсоветською Україною» [36, с. 220]. У журналі подавалися «новини з літературного й мистецького життя в радянській Україні, містить поезії та оповідання українських підсоветських письменників та поетів» [36, с. 221]. Д. Лобай в огляді української преси в Канаді (1953) підкреслював, що це видання «переважно друкує твори авторів з підсоветської України» [263, с. 170].

Доречно звернутися до однієї показової публікацій часопису – статті П. П-са (криптонім Петра Пруса. – М. Я.) «Молоді письменники в Україні», в якій повідомляється про збори молодих письменників, що відбулися в Києві літом 1950 р. Представивши фаховий огляд художньої літератури, автор наголосив: «Українська підсоветська літературна молодь є цілком занедбана, а крім того її творчість обмежується партійними комісарами від літератури, і коли вряди-годи молодий автор і напише твір вартий уваги читача, то це треба завдячувати працьовитості й природній здібності тієї молоді і її знанню життя» [333, с. 14].

Петро Волиняк періодично знайомив читачів «Нових Днів» із новими текстами, створеними в радянській Україні. Простежуємо цю закономірність на основі матеріалів поч. 1950 рр.

У червневому числі часопису 1952 р. опубліковано оповідання О. Гончара «Соняшники» із збірки «Південь» (К., 1951). Редактор часопису вважає цей текст одним із найкращих у творчості цього талановитого автора. Темою твору є «т. зв. “життя звичайних радянських людей”», тобто їхня каторжна праця [95, с. 17]. У біографії головної героїні Меланії Петро Волиняк підмічає таку деталь, як відсутність згадки про матір. Критик припускає, що жінка могла померти з голоду. Батько ж загинув під час війни, тому дівчина зростала в патронаті і, будучи неповнолітньою, будувала електростанцію. Петро Волиняк зауважує також свідчення убогого життя в Україні (голова колгоспу наголошує Меланії, щоб та добре погодувала скульптора; хати біляться під час суботника перед святом Першого травня, синьку завгосп дістає для всіх однакову). Але О. Гончар мусів усіх зобразити щасливими й задоволеними. Критик наголошує, що всі герої твору (і колгоспники, і скульптор (бо мусить «ліпити колгоспних “героїнь” та ще й обов’язково з негарної натури виліпити гарну статую» [95, с. 17])) і навіть письменники мають важке життя, бо «дивлячись на біду й нещастя народу, мусять писати про заможність і щастя його» [95, с. 17].

У коментарі Петро Волиняк робить категоричний висновок: «Фальш радянської літератури виступає в оповіданні дуже яскраво і її не зміг заховати навіть такий талановитий письменник, яким безперечно є Олесь Гончар. Тому в цьому оповіданні читач не знайде ні гостроти сюжету, ні великих ідей, ні великих людей: все з’їв брехливий соціалістичний реалізм, який зобов’язує письменника писати не те, що він хоче й може, а те, що йому наказується. Єдине, що лишилось від справжнього мистця в цьому оповіданні – це любов до наших людей яких О. Гончар змальовує тепло і всі дієві особи (разом з голими хлопчиками на вулиці) викликають любов і співчуття читача» [95, с. 17].

Передруковуючи оповідання, редактор «Нових Днів» свідомо залишає у тексті русизми, щоб дати можливість читачеві в діаспорі скласти адекватне уявлення про українську літературу в поневоленій Україні.

Цього ж року у вересневому числі місячника опубліковано оповідання О. Гончара «Зірниці» із збірки «Південь» (К., 1951). У жанровій формі коментаря

Петро Волиняк вказує на елементи пропаганди у творі (тема – «т. зв. боротьба з “пережитками минулого”» [340]), підкреслюючи його пізнавальне значення («один з головних дієвих осіб його (Іван Латюк) є переселенцем з західних областей України в приморські райони. Отже, можемо скласти собі бодай приблизну уяву про рух людности та умови життя тих “добровільних” переселенців, яких сьогодні в Україні є мільйони» [340]). Редактор часопису «Нові Дні» пропонує читачам самостійно оцінити художню вартість оповідання, стиль автора, досягнути його провідний напрям – «ставити й розв’язувати в творі не ідеї, а людину в її повсякденному буденному житті. Внаслідок такої настанови, всі Гончарові герої змальовані соковито, вони оповиті серпанком людяности й теплоти і завжди викликають симпатію читача» [340].

Низка публікацій Петра Волиняка про українських радянських письменників має виразний ідеологічний характер.

Стаття «Непочесна роля Андрія Малишка» підписана криптонімом П. П.; у виданні вибраних статей та оповідань Петра Волиняка «Поговоримо відверто» вона подана у списку статей, опублікованих протягом 20 років у часописі «Нові Дні» [103, с. 642].

Насамперед редактор місячника «Нові Дні» наголошує: «В оцінці діяльності українських письменників треба розрізняти те, що вони мусять говорити й те, що вони хочуть робити проти України» [337, с. 23]. Під таким кутом зору Петро Волиняк аналізує творчу діяльність радянського автора А. Малишка. «В останніх часах, ті “великі відзнаки”, які він (А. Малишко. – М. Я.) одержав від окупаційної російської влади, остаточно знищили цього колись надійного поета. Він став тепер колись найгіршим яничаром, який просто з божевільною люттю накидається на кожен натяк українського характеру в нашій підсоветській літературі» [337, с. 23]. В центрі уваги Петра Волиняка – стаття А. Малишка «За ідейну чистоту літератури, проти націоналістичних рецидивів», опублікована в газеті «Радянська Україна» (10 липня 1951 р.). Наголошується, що нема смислу осуджувати радянського письменника «за його партійну деклямацію, за переказ і цитати з Леніна, Сталіна, з відомої передової “Правди”», бо «це він мусить

робити, щоб не вмерти» [337, с. 23]. Але А. Малишко йде далі: «він вишукує в творчості письменників такі риси, яких не помітила й “Правда”, або може свідомо оминула їх» [337, с. 23]. Так, в оцінці творчості В. Сосюри пригадує його перебування в ворожому таборі під час громадянської війни, закидає, що прояви ідеологічних хитань у його доробку не є випадковими й поодинокими. Петро Волиняк наголошує, що «А. Малишко в своїй ненависті до українських рис в творчості Сосюри перевершив “Правду” і його статтю треба розглядати, як поліційний донос, а не критику» [337, с. 23]. Аналогічною є оцінка Л. Первомайського, який, на думку редактора «Нових Днів», «хоч і український поет по формі, але був і є одним з найзапекліших ворогів України, про що свідчить уся його дотеперішня творчість і особисте ставлення до творців української культури» [337, с. 23]. Незважаючи на це, А. Малишко робить Л. Первомайського українським націоналістом. Донос на Ю. Яновського та критика інших радянських письменників (С. Голованівського, С. Крижанівського, М. Рильського, П. Дорошка, М. Стельмаха, П. Усенка) – теж справа А. Малишка, який у своїх звинуваченнях «переходить межу навіть сучасної партійної лінії в цьому питанні» [337, с. 24]. До речі, цю партійну критику Ю. Яновського повторив О. Корнійчук на пленумі СРПУ.

Петро Волиняк ставить питання, чи мусів це робити А. Малишко для збереження фізичного життя, і відповідає: «ні, не мусів, а хотів заробити ще одного ордена і ще одну Сталінську премію. Лише з цією метою він з поета став поліційним агентом» [337, с. 24]. Тому еміграції треба «розрізняти оте “мушу” й “хочу”»: «Одного таланту мало. Треба дивитись, кому той талант служить» [337, с. 24].

Редактор «Нових Днів» наголошує, що стаття А. Малишка «За ідейну чистоту літератури, проти націоналістичних рецидивів» – в основі доповіді О. Корнійчука на пленумі СРПУ, який відбувся в кінці липня – на початку серпня 1951 р., хоча «Корнійчук є старший член партії за Малишка і має більшу практику у вислужуванні перед Росією» [337, с. 24].

Кампанія цькування В. Сосюри за патріотичну поезію «Любіть Україну» відтворена у статті «Бідний, бідний той Сосюра!...». Хоча текст друкується за авторством редакції, але наявність у коментарі народної ідіоми «Москва сльозам не вірить» свідчить про авторство Петра Волиняка (вислів активно вживаний у його репортажі «Кубань – земля українська, козача...» (1948)). Тут наголошується: «Вже другий рік ім'я В. Сосюри не сходить із сторінок радянської преси, як не сходить воно і з уст промовців на всіх зборах, починаючи від зборів колгоспної бригади аж до Всесоюзного партійного з'їзду включно...» [341, с. 15]. Новою покаюною книгою В. Сосюри стала збірка, як підкреслює Петро Волиняк, з ультрапролетарською назвою «Під клич гудків»; цикл із цієї збірки був надрукований у червневому числі журналу «Дніпро». Показовим є перший текст циклу – вірш «Спасибі»: «Важко собі уявити більшу кару для українського письменника, хай і комуніста, як примус написати таку, хай Бог простить за вираз “поезію”. В ній Сосюра впав ниць і благає помилування» [341, с. 15].

Петро Волиняк наводить уривки з рецензії А. Мороза на цей цикл віршів (Літературна газета. 1952. 30 лип.). Партійний критик акцентує, що соціалістичний Донбас як форпост комунізму «з небаченою у світі механізацією, з людьми високої комуністичної моралі» «не знайшов глибокого відображення у нових творах поета» [341, с. 16]. «Причину відставання творчості В. Сосюри від вимог життя» критик вбачає у тому, що «багатий зміст радянської дійсності не у всі його вірші входить органічно» [310, с. 16]. Петро Волиняк переконаний в іншому: навіть і в цих текстах В.Сосюри є щирі поезії, бо автор «не шукає форми для форми» [341, с. 16]. Тому окремі твори із збірки пропонуються читачам «Нових Днів».

Промовиста назва «Микола Бажан – московський держиморда від літератури» демонструє ідеологічні акценти коментаря редактора місячника «Нові Дні» до передруку промови М. Бажана на XVII з'їзді КП(б)У в Києві. Петро Волиняк розцінює цю промову як «погромно-донощицьку» «на своїх колег-письменників» [347]: «...цей великий поет і малий українець» почав, «звичайно, з “жертви повоєнних п'ятилєток” Володимира Сосюри і з його прекрасного вірша

«Любіть Україну», а кінчив усією українською радянською літературою, у якій “немає підстав захоплюватись успіхами”, бо тема “єдності і братерства українського народу (малого! Ред.) з великим (обов’язково з “великим”! Ред.) російським народом” на Бажанову думку “ще не знайшли в українській радянській літературі гідного втілення в повноцінних художніх образах.”» [347]. Висновок редактора «Нових Днів»: «Коли за 32 роки найжахливішого терору Росія безсила поневолити нас духово, то нема сумніву, що це духове поневолення не відбудеться і за 132 роки. А Бажани завжди були й будуть, бо не всяк є міцний, щоб утриматись перед спокусами “лакомства нещасного”» [347]. Органічно вплетена цитата з «Думи про Марусю Богуславку» покликана зацентрувати духовне зрадництво багатьох українських радянських письменників.

Сильний ідеологічний акцент вирізняє полемічну статтю Петра Волиняка «Возрадуємося і возвеселімся!..» [132]. Автор відразу пояснює назву публікації: «І справді возрадуємося і возвеселімся, бо російська комуністична червоточина тільки під корою українського дуба, а деревина ще цілком здорова!» [132, с. 25]. До речі, в такому образі української державності (дуб) та антиукраїнських сил (червоточина) проступає алюзія до поезії Т. Шевченка «Бували війни й військовії свари...».

На матеріалі виступу першого секретаря ЦК КП(б)У Л. Мельнікова на XVII з’їзді «цієї крайової організації» [132, с. 25] Петро Волиняк простежує, що «українська крайова організація російської компартії становить коло 11 % від парторганізації цілого СРСР. В той час населення України в сучасних кордонах дорівнює трохи більше 22 % всього населення СРСР. Отже, в Україні, відносно до її населення, є вдвічі менше комуністів, як в цілому СРСР. Хіба це не є доказом того, що Україна перебуває в колоніальному стані і її населення вороже ставиться до партії окупаційного народу?» [132, с. 25]. Автор статті звертає увагу на закиди Л. Мельнікова щодо роботи Інституту літератури АН УРСР, бо не створено наукових праць, у яких розкрито «благодіючий і вирішальний вплив передової російської культури на розвиток української культури» [132, с. 25]; крім того, «Інститут відходить від розробки публіцистичної наукової спадщини класиків

української літератури, тобто тих матеріалів, в яких ці письменники вели пряму атаку проти українського буржуазного націоналізму, боролися за зміцнення братерського зв'язку українського народу з російським народом...» [132, с. 25]. Серед критикованих текстів – «Любіть Україну» В. Сосюри, лібрето О. Корнійчука та В. Василевської до опери К. Данькевича «Богдан Хмельницький», «Золоті ворота» Л. Смілянського; «Письменники тт. Сосюра, Рильський, Первомайський після гострої критики допущених ними помилок не створили ще нових творів, які свідчили б про їх перебудову» [132, с. 26]; «Відстає українська драматургія» [132, с. 26].

Петро Волиняк залучає також думки зарубіжних журналістів (зокрема Дж. Гедая) про український національний спротив курсові радянської асиміляції [132, с. 26]. На думку редактора «Нових Днів», «доповідь Мельнікова і висновки західних журналістів переконують нас в одному: Україна бореться» [132, с. 26].

Отже, тема сучасної радянської літератури в журналістиці Петра Волиняка 1951–1952 рр. зреалізована в таких аналітичних жанрах, як коментар, літературно-критична стаття, полемічна стаття. Значною мірою ці тексти визначає ідеологічний дискурс. Світоглядні цінності двох систем – радянської та західної – зіткнулися в аналітиці Петра Волиняка, який уважав за потрібне насамперед зацентрувати на соціальній природі художніх текстів. Емоційно-оцінні заголовки часто засвідчують сатирично-критичне авторське ставлення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4.

Журналістська діяльність Петра Волиняка представлена в інформаційних та аналітичних жанрах.

Для інформаційних жанрів Петра Волиняка притаманні регіональний характер (висвітлені події, що відбувалися в Торонто, де й виходив часопис «Нові Дні») і наближення до інтересів україномовної аудиторії.

Ідеологічний аспект відіграє вагому роль в аналітичних публікаціях Петра Волиняка. Журналіст оперував такими загальнонауковими методами, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, демонструючи високу компетентність та

інтелектуальний рівень. Автор представляв різні погляди на проблеми, прагнучи максимальної об'єктивності.

Редактор уважав, що читачі мають володіти об'єктивною інформацією, тому часто вів дискусії з тими періодичними виданнями діаспори, які з тих чи інших причин спотворювали відомості чи довільно інтерпретували факти. Петро Волиняк боровся за те, щоб часописи мали належний видавничий рівень, а журналістські тексти – актуальний характер.

Проблематику періодичних видань української діаспори Петро Волиняк висвітлював у зв'язку зі суспільними процесами, звертаючись до таких аналітичних жанрових форм, як огляд, коментар, рецензія, стаття. Часто використовувалися огляди-презентації. У жанрі рецензії журналіст не тільки звертав увагу на проблемні місця, а й висловлював компетентні поради.

В аналітиці Петра Волиняка часто присутня тема української літератури. Різноманітні шевченківські матеріали часопису «Нові Дні», тексти, присвячені проблемам культурно-національного відродження, демонструють прагнення редактора донести об'єктивну інформацію про події, сформулювати тип мислячого українця. Тема діаспорної та радянської літератури представлена в таких аналітичних жанрах, як рекомендація, коментар, рецензія, стаття. Переважає невеликий обсяг цих журналістських текстів, який узгоджується з логічністю та чіткою аргументацією. Автор часто звертається до аналогій.

ВИСНОВКИ

1. Концепція інформаційного простору української діаспори об'єднує низку проблем ідеологічного, культурно-історичного, лінгвістичного характеру, демонструючи специфіку та закономірності еміграційного середовища. Вивчення діаспорної журналістики та преси передбачає студіювання робіт різнопланового характеру – як з історії журналістики та преси, так і з історії української еміграції, української літератури в діаспорі і т. ін. Аналіз джерел засвідчив відсутність комплексного дослідження, в якому б була висвітлена журналістська та редакційно-видавнича діяльність Петра Волиняка. Роботи М. Боровика, А. Драгана, А. Животка, І. Кедрина, Д. Лобая, В. Міяковського, М. Марунчака, В. Маруняка, С. Наріжного, Ю. Тернопільського та ін. стали зразком високого фахового рівня. Проблеми історії, проблематики, організаційних аспектів україномовної преси в Канаді представлені в дослідженнях М. Боровика, О. Гриценко, В. Губарця, М. Дального, О. Дзвінчук, О. Дзири, Б. Залізняка, С. Козака, В. Ковпак, У. Лешко, Д. Лобая, В. Сварога, М. Тимошика та ін. Особливості журналістської діяльності Петра Волиняка, А. Животка, І. Кедрина-Рудницького, Л. Мишуги, І. Овечка, І. Огієнка, С. Петлюри, С. Радіона, Р. Рахманного, М. Сосновського, А. Фігус-Ралько, С. Ярмуся та ін. висвітлені тільки в окремих студіях. Важливими довідковими джерелами у вивченні еміграційної преси та журналістики є також матеріали енциклопедичних видань, бібліографічних покажчиків, хрестоматії, мемуарів тощо.

2. Методологічною основою роботи є як загальнонаукові методи, так і спеціальні методи журналістикознавства та літературознавства. Надається перевага таким журналістикознавчим методам: моніторингу, контент-аналізу, якісного контент-аналізу, політичного, соціально-економічного, релігійного, культурного та ін. дискурсів. Рання художня проза П. Чечета / Петра Волиняка досліджена за допомогою таких літературознавчих методів, як історико-культурний, естетичний, біографічний, антиколоніальний дискурс, елементи

психоаналізу. Метод системного аналізу уможливлює цілісне бачення наукової проблеми.

3. Становлення журналістської діяльності Петра Волиняка відбулося на основі, підготовленій літературною творчістю. Авторський досвід став джерелом сюжетів проаналізованих творів «У країні сонця та пісків», «Кубань – земля українська, козача...», «Михайло Танцюра».

Ранній текст П. Чечета «У країні сонця та пісків» (1931) у жанровому плані містить риси художньої літератури та публіцистики. Мета твору – показати прогресивні зміни в радянських республіках Середньої Азії, які постали завдяки колективізації. Актуальна тема меліорації зреалізована за допомогою засобів публіцистичного стилю (використання мовних кліше, засобів емоційно-експресивної образності на лексичному на синтаксичному рівнях; патетичність, оцінність; актуальна лексика (і зокрема аббревіатури) радянської доби).

Перші дві частини тексту «У країні сонця та пісків» наближені до подорожнього нарису, дві наступні – до літературного репортажу. Цьому підпорядкована поетика твору: в I і II частинах переважають описи, а в III і IV – активно виражена подієвість.

Події, які відтворені в літературному репортажі Петра Волиняка «Кубань – земля українська, козача...» (1948), відбуваються в 1932–1933 рр. У тексті з публіцистичною гостротою зображено згортання українізації та організацію голодомору на Кубані. Петро Волиняк наочно демонструє економічний занепад Кубані як наслідок радянського господарювання, регресивні зміни відбулися й у психології та моделі поведінки людини.

Герої повісті «Михайло Танцюра» (1950-і рр.) – студенти мовознавчого інституту – представляють своїм мікросередовищем типологію радянської доби непманівського часу: діють не стільки люди, скільки їхні соціальні маски та ролі. Ідеологічно маркованим є діалог-диспут Михайла Танцюри та культпропа Ізі Салістри. Антиімперський дискурс проблематики твору має виразну публіцистичну реалізацію (політичний характер метафори, словесні штампи, перифрази, ідеологічно марковані сатиричні елементи).

Такі риси авторського стилю, як вагомість публіцистичних засобів, їхня політична гострота («У країні сонця та пісків», «Кубань – земля українська, козача...», «Михайло Танцюра»), домінанта ідеологічного складника в метафорі й сатирі («Кубань – земля українська, козача...», «Михайло Танцюра»), прямолінійність у сюжеті («Михайло Танцюра»), використання жанрових елементів подорожнього нарису («У країні сонця та пісків»), репортажу («У країні сонця та пісків», «Кубань – земля українська, козача...»), засвідчують закономірність переходу П. Чечета / Петра Волиняка від письменницької до журналістської діяльності.

4. Після Другої світової війни Петро Волиняк в австрійському Зальцбургу 1945 р. заснував книжково-журнальне видавництво «Нові Дні», де видавав щоденну газету «Останні новини», тижневу газету «Нові Дні», журнал «Літаври», пластовий двотижневик «Новий Шлях», а також книги письменників діаспори та материкової України.

5. 1948 р. Петро Волиняк прибув до Торонто, наступного року почав працювати в газеті «Гомін України». 1950 р. Петро Волиняк відновлює своє видавництво «Нові Дні», де й виходитиме друком редагований ним однойменний журнал, місячник для дітей «Соняшник», книжкова продукція. Універсальний місячник «Нових Днів» Петро Волиняк видаватиме до останніх днів (1950–1969); загалом історія журналу тривала 48 років. Окрім того, займався активною громадсько-політичною роботою, зокрема вчителював в українській школі, керував літніми курсами українознавства, завідував бібліотекою, був членом СУЖЕРО та УРДП.

6. «Нові Дні» – одноосібний проект Петра Волиняка, який протягом 20 років самостійно виконував роботу колективу редакції. Титанічна праця була покладена на те, щоб часопис був періодичним виданням і відповідав статусу «універсальний ілюстрований місячник».

Архітектоніка часопису демонструє цілісність редакційно-видавничого задуму на змістовому, структурному та зображальному рівнях. Петро Волиняк як редактор місячника «Нові Дні» завжди вів відкритий діалог із читачами. Рубрики

«Наше листування» та «Читачі пишуть» у місячнику «Нові Дні» доводять, що зміст журналу цікавий читачам, має відгомін аудиторії. Петро Волиняк приділяв також значну увагу лінгвістичним проблемам. Редактор місячника «Нові Дні» вболівав за високу мовну культуру, зокрема вів рубрики «Мовні чудеса», «З нашої преси», «Наше листування»; публікував мовознавчі розвідки; пропагував лінгвістичні праці. У численних полемічних статтях Петра Волиняка порушується актуальна проблема мовностилістичних і правописних норм мови періодичних і книжкових видань української діаспори.

На сторінках часопису «Нові Дні» представлені всі типи реклами. Кількісно переважає комерційна реклама (практично представлені майже всі групи товарів і послуг, окрім реклами медичних препаратів, тютюну, зброї, авто). Значні суспільні функції виконала соціальна реклама, орієнтована на українців, яких очікують складні інтеграційні процеси в Канаді. Кількісно політична реклама представлена найменше. У рекламі переважає вербальний складник, роль світлин і малюнків незначна. Серед принципів побудови реклами домінує стандартність фрази, нагадування, роль емоційного складника; редактор журналу вдається до використання такого маркетингового ходу, як підготовка споживача до появи товару на ринку.

7. Ілюстрований місячник для дітей «Соняшник» (1956–1961) продемонстрував певні здобутки Петра Волиняка як редактора (роль назви видання; задум зворотного зв'язку з читачами; систематична робота з передплатниками; провідні патріотичні та християнські акценти в змістовому наповненні) і водночас недоліки (не означено віковий ценз читацької аудиторії; не визначена тематична та функціональна спрямованість видання; відсутність нумерації сторінок; не завжди вказано авторство текстів, ілюстрацій і світлин, а також цитат, якими названо фото; лише подекуди вирізнено рубрики). В організації часопису використано календарно-тематичний принцип, який забезпечив християнсько-релігійне, національно-патріотичне, етичне та естетичне виховання.

8. Для інформаційних жанрів Петра Волиняка притаманні регіональний характер і наближення до інтересів україномовної аудиторії. На матеріалі текстів, присвячених темі культури та мистецтва, зауважено звертання до таких інформаційних жанрів, як коментоване повідомлення, тематичний звіт, замітка. Окрім характерних для таких текстів рис лаконізму, точності та доступності викладу, для названих матеріалів притаманні елементи оцінності, роздумів, узагальнень, аналізу.

9. Ідеологічний аспект відіграє вагомий роль в аналітичних публікаціях Петра Волиняка. Журналіст оперував такими загальнонауковими методами, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, демонструючи високу компетентність та інтелектуальний рівень. Автор представляв різні погляди на проблеми, прагнучи максимальної об'єктивності. Суспільно-політична проблематика статей, оглядів і коментаря Петра Волиняка пов'язана з подіями в СРСР та Канаді. Літературно-мистецькі проблеми публіцист досліджував у взаємозв'язку з ідеологічними. Значною мірою ідеологічний аспект в аналітичних публікаціях Петра Волиняка зреалізований за допомогою аналізу суспільних фактів та явищ, огляду преси, історичних екскурсів, елементів журналістського розслідування та прогнозування. Вагомим є також особистий досвід автора. Усвідомлюючи відповідальність друкованого слова, редактор місячника «Нові Дні» плекає високий моральний пафос, маючи на меті створити ідеальний український простір.

10. Часопис «Нові Дні» для Петра Волиняка став рупором його світоглядних і професійних переконань. Редактор був переконаний у тому, що його читачі мають володіти об'єктивною інформацією, тому часто дискутував із тими періодичними виданнями діаспори, які спотворювали відомості чи довільно інтерпретували факти. Домінантний ідеологічний дискурс часто мав культурологічне чи лінгвістичне наповнення. Петро Волиняк боровся за те, щоб часописи мали належний видавничий рівень, а журналістські тексти – актуальний характер.

Проблематику періодичних видань української діаспори Петро Волиняк висвітлював у зв'язку зі суспільними процесами, звертаючись до таких

аналітичних жанрових форм, як огляд, коментар, рецензія, стаття. Часто редактор «Нових Днів» використовував огляди-презентації, серед яких трапляються огляди всього періодичного видання або вибір для огляду найцікавіших публікацій у різних виданнях. У жанрі рецензії журналіст не тільки звертав увагу на проблемні місця, а й висловлював компетентні поради.

11. Закономірно, що Петро Волиняк, становлення якого як журналіста тісно пов'язане з художньою літературою, часто в аналітичних публікаціях звертався до теми української літератури. Шевченківські ювілейні матеріали позначені політичною гостротою, чіткою авторською позицією, максимально вираженою оцінністю.

Мета аналітичних статей літературно-критичного характеру визначається не тільки потребою літературної поінформованості, а й роллю у формуванні громадської думки. Проблемно-тематичною актуальністю характеризуються тексти, присвячені діаспорній і радянській літературі. Петро Волиняк прагне ознайомити своїх читачів із літературними новинками, скеровуючи їхню увагу і до переваг, і до недоліків рецензованих текстів. Критицизм, метафоричне мислення, іронія, а подекуди й сарказм – провідні риси його авторського стилю. Журналіст вибудовує соціополітичну модель радянської літератури, акцентуючи на хибних ідеологічних засадах тоталітарної системи. Водночас Петро Волиняк об'єктивно зауважує специфіку художньої майстерності українських радянських письменників. Літературно-критичний дискурс журналіста реалізований у таких аналітичних жанрах, як рекомендація, коментар, рецензія, стаття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анотована бібліографія української літератури в Канаді. Канадські книжкові видання 1908 – 1985 / 2-е, допов. вид.; склав Яр Славутич. Едмонтон: Славута, 1986. 155 с.
2. Антонюк Н. Волиняк Петро. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 1996. Вип. 3. С. 59–60.
3. Антонюк Т. Навчальна книжка в українській діаспорі як фактор збереження національної ідентичності. *Українознавчий альманах*. Київ, 2016. Вип. 19. С. 101–107.
4. Аньєс Ів. Підручник із журналістики: пишемо для газет. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 544 с.
5. «Арка» 1947–1948: журнал літератури, мистецтва і критики: бібліогр. покажч. змісту / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Наук. б-ка; уклад.: Н. В. Казакова, Н. В. Монахова, Д. В. Матіяш; авт. вступ. ст. В. Є. Панченко. Київ: Видавн. дім «КМ Академія», 2003. 52 с.
6. Бабич Є. К. «Листи до Приятелів»: сист. покажч. змісту: кн. 1–176 (1953–1968) / Є. К. Бабич, В. В. Патока; відп. ред. В. О. Кононенко; вступ. ст. С. І. Білоконя. К.; Нью-Йорк: Одигітрія, 2002. 167 с.
7. Балда Т. Іван Кедрин-Рудницький: журналіст, публіцист, редактор. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2011. Вип. 35. С. 152–158.
8. Бараболяк М. Згадуючи д-ра М. Сосновського. Дещо про його «політичні манівці» і журналістичну етику. *Український Журналіст*. 1976. Ч. 13. С. 9–13.
9. Барагура В. Відповідь на «негарне слово» П. Волиняка. *Свобода*. 1955. Ч. 62 (1 квіт.). С. 2; Ч. 63 (2 квіт.). С. 2; Ч. 64 (5 квіт.). С. 2.
10. Бахмач М. Невпинному борцю за волю України в далеку чужину з далекої чужини (на вічну пам'ять Волинякові). *Українські Вісті*. 1970. 22 лютого. Ч. 8 (1904). С. 4.

- 11.Бачинський Л. Пластова бібліографія. Пластові видання в Карпатській Україні й Чехії 1923 – 1938. Клівленд, Огайо, ЗСА, 1959. 46 с.
- 12.Бачинський Л. Українська преса. *Біблос*. 1956. Ч. 9 (17). С. 11–14.
- 13.Бачинський Л. Українська таборова преса. *Книжка*. 1921. Ч. 4–6.
- 14.Бачинський Л. Українські друковані видання в Клівленді (Матеріали до бібліографічного показника). Клівленд, Огайо, США, 1958. 46 с.
- 15.Беккер Г., Босков А. Современная социологическая теория: (В ее преемственности и изменении) / пер. с англ. В. М. Корзинкина и Ю. В. Семенова; об. ред. Д. И. Чеснокова. Москва: Изд-во иностран. лит-ры, 1961. 896 с.
- 16.Бібліографічний довідник журналу «Сучасність», 1961–2003 / ред.-упоряд. М. Чубук. Львів: Кальварія, 2003. 480 с.
- 17.Бідзіля Ю. Емігрантська українська преса Італії: проблеми розвитку. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2007. Вип. 15. С. 354–364.
- 18.Бідзіля Ю. М. Особливості розвитку україномовних медіа в Угорщині та Румунії. *Учені записки Таврійського національного ун-ту ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Сімферополь, 2010. Т. 23 (62). № 4. С. 13–26.
- 19.Бідзіля Ю. М. Сучасна україномовна преса в Італії. *Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Філологія*. Ужгород, 2007. № 15. С. 122–127.
- 20.Бідзіля Ю. М. Формування сучасної української емігрантської преси в Італії. *Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Філологія*. Ужгород, 2008. № 19. С. 98–103.
- 21.Білецький В. Сто років життя і боротьби (до сторіччя газети «Свобода» та Укр. Нар. Союзу в Америці). *Східний часопис*. 1993. 12 жовт.
- 22.Білецький Л. Українські піонери в Канаді 1891 – 1951. Вінніпег: Накладом Комітету Українців Канади, 1951. 128 с.
- 23.Біловус Л. І. Україномовна періодика у національно-культурному житті української діаспори США (1991–2017 рр.). Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 608 с.

24.Білоцерківський А. Пам'яті Петра Кузьмовича Волиняка (Відкриття вечора спогадів у 40-й день смерті, сказане А. Білоцерківським). *Українські Вісті*. 1970. 5 квіт. (Ч. 14 (1910)). С. 5.

25.Білоцерківський А. Поминки у 40-й день смерті Петра Чечета- Волиняка. *Українські Вісті*. 1970. 5 квіт. (Ч.14 (1910)). С. 5.

26.Блавацький С. Українська еміграційна чеськомовна періодика чехословацької республіки 1920-х років. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/lnnbyivs_2015_7_23.pdf (дата звернення: 25.06.2018).

27.Блавацький С. Українська франкомовна періодика Європи доби Національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.): ідентифікація, систематизація, хронологізація. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2013. Вип. 3 (21). С. 88–119.

28.Блавацький С. Українська франкомовна, франко-україномовна, франко-російськомовна періодика країн Центральної Європи (1920–1930-ті рр.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2015. Вип. 5. С. 44–62.

29.[Б. н.]. *Нові Дні*. 1950. Ч. 7. Серпень. С. 30.

30.Богуславський О. Перший з'їзд українських журналістів США і Канади (30–31 жовтня 1965 р.). *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2015. Вип. 40. С. 38–48.

31.Богуславський О. Преса міжвоєнної української еміграції і боротьба за незалежність України: історичний шлях, досвід, дискусії. Запоріжжя: Просвіта, 2008. 452 с.

32.Божук Л. Портретна галерея освітніх і наукових діячів в часописі «Нові Дні» URL: <https://eprints.oa.edu.ua/6070/1/103.pdf> (дата звернення: 27.06.2018).

33.Бондаренко І. С. Трансдисциплінарність у дослідженнях соціально-комунікаційних технологій. *Перспективні напрямки дослідження українського медійного контенту*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Інститут журналістики, 2016. С. 22–26.

34.Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2003. 18 с.

35.Борковський Р. М. Сосновський у кривім дзеркалі советської преси. *Український Журналіст*. 1976. Ч. 13. С. 6–9.

36.Боровик М., д-р. Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді. Мюнхен: Український Вільний Університет, 1977. 341 с. (Сер.: *Ucrainica Diasporiana*. Vol. 2).

37.Бочковський О.-І. Структура часопису (нарис архітекτονіки часопису) / Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання в Подєбрадах (ЧСР). Подєбради, 1938. 35 с.

38.Бочковський О.-І., Сірополко С. Українська журналістика на тлі доби: історія, демократичний досвід, нові завдання / за ред. К. Костева, Г. Комаринського. Мюнхен, 1993. 204 с.

39.Брайлян Н. Періодичні видання української еміграції у Чехословаччині (1919–1929 pp.): динаміка розвитку, кількісні параметри URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ZPNDZP_2014_4_8.pdf (дата звернення: 25.06.2018).

40.Б. Р. ПЕТРО ВОЛИНЯК. «ЗЕМЛЯ КЛИЧЕ», Оповідання. В-во «Нові Дні», Зальцбург, 1947 р., стор. 64, наклад 2500. *Літаври*. 1947. Ч. 1. Квітень. С. 68–70.

41.Булка Я. Степан Радіон: журналіст, письменник, рецензент-критик. *Бібліографія і збірка друкованих праць* / вид. 2, переробл. Австралія: Спадщина, 1992. С. 102–103.

42.Буряк В. Генеза концептуальності сучасного публіцистичного мислення у контексті свідомісної парадигми ХХ століття. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2001. № 21. С. 154–163.

43.Буряк В. Еволюція публіцистичного мислення української інформаційно-художньої свідомості як виду інформаційного відображення. *Збірник праць НДЦП*. Львів, 2001. Вип. 9. С. 249–275.

44.Буряк В. Еволюція термінологічного інструментарію сучасної теорії публіцистики: інтелектуальна модель інформаційного відображення. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2001. Т. 3. С. 50–57.

45.Буряк В. Системна та концептуальна структура сучасного публіцистичного мислення. *Вісник Львів. у-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2002. Вип. 22. Ч. 1. С. 19–30

46.Буряк В. Сучасний термінологічний дискурс теорії публіцистики як інтелектуальний фактор. *Вісник ЛНПУ*. Львів, 2008. № 3. С. 5–13.

47.Бутиріна М. В. Напрями медіапсихологічних досліджень у контексті медіакритики. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2011. Т. 43. С. 6–9.

48.Вайшенберг З., Кляйнштойбер Г. Й., Пьорксен Б. Журналістика та медіа: довідник / перекл. з нім. П. Демешко та К. Макєєв; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.

49.Вакуленко П. Треба й далі «говорити відвeto». *Нові Дні*. 1976. Ч. 317. Червень. С. 16–17.

50.Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі. Київ: Вид-во Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. 238 с.

51.Василенко Р. Редакторів Мар'яну Дальному – 65! *Василенко Р. Життя в гримі та без (шляхами діаспори): мемуари, поезії, публіцистика*. Київ: Рада, 1999. С. 91.

52.Василик Л. Є. Концептуальність як метод інтелектуального аналізу публіцистичних текстів. *Українське журналістикознавство*. Київ, 2013. Вип. 14. С. 5–8.

- 53.Видавництво «Нові дні» та його працівники. *Свобода*. 2009. 3 лип. (№ 27). С. 15.
- 54.Винар Л. З перспективи десятих років: «Український Історик» 1963–1973. *Винар Л. Десятиліття «Українського Історика» 1963–1973*. Мюнхен; Нью-Йорк, 1974. С. 3–26.
- 55.Винар Л. «Український Історик» і сучасний стан української історичної науки. Нью-Йорк; Мюнхен, 1980. 28 с.
- 56.Вишня Остап. До всіх провінційних Миколів Хвильових. *Нові Дні*. 1954. Ч. 55. Серпень. С. 16.
- 57.Від видавництва. У десятиріччя. *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 31–35.
- 58.Відповідь діячам культури Української Радянської Соціалістичної Республіки від діячів культури в Америці й Канаді. *Нові Дні*. 1964. Ч. 172. Травень. С. 10–12.
- 59.Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика. Київ, 2013. Вип. 20. 58 с.
- 60.Вішка О. Преса української еміграції в Польщі (1920–1939 рр.): історико-бібліограф. дослідж. Львів, 2002. 480 с.
- 61.Владимиров В. Історія української журналістики (1917–1991). Київ: МАУП, 2007. 174 с.
- 62.Волиняк П. Акт. *Нові Дні*. 1960. Ч. 125. Червень. Зворот прикінцевої титульної сторінки.
- 63.Волиняк П. Арешт. *Нові Дні*. 1973. Ч. 280. Травень. С. 3–4.
- 64.Волиняк П. [Б. н.]. *Нові Дні*. 1955. Ч. 69. Жовтень. С. 32.
- 65.Волиняк П. [Б. н.]. *Нові Дні*. 1958. Ч. 107. Грудень. С. 32.
- 66.Волиняк П. Боротьба з українським змістом в українській літературі. *Нові Дні*. 1951. Ч. 21. Листопад. С. 20–25.
- 67.Волиняк П. Бугайські справи. *Нові Дні*. 1955. Ч. 70. Листопад. Зворот прикінцевої титульної сторінки.

- 68.Волиняк П. Вистава, якої могло б і не бути. *Нові Дні*. 1958. Ч. 99. Квітень. С. 31–32.
- 69.[Волиняк П.]. «Вільна Україна». *Нові Дні*. 1960. Ч. 128. Вересень. Зворот прикінцевої титульної сторінки.
- 70.[Волиняк П.]. Втеча інтелігенції від громадсько-політичного життя. *Нові Дні*. 1960. Ч. 130. Листопад. С. 30.
- 71.[Волиняк П.]. В. Чапленко, «Люди в тенетах». *Нові Дні*. 1951. Ч. 16. Травень. С. 29.
- 72.Волиняк П. Гнучкість російської тактики. *Нові Дні*. 1950. Ч. 3. Квітень. С. 6–8.
- 73.Волиняк П. Дещо про політику й культуру. *Нові Дні*. 1950. Ч. 5. Червень. С. 20–22.
- 74.[Волиняк П.]. Дорогий Читачу! *Нові Дні*. 1950. Ч. 1. Лютий. С. 4.
- 75.Волиняк П. Естрадний вечір. *Нові Дні*. 1958. Ч. 100. Травень. С. 24–25.
- 76.Волиняк Петро. *Енциклопедія українознавства: словникова частина: в 11 т. / голов. ред. В. Кубійович; перевид. в Україні, репринт. відтворення вид. 1955–1984 рр. Львів, 1993. Т. 1. С. 303.*
- 77.Волиняк П. «Євшан-зілля». *Нові Дні*. 1950. Ч. 8. Вересень. С. 25–26.
- 78.[Волиняк П.]. «З журбою радість обнялась...». *Нові Дні*. 1961. Ч. 142. Листопад. С. 28–29.
- 79.Волиняк П. Зразок «толерантності», «братолюбія» і «соборності». *Нові Дні*. 1960. Ч. 122. Березень. С. 32.
- 80.Волиняк П. Іспит. *Нові Дні*. 1972. Ч. 275. Грудень. С. 2–5.
- 81.[Волиняк П.]. Йосип Гірняк у Торонті. *Нові Дні*. 1958. Ч. 107. Грудень. С. 29–30.
- 82.Волиняк П. Концерт капелі бандуристів. *Нові Дні*. 1958. Ч. 99. Квітень. С. 29–30.
- 83.Волиняк П. Концерт московського танцю в Торонті. *Нові Дні*. 1958. Ч. 101. Червень. С. 30–31.

- 84.Волиняк П. Конференція наших читачів у Чікаго. *Нові Дні*. 1959. Ч. 109. Лютий. С. 22–24.
- 85.Волиняк П. Кремль признався до злочинів. *Нові Дні*. 1950. Ч. 7. Липень. С. 12–13.
- 86.Волиняк П. Кубань – земля українська, козача...: репортаж. Буенос-Айрес: Полтава; друк.: Зальцбрук: «Наукова Друкарня», 1948. 71 с.
- 87.Волиняк П. Михайло Танцюра (розділ з роману). *Нові Дні*. 1950. Ч. 8. Вересень. С. 5–9.
- 88.Волиняк П. Мовні вибрики підривають повагу до нації. *Нові Дні*. 1958. Ч. 105. Жовтень. С. 25–27.
- 89.[Волиняк П.]. Найбільший український романіст (Улас Олексієвич Самчук). *Нові Дні*. 1950. Ч. 2. Березень. С. 18–19.
- 90.[Волиняк П.]. Намагання поділити народ на ворогуючі групи. *Нові Дні*. 1961. Ч. 142. Листопад. С. 27–28.
- 91.[Волиняк П.]. Никифор Щербина. *Нові Дні*. 1951. Ч. 16. Травень. С. 3.
- 92.Волиняк П. «Нова канадійська порода свинь...». *Нові Дні*. 1958. Ч. 105. Жовтень. С. 19.
- 93.[Волиняк П.]. «Обломов» – повість... Тургенєва. *Нові Дні*. Ч. 131. 1960. Грудень. С. 28.
- 94.[Волиняк П.]. Ол. Гай-Головко, «Поединок з дияволом». *Нові Дні*. 1951. Ч. 13. Лютий. С. 25.
- 95.Волиняк П. Олесь Терентієвич Гончар. *Нові Дні*. 1952. Ч. 29. Червень. С. 16–17.
- 96.[Волиняк П.]. Олекса Веретенченко. *Нові Дні*. 1951. Ч. 15. Квітень. С. 1.
- 97.Волиняк П. Останній Довженків фільм. *Нові Дні*. 1958. Ч. 107. Грудень. С. 23–24, 29.
- 98.[Волиняк П.]. Партійно-редакторське калатало. *Нові Дні*. 1961. Ч. 140. Вересень. С. 19–20.
- 99.Волиняк П. Перша буква. *Соняшник*. 1959. Ч. 45. Вересень. С. 4–7.

100. [Волиняк П.]. Петро Карпенко-Криниця, «Підняті вітрила». *Нові Дні*. 1951. Ч. 13. Лютий. С. 25.
101. [Волиняк П.]. Петро Сагайдачний, «В його тіні (Симон Петлюра в історії українського народу)». *Нові Дні*. 1951. Ч. 17–18. Червень–липень. С. 47–48.
102. Волиняк П. Підсумки декади. *Нові Дні*. 1951. Ч. 19. Серпень. С. 26–28.
103. Волиняк П. Поговоримо відверто: вибрані статті й оповідання / вступ. ст. В. Сварога; ред. В. Сварог; співред. Д. Кислиця. Торонто: Нові Дні, 1975. 662 с.
104. [Волиняк П.]. «Правдиве звітування». *Нові Дні*. 1961. Ч. 140. Вересень. С. 19.
105. Волиняк П. Прилюдний запит президентові КУК-у о. д-рові В. Кушніреві та виконавчому директорові Централі КУК-у В. Коханові. *Нові Дні*. 1960. Ч. 120. Січень. С. 22–23.
106. Волиняк П. «Примари» Г. Ібсена в Торонті. *Нові Дні*. 1958. Ч. 99. Квітень. С. 28–29.
107. Волиняк П. Про видання поезій М. Ситника та ще про дещо. *Нові Дні*. 1961. Ч. 141. Жовтень. С. 16, 18, 26–28.
108. [Волиняк П.]. Про одну «оборону». *Нові Дні*. 1961. Ч. 142. Листопад. С. 19.
109. Волиняк П. Про торговельні оголошення і «політику». Запит до читачів. *Нові Дні*. 1960. Ч. 123. Квітень. С. 18–20.
110. [Волиняк П.]. «Промінь». *Нові Дні*. 1960. Ч. 124. Травень. С. 20.
111. Волиняк П. Процес СВУ й СУМ-у – процес над воюючою Україною. *Нові Дні*. 1950. Ч. 6. Липень. С. 16–19.
112. [Волиняк П.]. Рішуча оцінка! *Нові Дні*. 1961. Ч. 40. Вересень. С. 20.
113. Волиняк П. Слово до вчителів і батьків. *Запоріжжя*: читанка для п'ятої класи та позашкільного читання. Торонто: Нові Дні, 1968. С. 103.
114. Волиняк П. Слово до вчителів. *Волиняк П. Лани*: читанка для 4-ої класи та позашкільного читання. Торонто: Нові Дні, 1952. С. 96.

115. [Волиняк П.]. Слово до читачів. *Нові Дні*. 1950. Ч. 1. Лютий. Зворот титульної сторінки.
116. [Волиняк П.]. Старший боярин нашої літератури Теодосій Осьмачка *Нові Дні*. 1950. Ч. 2. Березень. С. 19–20.
117. Волиняк П. Тетяна Прушинська грає... *Нові Дні*. 1958. Ч. 99. Квітень. С. 32.
118. [Волиняк П.]. Теодосій Осьмачка, «План до двору». *Нові Дні*. 1951. Ч. 13. Лютий. С. 25.
119. [Волиняк П.]. «Тризуб». *Нові Дні*. 1960. Ч. 124. Травень. С. 21.
120. [Волиняк П.]. «Український Огляд». *Нові Дні*. 1960. Ч. 124. Травень. С. 22.
121. Волиняк П. У справі видання творів пок. Михайла Ситника. *Нові Дні*. 1960. Ч. 122. Березень. С. 22–23.
122. Волиняк П. Фактична довідка не-крокодилові... *Нові Дні*. 1952. Ч. 34. Листопад. С. 26.
123. Волиняк П. «Фея гірконого мигдалю» в Торонті. *Нові Дні*. 1958. Ч. 98. Березень. С. 23–24.
124. [Волиняк П.]. Чергова диверсія російського комунізму. *Нові Дні*. 1951. Ч. 16. С. 15.
125. Волиняк П. Чи ж справді ігнорація. *Нові Дні*. 1954. Ч. 57. Жовтень. С. 29–31.
126. Волиняк П. Шевченко знищив залізну завісу. *Нові Дні*. Ч. 170. 1964. Березень. С. 6–16.
127. Волиняк П. Що ж принесла видавництву кампанія за подвоєння передплатників? *Нові Дні*. 1960. Ч. 126–127. Липень – серпень. С. 30–31.
128. Волиняк П. Що одна писанка наробила. *Соняшник*. 1958. Ч. 28. Квітень. С. 4–5.
129. Волиняк П. Ювілейна зустріч ОДУМ. *Нові Дні*. 1960. Ч. 126–127. Липень – серпень. С. 28–29.
130. [Волиняк П.]. Юрій Клен. *Нові Дні*. 1950. Ч. 10. Листопад. С. 2.

131. [Волиняк П.]. Якісна оцінка одної книжки. *Нові Дні*. 1961. Ч. 140. Вересень. С. 19.
132. Вол. П. [Волиняк П.]. Возрадуємося і возвеселімся!.. *Нові Дні*. 1952. Ч. 31. Грудень. С. 25–26.
133. Вол. П. [Волиняк П.] Ганна Ширей у Торонті. *Нові Дні*. 1958. Ч. 97. Лютий. С. 25–26.
134. Вол. П. [Волиняк П.]. 25 років творчости Уласа Самчука. *Нові Дні*. 1951. Ч. 23. Грудень. С. 20–21.
135. Вол. П. [Волиняк П.]. Дещо про соціалізм і літературу. *Нові Дні*. 1951. Ч. 13. Лютий. С. 29–30.
136. Вол. П. [Волиняк П.]. Іван Павлович Багрянний. *Нові Дні*. 1952. Ч. 31. Серпень. С. 2.
137. Вол. П. [Волиняк П.]. «Літо» М. Юркевич. *Нові Дні*. 1952. Ч. 30. Липень. Зворот прикінцевої титульної сторінки.
138. Вол. П. [Волиняк П.]. Петро Карпенко-Криниця. *Нові Дні*. 1952. Ч. 29. Червень. С. 1, 4–5.
139. В. П. [Волиняк П.]. Книжка, якої не треба читати. *Нові Дні*. 1950. Ч. 4. Травень. С. 29.
140. Воляник М. Показчик змісту «Українського Історика» за роки 1963–1964 (чч. 1–40). *Винар Л. Десятиліття «Українського Історика» 1963–1973*. Мюнхен; Нью-Йорк, 1974. С. 30–50.
141. Ворскло Віра. У третю річницю. *Нові Дні*. 1973. Ч. 277. Лютий. С. 28.
142. [Воскобійник М.]. Прощальне слово від ЦК УРДП на похороні сл. п. П. К. Волиняка, виголошене заступником голови УРДП М. Воскобійником. *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. (Ч. 1–2 (1897–1898)). С. 2.
143. Габор Н. Кінець журналістикознавства? До питання про соціальнокомунікаційний напрям сучасних медіадосліджень. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2013. Вип. 37. С. 18–22.
144. Гайдаенко И. Эхо Канады. *Гайдаенко И. А истина одна: документальная повесть*. Київ: Рад. письменник, 1985. С. 225–235.

145. Галан Ан. Петро Волиняк. Під Кизгуртом. Оповідання. В-во «Нові Дні». Зальцбург 1947. *Літаври*. 1947. Ч. 4–5. С. 87–88.
146. Гейко Л. Галицьке життя у дзеркалі «Украинской жизни» (1912–1916). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики* / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2001. Вип. 9. С. 97–103.
147. Головінський І. «Студентське Слово» в «Свободі». *Альманах Українського Народного Союзу 2003*. Парсипані; Нью-Джерзі: Свобода, 2003. С. 52–54.
148. Горбач Ю. Петро Волиняк (Чечет) – кореспондент митрополита Іларіона (Івана Огієнка). *Історичний журнал*. 2009. № 3. С. 46–55.
149. Гординський С. Про Зерова, Лободовського та лордбайрона Осьмачку. *Нові Дні*. 1953. Ч. 43. Серпень. С. 15–16.
150. Горещкий П. До питання про полтавсько-київський діалект. *Нові Дні*. 1952. Ч. 34. Листопад. С. 21–23.
151. Грабович Г. У пошуках великої літератури. Київ: Інститут української історіографії, 1993. 54 с.
152. Григораши Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів: Вища школа, 1974. 295 с.
153. Гриценко О. Українська преса США і Канади (1991–1995 рр.). Київ: Центр етносоціологічних та етнополітичних досліджень Інституту соціології НАН України, 1997. 101 с.
154. Губарець В. Преса і книги діаспори. З історії видавничої діяльності українського зарубіжжя. Київ: Університет «Україна», 2008. 266 с.
155. Губарець В. В. Українська етнічна преса США та Канади (1945–1994 рр.): особливості висвітлення україно-американських взаємин: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2007. 20 с.
156. Губарець В. Українська етнічна преса у Північній Америці: історія і сучасність. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка*. Київ, 2006. Т. 22. С. 60–68.

157. Гурко С. Притча про велику людину (Пам'яті П. В.). *Нові Дні*. 1984. Ч. 411. Травень. С. 1–2.
158. Давиденко В. «Свобода» про голод 1933 року. *Українська заморська твердиня. Ювілейний альманах у 75-річчя Українського Народного Союзу. 1894 – 1969*. Джерзі Ситі; Нью-Йорк: Свобода, 1969. С. 250–263.
159. Дальний Мар'ян (Горгота). Вибране: люди – події – коментарі. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 563 с.
160. Дальний М. Видавництво «Нові дні». *УРДП–УДР*: збірник матеріалів і документів. Чикаго; Київ: Фундація ім. Івана Багряного, 1997. С. 221–222.
161. Дальний М. «Гомін» і відгомін. *Нові Дні*. 1971. Ч. 261. Жовтень. С. 18–20.
162. Дальний М. «Новим Дням» – 40 років (Або, Сповідь теперішнього редактора у 20-річчя смерті першого). *Нові Дні*. 1989. Ч. 478. Грудень. С. 21–22, 24–25.
163. Дальний М. Петро ВОЛИНЯК (Чечет). *УРДП–УДР*: збірник матеріалів і документів. Чикаго; Київ: Фундація ім. Івана Багряного, 1997. С. 228–229.
164. Дальний М. Поговоримо відверто. *Нові Дні*. 1976. Ч. 312. Січень. С. 5–6.
165. Дальний М. Слово на вечорі, присвяченому 25-літтю з дня смерті бл. п. ред. Петра Волиняка і 45-літтю «Нових Днів». *Нові Дні*. 1995. Ч. 542–543. Травень – червень. С. 22–25.
166. Дальний М. У справі річниць і ювілеїв. *Нові Дні*. 1984. Ч. 407. Січень. С. 25.
167. Дальній М. [Дальний М.]. «Нові Дні» – це був популярний журнал. *Свобода*. 2001. 9 бер. (№ 10). С. 20.
168. Денека О. І. Українська еміграційна преса у Франції 20–30-х рр. ХХ ст.: становлення, розвиток, проблематика: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2006. 18 с.

169. Денека О. Часопис «Тризуб» (Париж, 1925–1939) про пресу: інформативно-полемічний стиль публікацій. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2002. Вип. 10. С. 92–103.
170. Державин В. Три роки літературного життя на еміграції. *Народний календар на рік 1949*. Б. м., б. р. С. 157–172.
171. Державин В. Українська еміграційна література (1945–1947). *Календар-альманах на ювілейний 1948 р. (1648 – 1848 – 1918)*. Авгсбург; Мюнхен, 1947. С. 130–152.
172. Десять років журналу «Нові Дні» [передрук із журналу «Українські Вісті» (Новий Ульм, Німеччина) від 13 березня 1960 р.]. *Нові Дні*. 1960. Ч. 125. Червень. С. 26.
173. Діденко Іван. «НОВІ ДНІ» (У срібний ювілей). *Нові Дні*. 1975. Ч. 300. Січень. С. 5.
174. Дзвінчук О. М. Часопис «Український Голос» (Вінніпег, Канада, 1920–1981 рр.): проблемно-тематичний та організаційний аспекти: автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2008. 20 с.
175. Дзвоник Е. Пам'яті П. К. Волиняка. *Нові Дні*. 1989. Ч. 478. Грудень. С. 38.
176. Дзира О. І. Преса української діаспори Канади в міжвоєнний період як виразник думки громадськості. *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ, 2014. Вип. 18. С. 446–459.
177. Домазар С. Він палко її любив. *Нові Дні*. 1970. Ч. 251. Грудень. С. 4–5.
178. Дорошенко В. Показчик літератури про українську пресу. *Сучасність*. 1963. Ч. 6. С. 111–120.
179. Дорошенко Д. «...у 1902-му році...». *Альманах Українського Народного Союзу на 1993 рік*. Джерзі Ситі; Нью Йорк: Свобода, 1993. С. 84–86.
180. Драган А. Проблеми нашої журналістики і преси (Доповідь, виголошена на 1-му З'їзді Українських Журналістів Америки і Канади, що відбувся в дні 30-го і 31-го жовтня 1965-го року). *Свобода*. 1965. 19 лист. (Ч. 216).

С. 2; 20 лист. (Ч. 217). С. 2; 23 лист. (Ч. 218). С. 2; 24 лист. (Ч. 219). С. 2; 26 лист. (Ч. 220). С. 2; 30 лист. (Ч. 221). С. 2; 1 груд. (Ч. 222). С. 2; 2 груд. (Ч. 223). С. 2; 3 груд. (Ч. 224). С. 2, 3.

181. Дроздовська О. Малознаний брат Ека: видавнича, редакторська та журналістська діяльність Альфреда Козака. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2016. С. 409–428.

182. Дроздовська О. Становлення української преси в Югославії (за матеріалами тижневика «Руски Новини» (1924–1941 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту періодики*. Львів, 2009. С. 119–134.

183. Дроздовська О. Українська преса націоналістичного спрямування у країнах Балканського регіону (кінець 30-х – початок 40-х рр. XX ст.). *Вісниківство: літературна історія та ідеї*. Дрогобич: Посвіт, 2012. С. 215–223.

184. Желіховська Н.С. Сучасна українська публіцистика. Теорія і практика: навч. посібн. / 2-е вид., перероб. і доп. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2016. 158 с.

185. Животко А. Історія української преси / з передм. К. Костева. Мюнхен: Український технічно-господарський інститут, 1989–1990. 334 с.

186. Животко А. Нариси історії української журналістики. Подебради, 1937. 112 с.

187. Жилко Ф. Нотатки про сучасну українську літературну мову. *Нові Дні*. 1953. Ч. 42. Липень. С. 16–18.

188. Жилко Ф. Полтавсько-київський діалект – основа української національної мови. *Нові Дні*. 1952. Ч. 31. Серпень. С. 21–22.

189. Житарюк М. Г. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство. Львів: Простір-М, 2008. 413 с.

190. Жлуктенко Ю. О. Українська мова на лінгвістичній карті Канади. Київ: Наук. думка, 1990. 174 с.

191. Журналістика: словник-довідник / авт.-укл. І. М. Михайлин. Київ: Академвидав, 2013. 320 с.

192. Залізняк Б. В. Часопис Миколи Шлемкевича «Листи до Приятелів» як тип універсального видання. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2003. 141 с.
193. Запольська Л. Українська преса в Австрії повоєнного часу (1945–1949). URL: <https://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=347> (дата звернення: 25.06.2018).
194. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості / 3-є вид. Львів: ПАІС, 2008. 276 с.
195. Іванущенко Г. Шляхи Олекси Калиника. URL: <http://history.sumy.ua/research/article/124-shliakhyoleksykalynyka.html> (дата звернення: 25.06.2018).
196. Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816–1916). Харків; Київ: Держвидав України, 1930. 288 с.
197. Ігнатієнко В. Українська преса (1816–1923 рр.): іст.-бібліогр. етюд. Київ: Держ. вид-во України, 1926. 76 с.
198. І. Д. П. Волиняк угроблює Шереха. *Гомін України*. 1969. 1 бер. (№ 10 (1033)). С. 14.
199. Казимира Б. Українці в Канаді. Українці у Вільному світі. *Ювілейна книга Українського Народного Союзу 1894–1954* / ред. Л. Мищуга й А. Драган. Джерзі Ситі: Видання Українського Народного Союзу, 1954. С. 201–214.
200. Капелюшний А. О. Стилїстика й редагування: практ. слов.-довід. ж-ста. Львів: ПАІС, 2002. 576 с.
201. Карбоване друком – Степана Радіона біо-бібліографічний огляд (до 25-ліття літературно-публіцистичної діяльності) / за ред. д-ра М. Бойка. Блумінгтон, Індіана, ЗДА, 1975. 42 с.
202. Качор А. Промовистий 1893 рік. *Альманах Українського Народного Союзу на 1993 рік*. Джерзі Ситі; Нью Йорк: Свобода, 1993. С. 60–64.
203. Качуровський І. Слово Петра Волиняка. *Нові Дні*. 1977. Ч. 334. Грудень, С. 2, 2–14.

204. Квіт С. Дмитро Донцов: ідеологічний портрет / вид. друге, виправл. і доп. Львів: Галицька видавнича спілка, 2013. 192 с.
205. Кедрин І. Джерела до історії української преси (З нагоди 100-річчя «Свободи»). *Альманах Українського Народного Союзу на 1993 рік*. Джерзі Ситі; Нью Йорк: Свобода, 1993. С. 29–35.
206. Кедрин І. Минуле й сучасне української преси (Доповідь на зустрічі Мистців Америки й Канади в Торонті). *Свобода*. 1954. 28 лип. (Ч. 143). С. 3; 29 лип. (Ч. 144). С. 3.
207. Кедрин І. М. Сосновський – журналіст. *Український Журналіст*. 1976. Ч. 13. С. 14–15.
208. Кедрин І. У межах зацікавлення. Нью Йорк; Париж; Сидней; Торонто: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1986. 527 с.
209. Кедрин-Рудницький І. Мої шефи редактори. *Календар «Свободи» на рік 1956*. Видання Українського Народного Союзу, б. р. С. 78–82.
210. Ким М. Н. Жанры современной журналистики. С.-Петербург: Изд-во Михайлова В. А., 2004. 336 с.
211. Ким М. Н. Репортаж: технология жанра. С.-Петербург: Изд-во Михайлова В. А., 2005. 224 с.
212. Кислиця Дм. Вадим Сварог – редактор «Нових Днів». *Нові Дні*. 1976. Ч. 323. Грудень. С. 1–2.
213. Кислиця Дм. П. К. Волиняк – видавець і редактор «Нових Днів» і думки з нагоди 20-річчя «Нових Днів». *Нові Дні*. 1970. Ч. 241–242. Лютий – березень. С. 15–19.
214. Кислиця Д. Світе ясний: спогади: від р. Вовчі з Наддніпрянщини до р. Св. Лаврентія на Оттавщині. Оттава: Нові Дні, 1987. 453 с.
215. Кічура Л. В. Публіцистика М. Голубця в контексті суспільно-політичних подій 20 – 30-х рр. ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2011. 16 с.
216. К. Л. Преса наших інтернованих (Журналістична замітка). *Воля*. 1921. Т. II. Ч. 2. С. 77–79.

217. Клиновий Ю. Петро Волиняк (1907–1969). *Північне сяйво: альманах V* / упорядкував Яр Славутич. Едмонтон, 1971. С. 170–171.
218. Книга мисців: перша зустріч українських мисців Америки й Канади з громадянством / упоряд. М. Бажанський, А. Курдидик, Б. Олександрів, Н. Гаркушенко. Торонто, 1954. 312 с.
219. Коваль Р. Нариси з історії Кубані: трагедія станиці Новомалоросійської. URL: <http://ukrlife.org/main/kubann/1maloros.htm> (дата звернення: 25.06.2018).
220. Ковальчук О. О. Волиняк Петро. *Енциклопедія історії України: Т. 1: А–В* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2003. С. 612–613.
221. Ковпак В. А. Політична публіцистика в періодичних та серіальних виданнях української еміграції в Канаді (до 1945 року): національно-патріотичні аспекти: автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2012. 20 с.
222. Козак С. Аргентинські запорожці: з думою про Україну: журнал «Пороги»: історія, зміст, автори. Київ: Літ. Україна, 2015. 156 с.
223. Козак С. Літературний рух української еміграції (на прикладі часопису «Українські вісті» (1945–2000)). *Вісник Книжкової палати*. Київ, 2014. № 7. С. 37–39.
224. Козак С. «Нові дні» на берегах Онтаріо: бібліогр. показч. змісту журналу «Нові дні» (1950–1997. Канада). Київ: Літ. Україна, 2015. 670 с. («Часописи української діаспори»).
225. Козак С. Раритети української діаспори: у 4 т. Київ: Ярославів Вал, 2016–2017. Т. 1: «Українські вісті» (Німеччина: 1945–1967). 592 с. Т. 2: «Українські вісті» (Німеччина – США: 1968–2000). 560 с. Т. 3: «Нові дні» (1950–1997). 592 с. Т. 4: Літературні часописи (Австрія, Аргентина, Канада, Німеччина, США). 532 с.
226. Козак С. Розсіяні по світах: волинська літературна еміграція: короткий біобібліогр. довід. Київ: Архів Діаспори, 2007. 64 с.

227. Козак С. «Українські вісті» в Європі й Америці (1945–2000): бібліогр. покажч. змісту газети «Українські вісті»: у 2 т. Київ: Літ. Україна; Ярославів Вал, 2010. Т. 1: 1945–1967. 592 с.; Т. 2: 1968–2000. 560 с.
228. Козак С. «Українські вісті» (Детройт, США) та їх редактор. *Літературна Україна*. 1990. 15 лист.
229. Козицький Д. Матеріали до бібліографії української пластової літератури. Прага: Український Пласт, 1935. 24 с.
230. Коленська Л. «Свобода» – амбасадор і трибун українського народу. *Альманах Українського Народного Союзу на 1993 рік*. Джерзі Ситі; Нью Йорк: Свобода, 1993. С. 49–57.
231. Коновал О. Прощальне слово голови ЦК ОДУМу Юрія Криволапа на похороні Петра Волиняка. *Українські Вісті*. 1970. 1 лют. (Ч. 5 (1901)). С. 5.
232. Коновал О. Смерть і похорон Петра Волиняка. *Українські Вісті*. 1970. 1 лют. (Ч. 5 (1901)). С. 5.
233. Коротич В. О, Канадо! (Полемічні нотатки). Київ: Видавництво ЦК ЛСМУ «Молодь», 1965. 167 с.
234. Костенко Н., Іванов В. Досвід контент-аналізу: моделі та практики. Київ: Центр вільної преси, 2003. 200 с.
235. Костецька Л. Сучасна літературна критика в контексті журналістики. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Серія: Філологічні науки (Літературознавство)*. Миколаїв, 2017. № 2 (20). С. 118–122.
236. Кость С. Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 514 с.
237. Кравченко С. І. Періодичні видання Польщі 20–30-х років ХХ століття у світлі суспільно-культурних процесів міжвоєнної доби: літературна комунікація, польсько-український діалог. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. 508 с.

238. Кравчук М. М. Сосновський – журналіст-публіцист (ранній період творчості). *Український Журналіст*. 1976. Ч. 13. С. 4–6.
239. Кривошеєва О. Питання культури української мови у виданнях української діаспори США і Канади. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства*. Харків, 1995. С. 169–172.
240. Крупський І. В. Національно-патріотична журналістика України (друга половина XIX ст. – I чверть XX ст.). Львів: Світ, 1995. 182с.
241. Крупський І. Проблеми «білих плям» в історії української журналістики третього періоду національно-культурного відродження (кінець XIX – 20-ті роки XX ст.). *Українська журналістика і національне відродження*: зб. наук. праць. Київ: НМК ВО, 1992. С. 39–46.
242. Кузьмович О. «Щось ліпшого не збудуємо». *Альманах Українського Народного Союзу 2003*. Парсипані; Нью-Джерзі: Свобода, 2003. С. 43–46.
243. Кулеша Н. М. Українська преса у Німеччині 1919–1945 рр.: формування та функціонування / НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника / за ред. М. Романюк. Львів: Науково-дослідний центр періодики ЛНБ ім. Василя Стефаника, 2009. 344 с.
244. Кулеша Н. «Щире слово» (1919-1920 рр.) з Владивостока – українська газета на Зеленому Клині. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2010. Вип. 2 (18). С. 128–138.
245. Курдидик А. П'ять років еміграційної преси. *Українські Вісті*. 1951. 18 січ. (Ч. 6).
246. Куриленко Р. Петро Кузьмович Волиняк (Чечет). URL: <http://www.news.dks.ua/index.php/dose/8028-petro-kuzmovich-volinyak-chechet> (дата звернення: 25.06.2018).
247. Куриленко Р. С. Петро Волиняк, письменник із Гульська, на тлі відродження незалежної України. *Звягель древній і вічно молодий*: тези Всеукраїнської наук.-краєзн. конф. з нагоди 200-річчя утворення Волинської губернії, 200-річчя Волинської єпархії та 200-річчя найменування міста Звягеля

Новоград-Волинським (Новоград-Волинський, 13–16 верес. 1995 р.). Новоград-Волинський: [б. в.], 1995. С. 162–164.

248. Куропась С. «Свобода» і визвольна справа. *Альманах Українського Народного Союзу на ювілейний рік 1968. 1893 – 1968*. Джерзі Ситі; Нью-Йорк: Свобода, 1968. С. 173–174.

249. Кушнір О. В. Журнал «Дукля» (Словаччина, 1953–2004 рр.): організаційний, проблемно-тематичний та жанровий аспекти: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. К., 2008. 20 с.

250. Л-а М. [Лоза М.]. Роля еміграційної преси. *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 80–83.

251. Ларіна Т. Він син нашої Волині. *Лесин край*. 1995. 17 черв.

252. Л. Б. Таборові видання. *Воля*. 1921. Т. III. Ч. 6–8. С. 280–281.

253. Леник В. «Гомін України» і наша еміграція в Європі. *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 76–80.

254. Ленська С. В. Українська мала проза 1920 – 1960-х років: ідейно-тематичні домінанти, жанрові моделі і стильові стратегії: дис. ... доктора філол. наук: 10.01.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка Київ, 2015. 470 с. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/347/dis_Lenska%20S.V..pdf (дата звернення: 26.06.2018).

255. Лешко У. «Соняшник» – дитячий журнал українських емігрантів у Канаді (50–60 рр. XX століття). URL: <http://www.kymu.edu.ua/wsc/toms/09/074-076.pdf> (дата звернення: 10.06.2018).

256. Лецкін М. О. Талант, заповіданий духом Тараса й Лесі (Іван Огієнко та Петро Волиняк). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/7007/1/09lmotzd.pdf> (дата звернення: 11.03.2016).

257. Лизанчук В. В. Засоби масової інформації і духовне відродження України (формування національних ідеалів та інтернаціональних почуттів): текст лекцій. Львів: Львівський ун-т ім. Івана Франка, 1990. 69 с.
258. Лизанчук В. В. Національно-громадянська позиція журналіста. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2013. № 2 (14). С. 88–92.
259. Лисяк О. 70 % ювілею з ювілятом. *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С.150–154.
260. Литвицький М. Таборова журналістика (огляд). *Українська Трибуна*. 1921. 24 черв. (Ч. 42). С. 2–3.
261. Літературно-мистецький журнал «Ми» (1933–1939): систематичний показник змісту / уклад. О. В. Рудюк; передм. Д. Я. Ільницького; відп. ред. Л. В. Сніцарчук; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. Львів, 2006. 156 с.
262. Ліщина Л. Яким я знав Петра Волиняка. *Українські Вісті*. 1970. 22 лютого (Ч. 8 (1904)). С. 4–5.
263. Лобай Д. Українська преса в Канаді. *Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953* / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersry City, N. J: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 168–175.
264. Логвиненко О. Мовностилістичні засоби пресових видань в українській діаспорі (на прикладі сучасних жіночих журналів). URL: http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_1/lohvynenko_o_m_movnostylistychni_zasoby_s_uchasnykh_zhinochukh_zhurnaliv.pdf (дата звернення: 05.10.2016).
265. Лось Й. Публіцистика й тенденції розвитку світу: навч. посіб. для вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації: у 2 ч. Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2007. Ч. 1. 376 с.
266. Лукасевич Л. Роздуми на схилку життя. Нью Йорк; С. Бавнд Брук, 1982. 342 с.
267. Любченко А. Щоденник: кн. перша. Торонто: Нові Дні, 1951. 152 с.

268. Львівський Трохим. Лицарі зради і шахрайства: лист з Америки. *Жовтень*. 1958. № 7. С. 102–112.

269. Малащук Р. Наша газета «Гомін України». *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 36–44.

270. Малицький О. Періодичні і серійні видання українського Пласту (Перша пробна версія списку). Калгарі, 2002. 100 с.

271. Марков В. А. Контент-анализ в комплексном исследовании функционирования прессы: (Опыт конкретно-социологического исследования): автореферат дисс. ... канд. филол. наук: 10.01.10. Москва, 1974. 178 с.

272. Мартинюк М. Українські періодичні видання Західної України, країн Центральної та Західної Європи (1914–1939 рр.): матеріали до бібліографії / передм. М. Вальо. Львів, 1998. 298 с.

273. Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег, 1986. 735 с.

274. Марунчак М. Історія преси, літератури і друку піонерської доби. Вінніпег: Накладом Української Вільної Академії Наук в Канаді, 1969. 284 с.

275. Маруняк В., д-р, Українська еміграція в Німеччині та Австрії по Другій світовій війні / Академічне т-во д-ра Петра Белея. Мюнхен, 1985. Т. 1. 432 с.

276. Марченко Н. Канадський кварталник «Логос»: структура та зміст видання URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nznuoai_2008_11_43 (дата звернення: 05.10.2016).

277. Марченко Н. Українські періодичні видання католицького ордену отців редemptористів в Канаді. *Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті*: тези доп. другої Міжнар. наук.-практ. конф. Львів: Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. С. 192–193.

278. Мацько В. Українська еміграційна проза ХХ століття. Хмельницький: ПП Дерепи І. Ж., 2009. 388 с.
279. М. Д. [М. Дальний]. З приводу 10-річчя з дня смерті П. К. Волиняка. *Нові Дні*. 1980. Ч. 358. Грудень. С. 1–2.
280. Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга (handbook) / за ред. К. Г. Сіріньок-Долгарьової. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 156 с.
281. Миронюк Д. І. Симон Петлюра як редактор журналу «Украинская жизнь» (1912–1917 рр.): автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2011. 20 с.
282. Михайлин І. Л. Журналістика як Всесвіт: вибр. медіадослідж. Харків, 2008. 512 с.
283. Місило Є. Бібліографія української преси в Польщі (1918–39) і Західньо-Українській Народній Республіці (1918–19). Едмонтон; Альберта, 1991. 250 с.
284. Мовчан Юл., д-р. Петро Волиняк не живе... *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. (Ч. 1–2 (1897–1898)). С. 2, 10.
285. Мовчан Юліян. Не легко було П. Волинякові видавати «Нові Дні» (До 25-річчя його смерті). *Нові Дні*. 1995. Ч. 538. Січень. С. 32.
286. Моїсєєва Н. І. Методологічні аспекти розвитку дослідження соціальної комунікації. *Світ соціальних комунікацій*. Київ, 2012. Т. 7. С. 10–12.
287. Моїсєєва Т. О. Українська преса Австралії (1949–2007) як чинник збереження національно-духовних цінностей: автореф. дис... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. К., 2009. 19 с.
288. Мони́ч Л. М. Жанровий контент літературно-художніх журналів України: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 18 с.
289. Мони́ч Л. Літературно-критичні жанри як форма публіцистики на сторінках літературно-художніх видань «Всесвіт» та «Кур'єр Кривбасу». URL: <http://www->

philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/monych.pdf (дата звернення: 11.03.2016).

290. Монич Л. Рецензія як специфічний жанр на сторінках літературно-художніх журналів. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2013. Т. 53. С. 87–90.

291. Москаленко А. З. Вступ до журналістики: підруч. / 2 вид., доп. і перероб. Київ: Київський ун-т, 1998. 321 с.

292. Моторнюк І. Літературна критика в системі журналістики. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2002. Вип. 22. С. 145–150.

293. Наконечна Г., д-р. В обороні «галицизмів». *Нові Дні*. 1955. Ч. 62. Березень. С. 23–24.

294. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Частина перша. Прага, 1942. 372 с.; ССХХХІІ с.

295. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції. 1919–1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої). Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. 272 с.

296. Наріжний С. Українська преса. *Українська культура: зб. лекцій / за ред. проф. Д. Антоновича*. Подєбради, 1934. С. 92–106.

297. «Наша Культура» (1935–1937): систематизований показч. змісту / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника; уклад. Н. П. Прокопенко; наук. ред. Л. В. Головата. Львів, 2006. 124 с.

298. На хвилі доби: хрестоматія польської літературної періодики 20-30-х років ХХ ст. / упорядкув., вступ. ст. та пер. із пол. С. І. Кравченко. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 448 с.

299. Нечиталюк М. Ф. Методологічні засади історико-журналістської науки. *Українська преса: хрестоматія*. Т. І. Преса Східної України 60-х років ХІХ ст. / за ред. д-ра філол. наук, проф. М. Ф. Нечиталюка. Львів, 1999. С. 8–17.

300. Нечиталюк М. Методологічні проблеми історико-журналістських досліджень. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. п'ятої Всеукр. наук.-теорет. конф. (м. Львів, 9–10 груд. 1993 р.). Львів, 1993. С. 17–22.
301. Нечиталюк М. Проблеми вивчення історії української журналістики. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2001. Вип. 21. С. 363–370.
302. Нечиталюк М. Турботи істориків журналістики. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка*. Львів, 1990. Вип. 16: журналістика та перебудова. С. 62–70.
303. Німчук І. Історія української преси. *Неділя*. 1948. Ч. 116; Ч. 127.
304. «Новим Дням» – 25 років. *Нові Дні*. 1974. Ч. 299. Грудень. С. 3.
305. Огар Е. І. Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби): монографія. Львів: Світ, 2012. 320 с
306. Одарченко П. Визначна праця з української мови. *Нові Дні*. 1952. Ч. 35. Грудень. С. 18–20.
307. Одарченко П. В. Волиняк Петро Кузьмович. *Енциклопедія Сучасної України* / НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. Київ, 2006. Т. 5. С. 76.
308. Олександрів Б. Дружній лист до ред. Волиняка. *Гомін України*. 1960. 20 серп. (№ 34 (588)). С. 7.
309. Осьмачка Т. Втеча (19-й розділ із недрукованої повісті «Плян до двору»). *Нові Дні*. 1950. Ч. 3. Квітень. С. 2–5.
310. Осьмачка Т. Мандрівка. *Нові Дні*. 1950. Ч. 5. Червень. С. 1.
311. Осьмачка Т. Чи «бедні» хлопи, чи філософи? *Нові Дні*. 1953. Ч. 40. Травень. С. 19, 21–25; Ч. 41. Червень. С. 17–23.
312. Павлюк І. З. Письменники у пресі: українськомовний культурно-інформаційний простір Полісся, Холмщини, Підляшшя (1917–1944) та Волині 1917–2000 рр. Луцьк: Волин. обл. друк., 2010. 148 с.
313. Павлюк І. З. Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. Львів: Каменяр, 2001. 285 с.

314. Павлюк І. З. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 рр. Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. 504 с.
315. Павлюк І. З. Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917–1939 рр.): анотов. покажч. Львів; Луцьк: б. в., 1997. 180 с.
316. Павлюк І. З., Мартинюк М. І. Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. Луцьк: Твердиня, 2005. 428 с.
317. Панченко О. Розгром українського відродження на Кубані: публіцистично-іст. нарис. Лос-Анжелес; Каліфорнія, 1973. 93 с.
318. Періодичні видання Волині, Полісся, Підляшшя та Холмщини (1836–1944): список / Акад. наук України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Н.-д. центр періодики; уклад.: Ю. Лащук, Г. Вухало, О. Ошуркевич. Львів: б. в., 1994. 54 с.
319. Петро Волиняк-Чечет [некролог]. *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. (Ч. 1–2 (1897–1898)). С. 2.
320. Пишкало Іван Д. Велика і тяжка наша втрата. Звіт про смерть і похорон П. К. Волиняка-Чечета. *Українські Вісті*. 1970. 18–25 січ. (Ч. 3–4 (1899–1900)). С. 4, 12.
321. Пишкало Ів. Журнал «Нові Дні» існуватиме. *Українські Вісті*. 1970. 5 квіт. (Ч. 14 (1910)). С. 5.
322. Пишкало І. Торонто у 20-річчя журналу «Нові Дні». *Нові Дні*. 1970. Ч. 241–242. Лютий-березень. С. 23.
323. П. К. Волиняк (28. 9. 1907 – 29. 12. 1969) [некролог]. *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. (Ч. 1–2 (1897–1898)). С. 2.
324. Покажчик видань Івана Тиктора (1923–1977) та концерну «Українська преса» (1923–1939) / укл. В. Г. Денисюк; вступ. ст. та наук. ред. Б. З. Якимовича. Львів, 1999. 360 с.
325. Покажчик змісту «Трибуни УНСоюзу» за рр. 1955, 1956, 1957, 1958 і 1959. Свобода. 1960. 29 лип. (Ч. 144). С. 3–5, 8.

326. Полтава Л. Українці у вільному світі. Видано з нагоди Першого Світового Конгресу Вільних Українців. Джерзі Ситі; Нью Йорк: Коштом Українського Народного Союзу, 1967. 30 с.

327. Попок А. Діяльність української преси на Далекому Сході. *Альманах Українського Народного Союзу 1998*. Парсіппані; Нью Йорк: Свобода, 1998. С. 196–208.

328. Порський В. [Міяковський В.]. Українська еміграційна преса (після Другої світової війни). *Ювілейний альманах «Свободи» 1893–1953* / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J.: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 209–213.

329. Потятиник Б. В. Медіа: ключі до розуміння. Львів: ПАІС, 2004. 312 с.

330. П. П. [Волиняк Петро]. Кпини з української літератури. *Нові Дні*. 1951. Ч. 22. Листопад. С. 28.

331. П. П. [Волиняк Петро]. Непочесна роля Андрія Малишка. *Нові Дні*. 1951. Ч. 23. Грудень. С. 23–24.

332. Прижмуренко [Бачинський Л.]. Видання по таборах інтернованих вояків армії У.Н.Р. *Літопис Червоної Калини*. 1930. Ч. XI. С. 23–24; Ч. XII. С. 24; 1931. Ч. I. С. 23–24.

333. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості: методологічні проблеми. Київ: Вища школа, 1973. 270 с.

334. Присяжна-Гапченко Ю. Михайло Сосновський: тернистий шлях самоствердження. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2012. Вип. 36. С. 189–194.

335. Присяжний М. Преса української еміграції в Німеччині: становлення, розвиток, тематична політика (1945–1953). Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 220 с.

336. Просалова Віра. Текст у світі текстів Празької літературної школи. Донецьк: Східний видавничий дім, 2005. 344 с.

337. П-с П. [Прус П.]. Молоді письменники в Україні. *Нові Дні*. 1951. Ч. 20. Вересень. С. 13–14.

338. Рабле Ф. Гаргантюа та Пантагрюель / пер. зі старофранц. та примітки А. Перепаді. Харків: Фоліо, 2011. 634 с.
339. Радіон С. Бібліографія Україніки Австраліяни (Ucrainica Australiana) Спрінгвайл (Мельбурн) Австралія: Спадщина, 1997. 128 с.
340. Редакція. [Б. н.]. *Нові Дні*. 1952. Ч. 32. Вересень. С. 8.
341. Редакція. Бідний, бідний той Сосюра!.. *Нові Дні*. 1952. Ч. 34. Листопад. С. 15–16.
342. Редакція. Боротьба письменників за добірну мову. *Нові Дні*. 1959. Ч. 109. Лютий. С. 19.
343. Редакція. Василь Гайдарівський. *Нові Дні*. 1951. Ч. 12. Січень. С. 2.
344. Редакція. [Б. н.]. *Нові Дні*. 1952. Ч. 25. Лютий. С. 3.
345. Редакція. «Рішальний крок». *Нові Дні*. 1950. Ч. 3. Квітень. С. 16.
346. Редакція. Фундатори збірки поезій Михайла Ситника. *Нові Дні*. 1960. Ч. 123. Квітень. Зворот титульної сторінки.
347. Ред. Микола Бажан – московський держиморда від літератури. *Нові Дні*. 1952. Ч. 34. Листопад. С. 24.
348. РЕЗОЛЮЦІЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ. *Перший Світовий Конгрес Вільних Українців. Матеріали*. Вінніпег; Нью Йорк; Лондон: Видання Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, 1969. С. 390–392
349. Риндик С. До пана професора В. Чапленка. *Нові Дні*. 1955. Ч. 69. Жовтень. С. 30–31.
350. Різун В. В. До питання про соціальнокомунікаційні наукові проблеми і про наукові проблеми взагалі. *Актуальні дослідження українських наукових шкіл у галузі соціальних комунікацій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* Київ: Інститут журналістики, 2013. С. 8–25.
351. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. *Світ соціальних комунікацій*. Київ, 2011. Т. 2. С. 7–11.
352. Різун В. Становлення українських журналістичних досліджень. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. Київ, 2014. Вип. 21. С. 4–6.

353. Різун В. В., Скотникова Т. В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві: навч. посіб. / 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Преса України, 2008. 144 с.
354. Різун В. В., Скотникова Т. В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2005. 104 с.
355. Різун В. В., Трачук Т. А. Нарис з історії та теорії українського журналістикознавства. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. 232 с.
356. Різун В., Трачук Т. Історія українського журналістикознавства. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. Київ, 2014. Вип. 21. С. 6–12.
357. Романенчук Б., д-р. Волиняк Петро. Романенчук Б., д-р. *Азбуковник. Енциклопедія української літератури*. Філядельфія: Київ, 1973. Т. 2. С. 250–251.
358. Романенчук Б. Бібліографія видань української літератури 1945 – 1970. Філядельфія: Київ, 1974. 96 с.
359. Романишин Ю. О. Боротьба ОУН – УПА за незалежність України у висвітленні західної преси (40-50-х рр. ХХ ст.). *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку* / Інститут народознавства НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Державний університет «Львівська політехніка». Львів, 2002. Вип. 11. С. 186–196.
360. Романишин Ю. О. Виховання молоді у повоєнний період засобами друкованих органів ОУН-УПА. *Магістеріум*. Вип. 22. Журналістика. Київ, 2006. С. 71–76.
361. Романишин Ю. О. Пропагандистська діяльність ОУН – УПА в 40 – 50-х роках ХХ століття. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2002. С. 17–22.
362. Романюк М. Оратаї журналістської ниви: українські редактори, видавці, публіцисти: навч. вид. у 2 кн. / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Н.-д. центр періодики. Львів, 2002, 2004. Кн. 1. 236 с. Кн. 2. 240 с.
363. Романюк М. Українське пресознавство на порозі ХХІ століття. Львів: Н.-д. центр періодики ЛНБ ім. Василя Стефаника, 2000. 110 с.

364. Рудницький Я., д-р. Важлива праця про українську літературну мову (з приводу появи «Нарису сучасної української літературної мови» Ю. Шереха). *Нові Дні*. 1952. Ч. 31. Серпень. С. 25–26.
365. Савка М. Українська еміграційна преса у Чехословацькій Республіці (20–30-ті рр. XX ст.): іст.-бібліогр. дослідж. Львів, 2002. 308 с.
366. Савчук О. Концепт освіти на шпальтах часопису «Український Голос» (Вінніпег, Канада). *Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Ужгород, 2013. Вип. 2 (30). С. 170–174.
367. Сагаш В. У 10-річчя «Гомону України». *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 155–156.
368. Саєнко Л. І. Видавнича діяльність української діаспори в Австралії (1948–2008 рр.): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: 27.00.03 / НАН України; Нац. бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2009. 18 с.
369. Саєнко Л. Українська періодика в Австралії. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. Восьмої Всеукр. наук.-теоретичної конф. (Львів, 24–26 жовтня 2003 р.). Львів: Н.-д. центр періодики ЛНБ ім. В. Стефаника, 2003. С. 189–194.
370. Сакада Л. «Український історик»: генеза, тематика, постаті. НьюЙорк; Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 2003. 328 с.
371. Сакада Л. «Український Історик». Показчик змісту за роки 1963–1997 (чч.1–135). *Український Історик*. 1999. Ч. 1 (140). С. 9–168.
372. Самчук У. Велика література. *МУР*. 36. 1. Мюнхен; Карльсфельд, 1946. С. 38–52.
373. Самчук У. Секти-партії чи суспільство-нація? (До п'ятої річниці МУР'у). *Нові Дні*. 1951. Ч. 12. Січень. С. 7–13.
374. Сварог В. Люди, часи, мова. *Нові Дні*. 1959. Ч. 108. Січень. С. 11–14, 29–30.
375. Сварог Вадим. «Нові Дні» – подвиг П. Волиняка. *Нові Дні*. 1975. Ч. 300. Січень. С. 14.

376. Сварог Вадим. Таким я його пам'ятаю. *Нові Дні*. 1970. Ч. 251. Грудень. С. 3–4.

377. Сербенська О., Білоус М., Дацишин Х., Редько Ю., Станкевич Н. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: навч. посіб. / за ред. О. Сербенської; 2-е вид, доповн. і переробл. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2011. 257 с.

378. Сербенська О. А. Засоби масової інформації і проблеми екології української мови. *EX PROFESSO*: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2001. Вип. 3. С. 436–438.

379. Сербенська О. А. Мова засобів масової інформації і пропаганди як виразник культури соціальної сфери. *Українська мова і сучасність*: зб. наук. праць. Київ, 1991. С. 43–49.

380. Сербенська О. А. Мова преси як естетичний стереотип епохи. *Зб. праць кафедри української преси*. Львів, 2000. Вип. 3. С. 311–318.

381. Сербенська О. А. Мова української преси: стан вивчення, проблеми, завдання. *Зб. праць наук.-досл. центру періодики*. Львів, 1994. Вип. 1. С. 125–136.

382. Сивенко Б. Багатство хитань – ознака бідности (До психології нашого еміграційного суспільства). *Нові Дні*. 1952. Ч. 32. Вересень. С. 25–26.

383. Сивенко Б. Чи і як негує Т. Шевченка М. Хвильовий у «Вальдшнепах». *Нові Дні*. 1951. Ч. 17–18. Червень – липень. С. 25–27.

384. Сидоренко Н. М., Сидоренко О. І. Журналістська «планета Ді-Пі»: Українська преса у таборах військовополонених, переміщених осіб і біженців у Європі після II Світової війни (1945 – 1950). Київ, 2000. 176 с.

385. Сидоренко Н. «Задротяне життя» українських часописів на чужині (1919–1924). Київ, 2000. 88 с.

386. Сидоренко Н. М. Національно-духовне самоствердження: у 3 ч. Київ, 2000. Ч. 1. Українська таборова преса часів Першої світової війни. 204 с.; Ч. 2. Преса інтернованих українців та цивільної еміграції (Чехія, Польща, Румунія, Єгипет, 1919–1924). 262 с.; Ч. 3. Національні часописи у «таборовому просторі»

Європи після завершення Другої світової війни (Італія, Великобританія, Німеччина, Австрія, 1945–1950). 160 с.

387. Сидоренко Н. Українська періодика в Італії (1905 – 1995 рр.). Київ, 1997. 60 с.

388. Сидоренко Н. М. Українська таборова преса в Італії (1945–1947 рр.). Київ, 1995. 12 с.

389. Сидоренко О. Українська таборова преса часів першої світової війни: анот. бібліогр. покажч. Київ, 1995. 30 с.

390. Сірополко С. Літературно-журналістична діяльність С. Петлюри. *Тризуб*. 1936. Ч. 27–28 (531–532). С. 8–14; Ч. 29–30 (533–534). С. 2–5; Ч. 31 (535). С. 3–5.

391. Сковронська І. Ю. Особливості функціонування сталих словосполук фразеологічного характеру у пресі діаспори США і Канади (1991–2000 рр.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2003. 20 с.

392. Славутич Я. Анотована бібліографія української літератури в Канаді: Канадські книжкові видання 1908–1985. Едмонтон: Видавництво «Славута», 1986. 155 с.

393. Славутич Яр. Українська література в Канаді. Вибрані дослідження, статті й рецензії. Едмонтон: Славута, 1992. 336 с.

394. Сніцарчук Л. Журнал «Natio» як консолідаційна медіаплатформа національних меншин у Польській державі (1927 р.). *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2014. Т. 56. С. 330–334.

395. Сокульський Д. Ю. Українська преса в Канаді в рр. 1953–1957. *Свобода*. 1958. 16 трав. (Ч. 93). С. 2–3.

396. Солонинка В. Змагаємось за означені вартості. *Альманах-календар «Гомону України» у 10-річчя 1948–1958*. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 83–90.

397. Сосновський М. Вклад нової еміграції в українське життя у Канаді (Думки з приводу десятиріччя появи «Гомону України»). *Альманах-календар*

«Гомону України» у 10-річчя 1948–1958. Торонто: Видавництво «Гомін України», 1958. С. 168–173.

398. Сосновський М. Український журналіст у вільному світі (Доповідь на Конференції Українських Журналістів). *Перший Світовий Конгрес Вільних Українців. Матеріали*. Вінніпег; Нью Йорк; Лондон: Видання Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців, 1969. С. 366–370.

399. Софія Парфонович, «У Києві в 1940 році». *Нові Дні*. 1951. Ч. 17–18. Червень–липень. С. 47.

400. Софронів-Левицький В. Українська преса в Америці і Канаді. *Свобода*. 1965. 12 лист. (Ч. 211). С. 2; 13 лист. Ч. (212). С. 2; 16 лист. (Ч. 213). С. 2; 17 лист. (Ч. 214). С. 2; 18 лист. (Ч. 215). С. 2, 4.

401. Старчук О., проф. Правописна справа. *Нові Дні*. 1955. Ч. 69. Жовтень. С. 31–32.

402. Супрун Л. В. Мовноментальні особливості комунікаційної системи «Літературно-Наукового Вістника». Вінниця, 2012. 507 с.

403. Тарнашинська Л. Література розфокусованої свідомості: до категорії «діаспора» та її інтерпретацій у літературознавстві. *Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології*. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 412–432.

404. Твардовський О. «Свобода» й український організований спорт. *Альманах Українського Народного Союзу на 1993 рік*. Джерзі Сіті; Нью Йорк: Свобода, 1993. С. 73–75.

405. Телевний С. Великий правдолюбець (Замість квітів на могилу сл. пам. П. К. Волиняка). *Українські Вісті*. 1970. 18–25 січ. (Ч. 3–4 (1899–1900)). С. 4.

406. Тернопільський Ю. Українська преса з перспективи 150-ліття. Джерзі Сіті: Видавництво М. П. Коць, 1974. 176 с.

407. Тертычный А. А. Аналитическая журналистика: учеб. пособие для студентов вузов. Москва: Аспект Пресс, 2010. 352 с.

408. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: учеб. пособие / 2-е изд., испр. и доп. Москва: Аспект Пресс, 2002. 320 с.

409. Тимошик М. Анну Фігус-Ралько добре знають в Україні. *Український Голос*. 2007. 15 січ.

410. Тимошик М. С. Аркадій Животко як громадський діяч, журналіст і вчений. *Аркадій Животко. Історія української преси*. Київ: Наша культура і наука, 1999. С. 11–34.

411. Тимошик М. С. Видавнича діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) у Тарнові. *Український альманах*. Варшава, 2001. С. 130–133.

412. Тимошик М. С. Видавнича справа української еміграції в Німеччині. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2003. Вип. 11. С. 160–183.

413. Тимошик М. С. Голгофа Івана Огієнка: українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності Івана Огієнка. Київ: Заповіт, 1997. 232 с.

414. Тимошик М. 90-річчя «Українського Голосу» в контексті історії української журналістики. *Українське журналістикознавство*. Київ, 2001. Вип. 2. С. 6–9.

415. Тимошик М. С. Для одного народу – одна літературна мова: часописи «Рідна мова», «Наша культура» як чинники нац. пробудження і об'єднання українців діаспори. *Вісник Київ. ун-ту. Серія журналістика*. Київ, 1997. Вип. 4. С. 66–73.

416. Тимошик М. С. Іван Огієнко – журналіст, редактор, видавець. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. і повідомл. другої Всеукраїн. наук.-практ. конф. Житомир, 1994. С. 156–160.

417. Тимошик М. Ідея соборності української мови на сторінках Огієнкового часопису «Рідна мова». *Дивослово*. 2007. № 5. С. 38–44.

418. Тимошик М. С. Історія української журналістики і видавничої справи в Канаді. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теор. конф. (м. Львів, 17–18 трав. 2002 р.). Львів, 2002. С. 87–100.

419. Тимошик М. Канадська газета «Український голос» в історії української зарубіжної журналістики: до 100-річчя від дня заснування. *Діаспора*

як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: сучасний вимір, проекція у майбутнє (у рамках Конгресу української діаспори): зб. матеріалів третьої Міжнар. наук.-практ. конф. Львів: Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. С. 482–486.

420. Тимошик М. С. Канадські україномовні часописи «Слово Істини», «Наша Культура», «Віра й Культура». *Українська періодика: історія і сучасність*: допов. та повідомл. VI Всеукраїн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 11–13 трав. 2000 р.). Львів, 2000. С. 169–174.

421. Тимошик М. Преса української діаспори: ретроспектива. *Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку*: зб. наук. праць. Черкаси, 2007. С. 489–498.

422. Тимошик М. С. Степан Ярмусь та його роль у ствердженні українського журналістикознавства в Канаді. *Українське журналістикознавство*. Київ, 2005. Вип. 6. С. 40–43.

423. Тимошик М. С. Українська видавнича справа і журналістика в Канаді: історія і сучасність. *Журналістика*. Київ, 2004. Вип. 3 (28). С. 133–150.

424. Тимошик М. С. Українська книга і преса в Італії. Київ: Наша культура і наука, 2015. 352 с.

425. Тимошик М. С. Українське книговидавництво в Холмі під орудою митрополита Іларіона. *Український альманах*. Варшава, 2001. С. 243–246.

426. Тимошик М. С. Українські видавництва в Німеччині: між двома світовими війнами. *Журналістика*. Київ, 2003. Вип. 2 (27). С. 106–119.

427. Тимошик М. С. Часопис І. Огієнка «Рідна мова» в боротьбі за мовне об'єднання нації. *Велетень науки*: наук. зб. Київ, 1997. Вип. 2. С. 34–38.

428. Тимошик-Сударикова А. М. Паризький журнал «Тризуб», 1925–1940 роки: формування та функціонування. Київ: Наша культура і наука, 2013. 407 с.

429. Титаренко М. Світоглядна публіцистика: спроба полемічного дискурсу: URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/download/3711/3746> (дата звернення: 28.10.2016).

430. Тридцятиліття «Українського історика». *Свобода*. 1993. 3 верес. (Ч. 168). С. 5.

431. Трохим Н. Преса української еміграції 20–30-х рр. XX ст. на американському континенті: особливості предмета дослідження. *Теле- та радіожурналістика*. Львів, 2010. Вип. 9. Ч. 1. С. 90–96.

432. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упорядк. В. А. Просалової. Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. 480 с.

433. Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М. М. Романюка. Вип. 1–20. Львів, 1994–2013. Вип. 1. 233 с.; Вип. 2. 337 с.; Вип. 3. 424 с.; Вип. 4. 352 с.; Вип. 5. 410 с.; Вип. 6. 372 с.; Вип. 7. 485 с.; Вип. 8. 414 с.; Вип. 9. 436 с.; Вип. 10. 588 с.; Вип. 11. 566 с.; Вип. 12. 616 с.; Вип. 13. 576 с.; Вип. 14. 396 с.; Вип. 15. 388 с.; Вип. 16. 392 с.; Вип. 17. 400 с.; Вип. 18. 456 с.; Вип. 19. 380 с.; Вип. 20. 664 с.

434. Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.: іст.-бібліогр. дослідж. / уклад.: М. М. Романюк (кер. проекту), М. В. Галушко, Л. В. Сніцарчук. Львів, 2007, 2009, 2011, 2014. Т. 1 (1812–1890). 559 с.; Т. 2 (1891–1905). 479 с.; Т. 3 (1906–1910). 496 с.; Т. 4 (1911–1916). 566 с.

435. Українська преса за межами України: матеріали науково-теоретичної конференції / упоряд. Сидоренко Н. М. Київ: Дослідницький центр історії української преси, 1996. 101 с.

436. Українське журналістичознавство: термінологія, методологія і стандарти: зб. наук. пр. / упоряд. Т. В. Скотникова, Г. В. Сухаревська; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 43 с.

437. Українці у вільному світі (Привіт землякам з України). Лондон, 1958. 16 с.

438. У Торонто відбувся 25-літній ювілей «Нових Днів». *Нові Дні*. 1975. Ч. 300. Січень. С. 1.

439. У четверту річницю. *Нові Дні*. 1973. Ч. 287. Грудень. С. 1.

440. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України за 1967 рік. Огайо, ЗСА, 1968. 56 с.
441. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник III – IV – за 1968 - 1969 роки. Огайо, ЗСА, 1970. 64 с.
442. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник V – VI – за 1970 - 1971 роки. Огайо, ЗСА, 1972. 80 с.
443. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник VII – IX за 1972-1974 роки. Клівленд, Огайо, ЗСА, 1975. 84 с.
444. Фединський О., д-р. Бібліографічний покажчик української преси поза межами України. Річник X – XIII за 1975-78 роки. Клівленд, Огайо, ЗСА, 1979. 88 с.
445. Фесенко А. Фединський Олександр. “Бібліографічний покажчик української преси поза межами України за 1966 рік”; ідем. “...за 1967 рік” . *Український Журналіст. Бюлетень Світової Федерації Українських Журналістів*. 1972. Рік V. Ч. 9. Листопад. С. 43.
446. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя. Москва: АСТ, 2006. 246 с.
447. Харитоненко О. І. Газетна рубрика в історії та сучасності: функції, види, традиції оформлення. *Держава та регіони. Серія «Соціальні комунікації»*. Запоріжжя, 2012. Вип. 3 (11). С. 101–105.
448. Хвильовий Микола. Арабески (IX слово). *Нові Дні*. 1952. Ч. 28. Травень. С. 1, 32; 1955. Ч. 64. Травень. С. 10–12; Ч. 65. Червень. С. 9–10; Ч. 66. Липень. С. 8–12.
449. Хвильовий Микола. За обрієм зима. *Нові Дні*. 1955. Ч. 64. Травень. С. 12.
450. Хвильовий Микола. Московські задрипанки. *Нові Дні*. 1951. Ч. 23. Грудень. С. 21–23.
451. Хвильовий Микола. На глухім шляху. *Нові Дні*. 1954. Ч. 54. Липень. С. 8–9.

452. Хвильовий Микола. На озера. *Нові Дні*. 1954. Ч. 52. Травень. С. 6–9.
453. Хижняк А. Любімо, шануймо рідну мову! *Нові Дні*. 1958. Ч. 101. Червень. С. 14–19.
454. Хилько М. Методологічні основи соціокомунікаційних досліджень в Україні. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: Журналістика*. Львів, 2012. Вип. 37. С. 84–93.
455. Хмельковський Л. «Вчися вж до гробової дошки». *Альманах Українського Народного Союзу 2003*. Парсипані; Нью-Джерзі: Свобода, 2003. С. 47–51.
456. Холод О.М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз: навч. посіб. / 2-е вид., доп. і перероб. Львів: ПАІС, 2011. 288 с.
457. Хоменко І. А. Методологія медійних досліджень у часи системної кризи суспільства. *Українське журналістикознавство*. Київ, 2014. Вип. 15. С. 11–18.
458. Хто помагає «Новим Дням»? *Гомін України*. 1960. Ч. 26.
459. Чапленко В. Українське літературне життя на еміграції (в західних зонах Німеччини) 1945–46 р. *На чужині: укр. календар на 1947 рік*. Авгсбург, б. р. С. 111–117.
460. Чапленко В. «Український Історик» на асиміляційному процесі. *Нові Дні*. 1969. Ч. 239. Грудень. С. 20–21.
461. Чапленко В. Чи є що обороняти? *Нові Дні*. 1955. Ч. 67. Серпень. С. 17.
462. Чапленко В. Ще раз про національно-мовну політику більшовиків (спроба історичної замітки). *Нові Дні*. 1957. Ч. 85. Лютий. С. 7–10; Ч. 86. Березень. С. 10–11, 32–33; Ч. 87. Квітень. С. 14–17, 31; Ч. 88. Травень. С. 10–13, 24–27; Ч. 89. Червень. С. 19–20, 31–32; Ч. 90–91. Липень – серпень. С. 11–13.
463. Часто П. «Свобода» – про 1917-й. *Альманах УНСоюзу 2017*. Парсипані; Нью-Джерзі: Свобода, 2017. С. 37–45.
464. Чекалюк В. В. Преса діаспори США як комунікативний чинник формування ідентичності українців (1939–2005 рр.): автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2008. 20 с.

465. Чекалюк В. Трансформація проблеми самоідентифікації українців на шпальтах газети «Свобода» у період з середини 40-х кінця 90 років XX століття. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка*. Київ, 2008. Т. 30. С. 41–56.
466. Чекалюк В. Українська національна ідея у періодичній пресі діаспори до Другої світової війни. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка*. Київ, 2005. Т. 20. С. 101–105.
467. Чернявська Л. Соціальний простір державотворчого дискурсу ЗМІ. *Вісник Львів. ун-ту ім. Івана Франка*. Серія журн. 2011. Вип. 34. С. 213–217.
468. Чернявська Л. Формування смислів у мас-медійному дискурсі. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2015. № 4 (24). С. 113–117.
469. Чернецький А. «Історія преси» Животка. *Неділя*. 1947. Чч. 91, 93, 95.
470. Чечет П. Лола. *Життя й революція*. 1932. № 5. Май. С. 66–71.
471. Чечет П. У країні сонця та пісків. *Молодий більшовик*. 1931. № 15–16. С. 14–15.
472. Чечет С. Коли ж буде та правда? *Нові Дні*. 1990. Ч. 482–483. Квітень – травень. С. 22–25.
473. Чиж Я. Пів століття української преси в Америці. *Календар Українського Робітничого Союзу на 1939*. Скрантон, 1938. С. 117–128.
474. Чиж Я. Чужомовна преса в Америці. *Альманах Українського Народного Союзу. 1893–1953* / ред. Л. Мишуга і А. Драган. Jersey City, N. J.: Видання Українського Народного Союзу, 1953. С. 129–133.
475. Шаповал Ю. Г. І в Україні святилось те слово...: наук. пр. Львів: ПАІС, 2003. 680 с.
476. Шевченко В. Е. Композиція та архітектоніка друкованого видання. *Вісник Київського національного ун-ту. Серія: Журналістика*: Київ, 2000. Вип. 8. С. 70–75.

477. Шевченко В. Е. Особливості режисури періодичних та неперіодичних друкованих видань: текст лекції для студентів Інституту журналістики. Київ: Інститут журналістики, 2004. 28 с.
478. Шевченко В. Е. Система рубрикації газети – основа її архітектонічної організації. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2003. Т.13. С. 45–51.
479. Шевченко В. Е. Складники мови архітектоніки газетно-журнального видання. *Стиль і текст*. Київ, 2000. Вип. 1. С. 188–193.
480. Шевченко В. Моя зустріч з П. К. Волиняком. *Нові Дні*. 1988. Ч. 466. Грудень. С. 38.
481. Шевченко Т. Г. Повне зібр. творів: у 12 т. / редкол.: Є. П. Кирилюк та ін. Київ: Наук. думка, 1989. Т. 1. 528 с. Т. 2. 592 с.
482. Шерех Ю. Року Божого 1946. Замість огляду українського письменства 1946 р. *Арка*. 1947. № 2–3. С. 1–8.
483. Шерех Ю. Стилi сучасної української літератури на еміграції. *МУР*. 36. 1. Мюнхен; Карльсфельд, 1946. С. 54–80.
484. Шерех Ю. Українська еміграційна література в Європі 1945 – 1949. Ретроспективи й перспективи. *Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеології. Три томи*. Т. 1 Харків: Фоліо, 1998. С. 196–235.
485. Шерех Юрій. Хвильовий без політики (1933 – 13. V. – 1953). *Нові Дні*. 1953. Ч. 40. Травень. С. 2–6.
486. Шкляр В. І., Мелешенко О. К., Мукомела О. Г., Паримський І. С. Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра: історико-теоретичний нарис. Київ: КМУЦА, 1996. 168 с.
487. Шлемкевич М. Новочасна потуга (Ідеї до філософії публіцистики). *Шлемкевич М. Верхи життя і творчості: промови – доповіді*. Нью-Йорк; Торонто: Ключі, 1958. С. 109–146.
488. Шлемкевич М. Орган громадської думки (ідеї до філософії публіцистики). *Проблеми*. 1948. Ч. 1–2. С. 16–20.
489. Шовкун І. В. Про специфіку політичної реклами. *Вісник Київського ун-ту. Серія: Філософія. Політологія*. Київ, 2004. Вип. 67. С. 116–119.

490. Ще раз про видання посмертної збірки поезій Михайла Ситника. *Нові Дні*. 1960. Ч. 130. Листопад. С. 25.
491. Що повинна прочитати українська дитина? Список книжок для дітей дошкільного і шкільного віку. Торонто, 1957. 32 с.
492. Юриняк А. Дещо про мораль, а більше про журнал. *Юриняк А. Критичним пером*. Грілі; Лос-Анжелес, 1974. С. 305–308.
493. Юськів Б. М. Контент-аналіз. Історія розвитку і світовий досвід. Рівне: Перспектива, 2006. 203 с.
494. Яблонський М. Аналітика Петра Волиняка початку 1950-х років: тема еміграційної літератури. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2016. № 3 (27). С. 135–142.
495. Яблонський М. Аналітичні публікації Петра Волиняка: ідеологічний аспект (на матеріалі «Нових Днів» за 1950-й рік). *III Міжнар. наук. інтернет-симп. «Журналіст як мішень у сучасному світі» (25–31 січ. 2016 р.)*. URL: <http://www.symposium2016.hol.es/gallery/yablonski.pdf> (дата звернення: 31.05.2018).
496. Яблонський М. Аналітичні публікації Петра Волиняка: ідеологічний аспект (на матеріалі «Нових Днів» за 1950–1951 роки). *STUDIA UCRAINICA VARSOVIENSIA*. Warszawa, 2017. № 5. С. 156–171.
497. Яблонський М. Ілюстрований місячник для дітей «Соняшник»: організаційний аспект. *Молодий вчений*. Херсон, 2018. № 9.1 (61.1). С. 153–157.
498. Яблонський М. Інформаційні жанри в журналістиці Петра Волиняка: тема мистецтва (на матеріалі «Нових Днів» кінця 1950-х років). *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (м. Луцьк, 17–18 трав. 2016 р.): у 3 т. Луцьк: Терен, 2016. Т. 3. С. 39–42.
499. Яблонський М. Інформаційні повідомлення про Віру Вовк у часописі «Нові Дні». *Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. аспірантів і студентів (м. Луцьк, 12–13 травня 2010 р.): у 2 т. Луцьк: РВВ «Вежа», 2010. Т. 1. С. 303–305.

500. Яблонський М. Лінгвістичні дискусії Петра Волиняка (на матеріалі публікацій 1950-х років). *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2016. № 1 (25). С. 130–136.

501. Яблонський М. Література «Розстріляного Відродження» в журналістській і редакційній діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» 1950 років). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2017. № 11–12 (8). С. 56–61.

502. Яблонський М. «Нові Дні» і преса української діаспори (на матеріалі аналітичних публікацій Петра Волиняка початку 1960-х рр.). *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2017. Т. 1 (66). С. 58–65.

503. Яблонський М. Петро Волиняк: «Шевченко знищив залізну завісу» *Національно-патріотичний досвід світового українства в соціально-комунікаційному дискурсі*: Перш. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: наук. матеріали (м. Запоріжжя, 15–17 жовт. 2017 р.). С. 32–35.

504. Яблонський М. Повість Петра Волиняка «Михайло Танцюра»: особливості поетики та стилю. *Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. Луцьк, 2015. № 9 (310). С. 219–224.

505. Яблонський М. Політичний аспект у публіцистиці та аналітичній журналістиці Модеста Левицького (на матеріалі часопису «Тризуб»). *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Модест Левицький в історії України і Волині та проблеми формування інтелектуальної еліти*: матеріали Всеукр. наук. історико-краєзнавч. конф., присвяч. 150-річчю від дня народження відомого українського письменника, педагога, державного і громадського діяча Модеста Левицького (1866–1932) (м. Луцьк, 15–16 грудня 2016 р.). Луцьк, 2016. Вип. 40. С. 117–120.

506. Яблонський М. Репортаж Петра Волиняка «Кубань – земля українська, козача...»: жанрові та художньо-публіцистичні особливості. *Діалог: медіа-студії*. Одеса, 2015. Вип. 20. С. 116–127.

507. Яблонський М. Рецепція Т. Шевченка у творчості Петра Волиняка 1940-х років. *Волинь філологічна: текст і контекст. Творчість Т. Шевченка: традиції і сучасність*. Луцьк, 2014. Вип. 18. С. 158–169.

508. Яблонський М. «...спалах нового відродження нашої нації»: поети-шістдесятники в редакційній та журналістській діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» першої половини 1960-х років). *Волинь філологічна: текст і контекст. Євген Сверстюк – митець і громадянин*. Луцьк, 2016. Вип. 21. С. 192–201.

509. Яблонський М. Сучасна радянська література в аналітичній журналістиці Петра Волиняка 1951–1952 рр. *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (12–13 жовт. 2016 р.)*. Вінниця, 2016. С. 112–116. URL:https://vspu.edu.ua/content/event/years16_17/10_13_confer/dop1.pdf (дата звернення: 31.05.2018).

510. Яблонський М. Українська діаспорна преса в дослідженнях В. Міяковського. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії: матеріали Всеукр. наук. історико-краєзнавч. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права (м. Ковель, 18 жовт. 2018 р.)*. Вип. 65. Ковель, 2018. С. 459–462.

511. Яблонський М. Часопис «Нові Дні»: рубрики «Читачі пишуть» та «Наше листування» як складник редакторської політики Петра Волиняка (матеріали 1960 р.). *Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія: Соціальні комунікації*. Дніпропетровськ, 2016. Вип. 16. С. 164–172.

512. Яринович А. Українська преса в Америці. *Книгарь*. 1917. Ч. 4. С. 178–182.

513. Яросевич І. Іван Франко був кореспондентом «Свободи». *Альманах Українського Народного Союзу 2006*. Парсипані; Нью-Джерзі: Свобода, 2006. С. 19–21.

514. Ярославич І. «Свобода»: спадщина поколінь. *Альманах Українського Народного Союзу 2003*. Парсипані; Нью-Джерзі: Свобода, 2003. С. 21–31.

515. Yablonskyy Maxym. Incipieny of Petro Volyniak as a journalist: reportage «Kuban' – zemlia Ukrains'ka, kozacha...». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2016. № 9–10 (7). С. 188–193.

ДОДАТКИ

Додаток А.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ. АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дослідження

1. Яблонський М. Репортаж Петра Волиняка «Кубань – земля українська, козака...»: жанрові та художньо-публіцистичні особливості. *Діалог: media-студії*. Одеса, 2015. Вип. 20. С. 116–127.
2. Яблонський М. Лінгвістичні дискусії Петра Волиняка (на матеріалі публікацій 1950-х років). *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2016. № 1 (25). С. 130–136.
3. Яблонський М. Часопис «Нові Дні»: рубрики «Читачі пишуть» та «Наше листування» як складник редакторської політики Петра Волиняка (матеріали 1960 р.). *Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія: Соціальні комунікації*. Дніпропетровськ, 2016. Вип. 16. С. 164–172.
4. Яблонський М. Аналітика Петра Волиняка початку 1950-х років: тема еміграційної літератури. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя, 2016. № 3 (27). С. 135–142.
5. Яблонський М. «Нові Дні» і преса української діаспори (на матеріалі аналітичних публікацій Петра Волиняка початку 1960-х рр.). *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2017. Т. 1 (66). С. 58–65.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Яблонський М. Аналітичні публікації Петра Волиняка: ідеологічний аспект (на матеріалі «Нових Днів» за 1950-й рік). *III Міжнар. наук. інтернет-симп. «Журналіст як мішень у сучасному світі» (25–31 січ. 2016 р.)*. URL: <http://www.symposium2016.hol.es/gallery/yablonski.pdf> (дата звернення: 31.05.2018).

7. Яблонський М. Інформаційні жанри в журналістиці Петра Волиняка: тема мистецтва (на матеріалі «Нових Днів» кінця 1950-х років). *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали Х Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (м. Луцьк, 17–18 трав. 2016 р.): у 3 т. Луцьк: Терен, 2016. Т. 3. С. 39–42.

8. Yablonskyu Maxym. Incipieny of Petro Volyniak as a journalist: reportage «Kuban' – zemlia Ukrain's'ka, kozacha...». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2016. № 9–10 (7). С. 188–193.

9. Яблонський М. Сучасна радянська література в аналітичній журналістиці Петра Волиняка 1951–1952 рр. *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (12–13 жовт. 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 112–116. URL: https://vspu.edu.ua/content/event/years16_17/10_13_confer/dop1.pdf (дата звернення: 31.05.2018).

10. Яблонський М. Петро Волиняк: «Шевченко знищив залізну завісу» *Національно-патріотичний досвід світового українства в соціально-комунікаційному дискурсі*: Перш. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: наук. матеріали (м. Запоріжжя, 15–17 жовт. 2017 р.). С. 32–35.

11. Яблонський М. Література «Розстріляного Відродження» в журналістській і редакційній діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» 1950 років). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2017. № 11–12 (8). С. 56–61.

12. Яблонський М. Ілюстрований місячник для дітей «Соняшник»: організаційний аспект. *Молодий вчений*. Херсон, 2018. № 9.1 (61.1). С. 153–157.

13. Яблонський М. Українська діаспорна преса в дослідженнях В. Міяковського. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії*: матеріали Всеукр. наук. історико-краєзнавч. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української

революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права (м. Ковель, 18 жовт. 2018 р.). Вип. 65. Ковель, 2018. С. 459–462.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

14. Яблонський М. Рецепція Т. Шевченка у творчості Петра Волиняка 1940-х років. *Волинь філологічна: текст і контекст. Творчість Т. Шевченка: традиції і сучасність*. Луцьк, 2014. Вип. 18. С. 158–169.

15. Яблонський М. Повість Петра Волиняка «Михайло Танцюра»: особливості поетики та стилю. *Науковий вісник Східноєвропейського національного ун-ту ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. Луцьк, 2015. № 9 (310). С. 219–224.

16. Яблонський М. «...спалах нового відродження нашої нації»: поети-шістдесятники в редакційній та журналістській діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» першої половини 1960-х років). *Волинь філологічна: текст і контекст. Євген Сверстюк – митець і громадянин*. Луцьк, 2016. Вип. 21. С. 192–201.

17. Яблонський М. Аналітичні публікації Петра Волиняка: ідеологічний аспект (на матеріалі «Нових Днів» за 1950–1951 роки). *STUDIA UCRAINICA VARSOVIENSIA*. Warszawa, 2017. № 5. С. 156–171.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. VI Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи», Луцьк, 11 травня 2015 р., виступ із доповіддю, публікація.
2. III Міжнародний науковий інтернет-симпозіум «Журналіст як мішень у сучасному світі», 25–31 січня 2016 р., заочна участь.
3. X Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень», Луцьк, 17–18 травня 2016 р., виступ із доповіддю, публікація.
4. VII Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи», Луцьк, 20 травня 2016 р., виступ із доповіддю, публікація.
5. II Міжнародна наукова конференція «Українські медіа в європейському інформаційно-комунікаційному просторі: історія, стан, перспективи», Ужгород, 21–24 вересня 2016 р., заочна участь, публікація.
6. II Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку», Вінниця, 12–13 жовтня 2016 р., заочна участь, публікація.
7. Перша Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Національно-патріотичний досвід світового українства в соціально-комунікаційному дискурсі», Запоріжжя, 15–17 жовтня 2017 р., заочна участь, публікація.
8. IV Міжнародна науково-практична конференції «Журналістика. Філологія. Медіаосвіта», Полтава, 4–5 жовтня 2018 р., заочна участь, публікація.
9. Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії», Ковель, 18 жовтня 2018 р., заочна участь, публікація.

**КНИЖКОВІ ВИДАННЯ ВИДАВНИЦТВА «НОВІ ДНІ» (ЗАЛЬЦБУРГ,
1946–1948)**

- Волиняк П. Земля кличе: оповідання. Зальцбург: Нові дні, 1946. 63 с.
- Волиняк П. Під Кизгуртом: оповідання. Зальцбург: Нові дні, 1947. 47 с.
- Волиняк П. Українська читанка для V класу народних шкіл. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 164 с.
- Гоголь Микола. Сорочинський ярмарок: повість. Зальцбург: Нові Дні, 1947. 26 с.
- Горотак Порфирій. Дияболічні параболи: поезії / передм. Л. Мосендза. Зальцбург: Нові Дні, 1947. 105 с.
- Гуменна Докія. Куркульська вілія: новелі. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 43 с.
- Івасик-Телесик: нар. казка. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 16 с.
- Івченко Михайло. Напоєні дні: повість. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 88 с.
- Кащенко Адріян. Під Корсунем: історична повість. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 192 с.
- Коломиєць Авенір. Казки. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 45 с.
- Лісовий цар Ох: народна казка з малюнками. Зальцбург: Нові Дні, 1948. 20 с.
- Молитовник для православних. Зальцбург: Нові Дні, 1946.
- Наддністровий Іван. Серед століття: поезії. Зальцбург: Нові Дні, 1949. 56 с.
- Олександрів Борис. Мої дні: лірика. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 80 с.
- Скорупський Володимир. Весняний гомін: поезії. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 48 с.
- Скорупський Володимир. Життя: поезії. Зальцбург: Нові Дні, 1947. 48 с.
- Стефаник Василь. Вибране: оповідання. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 87 с.
- Стороженко Олекса. Оповідання. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 78 с.

Українська читанка для VI-ї класи народних шкіл. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 164 с.

Хвильовий Микола. Вальдшнепи: роман / післямова Ю. Дивнича. Зальцбург: Нові Дні, 1946. 121 с. VIII с.

**КНИЖКОВІ ВИДАННЯ ВИДАВНИЦТВА «НОВІ ДНІ» (ТОРОНТО,
1951–1969)**

Волиняк П. Барвінок: читанка для 2-ї класи та позашкільного читання.
Торонто: Нові Дні, 1955. 108 с.

Волиняк П. Барвінок: читанка для 2-ї класи та позашкільного читання / вид.
2-е. Торонто: Нові Дні, 1956. 108 с.

Волиняк П. Барвінок: читанка для 2-ї класи та позашкільного читання / вид.
3-є. Торонто: Нові Дні, 1957. 108 с.

Волиняк П. Барвінок: читанка для 2-ї класи та позашкільного читання / вид.
4-е. Торонто: Нові Дні, 1959. 108 с.

Волиняк П. Дніпро: читанка для 5-ї класи та позашкільного читання.
Торонто: Нові Дні, 1953. 112 с.

Волиняк П. Дніпро: літературна читанка та історія української літератури
Ч. 1 / вид. 2-е. Торонто: Нові Дні, 1958. 112 с.

Волиняк П. Дніпро: літературна читанка та історія української літератури.
Ч. 1 / вид. 3-є. Торонто: Нові Дні, 1964. 153 с.

Волиняк П. Запоріжжя: читанка для п'ятої класи та позашкільного читання.
Торонто: Нові Дні, 1968. 104 с.

Волиняк П. Київ: читанка для 3-ої класи та позашкільного читання.
Торонто: Нові Дні, 1954. 109 с.

Волиняк П. Київ: читанка для 3-ої класи та позашкільного читання / вид. 2-
е. Торонто: Нові Дні, 1958. 109 с.

Волиняк П. Лани: читанка для 4-ої класи та позашкільного читання.
Торонто: Нові Дні, 1952. 96 с.

Волиняк П. Лани: читанка для 4-ої класи та позашкільного читання / 2-е
вид. Торонто: Нові Дні, 1957. 114 с.

Волиняк П. Лани: читанка для IV класи / вид. 3-є. Торонто: Нові Дні, 1962.
116 с.

- Волиняк П. Лани: читанка для IV класу / вид. 4-е. Торонто: Нові Дні, 1966. 116 с.
- Волиняк П. Фізична географія України. Торонто: Нові Дні, 1962. 96 с.
- Волиняк П. Фізична географія України / вид. 2-е. Торонто: Нові Дні, 1966. 96 с.
- Гончар Олесь. Собор. Торонто: Нові Дні, 1969. 169 с.
- Деполович Л. П. Буквар / вид. 3-є. Торонто: Нові Дні, 1956. 100 с.
- Деполович Л. П. Буквар / вид. 4-є. Торонто: Нові Дні, 1957. 100 с.
- Деполович Л. П. Буквар / вид. 8-е, Торонто: Нові Дні, 1961. 100 с.
- Деполович Л. П. Буквар / вид. 10-є. Торонто: Нові дні, 1965. 100 с.
- Деполович Л. П. Буквар / вид. 11-е. Торонто: Нові дні, 1967. 100 с.
- Дві казочки. Торонто: Нові Дні, 1951. 16 с.
- Івасик-дурник. Народня казка. Торонто: Нові Дні, 1951. 16 с.
- Кислиця Д. Граматика української мови. Ч. I. Фонетика і морфологія. Торонто: Нові Дні, 1961. 128 с.
- Кислиця Д. Граматика української мови. Ч. I. Фонетика і морфологія / вид. 4-е. Торонто: Нові Дні, 1965. 128 с.
- Кислиця Д. Граматика української мови. Ч. 1. Фонетика і морфологія / вид. 5-е. Торонто: Нові Дні, 1968. 128 с.
- Кислиця Д. Граматика української мови. Ч. II. Синтаксис. Торонто: Нові Дні, 1963. 88 с.
- Кислиця Д. Граматика української мови. Ч. II. Синтаксис морфологія / вид. 5-е. Торонто: Нові Дні, 1968. 88 с.
- Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Торонто: Нові Дні, 1960. 199 с.
- Лисичка-сестричка і вовк-панібрат: народня казка. Торонто: Нові Дні, 1953. 16 с.
- Любченко А. Щоденник: кн. перша. Торонто: Нові Дні, 1951. 150 с.
- Маляр Павло. Золотий дощ: роман-трилогія. Кн. I: Чайка. Торонто: Нові Дні, 1965. 127 с.

Маляр Павло. Золотий дощ: роман-трилогія. Кн. II: Перевесники. Торонто: Нові Дні, 1968. 145 с.

Миролюбний Панас. Українська мова: письмові й граматичні вправи для початкових клас української школи. Торонто: Нові Дні, 1952. 118 с.

Моя збірка: казки та віршики / ред. П. Волиняка. Торонто: Нові Дні, 1952. 24 с.

Райдуга: збірка для дітей молодшого віку. Торонто: Нові Дні, 1953. 16 с.

Рукавичка: казка. Торонто: Нові Дні, 1954. 16 с.

Сонечко й хмаринка: збірка для дітей молодшого віку. Торонто: Нові Дні, 1954. 16 с.

Трублаїні Микола. Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку. Торонто: Нові Дні, 1953. 12 с.

Чапленко Василь. У нетрях Копет-Дагу: повість / 2-е, переробл. вид. повісти «На узгір'ї Копет-Дагу». Торонто: Нові Дні, 1951. 124 с.

Шевченко Тарас. Вірші: збірка для дітей. Торонто: Нові Дні, 1953. 40 с.

Яйце-райце: народня казка. Торонто: Нові Дні, 1951. 24 с.